20 Yaşıma Mektup

20 YAŞIMA MEKTUP

Yazarlar: Ahmet Ümit, Aslı Perker, Barış Müstecaplıoğlu, Canan Tan, Çağnam Erkmen, David Mitchell, Defne Suman, Doğan Hızlan, Elif Şafak, Enver Aysever, Éric-Emmanuel Schmitt, Gülseren Budayıcıoğlu, Günhan Kuşkanat, Hakan Günday, Haruki Murakami, İbrahim Yıldırım, İsmail Güzelsoy, Liz Behmoaras, Mario Levi, Mehmet Coral, Nazlı Eray, Nedim Gürsel, Nermin Bezmen, Rıza Kıraç, Selim İleri, Shari Lapena, Şebnem İşigüzel, Tahir Musa Ceylan, Tess Gerritsen, Tuna Kiremitçi, Üstün Dökmen, Yavuz Ekinci, Zülfü Livaneli
Editör: Handan Akdemir

Yayın hakları: © Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Ticaret A.Ş.
Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Bir Doğum Günü © Haruki Murakami, 2017 (*Doğum Günü Kızı* öyküsü sonsözünden alınmıştır. İllüstrasyonlu ilk baskısı Basudei Garo adıyla Shinchosha Publishing Co. tarafından 2017'de yapılmıştır.)
Şimdi İnandığım Ama O Zamanlar Bilmediğim © David Mitchell, 2019
Sevgili Éric-Emmanuel © Éric-Emmanuel Schmitt, 2019
Restorandaki Kadın © Tess Gerritsen, 2019
20 Yaşımdaki Kendime Mektup © Shari Lapena, 2019

1. baskı / Kasım 2019
11. baskı / Aralık 2024 / ISBN 978-625-6843-02-8
Her 2000 adet bir baskı olarak kabul edilmektedir.
Sertifika no: 44919

Kapak tasarımı: Geray Gençer
Baskı: Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1
Baha İş Merkezi. A Blok Kat: 2
34310 Haramidere-İstanbul
Tel. (212) 412 17 00
Sertifika no: 44452

Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Ticaret A.Ş.
19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 3, Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL
Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16
www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

20 Yaşıma Mektup

Doğan Kitap

İçindekiler

Sunuş 9
20 Yaşıma Mektup 11

Ahmet Ümit 13
Aslı Perker 19
Barış Müstecaplıoğlu 31
Canan Tan 49
Çağnam Erkmen 57
David Mitchell 67
Defne Suman 77
Doğan Hızlan 97
Elif Şafak 99
Enver Aysever 103
Éric-Emmanuel Schmitt 109
Gülseren Budayıcıoğlu 115

Günhan Kuşkanat 123
Hakan Günday 137
Haruki Murakami 141
İbrahim Yıldırım 145
İsmail Güzelsoy 157
Liz Behmoaras 173
Mario Levi 195
Mehmet Coral 199
Nazlı Eray 207
Nedim Gürsel 213
Nermin Bezmen 217
Rıza Kıraç 235
Selim İleri 251
Shari Lapena 255
Şebnem İşigüzel 263
Tahir Musa Ceylan 273
Tess Gerritsen 305
Tuna Kiremitçi 311
Üstün Dökmen 319
Yavuz Ekinci 321
Zülfü Livaneli 329

Sunuş

Doğan Kitap 20 yaşında!

1999 yılında Doğan Kitap adını alan yayınevimiz, şimdi 20 yaşını kutluyor. Bir insanın ömrü için kısa, sürekli zorluklarla sınanan yayıncılık dünyamız için hatırı sayılır bir süre bu. O nedenle belki de hem ilk günkü gibi genç ve heyecanlı, hem de tecrübeli ve birikimli bir yayınevi olduğumuzu düşünüyoruz. Ulaştığımız sayısız okur, basılan 40 milyonu aşkın kitap, bunun somut bir göstergesi.

Hepsi de birbirinden değerli, güzel ve kalıcı bu kitaplar bize edebiyat ve yeni düşüncelerle dolu geçen bir 20 yıl armağan etti. Yerli ve yabancı yüzlerce değerli yazarımızın hayal güçlerinden, birikimlerinden süzülen hikâyeler, anılar, araştırma ve inceleme kitapları okurlarımızın evlerine girdi.

Çantalarında yolculuk etti, onlara yol arkadaşları oldu. İlk kitabımızı yayımladığımız günlerde doğan çocuklar, şimdi sadık birer okurumuz haline geldi.

20. yaşımızı borçlu olduğumuz okurlar ile yazarları buluşturacak yepyeni bir kitap yapmak istedik, hepimiz için güzel bir armağan tasarladık. Umudu ve bilgeliği, gençliği ve tecrübeyi bir araya getirecek, geleceğe kalacak, zevkle okunacak bir kitap. *20 Yaşıma Mektup* işte böyle ortaya çıktı.

20. yaşımızı kutlamak adına hazırladığımız bu kitap için ulaşabildiğimiz edebiyatçı yazarlarımıza bir davetiye gönderdik. Bu kitap biraz da yayıncılığın temel direği olan edebiyatımıza hizmet etsin istedik... Duygu dolu, yazma uğraşının, tutkusunun tohumlarının nasıl atıldığına dair çok değerli ipuçları içeren, yakın tarihimizin önemli zamanlarına tanıklık eden pek çok metin geldi.

Güzel bir 20 yaş seçkisi oluştu.

Davetimizin ulaşmadığı, yazısını basım tarihine dek yetiştiremeyen yazarlarımız da oldu elbette.

Hepsinin gönlümüzde çok kıymetli bir yeri olduğunu hatırlatıyor, hep birlikte nice 20 yıllara diyoruz.

Katkıda bulunan yazar dostlarımıza, çalışma arkadaşlarımıza ve bu 20 yıllık çabada desteğini bizden eksik etmeyen sayın Aydın Doğan'a teşekkür ederiz.

Keyifle okumanız dileğiyle...

Gülgün Çarkoğlu

20 Yaşıma Mektup

O zayıf, esmer, iyi kalpli delikanlıyı seviyorum

AHMET ÜMİT

20 yaşına girdiğimde Türkiye kötü bir süreçten geçiyordu. Gerçi ilk gençlik yıllarımdan itibaren hep kötü süreçlerle karşılaşmıştım. 11 yaşındayken bir başka darbe vardı Türkiye'de, 12 Mart darbesi. Ama ben 20 yaşına girdiğimde on sekiz günlük nur topu gibi bir darbemiz daha olmuştu.

30 Eylül 1960'ta doğmuşum ben. 1980 yılında 20 yaşındaydım ama aslında çok daha yaşlı biri gibiydim. Çünkü o yaşa gelinceye kadar, büyük tehlikelerle karşılaşmış, vurulmuş, polisler tarafından hunharca dövülmüş, öldü diye bırakılmış, çok sevdiğim arkadaşlarımı toprağa vermenin acısını yaşamıştım. Hepsi benim gibi genç insanlardı. Tek dertleri daha özgür bir dünya, daha güzel bir ülke

daha iyi bir insanlık için mücadele etmekti. Dolayısıyla ben 20 yaşına geldiğimde aynı yaşta olan pek çok gençten çok fazla yaşamış ve hayatın acımasız yüzüyle çok erken tanışmıştım.

30 Eylül 1980 yılındaki delikanlı hayatını devrime adamış biriydi. İstanbul'da üniversitede öğrenciydi ama aslında okulla hiç alakası yoktu. Derslerle ilgilenmek yerine İlerici Gençler Derneği'nin çalışmalarına katılıyordu. Başka da bir hayatı yoktu. Asıl amacı, ülkedeki kapitalist düzenin yıkılması, dünyadaki bu savaş ve sömürü düzeninin değişmesi ve daha adil, daha eşit, daha özgür bir dünyanın kurulmasıydı. Bütün düşünceleri, bütün çabası, bütün eylemleri, bunun üstüneydi. Elbette tüm o örgütsel faaliyetler, bildiri dağıtma, yazı yazma, toplantı yapma, mitinglerde konuşma, boykotlar, grevler, barikatlar, kavgalar, aynı zamanda genç bir insanın kendi kişiliğini bulmasının, kendi kimliğini oluşturmasının da bir aracı oluyordu.

Bugün neredeyse 60 yaşına geliyorum ve o 20 yaşındaki Ahmet Ümit'i seviyorum. Bana hiç uzak değil, anıların arasında kaybolmuş biri hiç değil. Hâlâ onun gibi gülümsüyorum, sesim hâlâ onun gibi çıkıyor, hâlâ onun gibi aceleciyim, onun gibi romantik, onun gibi güzelliğe düşkünüm. O genç adam elbette hatalar yaptı, elbette korktu,

bazen tereddüt etti, belki düşünmeden çok fazla şeye bağlandı ama içindeki iyilik duygusunu, adanmışlığı hiç yitirmedi. Belki de o yüzden yazmaya başladı.

Çünkü o, güzel bir dünyaya inanıyordu. O dünyayı hissediyordu, evet, inanmakla kalmıyor, hissediyordu. Hani o güzel dünya özlemi hep ertelenir ya. Dindarlar için cennete gitmek vardır, bizim içinse devrim sonrası dönem... Ama bence Ahmet Ümit daha 14 yaşında devrimciliğe başladığı günlerden itibaren o güzel dünyaya inanıyordu. İnandığı güzelliklerin içinde kendine yer bulabildiği bir hayat kurmuştu arkadaşlarıyla birlikte. Paranın da, kavganın da, hüznün ve mutlulukların da paylaşıldığı bir hayattı bu. Ölüm ortak tehditti ve herkes kadar o da Azrail'in hedefindeydi. Ölüm ve işkence tehlikesiyle somut olarak karşı karşıyaydı. 20 yaşında sanata ilgi duyan bir genç olmasına rağmen en çok ziyaret ettiği yerler tiyatrolar, kütüphaneler, sinemalar değil mezarlıklardı. Çünkü her hafta bir arkadaşı öldürülüyordu, İstanbul'un neredeyse bütün mezarlıklarını ezbere biliyordu.

Bütün bunlara göğüs germek, bütün bunlar içerisinde hayatta var olmak onu iyi bir devrimci yapıyordu. Ama her devrimci iyi olacak diye bir kural yok. Bazen korkunç insanlar da yaratır

devrim. Şimdi yaptığım bazı şeyler aklıma geliyor da, belki zaman zaman ben de korkunç biri olmuşumdur. Ama sonuçta 20 yaşındaki Ahmet Ümit iyi bir adamdı. Ne kadar eleştirel baksam da o genç adama duyduğum muhabbet hiç azalmıyor.

Nietzsche, "Bir dağın zirvesine tırmanırken karşılaştığınız güçlükler, sıkıntılar, acılar, hayal kırıklıkları, zaferler, başarılar, hepsi birden hayatın anlamını oluşturur" der. Asıl amaç zirveye çıkmak değildir, o zirveye çıkarken yaşadığın ihanetlerin, korkaklıkların, tereddütlerin, alçaklıkların ve kahramanlıkların deneyimlenmesidir. Hayat bundan ibarettir.

20 yaşındaki Ahmet Ümit'e yazacağım mektupta ona sevgiyle, büyük bir hoşgörüyle bakarım. Eleştireceğim elbette çok yanları vardır ama şunu hep aklımda tutarım. Onu ayakta tutan iki duygu vardı: Romantizm ve iyilik. Devrimci mücadeleyi olağanüstü bir süreç olarak görüyor ve bu zorlu süreçte yer almaktan gurur duyuyordu. Gerçeği görebiliyor muydu, elbette tartışılır. Zaten o nedenle romantikti, hayatı şiir gibi, sinema gibi, roman gibi kavradığı için. İyilik duygusu ise onu yozlaşmadan, bayağılaşmadan, ruhunu çirkinliklerden korudu. Onu sanata götüren de bu iki duyguydu. İstanbul sokaklarında gezinir-

ken kendisini bir kahraman olarak görüyordu. İdealleri için öldürülebilecek olmasına rağmen inancına sımsıkı sarılmış bir adam gibi yaşıyordu. İstanbul'a gelip devrim yapmaya çalışan gözü kara bir delikanlı... Bir yandan çok romantik, bir yandan da gerçeğin kendi tekelinde olduğunu düşünecek kadar aptal. "Hayatta tek bir gerçek var, o da benim ideolojim ve benim düşüncem" diyecek kadar da dar görüşlü. Ama toplamına baktığımda, aynı sıcak duyguyu hissediyorum onun için. Cervantes'in kadim kahramanı Don Kişot'a hissettiğime benzer bir duygu. Aynı buruk gülümsemeyle aydınlanıyor içim.

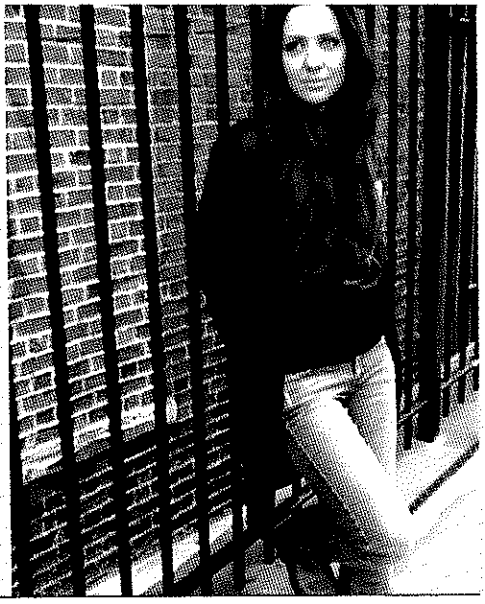
O yıllara gidip ona bir nasihatte bulunacak olsam, "Böyle yaşamaya devam et" derdim. Ona "Aman şunları yapma, bak zarar görürsün" demek, daha akıllıca, daha hesaplı ya da temkinli davranmaya yöneltmek onun ruhunu bozardı. Çünkü her hayat biriciktir. Genç Ahmet Ümit'i Gaziantepli bir aileden gelen değer yargıları, devrimci sürecin gereklilikleri ve kendi ruhsal yapısı belirlemişti. Dolayısıyla 20 yaşındaki Ahmet Ümit'e şunu yap bunu yapma demek istemezdim. O, öyle güzeldi çünkü...

Bugün tanınmış bir yazarım ama 20 yaşında sadece kendi çevresinde tanınan o genç adama baktığım zaman bugünkü Ahmet Ümit'ten daha

kötü, daha eksik, daha mutsuz birini görmüyorum. Hangimizin hayatı daha heyecanlı, daha tutkulu, daha renkli, doğrusu tercih yapamıyorum. Ama kesinlikle şunu söyleyebilirim: 20 yaşındaki gençliğim doğrusunda da yanlışında da çok tutarlıydı, dürüsttü, davasını satmadı, kimseye ihanet etmedi. Önemli şeyler bunlar. Bugünkü Ahmet Ümit ayakta durabiliyorsa, güçlükler karşısında dağılmıyorsa, zorluklara rağmen üretmeyi sürdürüyorsa bu biraz da 20 yaşındaki Ahmet Ümit'in sayesindedir.

Ona çok şey borçlu olduğumu düşünüyorum ve hatasıyla, sevabıyla onu seviyor, bana böyle bir gelecek hazırladığı için yüzlerce kez teşekkür ediyorum.

Bundan sonra top sende...

ASLI PERKER

"Al biraz su iç. Aldığın alkol kadar su içersen başın ağrımaz."

Şezlongda tek dirseğinin üzerinde doğruldu, ben de tam yanındaki şezlonga otururken baktı, tam beklediğim gibi hiç şaşırmadı, ama hiç beklemediğim gibi benim yıllar sonra öğrendiğimi zannettiğim bir espriyi yaptı: "What took you so long?" Neden bu kadar geciktin?

Kendi kendimi güldürdüm böylelikle, kahkahayı patlattım.

Bu sefer biraz şüpheyle baktı, gözlerini kıstı. Bunu yaptığını bilmiyordum, gözlerini kısar mıydı? Gözlerimi böyle kısar mıydım?

"Hâlâ böyle güldüğüne göre işler yolunda diye düşünmek istiyorum?"

"Yolunda."

"İyi." Başıyla işaret etti. "Kot şort güzelmiş. Nereden buldun? Benimki yüksek belli, hiç sevmiyorum. Evde bir tane Loft kot pantolon var ya, düşük belli, onu kesip şort yapıcam, ama zaten ben İzmir'e döndüğümde de yaz bitmiş olacak. Değer mi bilmem."

"Dur dur dur dur." Demek yine böyleymişim. Daldan dala atlayan bir zihin. İnsan kendi 44 yaşını gördü mü bir "neden geldin" der, "kimsin" der, böyle ortasından muhabbete dalmaz, ama bu Aslı işte, dalar. Nereden de çıkar kim bilir.

"Ne kadar yolunda?"

"Ne?"

"İşler."

"Baya yolunda. Merak etme."

"Paramız var?"

"Var."

"Oh aman iyi. Okul falan bitti?"

"Bitti."

"Korkuyorum ya biraz ama sorucam. Yazarlık?"

"Altı kitap."

"Hadi canım! Yaş kaç?"

"44."

"Şimdi o zaman yani, 27-28'de başlamış olsaaaan, üç yılda..."

Bırakayım biraz hesap yapsın. Seviyor. Gerekli gereksiz toplama çıkarma işlemlerinin insanı. Sahi ne zaman bıraktım ben o hesap işini? Merdiven sayma, bir depo benzinle kaç kilometre gidilir hesaplama, bir ayda dört kitap okunursa hayat boyu ortalama ne okunur dertleri. Leyla doğduktan sonra galiba. Beyin hücrelerimin yarısı ölünce hesap işini de bıraktım. Eskiden olsa kaç milyar nöron öldü onu da hesaplardım, ama konu o, nöron yok, hesap yok. Bunu ona söylemeyeyim. O zamana kadar yapsın dursun. Ben de biraz yıldızları seyredeyim.

En son işte onu gördüğüm şu yaşta Bodrum'da böyle evsiz barksız her gece titreyerek sahilde şezlonglarda uyumuştum. Yıldızları seyredecek halim olmuyordu hoş. Çalıştığım otelden çıkıp bara gidiyordum, içiyordum, dans ediyordum, sonra da bana otelin verdiği penceresiz tabut gibi odaya dayanamayıp her gece sabaha karşı üçte sahilde dalıp dokuz gibi kan ter içinde uyanıyordum. Rezillik diyeceğim, diyemiyorum. Güzeldi.

"İtalya?"

"Detaylara giremem."

"Anlıyorum."

Bir klasik daha. Sürpriz ne diye asla sormaz, bir konuda konuşulamayacağını söylersen üstelemez. Üstelenmesinden de hiç hoşlanmaz.

"E peki neden geldin? Onu yap bunu yap, şunu değiştir, bunu değiştir mi diyeceksin?"

"Demiycem. Belki bir tane şey... Ağda yapmakla uğraşma."

"Ne?!"

Evet o konuda çok ortodokstum. Şaşırmakta haklı. Şuncağız kızı delirttim.

"Jilet en rahatı."

"Haydaaa..."

"Ne hayda? Şu an yıllarını kurtardım."

"Evet, o da bir şey... Peki o halde?.."

"O halde... O haldesi şu, unuttuklarımı hatırlamaya geldim."

"Pardon?"

"Sen her şeyi doğru yapıyorsun. Tam olarak olması gerektiği gibi. Ben galiba yolda bir şeyleri unuttum. Sanki ayarım kaydı gibi. Hatırlat."

Not defterimi çıkardım, bir de kalem. Bön bön baktı. Bakışlarını iade ettim.

"Söyleyeceklerimi not edecek haldeysen evet rota kaymış."

"Anlamadım."

"İçten gelmeli. Notla olacak şey mi?"

"Ne?"

"Her şey." Sustu, sıkıldı, olduğu yerde biraz oynadı, sonra sırt üstü dönüp gözlerini yıldızlara dikti. Ne de güzel şey. Saçının kıvırcığı hâlâ

yerinde. Ama bir şey demeyeyim ben gene de. Bırakayım 3 numaraya vurdursun. Kırmızıya da boyatsın, siyaha da sarıya da ve hatta maviye de.

"Kendine not tutarak yaşayamazsın. Şöyle yapayım, böyle yapayım diye. İyi insan olayım yazılır mı misal?"

"İyi mi olayım?"

"Değil misin?"

"Bilmem."

"İyilikten kastın ne ona bakar. Maksimumda doğruluk diyelim. Ama böyle düşünecek olursan ben de değilim. Sevgilimi aldatıyorum."

"Biliyorum."

"Doğru ya."

Önemseme, bundan bir şey öğreneceksin demiyorum.

"Ama dönsün bitiricem. Söz verdim kendime." Bitiremeyeceksin de demiyorum. Uzun mesele.

"İnsanların hakkımızda ne düşündüğünü nasıl önemsemiyorduk mesela."

Dönüp öyle bir bakıyor ki sanırsın "Papa'yı vurdum" dedim. Tekrar dirseğinin üzerinde yükselirken, gözlerini benimkilerden ayırmıyor.

"Maksimumda doğruyu yaptığımız zaman önemsemiyoruz zaten."

"Bu maksimumda doğruluk konusunu çalışmam gerekecek yani benim biraz. Kilit gibi sanki."

"Eh bir zahmet."

Duruyor, biraz tereddüt ettikten sonra devam ediyor, "Bir de minimumda haset konusu var."

"Ha evet, biliyorum. Şöyle diyeyim, belki bir iki defa orada bir kayma oldu ama idare ettim."

"Herkesin işi kendine di mi? Malı da."

"Öyle."

"Yazar olarak zor oluyordur ama. Başkalarının kitabı iyi, seninki kötüyse. Biri kötü bir şey derse. Ya da seninki daha iyiyse ama satmıyorsa."

"Zor... zor... Ama üzerinden atlaman gereken şey kendi gölgen. Bunları aşıyoruz merak etme. İki üç taksak da hiçbir zaman asıl meselemiz bu olmuyor."

"Hadi ya, iyiymiş. Nasıl oluyor?"

"Okuma sevgimiz sayesinde."

"Nasıl bir alakası var?"

"Kendimizi okumaya kaptırıp başka şeylere bakmayı unutuyoruz."

"Hahahaha, bu da güzelmiş bak."

Biraz durduktan sonra devam ediyor.

"Peki bu lanet hayat sevgisi? Tam gaz devam mı?"

Gülüp başımı sallıyorum.

"Evet evet devam. Devam anasını satiim. İleride iyice doğaya döneceksin. Bir sürü çiçek, ağaç dikeceksin, uğraşacaksın."

"Nerede olacak bunlar? İtalya mı?!"

Heyecandan gözleri açılıyor. İyice büyükmüş gözlerim.

"Şansını zorlama."

"Peki tamam."

"Sen arada bir böyle bir kayboluyordun ortalardan. Onu da anlatsana, nasıl yapıyoruz onu."

"Çekip gidiyoruz."

"Onu demiyorum, nasıl içimize sindiriyoruz?"

"Yola çıkınca unutuyorsun. Zaten illa ki yola çıkman da gerekmiyor. Gir odana..."

"Evine."

"Evine. Kapıyı kapa, telefonun fişini çek, kapıya da bakma."

Müstehzi gülümsüyorum, hemen anlıyor.

"Ne oldu? Ne o gülüş?"

"Bazı icatlar var, teknolojik, o kadar kolay değil."

"Ne olursa olsun. Konu malzeme değil burada. Mesele kendi içine bakmaya cesaretinin olması."

"Uvvv."

"Bunu hatırlıyorsundur herhalde."

"Unutmayı tercih ettiğim zamanlar oluyor."

"Olmaaaaz. Sana kimse gerçekleri senin kadar net söylemeyecek. Otur, kapan, kalbine dön, gerçek orada biliyorsun, bazen biraz derinde olabilir. Elini sok..."

Aynı anda konuştuk: "Çek al onu oradan."

"Maksimumda doğru" dedi.

"Gene oraya geldik yani."

Dudaklarını birbirine bastırdı, yan yan bakarak başını "evet maalesef" anlamında salladı.

"Evleniyor muyum bari onu söyle, yoksa anneme verdiğim söze sadık mı kalıyorum?"

"O konulara girmeyeceğim."

"Yüzüğün yok."

"Herkes takmıyor Dedektif Nick."

"Babam gibi."

"Mesela. Annemi babamı sormayacak mısın? Sağlıklarını falan."

"Yok ya ne sorucam, yaşıyordur hepsi."

"Allah Allah nasıl bu kadar eminsin?"

"Kara haber tez duyulur."

"Absürt."

"Bizim işimiz."

Gene aynı anda açtık ağzımızı, "Since 1975."

"Peki nasıl sessiz kalmayı beceriyorduk? Bağırıp çağırmadan... Nasıl derdimizi anlatıyorduk?" aklımdaki sorulardan biriydi gelmeden önce. Soruyorum.

"Anlatmıyorduk."

"Anlatmıyor muyduk?"

Cıklarken başını arkaya doğru atıyor, "Anlatmıyorduk. Cevap vermiyoruz. Sana iki kelimem var."

"Tamam tamam anladım. Maksimumda doğruluk."

"Derdimiz kendimiz neye inanıyoruz onu bilmek. Ve bu bildiğimiz maksimumda ne kadar doğru. Karşıdakinin de kendi MD'su olduğuna göre zaten ikisinin çakışması neredeyse mümkün değil. Zorlamaya gerek yok. Konuşacak, anlaşacak başka şeyler bulmak lazım. Hafif konular. Kitaplardan, müzikten falan konuş. Zaten genel olarak konuşmaya karşıyım ben."

"Biliyorum da o değişecek biraz."

Korku dolu gözlerle baktı.

"Tövbe de."

"Hahahaha."

"Hiç gülme, bak korkutuyorsun beni. Umarım o konuşkan kadınlardan olmadın?"

"Olmuş olabilirim."

"Bak işte bu önemli, bunu düzeltmemiz lazım."

"İşte onu soruyorum, nasıl yapıyorduk?"

"Konuşmuyorsun! Hepsi o! Dinliyorsun. Bir şey söyleyecek gibi olduğunda hemen ne kadar cahil olduğunu düşün." Durdu, bana pek güvenmezmiş gibi baktı. "Umarım cahil olmadığını düşünmüyorsundur."

"Asla. Her zamanki gibi kara cahilim."

"Bilgide babama yetiştin mi?"

"Kıyısından bile geçemem."

"O zaman kara cahilsin evet. İşte bunu hatırla. Cahilsin, dolayısıyla fikir beyan etmene de gerek yok. O anda bir kütüphaneye gidip dediğini yüzde yüz kanıtlayamıyorsan, hiç konuşmaya başlama bile."

"Tamam. Gerçi başka kaynaklar da var ama."

"Ne gibi?"

"Boş ver. Pek güvenilir değiller zaten."

"O zaman ne karıştırıyorsun? Tamam işte. Konuşma. Umarım sırlarını sağa sola anlatmıyorsun bir de. Lütfen hayır de."

"Hayır. Bir sırrı ikinci bir kişiyle paylaştığın zaman o bir sır değildir artık."

"Bravo."

Tuhaf, buraya bir sürü şey sorarım diye gelmiştim, ama şimdi bakıyorum, çoğunu hatırlayamıyorum. Belki hepsinin cevabı aynı kapıya çıktığı içindir. Gözünden de uyku akıyor zavallının.

"İyi, ben gideyim o zaman. Sen de uyu bir iki saat de yarın mesain var ne de olsa."

"Öyle... Varsa başka sormak istediğin bir şey?"

"Muhakkak vardır da şu an bunlar çok önemliydi. Gelirim gene bir ara."

"Ama arayı bu kadar uzatma."

Gülümsedim, "Tamam."

"Jilet diyorsun yani."

"Evet. Manikür pediküre de daha erken başlayabilirsin. Boş ver annemi."

"Hımm. Özbakım önemli."

"Öyle."

Sarılmadık.

"Hadi" dedim, "kendine iyi bak." Bunu söylerken saçmaladığımın farkındaydım. Hiç sektirmedi. "Belli ki bakmışım, bundan sonra top sende."

Asla gönderilmeyecek mektup

BARIŞ MÜSTECAPLIOĞLU

Dünyanın olağan akışında döndüğü, en azından benim merkezini oluşturduğum kişisel evrenimde hiçbir sıra dışı olayın vuku bulmadığı, alelade bir gündü. Gezegenin başka yerlerinde o sırada hayatlarının dönüm noktalarını yaşayan insanlar vardı mutlaka, lakin o gün yataktan çıktığım andan telefonum çalana kadar gerçekleşenlerle birlikte ömrümden silinip gitse, herhangi bir kayba uğradığımı hissetmezdim. Son zamanlarda bana iyice sinir bozucu gelmeye başlasa da üşengeçliğimden değiştirmediğim çağrı melodisini dinlerken, o ruh halimle karşıma yapışkan bir pazarlamacının ya da robotik sesli bir bant kaydının çıkacağından neredeyse emindim. Telefonun ekra-

nında çalıştığım yayınevinin yayın yönetmeninin ismini görünce ve sonraki birkaç ayımı ruhumun derinliklerine doğru bir yolculuğa dönüştürecek, enteresan bir teklif alınca, günüm birden renklendi. Zihnimde sil tuşuna uzanan hayali eli bileğinden sıkıca kavrayıp durdurdum.

Bana 20'li yaşlarıma mektup yazmamı teklif etmişlerdi. İçeriği, tarzı, uzunluğu tamamen özgür bırakılmıştı. Sanki beni bir zaman makinesinin başına götürmüş, gizli bir deneyin parçası olarak geçmişe yolculuğu deneyimleyecek kişilerden biri olmamı istemişlerdi. Kelimelerin büyüsüyle yirmi üç sene öncesine seslenecek, cümlelere ve paragraflara binerek uzayı ve zamanı büken solucan deliklerinden geçecektim. Heyecan verici olduğu kadar korkutucuydu da, kişisel tarihimin dehlizlerinde kendime itiraf edemediğim pişmanlıklarımla yüzleşmem veya derinlere bastırdığım farklı benliklerimle karşılaşmam mümkündü. Belki yolumu kaybedip orada mahsur kalma riskim yoktu, gene de geriye ruhum yaralanmış dönüp dönmeyeceğim, döndükten sonra hâlâ aynı kişi olup olmayacağım meçhuldü.

Aldığım bu sıra dışı teklif üzerinde düşünürken, ilk aklıma gelen şayet gerçekten mümkün olsaydı, böyle bir şeyi yapmak isteyip istemeyeceğim oldu. 20'li yaşlarında, henüz yolun başında

olan Barış'a onu bekleyen hayat hakkında ipuçları vermek sahiden de iyi bir fikir miydi? Hayatı yaşanmaya layık kılan ve sabahları yataktan dinç kalkmamızı sağlayan başlıca duygu, merak duygusudur. Çocukken yaşantımızın merkezini oluşturan o keşif heyecanını kaybettiğimizde, artık öğrenmemiz gereken her şeyi öğrendiğimizi, görmeye değecek her şeyi gördüğümüzü düşünmeye başladığımızda, dünyanın renkleri her geçen gün biraz daha solar, eskiden olduğu gibi kendimizi sürprizlerle dolu bir macera yaşıyor gibi hissedemeyiz. Çocukların bir gün boyunca yetişkinlerden yüzlerce kat fazla soru sormaları ve aynı şekilde yüzlerce kat fazla gülmeleri bir tesadüf değil. Şayet kırk beş yaşında nasıl bir adam olacağımı, önümdeki yirmi üç yılda neler yaşayacağımı, kimlerle tanışacağımı ve kimleri seveceğimi, hangi konularda başarılı olup hangi konularda hayal kırıklığına uğrayacağımı bilseydim, gençliğim oldukça sıkıcı geçerdi muhtemelen.

Umberto Eco, *Genç Bir Romancının İtirafları* isimli eserinde kitap yazmayı ıssız bir adada mahsur kalmışken denize şişe içinde bir mektup bırakmaya benzetir. O şişeyi kimin bulacağını, yazdıklarınızı kimin okuyacağını, okuduğundan ne anlayacağını bilemezsiniz. Sizinle aynı dilden konuşan biri mi olacaktır, o adada yaşadıklarını-

za önem verecek midir, paylaşmak istediğiniz duygulara aldırış edecek midir? Şişeyi sulara teslim ederken bu soruların yanıtlarını tahmin edemez, mektubunuzu denizden çıkaracak kişiyi yalnızca hayal edebilirsiniz. Aynı biz yazarların kitabımız raflara çıktıktan sonra onu nasıl bir okurun alacağını, hangi duygularla okuyacağını, okuduklarının yüreğine ne kadar dokunacağını tahmin edemeyişimiz gibi... Bu bilinmezlik, yayınlanan her eserimizden sonra büyük bir merak ve heyecan duymamıza yol açar. Yazarken kendimi bitkin hissetmeye başladığımda, kurguladığım öyküye inancım azaldığında, milyonlarca seçenek arasından kâğıt üzerinde can vereceğim karakterler ve mekânlar arasında kararsız kaldığımda, beni ayakta tutan ve devam etmemi sağlayan en önemli unsurlardan biri, bu merak duygusu olmuştur. Eğer 20'li yaşlardayken gizemli bir mektup bana hangi eserlerimin sevileceğini, hangilerinin ilgi çekmeyeceğini, hangi romanlarım yıllarca okunup yeni baskılar yaparken hangilerinin raflarda tozlanacağını söyleseydi, sanırım yazma şevkim oldukça azalırdı.

Gençliğimize böyle bir yolla seslenmek ve ona düş kırıklıklarından sakınmak için yapması gerekenleri anlatmak, daha büyük riskler de içeriyor. Geçmişimizde bir şeyleri değiştirdiğimizde,

bazı hatalardan kaçındığımızda, bize değer katmayan kimi insanı hayatımızdan uzaklaştırdığımızda, domino taşı etkisiyle yaşanacak zincirleme olayları asla öngöremeyiz. Belki bazı acıları, hayal kırıklıklarını yaşamaktan kurtuluruz, lakin karşılığında bugün sahip olduğumuz pek çok güzelliği de kaybedebiliriz. O mektubu gönderdikten sonra dönüp arkama baktığımda, gün ışığım olan karım ve kızımın ya da sayfalarına yüreğimi işlediğim kitaplarımın, geçmişimdeki değişimler nedeniyle sırra kadem bastıklarını görmek yerine, 20'li yaşlarda çektiğim sıkıntıların birkaç misliyle yüzleşmeye hazırım.

Bugün olduğum insanı hayatım boyunca yaptığım doğru işlere, imza attığım başarılara borçlu olduğum kadar, gençliğimde yaptığım hatalara, yanlış seçimlere, zayıflıklara ve pişmanlıklara da borçluyum. Onlar olmasaydı, düştüğüm yerlerden kalkarak kazandığım irade gücüme ve bugünkü dayanıklılığıma sahip olamazdım. Yenilgilerim olmasaydı, kazandığım başarıların keyfini bu kadar yürekten yaşayamazdım. Düş kırıklıklarına uğramamış olsaydım, hayallerimizle aramızda duran engelleri keşfedemez, yol haritamı başka insanlarla paylaşmanın ve rüyalarını gerçeğe dönüştürmelerine yardımcı olmanın hazzını tadamazdım.

Bu yüzden aşağıdaki mektup, 20'li yaşlardaki Barış'a yazılmış olsa bile, asla gönderilmemesi gereken bir mektup. Şayet günün birinde zaman yolculuğu keşfedilirse, bu satırları okuyacak olan gelecekteki Barış'tan ricam, onu hiç düşünmeden yaksın. Postalamayı aklından bile geçirmesin.

Bu mektubu geçmişe seslenmek ve olanları değiştirmek için değil, yaşadıklarımı ve seçimlerimi hatırlamak, bugünkü beni daha iyi anlayabilmek için yazıyorum.

Sevgili Barış,

Sana bu satırları gelecekten gönderiyorum. Hayır, henüz uçan arabalar gökyüzünü fethetmedi, henüz ölümsüzlük de keşfedilmedi, anlaşılan o ki bilimkurgu yazarları ve sinemacıları beklentilerini fazla yüksek tutmuşlar. Gene de yaşam tarzlarımızda büyük değişimler oldu, mesela sana bu mektubu avuç içi kadar bir telefondan e-posta eki olarak gönderiyorum. Evet, telefonlarımız artık kablolu değil, ister inan ister inanma hepimiz onları cebimizde taşıyoruz. İnternete üniversitedeyken içinde bir saat geçirebilmek için yarım gün sıra beklediğin bilgisayar laboratuvarlarında değil, bu minik telefonlarla erişiyoruz.

Bir aksilik olmazsa, birkaç ay sonra kırk üç yaşına basacağım. Sana vereceğim ilk haber bu

olacak, öyle ya da böyle yirmi üç yıl daha yaşayacaksın. Sonrasını inan ben de bilmiyorum. Kendime kalsa sağlıksız beslenme yüzünden kısa sürede pilim biterdi sanırım. Lakin şimdi bomba haber geliyor, seni bu konuda sıkı bir disipline sokacak harika bir karın olacak. Ömrümü, yani senin de ömrünü, epey uzatacağı kanısındayım.

Seni düşündüğümde, aklıma bölük pörçük sahneler geliyor. Bunların çoğu hayatın rutin akışı içerisinde, hemen herkesin başından geçen ya da geçebilecek olaylardan ibaret. Okul maceraları, ergenlik bunalımları, gelecek kaygıları ve merkezinde romanların olduğu, bitmek bilmeyen bir okuma serüveni. Lakin bu sahnelerin bazıları benim için gerçekten önemli. Seni günümüzün Barış'ı olarak, fazladan yirmi üç yıllık yaşanmışlıkla ve bu sürede öğrendiklerimle değerlendirmemi, aradan geçen yıllarda yaptığım seçimleri ve bugün bu satırları yazan insana dönüşme sürecimi anlayabilmemi sağlıyorlar.

Zihnimde yer etmiş sahnelerden ilki, Boğaziçi Üniversitesi'nin öğrenci yurdunda, ranzanın yan duvarına yapıştırdığın bazı fotoğraflar ve onlara bakarken içinde büyüyen isyan duygusu. Gazetelerden, dergilerden kestiğin haberlerin fotoğraflarıydı bunlar. Napalm bombasıyla tüm bedenleri yanmış çocuklar, bir babanın kucağında

taşıdığı yaralı kızıyla kurşun yağmuru altında koşması, açlıktan kemikleri fırlamış bir delikanlının kendisinden daha da perişan bir bebeğe su içirmeye çalışması, yaşlı bir kadının depremde yıkılmış bir evi çaresizlik içinde seyredişi, bu fotoğraflar arasında en canlı hatırladıklarım. O resimlere her gece dakikalarca baktığını ve yurt odasında yalnız başınayken uzun uzun ağladığını anımsıyorum. O gün elindeki imkânlarla dünya üzerinde yaşananlara en ufak bir etkin olmadığını biliyordun, gene de sanki acıları o fotoğraflarda katılaşmış insanlar tüm gezegende yalnızca senden yardım istiyordu. Sessiz çığlıkları gezegenin her köşesinden esen rüzgârlarla odana taşınıyor, etrafını çevreleyen duvarlar arasında yankılanıyordu. Çaresizlik ve bir şeyler yapmalıyım duygusu seni yiyip bitiriyordu.

Yıllar boyunca ne yapman gerektiğini düşünüp durdun. Senin için zor ve yıpratıcı günlerdi, bunu iyi hatırlıyorum. Bir yandan kendi ayaklarının üzerinde durabileceğin bir gelecek için çalışıyordun, diğer yandan zihninin bir köşesinde yardım çağrılarını sürekli duyduğun, gözlerini kapadığında da tüm detaylarıyla görebildiğin o insanları düşünüyordun. Bir doktor olup insanların her türlü ıstırabını dindirecek bir ilaç keşfetmeye mi çalışmalıydın? Bir mühendis olup depremde yıkılma-

yacak, yangında kül olmayacak evler yapmanın yolunu mu bulmalıydın? Zengin bir işadamı olup maddi gücünle zor durumdakilere yardım mı etmeliydin? Yoksa siyasete girip adil bir devlet düzeni kurmanın mücadelesini mi vermeliydin? Hangisine meyletsen aklın diğerlerinde kalıyordu, çekilen acılar arasından seçim yapamıyordun. Tek bir insanın ya da kesimin ıstırabını dindirmeye çalışmak sana yetmiyordu, tüm acıları azaltabilecek bir yol arıyordun. Sonunda bir gece, tek başına camdan dışarıya, karanlıkta parlayan yıldızlara bakarken aklına bir fikir geldi. Hayatının yol haritasını çizdiğin o geceyi unutmam mümkün değil. Yalnızdın ve uykusuzdun, zihninde geleceğin için seçebileceğin sayısız yol sanki birer bedene kavuşmuş, kıyasıya kavga ediyordu. Aradığın yanıt bir anda zihninde tüm berraklığıyla beliriverdi. Aynı anda hem bir doktor, hem bir mühendis, hem bir mucit, hem bir siyasetçi, hem bir bilim insanı olamazdın, olabilseydin bile dünyanın her noktasına ve her derdine yetişemezdin. Fakat üzerinde yaşadığın şu koca gezegende, milyarlarca insan arasından bunları yapabilecek olanlara başarıya ulaşmaları için yardım edebilirdin. İnsanların daha iyi doktorlar, daha iyi mühendisler, daha iyi mucitler, daha iyi siyasetçiler, daha iyi bilim insanları, her şeyden önce de daha iyi insanlar olmalarına katkı

sağlayabilirdin. Onların elleriyle, gözleriyle, imkânlarıyla, yetenekleriyle, dünyanın farklı yerlerinde, on yıllar, hatta yüz yıllar boyunca, çok farklı sorunların çözümünde rol oynayabilirdin.

Elindeki tek araç, yazma yeteneğindi. Bu hayatta az ya da çok bir fark yaratacaksan, bunu ancak o güne kadar keşfettiğin tek güçlü yanın, kelimelere olan hâkimiyetinle yapabilirdin. İnsanların senin isyan ettiğin acılarla empati kurmalarını sağlayabilecek kadar iyi yazabilmen gerekiyordu. O insanların çektiklerini senin gibi onlar da kendileri yaşıyormuş gibi hissedebilmeliydiler. Kendi becerileriyle, imkânlarıyla, ilişki ağlarıyla, bu acılara karşı mücadele etmek için bir istek duymalıydılar. Yeteneğini bu seviyeye çıkarabilmek umuduyla gece gündüz demeden çalıştın. Usta yazarların eserlerini birer ders kitabı gibi okudun, çarpıcı cümlelerin, diyalogların, tasvirlerin altlarını çizdin, duyguları nasıl işlediklerini, öykülerine nasıl kattıklarını, okurlarının yarattıkları karakterlerle duygudaşlık kurmalarını nasıl sağladıklarını anlamaya çalıştın. Bazen yalnızca tek bir kelimeyi haznene katmak için o sözcüğü içinde geçirebileceğin öyküler kaleme aldın. İlk zamanlar en iyi hangi türde yazabileceğini bilmiyordun. Bunu öğrenmenin tek yolu bıkıp usanmadan denemeler yapmaktı, sen de seneler boyunca farklı tarzlarda hikâyeler ve romanlar yazdın.

Sonunda yeteneklerinle gerçekten geniş kitlelere ulaşabileceğini gördüğün iki kardeş türde, fantazya ve bilimkurguda karar kıldın. Belki yapmak istediklerin için en elverişli türler değildi, lakin senin o güne kadar yazılmış milyonlarca kitap arasında kaybolup gitmeyecek, geleceğe kalabilecek eserler verebileceğin yegâne türlerdi. Yeteneğin hangi alandaysa, o yönde yürümeliydin.

Sadece romanlar yazmak, yola çıkış amacın için sana yetmeyecekti. Bir insanın hayatta her ne yapıyorsa, onu en iyi şekilde yapmasının ve kendisini sürekli geliştirmesinin yolunu öğrenmen gerekiyordu. Çekilen ıstırapları azaltabilecek insanlara destek olabilmen için, önce senin bu konularda ustalaşman, herkes tarafından uygulanabilir, etkili bir metot keşfetmen lazımdı. Seneler boyunca bu hayalinin ve tutkunun peşinden koştun. Bir düşü gerçeğe dönüştürmenin yollarını öğrenmek için sayısız eser okudun, başarılı insanları gözlemledin, kendi zaferlerinden ve yenilgilerinden dersler çıkardın. Metodunu günbegün geliştirdin, etkili olmayan kısımlarını eledin, işe yarayanları tuttun, kendi hayatın ve hayallerin üzerinde defalarca test ettin. Seneler sonra yazacak olduğun *Hayallere Ulaşma Rehberi*'ni bu şekilde tüm hayatın boyunca ilmek ilmek dokudun. Henüz belki aklının ucundan bile geçmiyor, lakin haberin

olsun, şu an sınavlarını vermek için uykusuz geceler geçiriyor olsan da, mezun olduktan sonra inşaat mühendisliği yapmadın. Zihnimizin çalışma prensipleri ve yeteneklerimizi geliştirmenin yolları hakkında uzmanlaşacağın, bu sayede yol haritanı zenginleştirebileceğin, insan kaynakları ve eğitim alanında kariyer yaptın. Endişe etme, bu seçiminden bir kez olsun pişman olmadın.

Bu arada en iyi yaptığın ve yaparken kendini mutlu hissettiğin uğraşa her koşulda devam ettin. Yolları hayal gücüyle döşenmiş romanlar yazdın. İsyan ettiğin konuları öykülerinde elinden geldiğince güçlü işledin, cümlelerinle karanlığın içinde geçitler açmaya, senin gibi hisseden kişilere ulaşmaya çalıştın. Kaza ya da hastalık sonucu dış görünüşleri deforme olan insanların acıları, zehirlenerek canavara dönüşen kahramanın Leofold'da, ötekileştirilen ve hakları gasp edilen azınlıkların çektikleri, insanlar tarafından katledilen yılan kuyruklu halkın Harnanlarda hayat buldu. Despot hükümetlerin zalimliklerine kılıf uydurmak ve toplumu kandırmak için kullandıkları medya kanalları, sihirli taşlarla çalışan hayal makineleri olarak öykülerine girdi. Para hırsıyla insanların sağlıklarıyla oynayan uluslararası şirketler, Perg diyarında gözü doymayan iksir ustalarına, *Osmanlı Cadısı*'nda ise ölümsüzlük arayan

gizli oluşumlara dönüştü. Doğanın katledilmesinden kız çocukları üzerindeki baskılara, daha önce eleştirdiklerini güç kazanınca birebir uygulayan liderlerden küçük çıkarlar uğruna bu liderlere uşaklık edenlere, isyan ettiğin her karanlığı renkli kostümler giydirerek ustası olduğun hayali diyarlara ve zamanlara taşıdın. Bunu yaparken sana ve kitaplarına ayırdıkları, bir daha geri gelmeyecek değerli günleri yüzünden kendini okurlarına borçlu hissettin. O günleri keyifle geçirmeleri, "zihinlerinden silinse eksiklik hissetmeyecekleri" zamanlardan saymamaları için sürükleyici ve heyecan verici öyküler kurgulamaya ömrünü adadın. Kitapların daha otuzlarına gelmeden farklı dillere çevrildi. Çin'de, İngiltere'de, Almanya'da, Hindistan'da ve daha pek çok ülkede edebiyat festivallerine davet edildin, fantazya ve bilimkurgu üzerine konuşmalar yaptın. Sayısız okulda edebiyat derslerinde kitapların öğrencilerin okuma listelerine girdi, bu okullarda gençlerle buluşup yol haritanı anlattın. O rengârenk zamanlarda kendini sıra dışı bir macera yaşayan bir roman karakteri gibi hissettin.

Tam olarak hangi gün, senin de acılarını dert ettiğin diğer insanlar gibi bir insan olduğunu ve onlar kadar mutlu olmayı hak ettiğini fark ettin, net hatırlamıyorum. Belki de belli bir günde olma-

dı, seneler boyunca yaşadıklarınla ve şahit olduklarınla bu düşünce içinde günbegün büyüyüp yeşerdi. Hayatını tümüyle başkalarına adamanın en doğru yaşam biçimi olmadığını, kendini mutlu eden şeylerden tamamen uzak kalırsan ve bütünüyle yalnızlaşırsan yüreğinin kararmaya başlayacağını, kararmış bir yürekle kimseye faydan dokunmayacağını geç de olsa ayırt ettin. Kendi hayatın ile diğer insanlar için yapmak istediklerin arasında bir denge kurmalıydın. Bir başkasına gönül rahatlığıyla öneremeyeceğin bir yolu kendin de yürümemeliydin. Lakin ortada ciddi bir sorun vardı, hayata karışmak için oldukça geç kalmıştın. Kitapların rafları süslüyordu, yazmakta ve düşler kurgulamakta üstüne yoktu, lakin yaşamanın acemisiydin. Sanki çocukluğu ve gençliği bir hücrede geçmiş, dünya hakkında bilgisi o hücrenin penceresinden gördükleriyle sınırlı, özgürlüğüne yeni kavuşmuş bir mahkûm gibiydin. O günlerde çok tökezledin, hatalar yaptın, içine doğduğu gezegeni keşfetmeye çalışan bir çocuk gibi ne yapman gerektiğini ya da senden ne beklendiğini bilemediğin durumlara düştün. İstemeden kırdığın insanlar da oldu, çıkarları için seni kullananlar ve kalbini yaralayanlar da. Yazmayı nasıl her gün daha iyisini yapma tutkusuyla adım adım öğrendiysen, yaşamayı, eğlenmeyi, hayattan tat almayı da aynı

şekilde hatalarından dersler alarak günbegün öğrendin. Kar yağdığında dünyanın her köşesinde soğuktan titreyen evsiz çocukların acısını hissedebildiğin gibi, o karın üzerinde yuvarlanıp kahkahalar atan çocukların neşesini de duyabilmeye başladın. Sonunda bir gün, hayatının merkezi olacak kadınla tanıştın. Onunla geçirdiğin ilk birkaç saatten sonra, artık ömrünün sadece sana ait olmayacağını biliyordun. Yıllar sonra kalbini bir kez daha, gözünün nuru olacak minik kızın için böldün. Yüreğinin üç parçası farklı bedenlerde çarpmaya başladı ve sana güzel bir haber vereyim, hâlâ da öyle çarpmaya devam ediyor.

İşlerin, ailen, hayatın tadını çıkarmak derken, yola ilk çıktığın duygulardan ve tutkulardan uzaklaştığın, tamamen günlük koşturmacanın bir parçası olduğun, ömrün boyunca verdiğin mücadeleyi aklına getirmediğin zamanlar da oldu. Zihninden silinip gitseler bir eksiklik hissetmeyeceğin anları işte en çok böyle dönemlerde yaşadın. Yolunu kaybetmekten korktuğun zamanlarda kalemin ve kâğıtların imdadına koştu. Yeni öyküler, yeni romanlar, yeni hayaller yazdın, her biriyle umutlarına bir kez daha tutundun, düşlediklerine, öfkelendiklerine, dindirmek istediğin acılara bir kez daha sımsıkı sarıldın. İsyan ettiğin konularda tek başına olmadığını hissetmek

ve senin gibi hissedenlere yalnız olmadıklarını söylemek istedin. Sen aslında kitaplarını her şeyden çok bunun için yazdın.

Şimdi içinde bin bir korku ve endişe olduğunu biliyorum. Seni nasıl bir geleceğin beklediğini, dünyadaki acıları azaltmak için az da olsa bir etki yaratıp yaratamayacağını merak ediyor, bunu yapmaya çalışırken kendi hayatının ellerinden kayıp gitmesinden endişe duyuyorsun. İnan bana, sonunda düşe kalka da olsa, yazmakla yaşamayı, kendinle başkalarını, görmezden gelemediğin acılarla mücadele etmekle hayatın güzelliklerinden keyif almayı dengelemeyi başaracaksın. Kusursuz bir denge olmayacak belki, bazen yalpalayacak, uçurumun kenarında yürüdüğünü hissedeceksin, gene de ayakta kalacaksın. Zayıf düştüğünde koluna girip seni destekleyecek şahane bir kadınla ve gülümsemesiyle seni yeniden doğmuş gibi hissettirecek tatlı mı tatlı bir kızla, şu an hayal bile etmediğin kadar güçlü olacaksın. Kimi zaman genç bir okurundan, kendisini yalnız hissettiğinde ve hayatındaki acılardan bunaldığında, kitaplarında yarattığın rengârenk diyarlarda gezinerek huzur bulduğunu söyleyen bir mektup alacaksın. Kimi zaman bir delikanlıdan, *Hayallere Ulaşma Rehberi*'nin kafasındaki karmaşayı çözmesinde ona yardımcı olduğuna, artık hayatıyla ne yapması gerektiğini daha

iyi görebildiğine dair bir mesaj gelecek. Okullarda yaptığın konuşmalardan sonra, öğrenciler yanına gelip ışıldayan gözleriyle anlattıklarının ve önerilerinin yollarını çizmelerinde onlara yardım ettiğini söyleyecek. Bir abla, kız kardeşinin hastanede zor bir tedavi sürecindeyken senin yarattığın kahramanların cesaretinden ve asla pes etmemelerinden güç bulduğunu yazacak, ona armağan etmek için imzalı bir kitap rica edecek. Tüm dünyayı değiştiremesen de, onların dünyalarına dokunabilmiş olmaktan mutluluk duyacaksın.

Bu mektubu sana asla göndermeyeceğim. Ama şu an anlıyorum ki, bu satırları okumaya ihtiyacı olan zaten sen değilsin, benim. Seni hatırlamaya gerek duyduğum, yaşamın bazen katlanılması zor olan koşturmacasında yolumu kaybetmekten korktuğum zamanlarda bu mektubu elime alacağım, sakin bir köşeye çekileceğim ve yolculuğunu, yani yolculuğumuzu bir kez daha zihnimde canlandıracağım. Nerede ve nasıl başladığımı, bugüne kadar aldığım yolu ve o yolun her adımını hatırlayacağım. Yatağımın başucuna astığım o fotoğrafları ve sonrasında şahit olmaya devam ettiğim sayısız acıyı kendim yaşamış gibi tüm zerrelerimde hissedeceğim. Belki arada bir yirmi üç sene önce yaptığım gibi başkalarının görmeyeceği anlarda usulca gözyaşı dökeceğim. Ama o günler-

den farklı olarak, artık kendimi çaresiz hissetmek yerine, yazabildiğim en güzel kitapları yazmaya, yapabildiğim en faydalı konuşmaları yapmaya ve dünyada yarattığım etkinin boyutlarına değil, bu konuda elimden gelenin en iyisini yapıp yapmadığıma odaklanacağım.

Yorulduğum ve artık tükenmiş olmaktan korktuğum zamanlar, 20'li yaşlarda bir delikanlının geçmişin uzak bir köşesinde, camdan dışarıya, karanlığa umutla baktığını ve dünyada yaşanan ve yaşanacak olan tüm acılara bir çare aradığını hayal edeceğim. Sen bu uğurda çıkacağın yolculuğu ve sonunda ne olacağını merak ederken, ben sadece o yolda yürüyor olmayı önemseyeceğin günlerin geleceğini bilerek, sakince tebessüm edeceğim.

Seni unutmayacağım.

Merhaba Canan!

CANAN TAN

Uzunca bir zamandır konuşup dertleşemedik seninle. Oysa yüreklerimizde kıpırdanan, ama dile getiremediğimiz, göstermelik gülümsemelerin ardına sakladığımız öylesine çarpıcı ayrıntılar var ki. Bugün onları masaya yatıralım ve senin şu anki konumuna gelişinin öyküsünü yazalım diyorum. Ne dersin?

Geriye dönüp tarafsız bir gözle baktığımda, 20'li yaşlarının, yaşamının üzerindeki yoğun etkisini görebiliyorum. Bir düğüm, çözülmesi güç bir kördüğüm var sanki gerilerde. Gel el ele beraberce çözelim o düğümü...

Baban yedi erkek kardeşin en büyüğüydü. Annenle evlenirken, "Yedi tane altın perçemli

oğlun olsa, havadır! Bir kızım olsun istiyorum ben!" diye gözdağı vermişti annene.

Ve sen doğdun! İkinci bir bebeğe gerek kalmamıştı.

Adını koyan da bizzat babandı. "Cavidan Canan" dedi sana. "Biricik sevgili" anlamında.

Yalnızca çekirdek ailenin değil, tüm sülalenin biriciği oluvermiştin. Cavidan, ebedi demek. Canan ise sevgili. Ebedi sevgiliydin ailenin gönlünde artık.

Yazın hayatına başlarken "Canan Tan" adıyla tanınmayı tercih ettin. Yanlış yapmıştın. Bugünkü aklın olsa, "Cavidan Canan" diye anılmak istediğinden, adım gibi eminim.

Annen baban bir yana, anneannenin, dedenin, dayılarının ve teyzelerinin de bir tanesiydin. Hem anne, hem baba tarafının ilk torunu, ilk göz ağrısıydın. Çocuk sesine hasret bir sülalenin gözbebeği oluvermiştin. Ama hiç mi hiç şımarmadın.

İlkokula başladığında altı yaşını doldurmamıştın henüz. Ankara Mimar Kemal İlkokulu'na kaydını yaptıran büyük teyzendi. Beyaz şantuk, göğsünde ve kloş eteğinde tığla işlenmiş kirazların yer aldığı elbisen ve yaşına göre olgun tavırların, sorulan sorulara verdiğin, yaşının çok ötesindeki yanıtların fazlasıyla etkilemişti başöğretmeni. Öyle ki, sana 41 numarayı verirken, "41

kere maşallah!" demekten kendini alamamıştı yılların eğitmeni.

Okula başlamadan okumayı sökmüştün. Kitaplar, kitaplar, kitaplar... En kadim arkadaşlarındı onlar. Yıllar içinde aranızdaki dostluk daha da pekişti. Benzeri az görülen, dünya klasiklerini içercesine okuyan, bacak kadar bir çocuk...

Sendeki farklılığı ilk gören, lisedeki edebiyat öğretmenin Ahmet Tulu olmuştu. Notu kıt mı kıt edebiyatçı, yazma konusunda sana destek veren ilk kişiydi.

Lise son sınıftayken, Ankara'da, aralarında *Hisar* dergisi yazar ve şairlerinin (İlhan Geçer, Mehmet Çınarlı, Mustafa Necati Karaer, Sami Aşar) jüri üyesi olduğu bir şiir yarışmasında "Maskeli Balo" adlı şiirinle birincilik ödülünü kucaklayıverdin.

Paha biçilmez bir ödüldü senin için. Aldığın birincilik kupası, kütüphanenin başköşesinde, hâlâ gülümsüyor sana.

Tüm göstergeler, edebiyata, yazmaya, o doğrultuda bir şeyler yapabilmeye yüreklendiriyordu seni.

Türkiye derecesiyle girdin üniversiteye. Yüreğinde filizlenen yakıcı arzu, Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin Basın Yayın Bölümü'ne sürüklüyordu seni.

Babansa, "Gel sen eczacı ol!" diyordu, "Ben emekli olup eczanede otururum, sen de ne istersen yaparsın."

Baba sözü dinlemek zorunda olduğunu hissediyordun. Ve kendi tercihinle çelişen bir karara imza atarak, Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'nde buldun kendini.

Ancak bazı beklentiler, umulmadık limanlara savuruveriyordu insanı. Ne baban senin eczanende oturabildi, ne de sen o zaman diliminde, yüreğinde için için yanan "yazma" tutkusunu işlerliğe kavuşturabildin.

21 yaşının içindeyken evlenerek Diyarbakır'a gelin gittin. Tıkır tıkır işleyeceğini umduğun saat, bir anda "tık" diye duruvermişti.

Ama yazma tutkun asla sönmedi, pusuya yatmış, elverişli bir ortamın oluşmasını beklerken, sabırlı olmanı fısıldıyordu.

Diyarbakır'dan İzmir'e göçtüğünüzde, biri kız, diğeri erkek iki çocuk annesiydin. Oya gibi işledin onları. Gurur duydun başarılarıyla. Ama senin de, kendinle ilgili başarılara imza atmanın zamanı gelmişti.

1996'da, Aziz Nesin'in ölümünün birinci yıldönümünde, İnkılap Kitabevi'nin açtığı mizah öyküleri yarışmasına, özenle hazırladığın dosyanı gönderdin. Umutluydun, kendine ve eserine

güveniyordun. Kimlikler kapalıydı üstelik. Kimseler tanımıyordu seni.

"İster Mor, İster Mavi" adlı mizah öyküsü dosyan ipi göğüsledi. Ve sana, "Türkiye'deki ilk kadın mizah öyküsü yazarı" unvanını getirdi. Öykülerin hepsi erkek ağzından yazılmıştı. Ve eser sahibinin kadın olabileceği, tam bir sürpriz olmuştu.

Ertesi yıl, Rıfat Ilgaz Gülmece Öykü Yarışması'nda, "Sol Ayağımın Başparmağı" adlı dosyanla birinci oldun.

Aralanmıştı kapı. Ama ardına kadar açılması için sabır gerekiyordu.

Çocuk kitapları, öyküler, irili ufaklı ödüller... Yetmiyordu bunlar sana. Esaslı bir atılım yapman gerekiyordu. Ne var ki, yayınevlerinin kapısını çalıp elindeki dosyayı kabul ettirmeye çabalamak, sana göre değildi.

Oturup ilk öykü kitabını yazdın.

Çikolata Kaplı Hüzünler.

Eşzamanlı, beş büyük yayınevine gönderdin dosyanı. Hepsinden de "olur" aldın. Ama nazlı tuzlu... Kendi yazarlarının bile bekleme süresi vardı. Bazı yayınevleri tadilattaydı. İncir çekirdeğini doldurmayacak sudan bahaneler.

Sabır, sabır, ya sabır...

Ve sonunda beklediğin müjde geldi.

Altın Kitaplar'ın duayen editörü Oya Alpar, dosyayı okumuş, çok beğenmiş ve "Bu kalemi kaçırmayalım!" demişti.

Çikolata Kaplı Hüzünler'in altıncı ayıydı. Oya Alpar, "Öykü, yazın sanatının zirvesidir. Ama Türk okuru roman sever. Bize bir roman yaz" demişti.

İnanamıyordun. Senden ısmarlama bir roman isteniyordu. Yüreğinde biriktirip gün yüzüne çıkarmak için beklediğin roman hazırdı zaten.

Yazdın: *Piraye*'ydi romanın adı. Gerçek bir Güneydoğu ve Diyarbakır öyküsüydü. Buram buram Anadolu kokuyordu.

Kitabın çıkmasının üzerinden henüz bir ay geçmişti ki, "Yeni baskıya giriyoruz!" müjdesi geldi. Bahtı açılmıştı *Piraye*'nin.

O tarihlerde yazılmış romanların hemen hemen hepsi unutuldu, gitti. Ama *Piraye* 16. yılını keyifle sürdürmekte hâlâ.

Romanlarında aşk da var, hüzün de; mutluluk da var, kahır da...

Ama sen, salt "aşk romanları" yazarı değilsin! Eserlerinde yalnızca motif olarak kullanıyorsun aşkı.

Yüreğim Seni Çok Sevdi hariç! Senin biricik aşk romanın o.

Bu arada, eczacılık mesleğinden yararlandığın eserlerin de oldu. Madde bağımlılığını konu alan,

Eroinle Dans (Yeşilay Derneği'nden "En Yeşilaycı Yazar Ödülü") ve organ naklini konu alan *En Son Yürekler Ölür.*

En çok emek verdiğin eserin ise, tartışmasız *Hasret*! Son derece çarpıcı bir mübadele öyküsü. Üstelik yine gerçek bir hikâye. 1914'te Keskin'de başlayıp Selanik'e uzanıyor. Oğuz Kağan Köksal (İzmir eski Valisi ve bakan) ve eşi Olcay Köksal'ın büyük büyük dedelerinin ağıt gibi yaşam hikâyesi.

Bu romanda, araştırmacı yazar kimliğini ortaya çıkarmak için cansiperane çalıştın. Keskin, Kırıkkale, Selanik... Yedi yıl sürdü araştırmaların. Ama sonuç tam gönlüne göre oldu.

Kitaplarının, özellikle de romanlarının televizyon dizisi olması için pek çok öneri aldın. Ama kabul etmedin. Başı sonu belli bir eserin sündürülüp kişiliğini yitirmesine gönlün razı olmadı.

Ancak... sinema filmi konusunda esnek davranabilirsin. Sinema da farklı bir sanat dalı. İşinin ehli bir yönetmenin elinde, neden beyaz perdeye uyarlanamasın ki?

Bana kalırsa, keyifli bir sohbetti paylaştığımız. Tekrarı olur mu, bilemem.

Bildiğim tek bir şey var:

Seni çok ama çok seviyorum küçük Canan!

Bana ihanet et...

ÇAĞNAM ERKMEN

Yarın, saçının perçemini sağa ayırıp, ördüğün kırmızı bereyi dikkatle takacaksın. Alnındaki şişliğin yangısını her sürtünmede hissedeceksin. Amfide şapkanı çıkartmadan alı al inadınla oturacaksın; her zamanki gibi tuhaflığına yoracaklar. Üstelik İstanbul'un en sıcak kasımı, pastırma yazı. Kızlar saçlarını özgürce salmışlar, efil efil elbiseler giymişler. Sınai stokiyometri sınavından yüz almayı planladın. Elinden gelen bu. Elinden gelen integral çözmek sanıyorsun. Merak ediyorum, kurtuluşun daha kolay bir formülü var mıydı?

Yine de sana, derhal çık okuldan, hemen bir hastaneye git, bir darp raporu al, diyemem. Susma, ifşa et, konuş, anlat derdini, diyemem.

"Belki Tanrı'dan başka biri vardır ve o da esirgemez mutluluğu"... Böyle yazmıştın iki sene önce karlı bir vahşet gecesinde. Başka biri yoktu.

Hiç yapmadığın bir şey yap, yardım iste, diyemem. Belki istemek, kendine yetmeye çabalamaktan çok daha kolaylaştırırdı hayatını. Ama sen herkesi gözeterek uygun zamanı kollarken uykusuz gecelerde aklına sahip çıkmakta zorlandın.

Sana sus diyemem. Sükût altındır, diyemem. Haksızlık için konuşacaksın. Konuşmak için konuşmayacağını öğrendin çoktan. Konuşarak varlığını ispat etmezsin. Konuşarak değil, çabalayarak var olursun.

Konuş da diyemem, susacaksın kimi zaman. Hafıza çekmecelerine kilitleyeceksin sırları, yararsız sözcüklerini imha edeceksin. Söylemen gerekeni kurguya emanet edecek, pervasızca yazacaksın; kullanmadığın sözcük, harf, noktalama işareti kalmayacak ve en çok ünlemi seveceksin. Ünlem yutkunmaktır, bileceksin.

Mayısın sekizinde Ankara'ya giden mavi trene bineceksin. Yapayalnız. Hiç destekçin yok. Boyalara, fırçalara, kâğıtlara dokunan sihirli ellerine kıymet verecekler. Kimsenin seni tanımadığı devasa salonda yabancı ellerin alkışlarıyla, en arkadan sahneye doğru hızla koşacaksın. Mesafe uzun, düşmekten çekineceksin. Türkiye

birinciliği sanat ödülünü alacaksın. Sana, yüreğinin sesini dinle, en çok istediğin şeyi yap, bırak mühendislik fakültesini, güzel sanatlar fakültesine git, diyemem.

Her zaman keyif aldığın şeyleri yap, diyemem. Tembellerin ve bencillerin dünyasına girmek sandın arzularını. Estetik kaygılar, etik düşünceler, sonsuz iyilik ve sevgi için sana yararı olmayan, kişisel fayda elde etmeyeceğin, evreni güzelleştirmeye katkıda bulunmak için zamanını vereceğin, keyif almadan da atılacağın görevler olacak ve o işleri de kotarmak gerekecek. Eşikleri aştığın yerde başka bir haz da bulacaksın. Üstelik keyif almadan da başarılı olacağını görecek, hazzın anlamını sorgulayacaksın. Sorgulama hakkını, düşünme ve itaat etmeme hakkını elinde tutacaksın. İkna olmayacak, geçici olarak uyum sağlayacaksın.

Yüreğinin doymaz sesini dinle, diyemem. Yürek çok seslidir. Fayda ister. Her ne yaptıysan kulağını tırmalayacak kadar dikkatini verdiğin, önemsediğin sesi dinlemişsindir. Tercih yapmak özgürlüktür derler, bilmiyorum, seçenekleri görmek yoruyor insanı. Tercih yapmak hapislik bir çeşit. Daima bir tercih yapacaksın ve bu çoğu kez senden taraf olmayacak. Seçenekleri görüp, kendini gözetmeden de karar verebileceksin, ki, bu

da son tahlilde kendini gözetmek olacak bir bakıma. Çünkü üzüntü verirsen üzüleceksin. Kendi mutluluğun diye bir şey yok, sen ancak çevrendeki herkes mutluysa mutlu olacaksın.

İstanbul'un karlı kışında, işyerleri ve okullar tatil olacak, annenle uzun sohbetin tadını çıkarmak yerine, hiç hak etmediği halde onu suçlayacaksın. Yüzünde gördüğün hayal kırıklığıyla sen de kırılacaksın. Vicdan azabı duyacağın, pişman olacağın hallere girme, diyemem. Kendini çok kaybettin. Acımasızlaştın, hırçınlaştın, budala gibi davrandın bazen, kişnedin toynağına çivi girmiş kısrak gibi, krizler geçirdin, ağladın bön yüzlere, en çok da içine. Çünkü anlaşılmadığını sandın, umursanmadığını, hak etmediğini düşündün. Yaptın bunları. Yapma, diyemem. Tümü çaresizliğindendi. Utandın kendinden. Utanma, diyemem.

Kimseyi yargılama diyemem. Yargılar bir gün gelir, suratına tokat gibi akşeder. Sarsılmak acıtır ve her sarsıntı en iyi öğretmendir. Yorumsuz kal, diyemem, Sinsileşmezsin ve kaçak güreşmezsin. Zayıfsan, eksik bilgiyle donanmışsan yorumlamama aklını göstereceğini umarım.

Biricik kardeşine büyükleneceksin. Güçlüsün, ağzın laf yapıyor, tecrübesizliğini yöneteceksin. Onun adına doğrularını dayatacaksın. Etkilenecek, sonraları seni çok suçlayacak. Öğüt

verecek kadar kibirli olma, diyemem. Bazen deli akan suyun yolunu değiştiren kaya olacaksın. Sevilmeyeceksin. Akıl isteyen daha iyi dinler, kendinden de bileceksin. Öğüt vermeyecek kadar da kibirli olma diyemem, kalbini kurutmayacaksın. İşte hep böyle sallanıp gidecek ve hep hata yapacaksın. Hata yapmaktan korkma, diyemem. Ölümüne korkacaksın hata yapmaktan, ancak cesaretli davranmayı da ihmal etmeyeceksin. En cesurlar en çok korkanlardır, öğreneceksin.

Ihlamurun sararan yaprakları sırtına dökülüyordu. Sıcak bir meltem yalıyordu yüzünü. Günbatımı lodos renklerine bürünmüştü. Bulutlar hızla uçuyorlardı şekil değiştirerek. Sakalar ötüyor, kargalar toprakta böcek avlıyorlardı. Kurutulmuş lavantaları paketliyordun ve ağlıyordun. Anı yaşa, diyemem. Gelecekten kaygı duyacaksın. Gelecek kaygıdır, geçmiş acı. Acı da kaygı da düşündürtür insanı. Düşünmek yazdırıyor, deneyimleyeceksin.

Çok güvendiğin arkadaşın öyle şeyler vaat edecek ki, sevinecek böbürleneceksin. Kollanmanın sihrine kapılacaksın. Sanacaksın ki, nihayet, işte sonunda değerini bilen dost yüzlü şahane birine rastladın. Sözünü tutmayacak. Kırılacak, belli etmeyeceksin. Herkese güvenme, diyemem ama güvenin tam davranacaksın. Çok defa hayal kırık-

lığına uğratacaklar seni, dikkatli ol, diyemem. Çünkü o afallama anlarında büyük dersler alma şansını yitirmeni istemem veya tam tersi, gözlerini yaşartacak kadar erdemlerle tanışma fırsatını. Belki çok az sayıda olacaklar ama aldığın risk sarsılmaz dostluklar da kazandıracak.

Boşluk duygusuna kapılacaksın hayal kırıklığının sonrası. Çıkış yolu bulamadığın bir anda yararsız saçmalıklarla oyalanacaksın. Zevk ve sefanın pençesine düşeceksin. Savrulma diyemem, muhakeme etmeyi de unutma sadece. Anlık hoşluklar ve hazlar belki o an için seni yaşamda diri tutacak, ihtiyaç duyuyorsan savrul. Çok da kapılırsan, ruh ve beden bütünlüğünü kaybetmek uzun vadede iyi gelmeyecek, bileceksin.

İlk deneyimlerinin ortağı çılgın arkadaşının düştüğü o karanlıkta dostlukla yanında kalacaksın. Birlikte bekleyeceksiniz. Elini tutacaksın. Seviyorsun. Gereğinden fazla sevme, diyemem. Sevmek nedir ki? Varlıkları okşamak kutsaldır, okşayacaksın, sırtını sıvazlayacaksın, güzel sözler söyleyeceksin. Ama daha çok kendini görevlendirmektir sevgi. İhtiyaçları gözetmek, iki tas çorba kaynatmak için eline üşenmemek, gece yarısı koşup derde tasaya yetişmek. Ve beklememek, silkelemek için hareket etmek.

Sana yeni bir plan çizemem. Sana öğüt veremem. Çoğu kez yorulacaksın, dinlen arada, diyemem. Tüm o yorucu, tüketici koşuşturmalardan öğrenerek, deneyimlerine yenilerini katarak çıkmanı nasıl engellerim? Yorgunlukların bedelleri olacak, kimi kez stresten kaynaklanan hastalıklar, düşkünlüklerin, hayattan kopuşların. Acizliklerinin de tadını alma, yeni diyarları keşfetme fırsatını nasıl elinden alırım? Bazen benliğini başkalarına ihale etmelerin, diğerlerini en öne koymaların olacak. Yavru kedi bile senden önemli kalacak hayatta. Özgürlüğünü kısıtlayan yüklerinden bağımsızlaş, diyemem. Hangi duyguya yakınsan onu akılcı bulacaksın. Kimileri dünyaya alacaklı geldiğini sanır, sen hep borçlu hissedeceksin. Ufacık iyiliklerin diyetini ödeyemeyeceksin ne yapsan. Yeter artık aptallaşma, seni kullanmalarına izin verme, kendini de düşün diyemem, sen vermeyi almaktan çok sevmişsindir mutlaka

O ihtişamlı yaz partisine gidemeyeceğini bilmek üzüyor seni. Aylar süren hazırlık döneminde arkadaşlarının heveslerini imrenerek dinleyeceksin. Saatlerini zorlu görevlerine odaklanarak uykusuz gecelerde öldüreceksin. Yöntemini bilmiyorsun sonuca gitmenin. Sabırla, pes etmeden uğraşacaksın. Yorgunluktan ellerin uyuşacak.

Eğlenceleri, gençliğin şen devinimini ve heveslenmeyi kaçıracaksın.

Arada heveslen diyemem. Dur, diyemem. Durmak ölmektir. En lüzumsuz meşguliyete bile değer katacaksın. İbadet eder gibi kendini vererek çözeceksin düğümleri, kimsenin talip olamadığı kaosları. Parlattığın, tamir ettiğin, özenerek hazırladığın, vakit kaybı görmediğin, elini değil, gövdeni taşın altına soktuğun, nefesinle uyum içinde, zamanın gerginliğine rağmen pes etmediğin badirelerden çoğalarak çıkacaksın. Hayıflanmayacaksın. Travmaların öğrenme merdiveninde basamak olacak maalesef. Zorluklar seni büyütecek ve geliştirecek.

Zorlukları sev de diyemem. Neşeni, heyecanını, coşkunu bedeninle birlikte taşıyacaksın, öğrenirken ve öğretirken mutlu olacaksın.

Bu sene korkunç bir şey yapacaksın. Öyle acımasız kelimeler seçeceksin ki, sırf canından çok sevdiğin değişsin diye, kişiliğini yargılayacaksın. Açtığın yaradan sızan gözyaşları bile durduramayacak seni, kendini kaybedeceksin. Senin cezan da bu, asla unutamayacaksın ve zihnindeki çürümüş parça kangrenleşecek. Değiştirmeye çalış, diyemem, sadece fikirler ve olaylar değişebilir, insanlar değişmez. Her vasıf bir kusurdan, her kusur bir vasıftan kaynaklanır, unutma

derim. Neşeli ve fütursuz, bazen hezeyanlı, çoğu kez inatçı, kararlı ve bazen herkes için yorucu ve rahatsız edici olacaksın. Sen de kusurlusun, kusurlu olma diyemem.

Sürprizi bozmak istemem, hiç düşünmediğin şeyler gelecek başına. Hiç planlamadığın bir hayat şekillenecek. Hep, yaşlanmayı isterdin. Bunu gençliğin çiğliğinden kurtulmak için mi isterdin bilmiyorum. Müjde; yaşlandın. Ki; şimdi geri dönüp baktığımda yaşlanabilmenin de mucizevi bir tarafı var. Ölümle karşılaşacaksın çünkü, ürpereceksin şaşkınlıktan ve hayatta kalmanın da çilesini çekeceksin.

Son olarak, çocukluğumuzun bir yazını hatırlatmak isterim. Levent'teki mahallede oğlanlarla bisiklete binip, bilek güreşi yaptığın terli günlerde, sokakta öbekler halinde yürüyen başı beyaz tülbentle örtülü kızları izlerdin. Sessiz, vakarlı, dingin hallerinden hoşlandın. Aradığın huzuru bulmak için belki de, Kuran kursuna gitmek için direttin. Mühendis anne babanın, "modern" ailenin en büyük çocuğu olarak ne çok ısrar etmiştin hatırla. Caminin loş serinliğinde iki haftada Arap alfabesini öğrendin. Nasıl da aklına, aklımıza geldi hatırlamıyorum, defterin arkasından önüne, satırın sağından soluna Arap harfleriyle günlüklerini tuttun. Sekiz yaşındaydın. Kimsenin

okuyamayacağını bildiğin için belki de otosansürsüz ilk yazılarını kaleme aldın. Tasalarını, umutlarını, hedeflerini, aile içi şiddeti, travmalarını çocuk aklıyla kustun sayfalara. Şimdi gelecekten bakınca yazmayla ilgili ilk gerçek deneyimimizi yaşamışız. Yazmanın en güzel yanıyla karşılaşmışız. En güvendiğimiz kişiyle, kendimizle konuşmuşuz. En çok kendimize yazmayı sevdik biz. Gerçekleri sevdik. Ve gerçeğin kurgudan çok daha fantastik, çok daha acımasız, anaforlu ve üstün olduğunu iliklerimize kadar hissettik. Pek yakında yazmayı bırakacak ve yirmi yedi sene sonra tekrar hatırlayacaksın.

Ben sana hiçbir şey diyemem. Sadece geldiğim yolu bildim. Tohumu sen attın, sen şekillendirdin, bana getirdin. Sana bambaşka öğütler verirsem başka birine dönüşürsün diye korkarım. Başka biri de mutlaka doğal akışında coşkuyla yaşamalı. İstersen kavşaklarında sapacağın yönü değiştir. Diyemediklerimi dene. Ben sana ihanet edemedim, sen bana et. Merak ediyorum, acaba farklı rotayı seçerek bana gelecek misin? Yoksa başka birine mi gideceksin? Yaşa hissettiğin gibi.

Son haber; geldiğim yerde iyiyim. İyisin. Hem sonra... İyi olmak nedir ki?

Şimdi inandığım ama o zamanlar bilmediğim

DAVID MITCHELL*

Sözleşmeleri iyi oku. Küçük harfle yazılanlar zamanla büyüyecek, büyük harfle yazılanlar küçülecektir.

Hormonların olmadığı bir dünyada da birlikte olmaktan keyif alacağın biriyle evlen. Yıllar gitgide hızlanacak ve sandığından daha kısa zamanda o dünyada yaşıyor olacaksın.

Vadesi dolmuş bir ilişkiden kurtulmak onursuzluk değildir. Bunu yaparken olabildiğince nazik davran.

Çocukların varsa, öyle bir yaşam sürmeye çalış ki "dürüstlük", "iyilik" ve "sabır" kelimelerini duyduklarında akıllarına seni getirsinler. Bunu her zaman başaramayacaksın, yine de dene.

* Çeviren: Senem Karagözoğlu

Çocuklarınla oyun oyna. Onları yürüyüşe çıkar. Ormanda bir yürüyüş ya da kafeye yürümek de olsa, küçük maceralar yaşa. Bir gün gelecek, sahip olduğun her şeyi son bir küçük macera için feda edebilecek hale geleceksin ama parayla satın alamayacaksın.

Beyler: Erkekler hata yapmaz fikri bir beladır. Kadınlar bunun saçmalık olduğunu biliyor. Yardım, tavsiye ya da öneri istemek seni akıllı gösterdiği gibi, akıllandırır da. Nezaket seksidir. Maçoluk iticidir.

Bir yargıda bulunman gerekiyorsa dikkatli ve özenli ol. Yargılamak anlayışlı olmanın düşmanı olabilir.

İnsanlar sana yapıcı eleştiride bulunursa, savunmaya geçme. Onlara teşekkür et; fikirlerini dikkate alacağını söyle ve öyle yap.

Yetenek, disiplin ve sıkı çalışma olmadan garajda güzel görünen, hiçbir yere gitmeyen ve eskiyen bir Porsche'dir.

Bir politikacı "halkın iradesi"yle hareket ettiğini ne kadar çok söylüyorsa, o kadar az öyle yapıyordur.

Hiç kimse vatanperverliğin sahibi değildir.

"Bu konuda her zaman tamamen açık oldum" ifadesi tutarsızlığın ve entelektüel kafa karışıklığının göstergesidir. Gerçekten açık olan insanlar

her zaman ne kadar açık olduklarını söyleyip durmazlar.

Politikacıları bir sınıf olarak her kötüleyişinde dürüst insanları politikaya girmekten caydırıyorsun. "Tüm politikacılar yalancıdır" ya da "Tüm politikacılar hırsızdır" fikirlerine her katılışında, bu ifadelerin doğruluğunu ispatlamaya destek oluyorsun. Elbette çoğu politikacı yalancı ve hırsızdır ama politikacısı olmayan bir toplum daha çok Kuzey Kore ya da Suudi Arabistan'a benzer. Pragmatik idealistlerin güçlenmesine yardım etmeliyiz. Mesleği bütünüyle çöpe atarak bunu başaramayız.

Alaycılık havalıdır, alaycılıkta en nükteli sözler vardır, alaycılık asla yanılmaz. Fakat, uzun ve hazırcevap geçmişi boyunca alaycılık, iğneleyici alaycılardan başka hiçbir şey yaratmamıştır. İlerlemenin itici gücü hayalperestlerdir.

Şöhret dostun değildir. Aynalar dostun değildir. Reklamlar dostun değildir.

Öte yandan pişmanlıklar dostundur. Yaptığın hataları düşündüğünde, ne münasebetsiz bir aptalmışım diye içten içe utanma. Onun yerine, "Bu vesileyle daha iyi bir insan oldum" diye düşün. Sadece narsistik bir aptal hiçbir şeyden pişman olmaz. Birleşik Devletler'in 45. başkanını düşün ve kendi çıkarımını yap.

Şeytan ayrıntıda gizli değildir. Ayrıntıda gizli olan, gerçekliktir. Şeytan zamirlerde gizlidir.

Ne kadar çok "tam anlamıyla" ya da "tümüyle" ya da "kesinlikle" ya da "dürüst olmak gerekirse" ya da "gerçekten" dersen, o kadar az inandırıcı olursun.

Bencillik bir hastalıktır. Başka birini ya da bir başka şeyi önemsemek ise panzehiri. Ancak unutma ki başkalarına göz kulak olabilmek için kendine de göz kulak olmalısın.

Her kriz, kılık değiştirmiş bir rota düzeltme fırsatıdır.

Yurtdışında yaşıyorsan, dil öğren. Çalış, çalış, çalış. Dil seni güçlendirir.

Tanıdığın ünlüleri sayarak hava atma. Dedikodu yapma. Abartma. Kimsenin arkasından yüzüne söyleyemeyeceğin bir şey söyleme. Söz kesme. En iyi sohbet karşındaki kişiden daha az konuştuğun sohbettir.

Öne yakın otur. En aptalca soru aptal görünme korkusundan soramadığın sorudur. Çoğu zaman en akıllıca soru en basit olandır.

Eğer bir dostluğun zehirleyici olduğundan şüpheleniyorsan, öyledir. Mesafe koy.

Hayattan sadece uyuşturucu maddelerle keyif alan insanlara karşı temkinli ol.

Vücuduna iyi bak.

Beş yaşındaki çocuk bile gösteriş yapıldığını anlar. Komşumun kedisi gösterişi fark ediyor. Böbürlenmek, kendi alnına kalın harflerle "BÖBÜRLENİYORUM" yazmakla eşdeğerdir.

Bir pişirme tavsiyesi: Kekin yanmadığından eminsen, yanıyor olabilir. Bir şeyin yandığından şüpheleniyorsan, büyük olasılıkla yanıyordur. Bu kural mutfağın dışında da geçerlidir.

Biri bir şeyi görmediyse "Kör müsün?" deme. Görmeyen insanlara karşı kabalık olur. Sakarlık yapana "Sakat mısın?" deme. Tekerlekli sandalye kullananlara kabalık olur.

Kimi insanlar otistiktir. Otizmleri nedeniyle sergiledikleri davranışlar sana tuhaf ya da kaba gelebilir. Tuhaflığa ve kabalığa karşı her zamanki tepkin "Belki bu insan otistiktir... Otistik olduğunu varsayalım" olsun. Otistik çıkarsa, lütfen rahat bırak. Yarattığımız nörotipik dünyada yolunu bulmanın onlar için ne kadar zor olduğunu tahmin bile edemezsin.

Her söylenene tamam demeden de şefkatli olabilirsin.

Nazik olmak haklı olmaktan daha önemlidir. İnsanların cahilliklerini düzeltmek sana düşmez. Eğer cahillikleri seni rahatsız ediyorsa, onlardan kaçın.

Engelli bir kişinin engelini almaya razı değil-

sen, park yerini de alma.

Yardıma ihtiyacı olan bir engelli görürsen, sessizce yardım teklif et. Yardıma ihtiyacı yoksa söyleyecektir ve bunda utanılacak hiçbir şey yoktur.

Sesini yükseltirsen insanlar seni daha az dinler. Daha yumuşak konuşursan, seni daha dikkatli dinleyeceklerdir.

Bazen hiç kimse haklı değildir. Çelişen ifadelerin hepsinde doğruluk payı olabilir. "Ya o, ya o" diye düşünme. "Belki de hepsi birden" diye düşün.

Vücudunu çer çöple beslersen zayıf düşer ve hastalanırsın. Zihnini çer çöple beslersen zayıf düşer ve hastalanırsın.

Bilim sadece bir başka "inanç sistemi" değildir. Etrafına bir bak. Binlerce yıl öncesine kıyasla tanrılar gibi yaşıyoruz.

Hayır kurumlarına destek ol, açığa vurmadan. Yardımı alan bilecek; sen bileceksin ve eğer Tanrı'ya inanıyorsan, Tanrı bilecek. Bu da oldukça iyi bir izleyici kitlesi.

Ne kadar iyi ve makul olmaya çalışırsan çalış, senden hoşlanmayanlar ve sana saygı göstermeyenler olacak. Bu yüzden kendini paralama.

Öfkeliyken asla geri dönüşü olmayan bir karar alma. Öfke bir enerjidir ama bilgece değildir.

Eğer hiç giymeyeceğin kıyafetlere para harcamak istiyorsan, alışverişe jet-lag olduğunda git.

Herkesin senin bilmediğin bir bilgiye sahip olduğunu varsay – özellikle aynı fikirde olmadığın insanların. Konuş onlarla. O bilginin ne olduğunu bul.

"Düşünüyorum ki..." ile "Biliyorum ki..."yi birbirine karıştırma. Kimse çok bilemez. Olguları araştır. Wikipedia bu konuda bir hayli güvenilir.

"Ben" ile başlayan çok fazla cümle kurmaktan kaçın.

Sosyal medyayla dengeli miktarda ilgilen. Ne kadar vakit geçirdiğin konusunda kendine yalan söylediğini fark ettiğin an, çok fazla geçiriyorsun demektir. Toplu taşımada kitap okuma alışkanlığına geri dön.

24 saat yayın yapan haber kanalları olması, saat başı haberleri kontrol etmen gerektiği anlamına gelmez. Günde bir kez yeterlidir.

Ayakkabılarını cilalamak zihnine iyi gelir. Ağaçlarla geçirilen vakit zihnine iyi gelir. Meditasyon zihnine iyi gelir.

Havadan sudan sohbet, havadan sudan fazlasıdır. Selamlaştığında ya da hava hakkında konuştuğunda, karşılıklı olarak varlığınızı doğrularsınız. Ruhen besleyicidir.

"Ama"yla başlayan cümleler diyaloğu bitirir ve karşı tarafa küçük, görünmez ama gerçek bir tokat patlatır. "Ve" ile başlayan cümleler diyalo-

ğu açar ve karşındakine sen aynı fikirde olmasan bile fikirlerinin geçerli olduğunu iletir.

"Kibarlığın zararı yoktur ve her yolu açar" ifadesi doğrudur, eğer acımasız bağnazlarla uğraşmıyorsan. Böyle bir durumda karşındakini zekânla alt et, köşeye sıkıştır ve camdan dışarı fırlat. Söylemesi kolay, yapması zor, biliyorum.

Mark Twain en değerli varlığının, komşularının senin hakkındaki iyi fikirleri olduğunu söylemiştir. Bu biraz komşularının kim olduğuna da bağlıdır. Twain'in gözlemi yaşamına yön verecek güzel bir ilkedir.

Bin yıl yaşamayı umuyorsan, kan davalarına, uzun somurtmalara ve abartılı anlaşmazlıklara dahil ol. Eğer sadece yetmiş seksen yıl yaşamayı bekliyorsan bir uzlaşı yolu bul.

Düşmanını dinlemek ve ona insan muamelesi yapmak taviz ya da zayıflık değildir.

Vicdan azabı çeken biri çoğunlukla, karşısındaki tartışılan konu hakkındaki fikrini değiştirmeden elçiyi öldürmeye çalışır. İnce bir kurnazlıkla karşılık ver, güçle değil. Kendini beğenmişlik katlanılmaz ve daima geri tepen bir şeydir.

Kör bir bıçak keskin bir bıçaktan daha tehlikelidir, eğer bulaşık leğeninin dibinde el yordamıyla aramıyorsan.

Bıçak demişken, asla kestiğin avokadoyu diğer elinin avucunda tutma. Avokadoyu her zaman kesme tahtasına koy. Bu birçok bağlamda geçerlidir.

Bir vidayı, musluğu ya da vanayı saat yönünde mi yoksa saat yönünün tersine mi çevirmen gerektiğine karar veremiyorsan: "Saat yönünde ileri; tersi yönde geriye gidersin."

Biz insanlar çok çeşitli şekillerde, ebatlarda ve ten renklerindeyiz. Dişi ve erkeğiz. Ebeveynlerimizden ve kültürümüzden etnik özellikler miras alıyoruz. Otistik ve nörotipikiz. Cinsel yönelimlerimiz değişkenlik gösteriyor. Kimilerimiz sol, merkez ya da sağ siyasi gündemlere taraftar olduk. Kimilerimiz siyaseti görmezden geliyor ya da aşmaya çalışıyor. Kimilerimiz anne baba, kimilerimiz değil. Bir büyük Tanrı'ya; ya da birçok tanrıya inanabilir ya da hiçbir tanrıya inanmayabiliriz. İnsanlığın en derin ayrışması şu soruya verilen cevapla yaratılmış olandır: "Başka biri olarak doğduğunu hayal etmeye istekli misin? Yoksa değil misin?" İstasyonun girişindeki evsiz adamın ya da Vietnam'dan kaçırılan ergen kızın ya da Sicilya sahiline vuran boğulmuş bir Eritrelinin yerinde sen olabilirdin, bunu kabul ediyor musun? Yoksa bu fikri reddediyor ve "Gerçek şu ki onlar ben değil – ve dolayısıyla bana ne onlardan" mı diyorsun?

Bu soruya hep birlikte verdiğimiz cevap ve bunun sonuçları yüzyılımızı şekillendirecek.

Son üç kelime: oku, oku, oku.

Gecikmiş yanıt

DEFNE SUMAN

Sevgili 20 yaşım... Öncelikle bu gecikmiş yanıtım için özür dilerim. Mektuplarını bir köşeye atıp unuttum sanma. Aksine, bana bıraktığın defterler dolusu mektubu başucumdaki kütüphanenin en üst rafına yerleştirdim. Fotoğrafların da kütüphanenin kapaklı kısmında duruyor. Geceleri uyumadan önce o defterleri dizdiğim o rafa bakıyorum. Gözlerimi kapatırken sesin satırlarından bilincime akıyor:

Geleceğim, ben buradayım. Sen neredesin?

Ben de buradayım 20 yaşım. Yakındayım. Belki fazlasıyla yakında. Annemle babamın evlendiklerinde satın aldıkları daireye yerleştim. On senedir orada yaşıyorum. Evet, Gayrettepe'de.

Evet, Yeşil Apartman'da. Çocukluk evimizde. Bu haberin seni üzeceğini, hayal kırıklığına uğratacağını tahmin ediyorum. Mektuplarının birinde, benim, yani geleceğindeki senin, çam ormanlarıyla çevrili bir şehirde yaşadığımı hayal ettiğini yazmışsın. Sabahları nemli topraktan nane serinliğinde bir koku tüterken evimin arka bahçesine açılan kapının önündeki ahşap basamaklara oturup kahve içecekmişim. Bir de gözlük yerleştirmişsin yüzüme.

Oysa ben çocukluğumuzu geçirdiğimiz daireye yerleştim. Annemle babamın odasında şimdi kocamla ben yatıyoruz. Salondaki eşyalar aynı. Kırmızı telefon, sallanan koltuklar, kenarı mavi işli Gorbon Işıl tabak takımı... Çocukluk odamıza dedemin eski yazı masasını yerleştirdim. Hani, Rumeli Caddesi'ndeki evde duran vardı ya, onu. Marangozun inşa ettiği açılır kapanır divan aynı köşede duruyor. Kâbus görüp uyandığımızda annemi çağırırdık, orada uyusun diye, hatırlıyor musun? Üzerine bir battaniye alır, o divana kıvrılır uyurdu. Çocukluk ne zordu! Karanlık, korkular ve kaygılardan örülmüş yalnız bir karadelik sanki.

Şartlar beni oraya, çocukluk evimize dönmeye mecbur etti, diyeceğim. İnanmazsın bilirim. Hatta kızdığını, isyan ettiğini, bu "şartlar" saç-

malığına karşı çıktığını görür gibiyim. Müsaade edersen mektubumun devamında açıklayacağım.

Öncelikle şunu yazayım da öfken biraz dinsin. Bilirim, öfken kalbine bir çöreklendi mi kafese kısılmış bir hayvan gibi dört dönersin. Ulu çam ağaçlarının gölgesindeki o şehirde yaşadım. Gerçekten de öngördüğün gibi arka bahçesine açılan bir kapısı ve önünde çürümüş, kararmış basamakları vardı ve ben bazı sabahlar kahvemi orada içtim. O şehre sırtımda bir çanta ve beş parasız varmıştım. Nenemizin yolladığı yüz dolar tek gelirimdi. Karşıma iyi insanlar çıktı ve ben orada bir hayat kurdum. Kocamla da orada tanıştım. Başlangıçta ne işler yaptım, anlatsam inanmazsın. Başkalarının mutfağında yemek pişirdim, anaokullarında bale dersi verdim. Hatta bir ara kahve falı baktım. Üstelik bu işte epey de yetenekli olduğumuz ortaya çıktı. Medyum halamızın genleri bize de aktarılmış anlaşılan. Baktığım kahve falları sayesinde yaşadığım o ormanlık kentin yerel gazetesine bile çıktım. O röportajdan sonra randevu için arayanların ardı arkası kesilmedi.

İnanmıyorsun değil mi?

İnanmazsın tabii. Sen şimdi benim saygın bir üniversitede profesör olduğumu sanıyordun. Çünkü senin günlerin Boğaziçi Üniversitesi'nin

yeşil kampüsünde, kızıl saçlı güçlü kadınlar arasında geçiyor. O kadınlar senin yıldızların. Onlardan birine dönüşmeyeceksin de ne yapacaksın? Kahve falı bakmayacaksın herhalde! Gülüyorsun. Gül, peki.

Bu defa şartlar mecbur etti kartını kullanmayacağım. Üniversiteden ayrılmaya biz karar verdik. Benden çok sen karar verdin. Gerçi şimdi, benim olduğum yerden bakınca başka da şansın yoktu diye düşünüyorum. Benim bu mektubu yazabilmem için senin UCLA'den gelen doktora bursunu elinin tersiyle itip, sırtına taktığın çantayla yola düşmen lazımdı. Ben biraz kaderci oldum 20 yaşım. Hayat örgümüzün ince ince çok önceden dokunduğuna inanan bir tarafım var artık.

Kader konusu açılmışken, sana geçen gün yaşadığım bir karşılaşmayı anlatmak istiyorum. Doğrusunu istersen, elime kâğıdı kalemi sana bu karşılaşmayı yazmak için aldım. Seni ilgilendiren bir olay çünkü. Ama oraya gelmeden önce, çocukluğumuzu geçirdiğimiz daireye yerleşene kadar nerelere gittiğimi biraz daha anlatayım. Hayal kırıklığını hâlâ hissediyorum. Zamanın öte yanından dalga dalga bana erişiyor. İpini kopartıp gitmek istiyorsun sen, şimdi. Biliyorum. Yazmışsın zaten. İki üç parça eşyanı bir çantaya tıkıştırdığın gibi basıp gitmek var aklında. Bir de

kediyi alacakmışsın yanına. Gideceksin de. Çok yakında. (Kediyi alamayacaksın yalnız. Annem kediyi vermeyecek. Evet, buna da inanmak zor. Kediyi, minicik siyah ve ürkek bir yumak gibi salonun ortasına bıraktığın akşam kesinlikle kabul etmeyen annem, annemiz, seni salacak ama kediyi tutacak.) Gayrettepe'ye uzun süre ayak basmayacaksın. Menzilin suya atılan bir taşın etrafındaki halkalar gibi genişleyecek. Cihangir'e taşınacaksın. Yazları bir kumsala çadır kurup, aylarca orada kalacaksın. Ülke yetmeyince dümeni Asya'ya kıracaksın. Üstelik senin şimdi babana asistanlık ederek, turist kafilelerinin başında Singapur senin Malezya, Endonezya benim gezdiğin gibi değil. Asya'ya yerleşeceksin. Pirinç tarlalarıyla çevrili, ortasından çamurlu nehirlerin aktığı, eski Fransız kolonisi şehirlerde yaşayacaksın. Yöre halkı gibi nehre elbiselerinle girip, başka dillerde kıyasıya pazarlık etmeyi öğreneceksin. Saatlerce ayakta durduğun trenlerde dünyanın çatısına varacaksın ve orada şimdi iğrendiğin tam yağlı sütle yapılmış, baharatlı Hint çayı içeceksin.

Bunları anlatarak sana kendimi affettirmeye çalıştığımı zannetmeyesin 20 yaşım. Şartların tutsağı bir hayat yaşamadığımızı anlatmaya çalışıyorum. Artık ne derece ikna olursan. Geceleri

yattığında, *Thelma ve Louise* filminin müziklerinden oluşan albümü dinliyorsun. Albümdeki "The Ballad of Lucy Jordan" içini yakıyor. Lucy Jordan 37 yaşına geldiğinde hayatı çoktan kaçırdığını fark eden bir ev kadını. Temiz, beyaz bir villada oturuyor. Kocasını işe, çocuklarını okula yolluyor, evi toplayıp masaya güzel bir çiçek yerleştiriyor ve sonra birden fark ediyor ki gençken hayalini kurduğu hayat elinden kaçmış gitmiş. Elinde tek yön biletiyle Paris'e asla gidemeyecek ve orada üstü açık bir arabanın içinde saçlarını dağıtarak yol alamayacak. Lucy Jordan'dan korkuyorsun. Âşık olup evlenmekten ve Lucy Jordan'a dönüşmekten. Ortalama bir hayatın günlük rutini, koşturması içinde hayallerini, kendini yitirmekten korkuyorsun. Bana yazdığın mektuplarındaki tehdit dolu satırların da bu korkunun ürünü:

"Bizi Lucy Jordan'ınki gibi sıradan bir hayata tutsak edersen seni asla affetmem geleceğim. Duyuyor musun?"

Duyuyorum 20 yaşım.

Şu kadarını söyleyeyim: Ortalama bir hayatın olmayacak. Ne senin, ne de benim. Haydi yüzünü güldürmek için iyi bir haber daha vereyim sana. Aslında zamanla kendin yaşayarak öğren istiyordum ama gönlünü hoş etme derdim ağır bastı. Yazar oldum ben. Roman yazıyorum. Öykü de.

Kitaplarım basılıyor. Büyük, saygın bir yayınevinden çıkıyorlar. Senin uğrak yerin olan Pandora'nın, Mefisto'nun, Hrisafi kitabevinin raflarında duruyorlar. On bir yaşımızdaki gibi iştahla, zevkle, şevkle yazıyorum. Hikâyeler bana geliyor, içimden çıkıyor. Kahramanlar kulağıma konuşuyor. Yazdıklarımı küçük görecekler korkuma ne mi oldu? Duruyor. Ama artık onu önemsemiyorum. O kaygının kafamdan yayın yapan yüzlerce radyo istasyonundan birisi olduğunu anladım. Yayın oraya kayınca istasyon değiştiriyorum. Bizi destekleyen, güven veren, içimizdeki en iyiyi ortaya çıkartmaya çalışan başka sesler, başka istasyonlar da var. Onlara kulak veriyorum. Keşke şimdi sana da bunun yöntemini öğretebilsem ve reklam yazarı o kibirli arkadaşın "Doğum Günü" adlı hikâyeni okuyup da, "iğrenç" diye önüne attığında keşke o istasyonu değiştirebilsen. Keşke cesaretin o kadar kırılmasa da, yazmaya on beş sene ara vermesen.

Sana bir sır vereyim mi? O reklam yazarı arkadaşa rastladım geçenlerde. Ne dese beğenirsin?

"Senin son kitabını okuyorum. Bayıldım. Gerçekten çok iyi."

25 yıl önce bana ettiği sözü hatırlattım. Üzüldü. "Yapma yahu! Öyle mi dedim?" diye sordu durdu. Eski dostumuzun özrünü buradan sana

iletiyorum. Umarım onu bağışlarsın. Artık kibri filan da kalmadı zaten. Eskiden kibirli sandığımız insanların çoğunun aslında utangaç veya içedönük olduklarını da keşfettim bu arada. Kimse seni üzmek istemiyor. Herkes kendi yarasını koruma derdinde.

Neyse, geçelim.

Yazarlık haberime sevindiğini umuyorum. Seni, beni, çocukluğumuzu ortalama bir hayatın koşturmacasında un ufak etmemek için çok çalıştım. Hâlâ da çok çalışıyorum. O yüzden şartlar beni doğup büyüdüğümüz eve getirdiyse bil ki bunu dünyanın etrafında bir tur atarak yaptım. Topladığım hikâyeleri en sevdiğin kitapçıların raflarına dizdim. Yüzünün güldüğünü görür gibiyim. Tamam, saygın bir profesör olamadık belki ama alacalı bulacalı iç dünyamızı aktaracak iyi bir kanal bulduk. Zaten çocukluğumuz baştan beri yazar olacağımızı biliyordu. Bizim onun sözüne inanmamız zaman aldı. Bu aralar çocukluğumuzdan gelen mesajları daha dikkatli dinliyorum. Bazen bizi neyin mutlu edeceğini senden, benden daha iyi biliyor.

Sana bir karşılaşmayı yazmak istiyorum demiştim. Eminim aklın oradadır. Diğer konularda yazdıklarımı şöyle bir okuyup geçmişsindir. Sabırsızlığımız hiç değişmedi. Peki seni daha fazla beklet-

meyeyim anlatayım: Geçen gün Bebek Parkı'nda B ile karşılaştık. B evet. Senin âşık olduğun G isimli adamın nişanlısı olan B. E, ne var ki bunda, diyebilirsin. Belki G'ye duyduğun aşkı bu yaşıma kadar atlatamadığımı düşünüp dehşete düşmüşsündür. Bana bıraktığın ciltler dolusu mektubun hep G ile dolu. Ondan bahsetmediğin günce sayfalarında bile G'ye duyduğun aşkın hayaleti geziniyor. Artık hiçbir şey hissetmediğini, yeni bir ilişkiye hazır olduğunu yazdığın satırlarında bile arzunun, tutkunun izleri okunuyor.

Mektuplarının birinde Karaköy'de kaldırımın kenarına çöküp ağlamaya başladığın bir sahneyi anlatmışsın. İlkbahar akşamında, Galata Köprüsü'nün altından akan sular kızıl pembeye kesmişken, sen elinde bir kesekâğıdı dolusu tekir balığıyla tünediğin kaldırım kenarında ağlıyorsun. O gece tekirleri una bulayıp G ile beraber kızartmayacaksınız. Artık bitmiş. Sen de güya kabullenmişsin. Biraz önce balıkçıyla pazarlık ederken serinkanlıydın. G artık hayatından çıktıysa, tekir kızartmak da çıkmadı ya. Böyle demişsin kendi kendine. Ayşe evde yalnız. Onun evine giderim. Balıkları onunla kızartırız. Yasemin de gelir. Rakı içeriz, gece de dışarı çıkarız. G eski nişanlısı B'ye döndü diye dünya durmadı ya!

Balıkçı, tekirlerin pullarını temizlerken içinden bunları tekrar etmişsin. Ama sonra Nişantaşı dolmuşuna binmek üzere cadde tarafına yürürken gerçek külçe gibi yüreğine oturmuş. Taşıyamayacağın bu yükün altında, hemen oracıkta basamağa çökmüşsün. G'den başkasıyla tekir kızartmak, yemek, içmek istemiyorsun. G'den başka birinin yanında soluk bile almak istemiyorsun. Boğuluyorsun. Elinde bir kilo tekir balığı, çöktüğün kaldırım kenarında ağlıyorsun.

Pek dramatiksin 20 yaşım. Sen de, ben de biliyoruz ki dramdan beslenen bir damar var içimizde. Bazen düşünmeden edemiyorum. Belki de yazmak için o dramı o damara pompaladık durduk. İnsanı anlayabilmek için yarayı kanırttık. Veya sadece hissedebilmek için. Çünkü hissedilen acı da olsa uyuşmaktan iyidir. Senin dram damarının içinde duygu hâlâ gürül gürül akıyor. Benimkiyse epeyce kurudu. Evet, artık daha az acı çekiyorum ama bunun da bir bedeli var. Acı azalırken yanında haz ve sevinci de götürüyor. Dram damarı kururken hissetme yetimiz de köreliyor. Yaşlanmanın en zor tarafı da hiçbir şeyin eskisi kadar derinden kesmemesi. Ne demiş Cat Stevens? "First Cut is the Deepest". Cat Stevens din değiştirip Yusuf İslam oldu mu? Neyse, haydi *spoiler* vermeyeyim.

Peşinen şunu söyleyeyim: Hayır artık G'nin aşkının acısını çekmiyorum. O acının aynısını başka ilişkilerde çektim ama dozu senin şimdi yaşadığınla boy ölçüşmedi. Aşkı, dizelerinden öğrendiğimiz Sezen Aksu senden sonraki yıllarda yazdığı bir şarkısında "Acıyor aynı yerden her şeye rağmen" dedi. Dinlerken seni düşündüm. Senden sonraki yıllarda, gece bana dönmeyen veya beni telefon başında bekleten erkeklerin yüreğime saldığı sancıda G'yi hatırladım. Yürek hep aynı yerden acıdı.

Şimdi seni bir soğuk kış gecesi arabanın direksiyonuna alnını dayamış ağlarken görüyorum. Karaköy'de kaldırım kenarına çöktüğün ilkbahar akşamından iki ay kadar öncesi... B'nin eve, nişanlısına, G'ye geri döndüğü geceydi. Senin üç aydır geceni gündüzünü geçirdiğin o güzelim evi onlar evlenmek üzere tutmuşlardı. Ama sonra henüz salonun perdelerini bile takamadan kavga etmiş, ayrılmışlardı. Herkes bu ayrılığın evlilik öncesi son bir teneffüs olduğunu biliyordu. Minicik bir çatlak. Kolayca onarılır. Erkek küçük bir iki kaçamak yapacak, kadın kafasını dinleyecek, erkeğin ona dönmesini bekleyecek, sonra da davullarla zurnalarla evleneceklerdi. O çatlağa düşen ve düştüğü çatlaktan bir türlü çıkamayan sendin.

Küçük bir kaçamak için mükemmel adaydın. Güzeldin. Neşeliydin. Sevgililerin vardı. B ayrılık sırasında G'ye yazdığı sivri dilli mektubunda senden bahsederken "kucaktan kucağa geçen küçük sevgilin" tabirini kullanmıştı. Sen mektubu bir çekmecede bulup okumuş, incinmiştin. Kucaktan kucağa geçmiyordun. Aşkı arıyordun. Aşkı cesaretle arıyordun. Ahlak söylemleri önünü kesmiyordu. B bunları bilemezdi. Aşkı onun nişanlısında bulduğuna inanmazdı. Onun ilk ve tek aşkına senin deli divane tutulduğuna elbette ikna olmayacaktı. Gerçek olan onların aşkıydı. Sen bir kaçamağın silik aktörü, onların hayat filmine birkaç kareliğine girip çıkacak olan figürandın. Sahnen bittiğinde geri adım atmalı ve artık başka kucaklarda aşkı aramalıydın.

Ama sen G'nin peşinden eve girip de karşında B'yi bulunca geri adım atamadın. Senden beklenen buydu. B'nin beklediği. G'nin beklediği. Evin esas kadını eve dönmüştü. Kavga edecekler, kriz geçirip itişecekler ama sonunda sarılıp barışacaklardı. O gecenin kaderi öyle çizilmişti. Sen anlayamadın. Kapının eşiğinde durdun, bakakaldın. G ile Hayal Kahvesi'nden dönmüştünüz. G ilk defa seni saklamadan Beyoğlu'na çıkıyordu. Sevinçliydin. Belki de artık G'nin resmi sevgilisi

rolünde İstanbul gecelerinde boy gösterecektin. G ile küçük, yuvarlak bir masada oturmuştunuz. Sen bira içmiştin. O rakı. Hafta içiydi. Canlı grup çalmıyordu. G, eski müzisyen arkadaşlarından birkaçını görmüş, seni tanıştırmıştı. Mutluydun. Eve, güle oynaya dönmüştünüz. G anahtarıyla kapıyı açarken bir konuda şakacıktan iddialaşıyordunuz. Eğilmiş botlarının bağcıklarını çözerken neyse artık o konu, kendi iddianı öne sürmekle meşguldün. Evden içeri giren G'nin sessizleştiğini, senin sesinin onun kulağında uğultuya dönüştüğünü fark etmedin.

B geri dönmüştü. Üç aylık ayrılık sona ermeliydi artık. Giyinip süslenmiş, anahtarıyla içeri girmiş, nişanlısının dönüşünü bekliyordu. Seni beklemiyordu. Orası kesin. G'nin arkasında seni görünce gözleri öfke ve hayretle büyümüştü.

Sen o sırada, bağcıkları çözülmüş botlarınla, donakaldığın eşikten geri adım atmalıydın. Atamadın.

Bunun üzerine B "Bana çabuk bir taksi çağır" diye buyurdu G'ye.

Senden sonraki yıllarda o anı çok düşündüm. O an, yazdığım öykülere, romanlara sızdı. Bazen sahnenin tamamı, bazense o ana ait şaşkınlık, düş kırıklığı, kafa karışıklığı, toyluk ve şokun izleri satırlarıma aktı.

Sen B'nin yerinde olsan çeker giderdin. Nişanlınla nihayet barışmaya beraber tuttuğunuz eve döneceksin ve adam eve genç bir sevgiliyle girecek. Ne taksi, ne otomobil aklına gelirdi. Çarpar kapıyı çıkardın. Yağmur, soğuk, karanlık demeden sokaklarda yürürdün. G'nin peşinden koşacağını umarak. G'yi bekleyerek yürürdün. B'nin öfkesinin ortasında bile erkeğine buyurabilmesi seni çok etkiledi. O anda, bağcıkları çözük botlarınla kapının eşiğinde dururken bunu ayırt edemedin. Çok sonra, ilk romanın için o sahneyi belleğinde yeniden kurduğunda, aklında kalan en çarpıcı repliğin bu olduğunu anlayacaksın.

"Bana çabuk bir taksi çağır!"

G'nin o taksiyi çağırmasını tüm kalbinle istedin. Ve hatta kısacık bir an durağa telefon edip, o taksiyi çağıracağına inandın. B'yi bindirip gönderecekti. Siz de mutlu gecenize kaldığınız yerden devam edecektiniz. O eşikte ne kadar süre durdun? Ne kadar zaman aldı gitmesi gerekenin B değil, sen olduğunu anlaman? Kısık sesle, "Ben gidiyorum" dediğinde hâlâ G'nin gözlerine bakıyordun. "Gitme kal" desin. "Ne münasebet Defne. Artık benim sevgilim sensin. Bu mutfakta aylardır yemek pişiren, gece geç saatlere kadar çalıştığımda burada beni bekleyen sensin. O gidecek ve sen kalacaksın."

G başıyla gitmeni onayladı. Arabayı ön tarafa park etmiştiniz. Zaten araban olmasaydı da sen "Taksi çağır" diye buyuramazdın. Hâlâ da buyuramam. İçimizde yok. Bizi suiistimal eden adamların haklı bir tarafları olduğuna inanıyoruz için için. Çok derinlerde yatan bir değersizlik kompleksi bu herhalde. Başkalarının senden daha haklı olduğuna inandın hep. Ben de bunu sürdürüyorum. Çatışma anında ilk refleksim haksızlığıma inanmak oluyor. Bir zaman önce bir erkeğin arabasındaydım. Tutkulu, güzel bir gece geçirmiştik. Sonra adam beni bir hafta aramamıştı. Nihayet karşılaştığımızda bu davranışının hesabını sordum. Ortalıkta benimle görünmek istemediği için arabasına bindik. Kuytu bir yere park etti. Ne konuştuğumuzun önemi yok. Ne konuşacağız ki? "Seni incitmek istemem, o gece çok güzeldi ama kıymet verdiğim bir başkası var." Vs vs vs. Bunları duyduğuma şaşırmadım. Beni esas düş kırıklığına uğratan güya düzgün ve ince ruhlu bir erkek sandığım bu kişinin konuşurken arabanın kontağını bir türlü kapatmaması oldu. Gözlerimi kontağa takılı anahtardan alamıyordum. Ne dediğini duymuyordum bile. Bir an önce kaçıp gitmek, benden kurtulmak istiyordu. Gevelediği iki kelime sözü bile motoru rölantide tutarak söyleyebiliyordu. Diyeceğim şu

ki 20 yaşım, bazı şeyler hiç değişmiyor. Bir taksi bile buyuramayan sen, uzanıp kontağı kapatamayan bana dönüşüyor.

Neyse B'ye dönelim...

Geçende Bebek Parkı'nda karşılaştık. O meşum geceden beri ilk defa mı? Elbette hayır. B'yi Cihangir'de pek çok defalar gördüm. G ile evlendiler. (Birkaç yıl sonra boşandılar, o ayrı.) G evlenmeden önce sana son bir defa geldi. Annenlerin evde olmadığı bir öğle vakti alelacele kanepede seviştiniz. Son sevişmeniz. Tatmin oldun mu, zevk aldın mı hatırlamıyorum. Sonra G seni Boğaziçi Üniversitesi'ne bıraktı. Yaz okulundan ders alıyordun. Arabadan inerken "Sen de beni seviyorsun ama bilmiyorsun" dedin ona. "Öyle mi dersin?" diye mırıldandı. Kapıyı kapattın. Arabanın camında yansımanı gördün. Çok güzeldin. O da senin güzelliğine vurgundu zaten. Vazgeçilmez olduğunu duymak istiyordun. Vazgeçilmezliğine inanmaya öyle muhtaçtın ki. Park yerinden çıkıp gitti.

Sonraki yıllarda B ile karşılaştığımız her yerde birbirimizi görmezden geldik. Bir kitapta okumuştum: Dünya yüzünde, karşılaştığınızda başınızı öte yana çevirdiğiniz tek bir kimse dahi kaldıysa özgürleşmiş sayılmazsınız. Bu cümle içimde pek yer etti. B'yi düşündüm. Ona merhaba diyecek cesareti toplayacak mıyım bir gün diye

merak ettim. Tüm bu hikâyenin ötesinde, birbirimize yüklediğimiz anlamlardan arınmış bir bağ kurabilir miyiz acaba diye kendi kendime sordum. B karşıma yine aklımdan onu ve bu soruları geçirdiğim bir günün ertesinde çıktı. Bebek Parkı'nda Amerikalı bir arkadaşımın tuvaletten çıkmasını bekliyordum. B, güzel bir sokak köpeğinin tasmasını tutmuş, yürüyordu. O da beni gördü. Başlarımızı öte yana çevirmedik.

"Merhaba B!" dedim ben.

Durdu. Daha iki gün önce aklımdan onu geçirdiğimi söyledim. Şaşırdı.

"Buraya normalde hiç gelmem ben, demek bu karşılaşma içinmiş" diye mırıldandı.

Ben de Bebek'e çok nadir uğradığımı söyledim. İkimiz de yüzlerce, binlerce unsurun bir araya gelmesini gerektiren o anın bizim karşılaşmamız için yaratıldığı konusunda hemfikirdik.

"Açıkçası seni gördüğüme sevindim" dedim.

"Ben de" dedi o da.

Sonra uzanıp beni yanaklarımdan öptü. Evet, B yaptı bunu! Senden bana uzanan çeyrek asır boyunca benden nefret ettiğine inandığım B, eğilip dostça beni öptü. Sevgili 20 yaşım, o anda sırtımdan nasıl yük kalktı anlatamam. Meğer senden bana uzanan zaman boyunca ben bu yükü taşımışım. Ona öyle alışmışım ki taşıdığımı

unutmuşum. Artık ondan azadeyim. Çember kapanıyor. Dünya yüzünde karşılaşmamak için yolumu değiştireceğim kimse kalmadı.

Yani özgür müyüm şimdi?

Senin özgürlüğe nasıl düşkün olduğunu biliyorum. Şimdiki yetmiyor. Daha özgür günler yaşayacağına inanıyorsun. Hatta hayalini kurduğun o hür hayatı benim yaşadığımı zannediyorsun. Beşiktaş'tan Bebek'e doğru pedal çeviriyor ve oltalar, leğende zıplayan balıklar, iyot kokusu ve kedilerle kapışan koca kanatlı martılar arasında bisikletinle slalom yaparken hissettiğin o eşsiz hafifliğin gelecekte bir gün hayatının her anına yayılacağına inanıyorsun. Şu okul bir bitse, Yasemin'le Cihangir'de bir ev tutsanız, ekmek paranı kazansan, G'nin aşkını kalbinden atsan, seni seven bir sevgili bulsan, dünyayı gezsen... Tüm bu koşullar bir araya gelse ve gerçek hayatın başlasa diye sabırsızlıkla bekliyorsun. Gerçek hayat, Boğaz'da bisiklete binerken veya pencereleri açık arabanda, rüzgâr saçlarınızı savururken Ayşe'yle İznik'e gittiğiniz seferki gibi bir his. Öyle hayal ediyorsun. Hafif, özgür, kaygısız, ağrısız bir şey. Hayalindeki gelecekteki sen (yani ben) özgürlüğü her daim içinde taşıyan bir ömür sürüyor.

Oysa ben, sevgili 20 yaşım, o hafifliğin bir gün hayatımızı ele geçireceği hayalini ve umudunu

bir kenara bıraktım. Biz içimizde senin de benim de sevdiğimiz Ayfer Tunç'un "Dünya Ağrısı" diye tabir ettiği bir ağırlık taşıyoruz. Biliyorsun çocukluğumuz da bu ağırlığı taşırdı. Sen de taşıdın. Şimdi bayrağı ben devraldım. Bizim için özgürlük o ağırlıktan kurtulma hayaliydi. Senin için gelecekte. Benim içinse geçmişte. Ama şunu da yazayım ki kederlenme: Dünya ağrısını kabullenmenin kendince özgürleştirici bir tarafı var. Artık ondan kurtulacağın günü beklemiyorsun. Hayatın parçası olarak onu da kucaklıyorsun. Hafiflik ara sıra açılan pencerelerden ışık gibi giriyor, çıkıyor. Bizi ağırlaştıran öfke, korku ve haset yüklediğimiz ilişkiler. Onları çözdükçe hafifliyorsun. B ile karşılaştığımızda olduğu gibi.

Mektubumu bitirirken senden bir ricam olacak: Yakında Kelebekler Vadisi'ne gideceksin. Bir iki sene sonra. Dört kız arkadaş bir çadırda kalacaksınız. Kumsalda sizinki dışında iki ya da üç çadır... O kadar. Sen sabah gün doğarken uyanıp başını çadırdan çıkartacaksın. Karşında deniz turkuaz mavi parlayacak. Uyku tulumlarında uyuyan Ayşe'yi, Yasemin'i içeride bırakıp, kamp ocağında kaynattığın suyla Nescafe hazırlayacaksın. Mavi metal kupanı alıp, yalınayak deniz kıyısına yürüyecek ve bir kayada oturup ufukta gezinen gemileri, bulutları seyredeceksin.

O gün beni hatırla 20 yaşım.

Beni hatırla ve hayatının en mutlu anını yaşadığını kendine tekrarla.

Seni çok seven,

Gelecekteki Sen.

Nice 20 yıllara

DOĞAN HIZLAN

Doğan Kitap 20. yaşına basmış. Benim de kitaplarımın olduğu, sevdiğim kişilerin yönettiği bir yayınevi.

Nice dostlarım orada çalıştı, güzel kitaplar yayınladılar, şimdi de güzel kitaplar yayınlamaya devam ediyorlar.

Yayınevi yöneticiliği çok zor iştir; bütün çalışan arkadaşların en önemli hasletleri tahammüllü olmaları, nezaket kurallarından vazgeçmemeleridir.

Kuruluşunu bildiğiniz, tanığı olduğunuz bir yayınevi anılarınızda yalnız çıkardığı kitaplarla değil, kurdukları dostluklarla da anılırlar.

Ben de yayınevi yönetmenliği yaptığım için güzel bir kitap çıkarmanın zevkini bilirim. Doğru

kararların yanı sıra bel bağladığımız kitaplarda hayal kırıklığına uğradığımız da olmuştur.

Bir Amerikan yayınevi yetkilisi, yayın yönetmenliğinin birçok cephesini öğrendiğini ama bir tek hangi kitabın çok satacağı gerçeğini öğrenemediğini yazmıştı.

Yayın dünyasında örnek bir yanılma öyküsü vardır.

Richard Bach'ın yazdığı Martı (Jonathan Livingston/Seagull) kitabını büyük yayınevleri basmamıştı, sonra da küçük bir yayınevi bastı ve yüz binlerce sattı.

Şimdi yayınevlerini zorlayan yüksek tirajlar da beni düşündürüyor, onları ne kadar düşündürüyor, tahmin ediyorum.

Nice 20 yıllara!

Edebiyatı yürekten sev...

ELİF ŞAFAK

20 yaşımdaki halimi hatırlıyorum zaman zaman. Onunla sohbet ettiğimi hayal ediyorum. Okumaya düşkün, kitaplarla hemhal bir genç kız... Bana soru sormak istese hangi soruları sorardı acaba. Bunca yıl sonraki haline... Bana sorular soruyor zihnimde bu genç kız... Cevaplarını merak ettiği sorular...

O hep yazmak istediğiniz romanı yazdınız mı?

Tek bir roman ideali yok ki yazarlığın, yazarların. Hangi kitabı kaleme alıyorsak o an, o zaman diliminde, gönlümüz, zihnimiz, tüm varlığımız onun içinde demek. O kitaba adanmış demek. Yazdığım her romanda bunu yaşadım, yaşıyo-

rum. O kadar çok emek istiyor ki her satır, her sayfa. Eğer yürekten sevmezseniz yapılacak iş değil romancılık. Akıl kârı değil. Ancak tutkuyla sevdiğinizde yapabileceğiniz bir iş. Çünkü çok büyük adanmışlık istiyor bu yol, hakikaten zor bir süreç.

İnsan nasıl yazar olur?

İnsan evvela okur olur. Yazarlar iyi okur olmak durumundalar. Bir ömür boyu. Sürekli okumalı, zihnimizi açık tutmalıyız öğrenmeye. Okumaktan kastım illa da roman okumak değil, edebiyat okumak değil sadece. Bir o kadar felsefe, tarih, sosyoloji, siyaset bilimi, bilim ve bilim tarihi... Ben uzun seneler akademide öğretim üyeliği yaptım, çok farklı alanlarda ve akademinin bu yanını severim, önemserim; farklı disiplinlerden okumayı ve öğrenmeyi sevdim her zaman.

Yazmak için ilham nereden gelir?

Hayattan. Hayatın kendisi ilham dolu. İstanbul ilham dolu, anlatılmamış hikâyelerle örülü bir şehir baştan aşağıya. Ama en önemlisi, merak duygumuzu yitirmemek bence. Çocukken çok daha meraklıyız, çok önemli soruları sorabiliyoruz, büyüdükçe merak duygumuzu yitiriyoruz. Bence yazarlar merak duygularını zinde

tutan insanlar. Küçük sorular sorabilmek bile o kadar önemli ki. Bir sokaktan geçerken mesela merak etmek kimler yaşamış burada, ne olmuş acaba bu binada.... Hayata karşı merak ve ilham dolu olmak çok önemli.

En sevdiğiniz roman karakteri kim?

Ah, bu zor bir soru, çünkü tek bir karakter yok, yüzlerce karakter var bende iz bırakan, binlerce romandan. Ama herhalde Virginia Woolf'un Orlando'suyla başlardım; o kitap bende kilitli kapılar açtı ilk okuduğumda.

Yazarlık bir sanat mı zanaat mı?

İkisi de muhakkak. İkisini de buluşturan bir seyrüsefer bu. Sanat elbette ama bir o kadar zanaat. Çıraklık, kalfalık ve ustalık aşamaları var.

Ben de yazar olmak istiyorum. Bana ne tavsiye edersiniz?

Tek bir yol var, bol bol okumak, hep okumak, hep çalışmak, hep didinmek, hep yazmak...

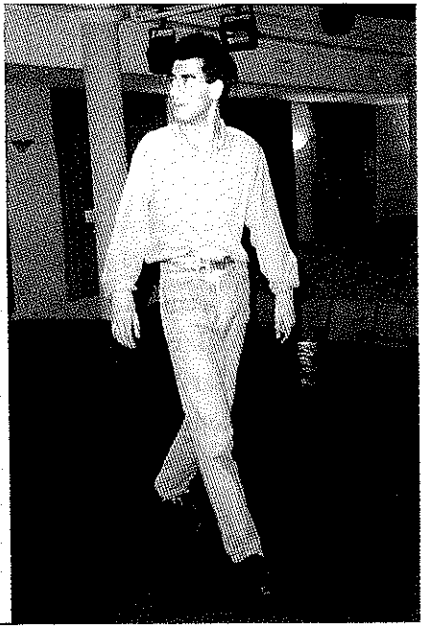
Ben hep deli gibi okuyordum, çünkü hayata dair pek çok soru vardı zihnimde, bir türlü cevaplayamadığım. Buruk bir çocukluk yaşamıştım ve gençliğimde öfkeliydim. Dünyayı değiştirmek istiyordum. Kitaplar bana çok yardım etti.

Ruhumdaki pek çok yarayı, bereyi, incinmişliği hep kitaplar, hep kitaplıklar sardı sarmaladı.

Demek sen de yazar olmak istiyorsun. İşte benden sana tavsiye:

Edebiyatı yürekten sev. Her zaman samimi bir aşkla, muhabbetle, tutkuyla yaz. Bu, çok yalnızlık gerektiren bir iş. Yapayalnız saatler, günler, haftalar, aylar, seneler geçirmek demek yazarlık. Kitap çıktığında ise iki şeyi birbirinden ayırmayı öğren. Ne yazık ki bu son derece ataerkil bir toplum. Kadın yazarları bilhassa hırpalarlar bu topraklarda. Kadınları küçümserler. Kitap okumayan ve okumadığını da bariz belli eden elit ve ayrıcalıklı kesimin yazar odaklı eleştirilerini hiçbir zaman takma, önemseme. Bunlar okumayan cahillerdir, "ayrıcalıklı cahiller" saldırgan olur, küstah olur, kendini beğenmiş olur. Samimiyetle kitap okuyan, hayatta hiçbir ayrıcalığı filan olmayan, hakiki edebiyatseverlerin eleştirilerini ise her zaman önemse, saygıyla dinle, okurlarına değer ver. Okurlardır edebiyat dünyasını ayakta tutan. Okurlar iyi ki var, kitaplar iyi ki var.

Yeniden tanışmak mümkün mü seninle?

ENVER AYSEVER

Eylül İstanbul'da pek güzeldir. Bu koşturma içinde vapura binmeyi ihmal etmişim. Hava hafiften serinlemeye başladı. Palamut mevsimindeyiz ama yazık ki henüz yüzünü göstermedi. Tezgâha bakıyorum, solgun duruyor yetiştirme balıklar. Oltacı lüferi aldım, anılara dalmışım ardından. Kadıköy'den açılmaya başladık, yanımda kızım, bugün konservatuvarlı oldu. Onca güçlüğü aştı, benim yıllarca önünden geçerken gıpta ile baktığım o büyülü okula girdi. Hoş artık hakikati biliyorum. Dışarıdan parıltılı görünen sanat dünyası acımasız, içtenlikten uzak... Olsun. O viyolonsel çalacak. Bu piyasa düzeni dışında kalacak. Yanıma sokuldu, çekingenliği üstünde.

Beşiktaş'a doğru nazlı biçimde yol alırken anlatıyorum Nisan'a: "Yıllarca ben otobüsle, vapurla geçtim karşıya. Etrafı izlerdim bazen, düşlere dalardım, bir de çok okurdum." Haydarpaşa Garı'nın mahzun duruşuna takıldı gözüm. Ak köpüğe daldım bir ara. Bir de martılar. Yeni tasarım vapurları sevmiyorum.

20 yaşıma mektup yazmam gerek. Masaya oturunca, başta Nisan olmak üzere, yeni kuşağa kâğıdı, kalemi, mektubu tarif ederek koyulmalı işe. "Zaman hızlı akıyor" tezi iyice hüküm sürüyor. Hız düşünmeye, demlenmeye, sevmeye, görmeye, yaşamaya olanak vermiyor. Bellek üstüne okumalar yapıyorum. Anımsamak, anılar üstüne... 20 yaşımı biliyorum sanırdım. Meğer belli kanaatlerim varmış sadece. *Dostlar Kitabı*'nı yazarken fark ettim. İnsan bir yandan türlü imgeleri buluyor zihninden, ardından onları birleştirerek yeni bir öykü kuruyor. 20 yaşım, yeniden tanışmak mümkün mü seninle?

Deniz temiz sabah saatlerinde, aydınlık, güneş neşeli. Oysa kahırlı günlerden geçiyoruz. Cehalet, vasatlık, bayağılık salgın! Sonra durup düşünüyorum da, bundan otuz sene önce de böyle değil miydi? Geçmişe özlem zihnin oyunuymuş meğer. Yaralarıma vurgun değilim, bayıldığım da söylenemez, ama yeniden başla-

mak istemiyorum. Fırsat olsa 20 yaşımla söyleşmek isterdim.

İlk gençlikte neden "hır gür" çıkar, kestirmek güçtür. Öyle günlerden birinde, birbirimizi inşa ettiğimiz bir dostumla, yollarımız ayrıldı. O da tam kinciymiş meğer, geçen seneye dek sustu. Sosyal medya sağ olsun, yeniden karşılaşınca 20'li yaşlarımı aradım yüzünde, sesinde, davranışında. Muhtemelen o da aynı duyguyla bakıyordu bana; bir süre derin yabancılıkla söyleştik, bereket anılar canlandı da eski günlere döndük.

Eskiye dönmek ne mümkün, kaldı ki istenir mi sahiden emin değilim; yalnız karşıdakinin yüzünde neyi aradığımız önemlidir. Tanış olduğumuz, hakkında biraz kanaatimiz olan "dün"den gelendir. Başkası değildir yabancılık hissettiren, doğrudan kendi gençliğimizdir, geçmişimiz. Anılardan söz açarken, karşılıklı aynı konulardan, kişilerden, günlerden söz etsek de, bellek bize ne olanak sağlarsa o kadar biliriz.

Bir türlü ellili yaşların kapısına dayanmayı öğrenemedim! İçimde iyice yer etmiş kaygılar aynen duruyor. Hatta güçlü görünme zorunluluğu, o sorumluluk yükü iyice sarsıyor ruhumu. Kalabalığın içinde, gürültülü cümleler arasında yorgunum. Bak bu yeni işte. O bildiğim genç "yorgunluk" nedir tanımazdı. Yine içimden taşan

her işe yetişme hevesi büyüyor, artık yapmaya gücüm yok. İlk gençliğimde Ferhan Şensoy sahneden söylerdi: "Rakımız var içesim yok!" diye. Olanakların olması buna gereğince sahip çıkmak anlamına gelmiyor. 20 yaşın iktisadi sıkıntıları bir ölçüde seyreldi. Ama ya o kaygı? Hep birden çok iş içinde olma duygusu... Tükenmedi işte! Demek yaşamın tekinsiz yanı baskın ruhumda...

Nisan'a sarılıyorum. Çocuk sevincini görüyorum. 20 yaşında bir kızım olsun isterdim. Şimdi var. 20 yaşında yazar olmak isterdim. Kitaplarım önüme serili. İnsanlara seslenmekten, kavgaya girmekten sakınmazdım kendimi. Yalnız kalmaktan korkardım oysa. Yüksek perdeden konuşmak, kaçınılmaz yalnızlıktır. İskeleye yanaşırken üniversitemi aradı gözlerim. Yerinde adına "vakıf" denen ticari bir okul kuruldu. Acaba sınıflarında, koridorlarında bizim hayaletlerimizle karşılaşır mı şimdinin gençleri? Bunu merak ediyorum. Kaybolmak, iz bırakmadan silinmek mi daha keyifli yoksa... Soru mu bu?

Eylül yakışıyor İstanbul'a. Bir de, sanılanın tersine onca yüke, hoyratlığa karşın güzelliğini yitirmiyor şehir. Bir zaman gelecek, onu bu hale koyanları sırtından atacak, eminim. Diliyorum. 20 yaşımın adımlarını arıyorum bir yandan. Silik de olsa bulmak isterdim doğrusu. Belleğim o

zaman da sızlıyordu. Değişmedi hiç! Şimdi, meyhanede eski dostlarla buluşuyoruz. Yüzlerde eskiye dair izleri koruyanları tercih ediyorum. Tamamen değişen, diyeceğim kendini yok etmiş olanlarla konuşacak sözüm yok doğrusu.

Nisan geçen gün ilk kez ölüm soğuğuyla tanıştı. Yakını birini yitirmenin ne anlama geldiğini hissetti, çok ağladı. Sonra, "Sen uzun yaşadın baba, her dilediğini yaptın mı?" diye sordu. Bana kalsa, yaşamaya hep açım, tamam yorgunum ama tutkuyla bağlıyım. Üstelik yaşlılık dilimde olsa da konduramam kendime. Oysa 20 yaşım çocuk kaldı yanımda. Her dilediğimi yaptım, evet. Doğrusu dilemekten vazgeçtim. Nisan küçükken "rapur" derdi. Anımsayıp birlikte güldük.

20 yaşım. Seni anımsıyorum ama sadece o kadar. Püfür püfür esiyor ne güzel.

Sevgili Éric-Emmanuel

ÉRIC-EMMANUEL SCHMITT*

Sen 20 yaşındasın, ben yakında altmış olacağım. Ben kırk yıl önce sendim ve senin de kırk yıl sonra ben olacağın varsayılabilir. Ancak, bu mektup boyunca kulağına fısıldayacağım iki ya da üç öğüdü tutarsan, belki.

Şu anda kendini felsefe eğitimine adadın. Yüreğinin derinliklerinde romanlar, piyesler, öyküler yazmaktan başka bir şey düşünmesen de, sana yuva olacak, hayallerini gerçeğe dönüştürecek zaman bırakıp seni besleyecek ilginç bir meslek için can atsan da; aklın başında olduğu için insanın yazarak geçimini sağlayabileceği konusunda tereddütlerin var. Senin gözünde yazmak bir iş değil, bir kader. Her ne kadar seni bekleyen

* Çeviren: Bahadırhan Bozkurt

bunun tam aksi olsa da bu düşünceni destekliyorum: Daha yazdığın ikinci metinle birlikte sadece ve daima hayatını kaleminle kazanacaksın. Sen başarıyı hedefleyerek yazmamış olsan da çok başarılı olacaksın. Okurların ve tiyatro izleyicilerinin ilgisi seni her defasında şaşırtacak ama sen saf kalmaya devam edecek, para kazanmak için yazılmayacağına inanacaksın.

Şu anda nasıl bir yazar olacağını bilmiyorsun. Ya da aslında, idolleştirdiğin yazarlara benzemeyi umarak olacağın yazarın düşünü kuruyorsun. Bazı günler kendini yeni Molière, yeni Diderot, yeni Paul Claudel, yeni Jean-Paul Sartre olarak hayal ediyorsun. Bunların hiçbiri olmayacaksın. Sen, sen olacaksın. Oysa sen, şu anda kim olacağını bilmiyorsun. Onu da bu yolu katederken keşfedeceksin; ilk eserlerin boşa giderken, onları çöpe atarken, arayıştayken, tereddüt ederken, yeniden başlarken. Eğer sende yazar kumaşı varsa, onu yazarak bulacaksın, taklit ederek değil. Hayranlık duymak, bir sanatçının hayatında hemen kendini gösteren ilk özelliktir ama hayranlık insanın kendini kapattığı bir hapishaneye dönüşmek mecburiyetinde değildir, üzerine basıp havalanacak bir sıçrama tahtası olmak zorundadır.

Şu anda sabırsızsın, yerinde duramıyorsun. Her ay, artık bir sonuç alacağına, görkemli bir

piyes, edebiyat dünyasını sarsacak bir roman yazıp bitireceğine dair kendine sözler veriyorsun. Neyse ki yaptığın denemeleri değerlendirmekte yeterince dürüstsün, her ayın sonunda yine başaramadığını fark ediyorsun. İşte sana ilk öğüdüm: Sabırlı ol. Tutkunun sabrını içinde hisset, seni bıkıp usanmadan bin defa yeniden başlamaya teşvik eden tutkunun. Hayal kırıklığına kucak aç: O, senin arzunun ifadesidir. Tamam, tatmin edici bir şeyler üretmeyi başaramıyorsun ama bunu yapmanı sağlayabilecek yegâne şey duyduğun bu memnuniyetsizlik. O halde tüm bu ıstıraplı zamanların sana elverdiğini, seni geliştirdiğini, seni zenginleştirdiğini aklından çıkarma. Onlara katlan. Onlardan yakınma, yarattıkları keskin acıyı sev.

Şu anda derslerin yakanı bırakmıyor. Sana kültür, beceri, dayanıklılık, konsantrasyon kazandırıyor, bu nitelikler işine yarayacak. Ama derslerin sana biçim verdiği kadar senin biçimini bozuyor da. Beyninin eleştiren yarısını uyarıyor, sınıflandıran, sorgulayan, geliştiren yarısını. Buna karşın yaratıcı olan yarısını ise etkilemiyor. Seni uyarmak isterim: Eğitimini tamamladığında entelektüel açıdan irileşip azmanlaşacak, hayal gücü olarak ise zayıflayıp bir deri bir kemik kalacaksın. Yaratıcı kısmı uyandırıp can-

landırman, analitik kısımla uyumlu hale getirmen yıllarını alacak. Bu zaman kaybı konusunda sana öğüt vermeyi çok istesem de bundan kaçınıyorum. Kültürsüzlük frenler ama fazla kültür engeller. Yüksek nitelikte akademik eğitim hem hazinedir hem de felaket. Bir yazar için büyük bir üniversiteye girmeyi bilmek kadar oradan çıkmayı bilmek de önemlidir.

Şu anda, bir metin, bir ödev, bir deneme kaleme aldığın her defasında bakışları yeteneğinin üzerine çekiyorsun. Kayda değer ifadelerle, imgelerle, mecazlarla, dolaylamalarla ustalığını sergiliyor, az bilinen türlü söz oyunlarıyla cümle sınırlarını zorluyorsun. Dikkatli ol: Eğer yazar olduğunu gösteriyorsan, bu yeterince olmadığındandır. Gerçek bir yazar olduğunda artık yazar olduğunu iddia etmeyeceksin. Kendini göstermeye son vererek, yalınlık ve sadelik kazanacaksın. Emek emeği gizleyecek, sanat sanatı saklayacak. Bu esnada aptalların ve zavallıların –ki bolca bulunurlar– dikkatini daha az çekeceksin ama nihayet kendin olacaksın. İşte sana ikinci öğüdüm: Yazarlık taslama, gerçek ve doğru yazmakla yetin.

Şu anda sevdiğin kitapların kenar boşluklarını kargacık burgacık notlarla dolduruyorsun. Kitaplar sende başka kitap fikirleri uyandırıyor. Edebiyat edebiyatı döllüyor. Bundan çabu-

cak kurtul: Kitapların kenarına değil, hayatın kenarına yaz. Sana sadece o ilham vermeli. Onun şifrelerini çöz, altını üstüne getir, yokla, sorgula, kutla. Bazı kitaplar, başka kitapların kendi aralarındaki ensest ilişkinin sonuçlarıdır, onlara kütüphanelerin tozlu ve boğucu karanlıklarında gebe kalınmıştır. Göz kamaştırıcı kitaplara ise güpegündüz gebe kalınır. Bunlar, insan ve gerçek arasındaki ilişkinin sonuçlarıdır. Üçüncü öğüdüm: Kitapları hemen kapat ve gidip kendininkileri yaz.

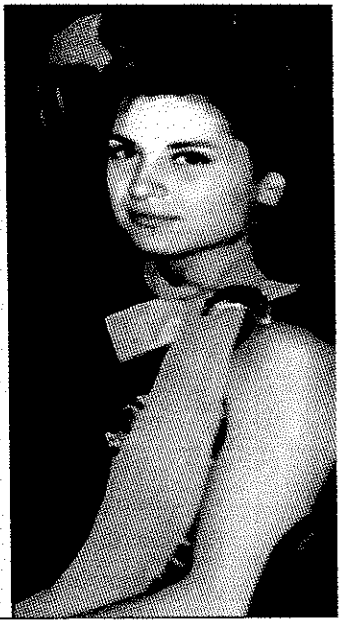
İşte delikanlı, 20 yaşın için sana iletmek istediklerim bunlar. Doğal olarak öğütlerimin hiçbirini dikkate almayacaksın, çünkü başkalarının deneyimleri hiçbir işe yaramaz. O başkası sen olsan da. Yani ben olsam da.

O yüzden de seni hatalarınla birlikte ilerleyip yol almaya bırakıyorum. Sen en çok kendinden öğreneceksin.

Rahatlatan bir gözlemle sözlerime son vereyim: Hayat güzel ve yaşamaya değer. Bir mucize, bir ayrıcalık. Her anının tadının çıkarılmasını, her gününde büyük bir emekle, yüce tutkularla, özverili eylemlerle, yoğun bir cömertlikle faydalı işlerle meşgul olunmasını hak ediyor. Belki, sonunda, biz de ona layık oluruz.

Kal sağlıcakla.

Camdan bakmayı seven kız

GÜLSEREN BUDAYICIOĞLU

20 yaşındaki sevgili Gülseren... Bu mektubu sana o günlerden neredeyse yarım asır sonra yazıyorum. Hani senin o zamanlar çok korktuğun iki binli yıllar var ya, işte ta oralardan. Sen o zaman "İki bin yılında eğer hâlâ yaşıyor olursam ellili yaşlarda bir ihtiyar olurum. Benden nasıl bir ihtiyar olur acaba?" diye tasalanıp duruyordun ya, şimdi neredeyse 2020 yılına geliyoruz ve sen hâlâ ölmediğin gibi ihtiyar da olmadın. İşte bu mektubu sana, en çok da bunu müjdelemek için yazıyorum.

Gerçi eskisi kadar taptaze filan değilsin ama korktuğun gibi de olmadı. Meğer insanın bedeni yaşlansa da gönlü ihtiyarlamıyormuş. Ben hâlâ o

yıllardaki gibi heyecanlıyım. İşim gücüm, yetişmem gereken yerler, arkadaşlar, okunacak kitaplar hiç bitmedi. Hâlâ uyumaya çok zor zaman buluyorum ve tıpkı eskisi gibi "Oh bee!" diyerek giriyorum yatağa. "Oh bee, güzel bir uykuyu hak ettin Gülseren" diyorum.

Hani o zamanlar senin gözlerin heyecandan hep parlardı ya, hani annen dışarı çıkmana izin vermediği zaman camın önüne oturur, dışarda akan hayatı umutla, merakla, heyecanla, içinden seni göndermediği için annene çok kızarak, kızdıkça dudaklarını kemirerek seyrederdin, sonra da hayallere dalıp giderdin ya, işte şimdi yine camdan bakmayı çok seviyorum. Bu sefer bana "Hayır, gidemezsin" diyen annem yok ama şimdi de ben eskisi kadar dışarı çıkmak, bir yerlere gitmek istemiyorum. Hatta "Annem olsa da, bana gitme dese" diye düşündüğüm de çok oluyor. Özlüyorum annemi.

En çok da 20'li yaşlarda oturduğumuz evi, annemi, babamı, Yükselen'i, Mustafa'yı, hep birlikte hazırladığımız sofraları, konuşa gülüşe yediğimiz yemekleri, o yemeklerin kokusunu, o evin hepimize verdiği huzuru, güveni, keyfi, tasasızlığı ve seni, yani o yaşlardaki Gülseren'i özlüyorum.

Hani o zamanlar senin çok âşık olduğun bir komşu çocuğu vardı. Arka taraftaki senin yattı-

ğın odanın penceresi o komşu çocuğunun evine bakardı. O pencereden sadece o evin mutfağını görürdün. O ise, mutfağa hiç gelmezdi. Sen onun gelmeyeceğini bile bile yine de hep bakardın.

Şeyda vardı hani, unuttum mu sandın Şeyda'yı. Aslında o adı biz yani mahallenin kızları takmıştık oğlana. Annem bizi bir yerlere bırakmadığı için kızlar hep bize gelir, annem bir oğlanla ilgili konuştuğumuzu anlamasın diye hep beraber ona "Şeyda" derdik. Yamuk yumuk bir oğlandı Şeyda ama ne güzel ıslık çalardı. Onun mahalleye geldiğini çaldığı ıslıktan anlar, hep birlikte camlara üşüşürdük. O eğri büğrü ama çok güzel ıslık çalan oğlanı görmek için.

O zamanlar ne çok gülerdik. Gülmek için bu kadar bahaneyi nereden bulurduk acaba? Şimdi de çok seviyorum gülmeyi ama gülmeye eskisi kadar çok bahane bulamıyorum.

Hani o gün sen annenden izin almış ve arkadaşlarınla bir yerlere gidiyordun ama o zaman henüz 20 yaşına gelmemiştin. Arkadaşın sana bir rimel vermiş, sen de ilk kez kirpiklerine rimel sürmüştün. Rimeli sürünce kirpiklerin bir anda kaşlarına kadar değmiş ve sen bu ağırlığı bütün gün hissetmiş, utancından gözlerini kaldırıp kimselerin yüzüne bakamamıştın, çünkü bütün dünyanın sana, senin uzun kirpiklerine baktığını, seni çok

ayıpladıklarını sanmıştın. Hatta tam eve girerken karşı komşu Nimet Hanım Teyze önüne çıkmış, sana "Sen ne güzel olmuşsun böyle" demişti de, sen utancından yerin dibine girmiştin. Şimdi arada bir yine rimel sürüyorum, kirpiklerim kaşlarıma değmiyor, kimse "Sen ne kadar güzel olmuşsun" demiyor ve eskisi gibi utanmıyorum. Bak işte, demek ki bir şeyler değişmiş.

Hani bir gece Ankara Palas'ta bir balo vardı. Kız kardeşin Yükselen'le birlikte o baloya gitmiştiniz. Yerlere kadar uzanan güpür dantelden gece elbiseleri giymiş, annen makyaj yapmanıza izin verdiği için kaşınızı gözünüzü iyice boyamış, antredeki boy aynasında kendinize hayran hayran, uzun uzun bakmıştınız. Beğenmiştiniz ha? Güzel olmuştunuz çünkü ve siz böyle külkedisi gibi giyinip kuşanıp, üstelik de annenizden izin alıp böyle yerlere sık gidemezdiniz. Merdivenleri inerken, sanki biri gelip sizi tutacak, göndermeyecek gibi korkup nasıl da eteklerinizi tutarak paldır küldür inmiştiniz. O gece Ankara Palas nasıl da güzeldi! Sadece güzel değildi, bir peri kızı etrafa ışık saçan değneğiyle büyülemişti her yeri. Ve siz heyecandan, mutluluktan, keyiften, yerde mi yoksa gökte misiniz anlamamıştınız. Gece bittiğinde, eve dönerken, büyüdükçe hayatın nasıl daha güzel, nasıl daha büyüleyici olaca-

ğını düşünmüş, hatta bunu konuşup keyifle gülmüştünüz. Sanki asıl güzel olanın o gece değil de, gelecekte olacağından eminmiş gibi. İşin güzel yanı, siz hem o gecenin tadını sonuna kadar çıkarmış, hem de böyle gecelerin gelecekte daha da güzellerini yaşayacağınızı hayal etmiştiniz.

O zaman gerçekten de bu kadar saf mıydın be Gülseren?

Bunun adı saflık mı, salaklık mı, masumiyet mi, yoksa asıl güzellik miydi?

İnsanın yarınlarının bugünlerden daha güzel olacağına inanması nasıl bir şeydi Gülseren?

Madem öyle sana hiç kimseye söylemediğim bir sır vereyim. Biliyor musun, yarım asır geçti aradan, ben çok okudum, çok şey öğrendim, öğrendikçe öğrenilecek daha çok şey olduğunu öğrendim ama yine de yarınlar daha güzel olacakmış gibi geliyor bana. Şimdi bu yaşta bunu söylersem insanlar güler bana, bunu biliyorum. Onun için kimseye söylemiyorum ya ama söylemesem de hâlâ böyle hissediyorum. Sence bu bir alışkanlık mı yoksa o zamanki gibi bu da yine çokça saflık mı?

Her neyse... Keşke sen de bana yazabilsen.

Yazmak deyince, hani küçük bir hatıra defterin vardı. Kalın, yeşil, küçük bir defter. Arada bir oraya bir şeyler yazar, sonra da başkaları bunu bulup da okuyacak diye ödün kopardı.

Geçen gün onu buldum. Önce o sevimli defteri uzun uzun tuttum elimde. Okumadan önce sevdim, okşadım. Ne de olsa 20'li yaşların Gülseren'inden bugüne kadar ulaşmış çok değerli bir hediyeydi o bana. Sonra kargacık burgacık harflerle yazılmış o defteri heyecandan gözlerim dolarak okudum. Ne mi hissettim? Çok hüzünleneceğimi sanıyordum ama çok güldürdün beni. Hani herkesten saklıyordun ya, kim bilir neler vardır içinde diyerek açtım ama hiçbir şey bulamadım. Madem doğru dürüst bir şeyler yazmıyorsun, sevgilinle kütüphanede buluştuğun günleri bile anlamasınlar diye İngilizce yazıyorsun, neden o kadar saklardın diye çok kızdım sana. İnsan 20 yaşında oraya gizli saklı yazacak doğru dürüst bir şeyler bulamaz mı? Yaşamadığın için mi yazmadın yoksa? Yok canım, o kadar da değil. Hiç yaşamasan o kadar heyecanlı bir gençlik geçirebilir miydin? Seni gidi seni...

Ne çok kitap okur, okudukça ne çok hayal kurardın. Dünyada ne çok renk vardı o zamanlar. Gerçi şimdi de dünya rengârenk ama yine de o zaman dünyada şimdi olmayan bambaşka renkler varmış gibi geliyor bana.

Yeşil gözlü, çok yakışıklı, bütün kızların hayran olduğu bir kocan ve iki çocuğun olacaktı.

Kocan seni, sen de onu öyle çok sevecektiniz ki, aradan yıllar da geçse bu sevgi hiç azalmayacak, ilişkiniz hiç eskimeyecekti. Küçük bir eviniz, kırmızı perdeleriniz olacaktı. Bütün ışıkları yanacaktı o küçük evin. Dıştan bakınca içi gibi dışı da sımsıcak görünecekti. Çocukların da kocan kadar güzel ve yakışıklı olacaktı. Sen çok başarılı bir doktor olacaktın. Hastaların seni çok sevecekti, sen de onları. Akşam eve koşarak, heyecanla gelecektin. Evi ve içindekileri çok özlemiş olarak. Kocan daha hava kararmadan çekecekti kırmızı perdeleri.

Sahi sen Gülseren'in bütün bu hayallerinin gerçek olduğunu bilmiyorsun değil mi? Ah keşke bilseydin, keşke bu mektubu sana çok daha önce yazsaydım. Biliyorum, çok sevinirdin. Sahi sen o zaman evin neden bu kadar küçük olsun isterdin? İşte bunu bir türlü anlayamıyor, hep büyük evlerde oturuyordum. Derken işte son yıllarda neden öyle küçük istediğini sonunda anladım. Şimdi İstanbul'da, tam da senin hayal ettiğin gibi küçücük bir evim var. Perdelerim kırmızı değil çünkü manzara öyle güzel ki, perdeleri hiç kapatmıyorum ama onun yerine pencerenin kenarında kırmızı, ayaklı bir lamba duruyor ve hep yanıyor. Dışardan bakınca tıpkı senin hayal ettiğin gibi sıcacık görünüyor ev. Ve ben o evde en çok ne

yapıyorum, biliyor musun? İnanmayacaksın ama ben yazıyorum, insanlar okuyorlar.

Evet ya, hem de binlerce, yüz binlerce okuyucum var benim, ama itiraf etmeliyim ki bu benden çok senin başarın. Gözlerini açıp hayretle ve yine heyecanla bana baktığını görür gibiyim. Neden senin başarın olduğunu anlamadın değil mi? Çünkü o kitapları ben 20 yaşındaki o Gülseren'e yazdırıyorum.

Bugün sana çok şey itiraf ettim ama aramızda kalacağından hiç şüphem yok.

Seni çok seviyorum be 20'lik Gülseren.

Merhaba çocuk

GÜNHAN KUŞKANAT

Leş gibi sigara kokuyorsundur şimdi, elinde bu mektup yeni bir sigara yakıyorsundur, şu sigarayı bırak.

Sana tek tek anlatırdım olacakları, başına gelecekleri filan ya da Spor Toto sonuçları verebilirdim, birkaç hisse senedine yatırım yapmanı da sağlayabilirdim, üf, müthiş olurdu! Fakat ben şimdiki ben olamazdım o zaman, seni de belki şimdi sevdiğim kadar sevemezdim. Yani hiç heveslenme...

Kızacaksın biliyorum, kendine sövmekte üstüne yoktur. Bilirim öfkelisindir hem öfkeni de seversin, hemen kızgın, sonra üzgün, sonra birden ağzı ıslıklısın, hâlâ oyunlardasın yani...

Fakat yine de anlamaya çalışmalısın, senin yaşayacaklarını değiştirmene izin veremem.

Aslında üç beş laf da edebilirim galiba; mesela sınavları filan fazla dert etme diyebilirim, hepsi palavra, geçersin yani. Hastalık kuruntularını da boş ver, kalp hastası filan değilsin, çarpıntıların kahve, sigara, uykusuzluk, biraz huysuzluk, biraz ucuz şarap yüzünden, işte hepsi o. Yine kızdın biliyorum. Kızma.

20 yaşımdasın –tuhaf bir cümle oldu ama öyle işte– on artı on yani hepsi bu kadarcık. Benden yıllar, yıllar uzakta, sevincin, hayallerin, umutların, şarkıların, sevdaların, serseriliklerin, isyanların ve bütün aymazlıkların kucağında henüz... Az bekle.

Kendini bulmaya çalışıyorsun. Neden yaşadığını, yani yaşamanın bir sebebi olup olmadığını sorguluyorsun. Böyle oluşundan niçin acı çektiğini merak ediyorsun. Çözmen gereken bir bilmece olduğunu ve çözemeyeceğini sanıyorsun. Sadece olmakla, yani başka türlü olmamakla yetinmek zorunda olduğunu çok sonra öğreneceksin. Ve öyle hiç kıvırmadan söylüyorum işte; aramak zorunda olduğunu asla bulamayacaksın, hiç kusura bakma.

On beş yaşını hatırlıyorsun değil mi? Nasıl isyan doluydun, korkuyordun da.

Sen sınırlı bir ıslaklığa doğdun. Doğduğun suyun sığlığından hayatın uçsuz denizlerine aktıkça –battıkça da diyebilirdim– korkman şaşırtıcı değil.

Ömrünün yedi denizinde, sayısız deniz kızları, yalancı sirenler, periler –az çok biliyorsun– şeytanlar, cinler, usta denizciler de tanıyacaksın; seni suyun öte yakasına taşımak isteyecekler, üstelik şaşırtıcı bir hevesle –niye öyleler hiç bilemeyeceksin– ama karşılığında seni isterler unutma. Fakat sen de yani öyle tuhafsın ki, senden iki gıdım isteseler, kendini mutlulukla verecek, hiç sızlanmadan ufalıp dağılacaksın. Çünkü sen kendine hep kendinin en azını bıraktın. Öyle yapma. Sandığın kadar çok değilsin unutma, bitmezsin sanıyorsun ya "pat" diye bitiverince fena afallıyor insan. Yani su senin çocuk, yol senin. Senin yedi denizinde, senden başka kimsenin içinde olmadığı bir kıyısız gemisin aslında. Sana kimse sahip değil. Ya bir liman ara, ya ada ol, ya savrulup dur sonuna kadar, ama kendi yaşamını yaşa becerebildiğince, iyi-kötü. Yani n'olur, o kadar kendin gibi yaşa ki ben günün birinde kendi ölümümü ölebileyim, duydun mu?

Yaşayacaksın. Kimseden fazla bir şey beklemeden. Yeni bir şey de beklemeden. Ummadan yani. Ne olacaksa olacak. Hayatın anlamı filan

da yoktur, benden söylemesi! Hayat, yaşadıklarınla, yalnızca sana ait, yavaş, ağır, anlamayacağın, hatta hiç fark etmeyeceğin bir anlam örer, yalnız senin için bir anlam. Ördüğü anlamın da bir anlamı yoktur belki kim bilir.

Yani mutlu olmak hedefin olmayacak, olmasın yani. İnandığın hiçbir büyük insan mutlu olmak için yaşamadı. Sadece mutluluk üzerine kurulmuş bir hayat ziyandır. Hayat belki de hepten ziyandır, bilemiyoruz. Yine de ve hatta sırf bunun için, büyük bir ciddiyetle yaşayacaksın, Şair'in dediği gibi, hatta inatla, öfkeyle, cesaretle yaşayacaksın. Yenileceğini bildiğin halde, bile bile biteceğini, çoğalacaksın.

Şimdilerde –yani senin şimdilerinde– deli taylar gibi koşuyorsun ya, daha da bir zaman koşacaksın, ama dikkatli ol çocuğum, düşeceksin de, yani yine benden söylemesi. Doludizgin kavgalara, aşklara varacaksın, hiç öyle sevmeyecekmiş gibi seveceksin.

On üç yaşında filan çıtalı uçurtmaların peşinde koşarken, kırmızılı-mavili gıpgıcır misketler cep yırtığından kayıp teker teker düşmüştü ya hani, bir bakmıştın azıcık kalmış –hep üzüldün o misketlere– şimdi 20 yaşında yeni heveslerin peşinde koşarken yine, yani sen yine öyle hiç farkında değilken, –söylemedi deme– teker teker

eksilecek yılların unutma, henüz pek kullanılmamış, hatta gıpgıcırken... Hiç bitmeyecek kadar büsbüyük sandığın hayatın ısırgan güneşi "puf" diye bir yerlere saklanacak, elma dersem çık, şeytan aldı götürdü filan palavra, arasan da bulamazsın. Sen öyle bakıp kalacaksın, herkes kadar kayıplı, küçük küçük ayıplı, biraz şaşkın, misketlerini ütülmüş sümüklü oğlanlar gibi küskün ve fakat hâlâ mağrur. Hayat belki bakıp sana uzaktan nanik yapacak o zaman, yakalasan gözlerini, "Gelsene olm! Bi daha oynayalım işte n'olur!" desen, oynamayacak.

Yani ne yazık ki herkes kadar sen de yaşamın sana "ileride" bırakacakları peşinde ümitle koşacaksın. Varılacak bir yer olmadığını, sırrın "yolculukta" olduğunu hiç mi hiç fark etmeden, herkes kadar işte, belki çoğundan fazla, "şimdiki anın mezarcısı" olacaksın, ne etsen öyle.

Ve yine öyle safsın ki, şimdinin ak sütüne o kadar bulanmışken, yani fark etmeden esip geçtiğin yollar, sana şimdi dilsiz sokaklar, parklar, ağaçlar, dört duvar odalar, yıllar sonra kulağına uğul uğul geçmişi fısıldamaya başladığında şaşırabileceksin. Ve hatta çok akıllı olduğunu sanmana rağmen öyle odun kafalısın ki, hani şu çektirdiğiniz fotoğraflar, –senin şimdilerinde– deste deste ellerinizdeyken, hani okulda, sokakta, evde,

deniz kıyısında, şakalı, gülücüklü, güneşli günlerde, hepiniz henüz varken, daha kırılmamış, aldanmamışken hepiniz, yüzünüzde aynı mutlulukla tekrar tekrar baktığınız fotoğraflarınıza –benim şimdilerimde– yeniden bakmaya korkacağını, aklının ucundan bile geçirmeyeceksin.

Bunları suçlamak için söylemiyorum. Öğrenci adamsın, gençsin işte olacak bunlar, günlerini ucuza satıp kolay harcayacaksın, küçük zaferlerinle, hüzünlerinle oyalanacaksın biliyorum. Yani hataların, sivriliklerin, çiğliklerin, kibirli tavırların, fikirlerin ve belki bütün bunlar yüzünden yalnızlığın filan derken hayat seninle iyi dalga geçecek... Fakat değişeceksin de. Hatta birdenbire büyüdüğünü sanıp yanılacaksın da ama öğreneceksin işte ve biliyor musun kızgınlığın, pişmanlıkların hep aynı kalacak ve taşıdığın ne varsa galiba hep sende kalacak, hatta seni çoğaltan, hatta yapan şeyin, aslında sana olan ve olmayan bütün o şeyler olduğunu anlayacaksın zamanla.

Şimdi sıkı dur, en sevdiklerinden kaybettiklerin olacak. Tutunduğun en büyük dal kırılacak, onunla sen de kırılacaksın, hem de pek yakında. Soranlara, "Biliyordum zaten" diyeceksin. "Hazırdım" diyeceksin. Sana bakıp susacaklar, suskunlukta, gözlerin dolu, parmaklarınla oynarken mırıldanacaksın, "Hayat böyle bir şey". Çok

bir bok biliyormuş gibi... Geçer sanacaksın, kibirlisin ya, geçmeyecek. Acılarımız geçmez çocuk. Onların bizde bıraktıklarıyla yaşamayı öğreniriz sadece, sen de öğreneceksin.

Üzüleceksin yani, eh n'apalım üzül çünkü ebe hep sensin. Kızgınlığın da palavra. "Yettiniz gari!" filan diyebilirsin mesela, deme veya de istersen, n'olur ki? Adalet filan bekleme, gelmeyebilir, bazen ne etsen olmaz, olduramazsın, ama sen yine de mızıkma, insanlara bakacak yüzün olsun, hatta haklı olsan da yetmiyor bilesin, –azıcık daha iyi uykular için– kulağına küpe olsun; oyunlar unutulur da haksızlık unutulmaz, haklı kal iki gözüm.

Gülüyorsun. Gıcıksın işte. Bu mektuba da, yazdıklarıma da burun kıvırıyorsun, olacak iş değil, sana göre saçmalık, hatta belki de "Geç bunları" diyorsun ihtimal, gözlerin ışık ışık, ileride gerçekleştireceğin muhteşem güzelliklere inançlı...

Mektubun bu yakasında –şimdi benim zamanımda yani– durumun ne olduğunu anlatmayacağım sana, yaşayıp göreceksin.

Yaşamak tarifsiz bir şey çocuk, tek sayfaya, silmesiz, bir defalık resim belki. Benim bu yaşımda geldiğim yer şu ki; yaşamak, yalnızca kesintisiz bir "olmuşluk hali" galiba, içinde ne varsa onu, yani kendini yiyerek varlığını sürdüren bir

acayip şey, işte kabaca tahminim bu. Yani "yaşamak" öyle okuyup anlayabileceğin bir şey değil, çok çalışsan da yüz alamazsın. Fakat yine de insan kendini anlamaya çalışırsa, sanki sınav filan varmış gibi, sular seller gibi iyice çalışıp uğraşırsa, belki yaşamı ve nedenleri anlamaya da azıcık olsun yaklaşabilir... Düğüm düğümsün. Öyleyse önce içini anla. Belki sana küsmüştür fark et, ne diyor duy, nasıl becerirsin bilmem ama yorul bunun için... Kendini sakladığın kuytuların var senin, kendini o kuytularında ara, çünkü insan kendini kıstırdıkça bulur. Hâlâ yumrukların sıkılı uyuyorsun. Bulduklarını huzursuz uykularına fısıldayabilirsen öyle sıcacık masallar gibi, iyi gelir. Bakarsın benim de ellerim çözülür... Tamam galiba saçmalıyorum, sıkıldın, hatta patlıyorsun ihtimal, boş lafa karnın tok, işin var, bir yere yetişeceksin filan. Ama ne var işte azıcık sabret, kendine şu kadarcık katlanabilirsin bence. Sabırsız, saygısız hayta... Acele et bok var!

Yılların ne kadar çabuk geçtiğine seni inandırmam imkânsız zaten biliyorum, ama bilsen korkarsın. Yavaşla biraz. Yaşadığın anı, içtiğin suyu, ne varsa yani, ne mümkünse, az daha duyacak kadar bekle. Daha az konuş, daha çok dinle... Bunları okuyunca bozulacaksın biliyorum, ama biz yeterince dürüst konuşacak kadar yakınız.

İnsan kendi hatalarına kördür. Eksikliklerini görmüyorsun. Büyük yanılgılar ne sonu gelmez yüzlerle gelir bilmiyorsun, fakat hep ilk bakışta tanıyacağını sanacaksın seni aptal; tekrarlara, "yıkıp yeni baştan"lara düşeceksin. Senin de kopkoyu saçlarında gençliğin deli-sevdalı rüzgârı esecek ve sevmenin arzulamak olmadığını, kıskanmak, sahiplenmek olmadığını anlayacaksın ve sarsıcı yanılışlarla, uyanışlarla, aldanışlarla, ayrılışlarla öğreneceksin; aşk bir kar tanesi.

Yine de öyle fazla üzülme, içeceğin o acı ilaçları başkaları da içti. Birçok bakımdan pek de öyle "özel" değilsin yani, hayat sana bunu özellikle yapmıyor. Yani bundan bir övünç çıkarma, fazla böbürlenme. Herkes kadarsın işte, belki biraz daha fazla ama çok değil.

Saçmalıklarına inan şaşkaloz. Hani çocukça heveslerin var ya, hep olsun. Hani sevgili kedin, çocukluk kahramanın, tek sırdaşın Kurt çoktan ölmüş olsa da onunla hâlâ ciddi ciddi şizofrenik konuşmaların var ya –insan kedisine niye böyle bir isim takar di mi?– yine konuş onunla, seni duyduğuna ben hâlâ inanıyorum. Hep inan mucizelere, "Bir gün mutlaka"lara inan. Öyle abuk subuk şaşkınlıkların, hayretlerin var ya, hani pek de komik bir şey yokken gülmekten yerlerde kıvrandığın anlar var ya, daha çok olsun. Karşı bal-

kondaki kıza şiirler yazıyorsun ya, yine yaz. Yüzüne gözüne bulaştırıyorsun ama olsun yine sev. Olmayacak hayaller kuruyorsun ya, mesela belki bir gün Örümcek Adam filan gibi süper güçlerin olur diye kimseye söylemeden ama gizli gizli kuvvetle inanıyorsun ya, belki atlasan uçabilirsin gibi filan, yine inan. Basketbolda berbatsın ama oyna, öyle pek esprili sayılmazsın ama dene ve çok kötü gitar çalıyorsun ama çal yine. Yaptığın bütün aptallıkları yine yap yani. O küçük sevimli saçmalıkların öyle çok olsun ki, şimdilerimde seni düşündüğümde, harika hatta muhteşem tuhaflıklarına yürekli inancını hatırlayıp –senin ellerinden tutup yani– yenilerine yürüyecek güç kalsın içimde azıcık daha yarınlara.

Hâlâ sırıtıyor musun? Aklından geçenleri az çok tahmin edebiliyorum. Bunları okurken güleceksin evet, beni pek umursamayacaksın. Seni anlıyorum, tadını yeni yeni duyduğun güzelliklerin, miniminnacık dertlerin, sarsıcı heveslerin, sevdaların sarhoşluğuyla sırılsıklam, başında başka kavak yelleri, başka isyanlarda, içinde çağıl çağıl çırpınan başka şarkılardasın. Bana inançsızlığına hak veriyorum da, çünkü beni tanımıyorsun. Evet, olmayı düşündüğün adam ben değilim. Ve dahası, bilmelisin ki hayat hiç de sandığın gibi olmayacak. Fakat bunu da umursa-

mayacaksın biliyorum, çünkü ben öyle yaptım, bütün söylenenler, bütün okuduklarım palavraydı. Belki de her şeyin, öyle deli bir hercailikle yaşanması gerekiyordu, kim bilir... Yani hayatın şu cilveli yangını, kor ateşinde şimdiki seni, türlü türlü çevirip cızır cızır döndürüp kıvama getirdiğinde, yani artık nihayet şimdiki beni kısık ateşte ağır ağır pişirebilsin diye, senin o şahane hamlığın, çiğliğin, aymazlığın gerekliydi.

Gül sen, gül... Daha hiç haberin yok.

Bu ahvâl-i âlem öyle bir acayip denge ki dalgaya gelmez, yoksa alır paçanı aşşa, fiyakanı, façanı dümdüz eder... Mesela sen şimdi gençliğinin güvenli geniş caddelerinde dolan bakalım. Afili, çalımlı caka satarken, görmeyi reddettiğin o arka sokaklarda bir gün, yani bilmediğin köşe başlarında, hayat –hiç sebep yokken– sana öyle bir sille tokat girişir ki delikanlım, feleğin şaşar, gözünün tuzlu suyunda yıkanıp uslanır yenilmezliğin... Fakat öyle fazla da dert etme. Herkes az çok alır payına düşeni, olacak bunlar, yine başka günler, bu hem azap dergâhı hem cümbüşlü panayırın bereketli sağanaklarıyla sen de nasiplenip avunacaksın herkes kadar. Ekmeğini bal kaymağına bandıracaksın hayatın, üf hem ne biçim! Feleğin menemenini sıyıracaksın kara götlü sahanından, güzel akşamlar rakına buz bırakır

gibi usulca bırakacaksın hayatı evet, yudum yudum, soğuk soğuk içeceksin, oh afiyet olsun ve yine öyle akşamlar, sarmısaklı-pul biberli, kızgın tereyağına düşürdüğün ekmekler gibi kokacak şarkıların –Şarkılar seni söyler– ama yine geçecek günler, geçecek hepsi ve bir gün her şeyin ucunda, hepsinin anlatılmaz uzunlukta bir tuhaf rüya olduğunu ve yaşamın gerçekliğine inandığın kadar rüyanın da gerçekliğine inanmak mecburiyetini belki birdenbire anlayacaksın.

İşte böyle... Seni çok sık düşündüğümü bilmeni isterim. Ve evet seni özlüyorum. Senin olmayacak şeylere –mucizelere mesela– safça hatta neredeyse aptalca inancını seviyorum. Sana, bütün uğraşmalarına, güzelliğine hep inandım ve şimdi biliyorum ki yanılmamışım da, çünkü sonunda olduğun şeyi seveceksin.

Her günün bir hediye olduğunu hep hatırla. Yaşayan herkes kadar, herkes gibi eşsiz bir mucize olduğunu unutma, çünkü insan bir mucize olduğunu çabuk unutur. Belki hâlâ gülümsüyorsun, bu bilgece lafların çoğunu bir yerlerde çoktan okumuştun da hatırlamıyorsun, yine hepsini "klişe" buluyorsun, yani azıcık uğraşsan belki sen de yazardın, ama öyle değil işte. Kibirli hergele.

Yani uzun lafın kısası aziz dostum, tek gerçeğim, sevgili yalnızlığım, demem o ki canımın içi;

yaşayan herkesinki kadar eşsiz ve henüz bitmemiş bir "hikâye-i hâl"dir seninki de, yaşayacaksın, hem de unutup belki yine bildiğin gibi.

Not: O yeşil kazağı ve devetüyü rengi montunu at, fazla komik oluyorsun. İlk roman denemen berbat, kabul et. En yakın iki dostun bir sürü laf edecek, zaten başkası okusun istemezsin. Olsun, sen yine de yaz... Sevdiğin insanları, sanki yakında kaybedeceksin gibi dolu dolu sev. Hiç kimse için değişme. Kimseden fazla şey de isteme... Fırsat oldukça, yani sık sık, az buçuk-körkütük sarhoşken, senin kadar kaçık o iki dostunla bağıra bağıra kitaplar, şiirler oku. Kitapları duvarlara fırlat, ağla şiirlerin, sözlerin, fikirlerin ve inandıklarınızın güzelliğinden ve için acıyana kadar sev, evet.

Açıkçası, seni tam olarak hatırlamıyorum

HAKAN GÜNDAY

Tabii ki sana dair birkaç anım var ama hepsi de buğulu ve dağınık. Bu dünyadaki 20. yılında hangi ülkenin hangi şehrinde yaşadığın ya da hangi üniversitenin hangi bölümünde öğrenci olduğun, bütün bunlar elbette hafızamın bir yerlerinde kayıtlı ama hiçbiri seni gerçekten hatırlamak için yeterli değil. Aramızda 23 yıl var. Mevcut teknolojiyle Mars'a gitmenin bir yıldan az süreceğini göz önüne alırsak, birbirimize iki gezegen arasındaki mesafeden çok daha uzak olduğumuzu kabul etmeliyiz. Üstelik her geçen saniye aramızdaki bu mesafe daha da artıyor.

Dolayısıyla sana yalan söylemeyeceğim ve seni tanıdığımı iddia etmeyeceğim. Halbuki bunu yapabilirdim. Hatta öylesi daha kolay olurdu.

Hayatın sırrını çözmüşçesine sahtekâr cümleler kurup zerre kadar değeri ya da anlamı olmayan tecrübelerimi büyük bir ciddiyetle sıralayabilir ve bütün varlığını gerçekleştirmesi imkânsız tavsiyelerin içine gömebilirdim. Ve eminim ki sen de böylesi bir yaklaşımdan etkilenirdin. Ne de olsa 20 yaşında bir aptalsın. Ya da benden akıllı, bilemiyorum. Her neyse, bunu yapmayacağım. Sana hiçbir konuda tavsiyede bulunmayacağım. Dolayısıyla bu daha çok bir tehdit mektubu olacak. Çünkü sana karşı dürüst olmam gerektiğine inanıyorum. 63 yaşındaki kendimden bugünkü bana yazılmış bir mektup alsam, ben de aynısını isterdim. Ve senin de böyle düşüneceğini varsayıyorum. Buradan da anlayacağın gibi, seninle ilgili düşüncelerimin çoğu varsayım. Hatta bu mektubu yazmamın nedeni bile bir varsayım. Gerçekte yok olmuş olsan da seni var sayıyorum.

Öncelikle şunu bilmelisin ki geçen bunca zaman içinde seni hiç rüyamda görmedim. Hiçbir zaman göreceğimi de sanmıyorum. Ama eminim ki sen beni hayal ediyorsun. Gözlerini kapatıp 40-45 yaşlarındaki kendini hayal ettiğin anlar olduğunu tahmin edebiliyorum. Belki buradan başlayabiliriz. Benimle ilgili kurduğun hayallerden... Şöyle söyleyeyim: Beni siktir et ve git, başka hayaller kur! Gelecekte ne olacağından sana ne! Nasıl olsa, dönüşeceğin o insan senden çok farklı biri olacak. Kurduğun hangi

hayalin gerçekleşmiş olduğunu görmek için orada olmayacaksın bile. Onun için, geçmişi de geleceği de boş ver.

20 yaşındasın. Bu da demektir ki bir yıl ömrün var. Sonra 21 olacaksın. O gün geldiğinde de ölecek ve 21 yaşında başka bir insan olarak doğacaksın. Zaman kaybetme. Kaybettiğin her saniye seni değiştirecek ve sonra istesen de dönemeyeceksin şu an olduğun hale. Boşuna gelecek hayalleri kurup zihnini meşgul etme. Daha da önemlisi, kendini gelecekle kandırma. Sadece kendini ve içinde bulunduğun anı düşün. Kendini anlamaya çalış. 20 yaşındaki sen, kimsin? Ve eğer bu sorunun yanıtını bulabilir ya da en azından buna dair bir fikir edinebilirsen bir kâğıt ve kalem al, sonra da yaz. Kim ya da ne olduğuna dair düşüncelerini yaz. Elbette yazacaklarını ben okuyamam. Çünkü bana ulaşana kadar, farklı yaşlardaki bizler tarafından o kâğıtlar çoktan kaybedilmiş olur. Dolayısıyla bana yazma. Kendine yaz. Kendin için yaz. Ben seni anlamasam da olur. Ben seni tanımasam da olur. Sen kendini tanı, yeter. Her ne kadar bunu tam olarak başaramayacak olsan da dene. İstediğin kadar dene ve yanıl. Ama dene. Açıkçası, bunu senin için istemiyorum. Kendini tanımak için çabalamanı sadece kendimi tanıma çabamda bana yardımcı olması için istiyorum. Biliyorum ki sen bir cümleye başlarsan devamını ben getiririm. Ben ve

benden sonrakiler... Her ne kadar o cümle bitmeden hepimiz ölecek olsak da sen yazmaya başla. Başka da bir şey düşünme. Özellikle de beni. Hele gözlerini kapatarak, asla! Geleceği ya da geçmişi unut ve 20 yaşında olduğunu hatırla. Kendini hatırla. Hatırladıkça da hatırlat. Bana kendimi hatırlat.

Şimdi aç gözlerini. Yoksa çok geç olacak.

Bir doğum günü

HARUKİ MURAKAMİ*

Beş yıl kadar önce, doğum günlerini konu alan öyküleri toplayacağım bir seçki oluşturmaya karar verdim; on öykü topladım *Doğum Günü Öyküleri* için ve onları Japoncaya çevirdim. Ama bir kitap oylumuna ulaşması için biraz eksik kalınca kendim de bir tane doğum günü temalı orijinal öykü yazmaya karar verdim. Bir yazarın bir seçki hazırlarken faydasını gördüğü şeylerden biridir bu. Bir tema üzerine eserleri tararken yorulursa ya da tıkanırsa, "Off ya, çok zahmetli bir iş bu!" der ve kendisi de bir tane yazıverir.

Peki doğum günlerini konu edinen bir seçki hazırlamak nereden aklıma gelmişti? Çünkü eskiden beri doğum günlerinin enteresan olduğunu

* Çeviren: Ali Volkan Erdemir

düşünürüm. Bu dünyada yaşayan herkesin bir doğum günü vardır; tıpkı herkesin bir göbek deliği olduğu gibi. Hiç doğum günü olmayan, olmadığı gibi iki tane doğum günü olan birisi de yoktur (muhtemelen öyledir diye düşünüyorum). Bir nedenden ötürü "Tam doğum günümü bilmiyorum" diyen insanlar da olabilir, ancak bu durumda da, bir güne "Bugün benim doğum günüm" diye bir kez karar verince, o gün artık o kişinin doğum günü olur. Hiç kimse de (muhtemelen) ona karşı çıkmaz. Ancak tüm insanlar için yılda sadece bir gün, saat olarak söylersem sadece yirmi dört saat yalnızca o kişiye özeldir. Zenginlere de fakirlere de, ünlülere de tanınmayan kişilere de, uzun boylulara da kısa boylulara da, çocuklara da yetişkinlere de, iyilere de kötülere de; herkese bu "özel gün" yılda bir kez verilmiştir. Adil bir şekilde. Ve bu durumun bu kadar adil olması çok harika bir şey, öyle değil mi?

Arada bir "Artık bu yaşa geldim, doğum günümün gelmesi beni hiç de mutlu etmiyor" diyenler de olur. Ama ben buna karşıyım. "Hayır, konu o değil. Yaş almak ya da almamak değil konu; doğum günü senin için yılda sadece bir gün, gerçekten de özel bir gün o; ona gereken önemi vermelisin. Ve bu biricik eşitliği kutlamalısın" diye düşünüyorum.

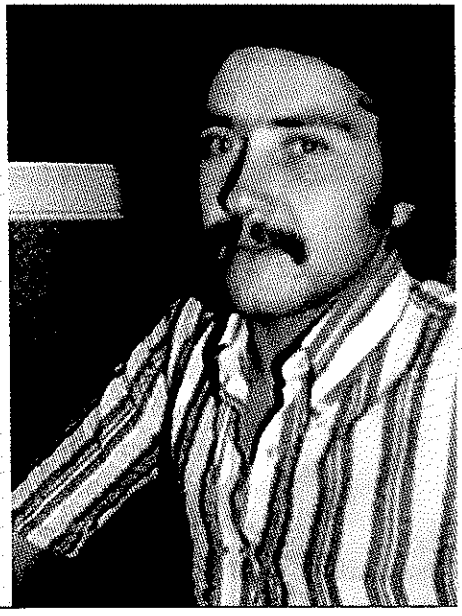
Bu anlamda ben doğum günü dostuyum. Her zaman doğum günlerinin yanındayım. Arkadaşlarımın doğum günlerini kutlamak ve onlara hediye vermek isterim, kendi doğum günümde de kendime hediye alırım. Kendime hediye seçimim genelde şöyledir: "Normal bir günde kendime almayacağım bir şey olmalı" diye düşünürüm. "Erişemeyeceğim bir şey" denilecek kadar pahalı bir şey değil tabii (Ferrari California gibi), normalde kolay kolay almayacağım bir şey. Yani, "birazcık lüks" olarak nitelendirilecek bir şey. Mesela geçen sene paraya kıyıp kendime Bruce Springsteen'in *The River Box* (4 adet CD, 3 adet DVD) setini satın aldım. İçindeki müziklerin yarısına yakınına zaten sahiptim, ama birkaç tane yayımlanmamış parça ile son derece özenle hazırlanmış bir kitapçık da vardı sette; hem de müziklerini çok sevdiğim için yirmi bin yen kadar ödedim. Doğum günüm olduğundan bu kadar müsriflik yapabilirim, diye düşündüm.

Peki ya siz, 20. doğum gününüzde ne yaptığınızı hatırlıyor musunuz? Ben çok iyi hatırlıyorum. 12 Ocak 1969; buz gibi soğuk, hafif bulutlu bir kış günüydü, bir kafede yarı zamanlı garsonluk yapıyordum. O gün izin kullanmak istesem de vardiyamı değişecek birini bulamamıştım. O

gün neticede son ana dek eğlenceli tek bir şey bile yapamadığım gibi, o günün kalan yaşamımın bir provası olduğunu da hissetmiştim.

Doğum Günü Kızı öykümdeki kız da yalnız başına, tıpkı o zaman benim olduğum gibi hiç de ilginç olmayan bir şekilde geçiriyordu 20. doğum gününü. Gün batıyor, üstüne bir de yağmur yağıyordu. Kız o gece son ana dek büyük bir değişim olmasını beklemiş miydi acaba?

Genç bir yazar adayının banka çalışanı olarak portresi

İBRAHİM YILDIRIM

Bu yazı için seçtiğim fotoğrafın arkasında tarih içeren herhangi bir not yok, ama fotoğrafın bir bankanın Beyazıt şubesinde çalışmaya başladığım döneme ait olduğunu çok iyi hatırlıyorum: 1970 yılının bir pazar günüydü, gül denmişti, ama gülememiştim, çünkü çalışma hayatına henüz uyum sağlayamadığım için tedirgindim, huzursuzdum. Her sabah evden istifa kararı almış olarak çıkıyor, Nişantaşı'ndan bindiğim Maçka– Beyazıt troleybüsünde şube müdürüyle yapacağım ayrılma konuşmasını düşünerek yolculuk ediyordum. Sevincini yitirmiş öyle kekre bir dönemden geçiyordum ve öyle dalgındım ki, bir keresinde –belki de bile isteye– Maçka– Tünel

aracına binmiş, dolayısıyla işe iyice geç kalmış, tabii ki yıldızımın bir türlü barışmadığı/barışmayacağı servis şefi tarafından azarlanırcasına uyarılmıştım.

Akşamları ise bankayı zorluklarla savaşmaya karar vermiş, dolayısıyla istifa etmekten vazgeçmiş biri olarak terk ediyordum. Ne terk etmesi, kendimi binanın dışına fırlatıyor, Beyazıt'tan Laleli'ye, Laleli'den Aksaray'a koşarcasına iniyor, bir iki bardak bira içip kurtuluş kutlaması yapıyordum. Bu arada o sıralar yeniden dilime dolanan, o döneme göre nispeten eski bir Beatles şarkısının sözlerini içimden yineleyip hem kendimi avutuyor, hem de köpek gibi çalıştığım için kendime acıyordum. Geri kalanı –yine o şarkıya uygun olarak– yani kütük gibi uyuyarak geçen özgür denilebilecek o zaman aralığı, güneş doğar doğmaz kararıp karabasana dönüşüyor; evden sürüklenircesine çıkıyordum.

Yorucu ve zorlu günler

Aslında ülke de karanlıktaydı, kekreydi; kirli, ateşli ve işçilerin ve öğrencilerin öldürüldüğü kanlı bir dönem yaşanıyordu. Örneğin 1969 yılının Şubat ayında Taksim Meydanı'nda kanlı bir pazar günü yaşanmış; 1970 Ekim'inde Sağlamcılar– Bayrampaşa'da başlayan kolera salgını

resmi rakamlara göre İstanbul'da altmışa yakın kişinin ölümüne neden olmuştu. Kasım ayında Opera Binası (Atatürk Kültür Merkezi) yanmıştı/yakılmıştı. Ve tabii ki birileri öğrenciler ve işçiler üzerinden zemin yoklaması yapıyordu.

İşte böyle bir dönemde ve ortamda bankada çalışmaya başladım: 20 yaşındaydım, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi öğrencisiydim, ikinci sınıftan ders almıştım. Aslında annem de babam da okulu bitirmeden çalışmamı uygun bulmuyorlardı, ama ben; hem aile bütçesine küçük de olsa katkıda bulunmak, hem de kitaplarımı kazanacağım parayla almak; sinemaya-tiyatroya kendi paramla gitmek ve bir daktilo edinmek istediğimden, babamı, genel müdürlüğünde çalıştığı bankaya benim için başvurması için zorlamıştım.

Evet bu ısrarın önemli nedenlerinden biri daktiloydu: Bir daktilom olduğunda daha iyi öykü ve şiir yazmayı tabii ki beklemiyordum; fakat yazdıklarımı gönderdiğim edebiyat dergilerinin daktilo edilmiş metinlere öncelik verecekleri kesindi... ve bir yazarın mutlaka daktilosu olmalıydı.

Israrlarım sonunda sonuca ulaşmış, okula yakın olduğu için Beyazıt'taki banka şubesinin Senetler Servisi'nde işe başlamıştım. Ancak ilk günlerden itibaren boyumun ölçüsünü aldığım-

dan; işin ne olduğunun farkına bile varamadan istifa için nedenler üretir olmuştum.

Uzatmadan söyleyeyim: Servis şefi hanım yeni elemanını beğenmemiş olacak ki, ilk günlerden itibaren taciz edercesine zorluk çıkarmaya başlamıştı. Bu bağlamda sık sık –ancak fotoğraftaki kadar uzun olan– saçlarımla ilgi imalarda bulunuyor, terfi etmek için dibinden ayrılmayan; benden birkaç yaş büyük, saçları kısacık kesilmiş, bıyıksız– sinekkaydı tıraşlı memuru örnek almam gerektiğini söylüyordu. Daha kötüsü ders notlarımı almak üzere yarım saatlik bir izin istediğimde bile zorluk çıkarıyor, okula gitmemi engelliyordu. Bu kadar da değil, sabahları bir iki dakikalık gecikmelerimi bile burnumdan getiriyor, imza defterine kırmızı kalemle uyarı notları düşüyordu. Bütün bunların nedeni alışık olmadığı şeylerden, örneğin edebiyattan ve açık açık siyasetten söz etmem miydi, yoksa o sıralarda bütün üniversite öğrencilerinin anarşiyle ilintilendirilmesi miydi; doğrusu bilmiyorum, dolayısıyla aradan geçen elli yıla karşın bu tutuma ancak bir deyime sığınarak yanıt verebiliyorum: Şefin yıldızı beni hiç sevmemişti, dolayısıyla yıldızlarımız barışmayacaktı...

Bu arada anarşi yaklaşımına yakın duran şu bilgiyi edindiğimi de söylemeliyim: Kadın, verim-

siz oldukları için servisinde öğrenci eleman istemezmiş. Bunu ileride sinsi bir roman kişisi olarak ele alacağım sinekkaydı tıraşlı örnek memur; bir sır verir gibi, hatta git buradan der gibi söylemişti.

Öte yandan servis şefi yeni doğum yapmıştı –belki de– arkadaşı muhasebe şefine yakına yakına sözünü ettiği –bir türlü kurtulamadığı– fazla kilolarının hırsını benden çıkarıyordu... ve ben, bu erken mobbing uygulayıcısı yüzünden günlerimi Big Sister tarafından izleniyor tedirginliğiyle tüketiyor; her sabah güne ve işe istifa kararı almış olarak başlıyor, ama her defasında sıkıntımı seyreltен bahaneler bulduğumdan vazgeçiyordum.

Günün en güzel vakti

1970'lerde tabii ki mobbing vardı, uygulanıyordu, yalnızca adı konmamıştı... Big Sister'a gelince, ben 1984'ü ilk baskısından, 1965 yılında okumuştum; dolayısıyla, mobbing ve big benzetmelerim anakronik olarak değerlendirilmemeli... Fakat her neyse, gözaltından uzaklaştığım, servis şefinin iğnelemelerinden kurtulup rahat nefes aldığım, istifa etmekten vazgeçer gibi olduğum tek zaman aralığı öğle tatilleriydi: Banka kapılarını kapatır kapatmaz binanın üçüncü katındaki yemekhaneye çıkmadan kendimi dışarı atıyor, ya okula gidip kantinde arkadaşlarımı buluyor dert-

leşiyordum ya da Sahaflar Çarşısı'nda geziniyordum. Ay başıysa edebiyat dergilerini almak üzere, çalıştığım bankanın müşterisi olan Arslan Kaynardağ'ın Elif Kitabevi'ne uğruyordum. Orada bulamadığım dergileri edinmek için Cağaloğlu'na gidip gazete bayii Abdullah'ın karışık sergeninde eşiniyordum. Yağmurlu ve soğuk havalarda ise çoğunlukla Çınaraltı'ndaki iri bir kutuyu andıran kulübede çay içiyordum. Eğer o gün orada Cihat Burak da bulunuyor ve tarçın içip kedilerle hoşbeş edip bir şeyler yazıyorsa biraz olsun kendimi iyi hissediyordum. Yıllar sonra –1992'de– Cihat Burak'ın Yakutiler adlı kitabındaki Çınaraltı'nda geçen "Melun Kedi" öyküsünü okuduğumda ve metnin sonundaki 21.9.1971 Çarşamba/ Çınaraltı notunu gördüğümde o karanlık günleri, o karanlık banka şubesini... ve giderek uzaklaşan gençliğimi özlemiştim. Aslında geçmişe buruk bir merhabaydı bu ve kesinlikle sevgisiz değildi... Yetmiş yaşıma bir kala ise Senetler Servisi şefinin erken mobbing çalışmalarını bile hasretle anıyorum, ama onun bana yaşattıklarını yazmayı sürdüreceğim...

Demirbaş uyarısı

Banka şubesi, bütün floresan lambaları cızır cızır yakılsa bile basık tavanlı, insanın neşesi-

ni kaçıracak denli loş bir mekândı. Senetler Servisi ise şubenin en kuytu köşesine konumlandığı için daha karanlıktı: Siyaha yakın kahverengi banko, havalı ama aynı renkte şef masası, gri memur tabureleri, çelik dolaplar, çelik masalar... Ama anlaşıldığı üzere benim içimi karartan bunlar değil, şef hanımdı. Kadın, yıldızlarımızın barışmaması için elinden geleni yapıyor, beni uyarmaktan ve izlemekten asla vazgeçmiyordu. Öyle ki, bir gün öğle tatilinde –henüz yeterli parayı biriktiremediğim için– servisteki daktilolardan birinin tuşlarını gagalıyor, yeni yazdığım şiiri temize çekiyordum; amacım onu bir an önce dergilerden birine göndermekti, ancak bunu yerine getirememiş, daha kötüsü uzunca bir süre öğle tatillerinde daktilolardan uzak durmak zorunda kalmıştım: Çünkü servis şefi, o öğlen yemeğini yedikten sonra ansızın yanı başımda bitivermiş, önce tahsil edilecek senetlerin kaydını yaptığımı, çalıştığımı sandığından, ağzından "Bak hele"ye benzer bir ünlem sesi çıkmış, ama yazdıklarımı gördüğünde anında konuyu kavramış; bankanın demirbaş daktilosunu/müessesenin zati eşyasını böyle saçma sapan özel işlere kullandığım için bağıra çağıra ve azarlarcasına canımı çok acıtan bir diskur çekmişti.

O karanlık günde, kendimi avutmak, daha doğrusu kötü bir şey yapmamak; elime ve dilime hâkim olabilmek için adını daha önce andığım o Beatles şarkısının sözlerini bir süre içimden yinelemiş, şef başımdan ayrılıp servisi terk edince tuşları şiddetle gagalayarak şu sözleri daktiloya takılı kâğıda geçirmiştim: It's been a hard day's night, and I've been working like a dog/ It's been a hard day's night, I should be sleeping like a log.

Evet, her gün zorlu ve yorucuydu, evet her gün köpekler gibi çalışıyor, log (kütük) gibi uyuyordum ve her sabah istifa kararı alarak işe gidiyordum Konuyla ilgisi yok ama yine de söyleyeceğim: Yıllar sonra Hulki Aktunç'la like log ile bizim lök gibi arasındaki benzerliği tartışmış, ama kesin bir sonuca ulaşamamıştık. Bu arada Bob Dylan'ın, Like A Rolling Stone adlı şarkısının pek bilinmeyen uzun versiyonunda I'm like a dog without a bone/ kemiksiz bir köpek gibiyim cümlesinin bulunduğunu da söylemeliyim, ama meseleyi Dylan Thomas'ın Sanatçının Genç Bir Köpek Olarak Portresi'ne kadar uzatmıyor, bankaya dönüyorum.

Forvet oyuncuları arasında

Servis şefi işe girdikten altı ay kadar sonra taktik değiştirip taciz ve sevgisizlik eylemlerine

başkalarını da dahil etmişti. Hiç unutur muyum: Bir pazartesi sabahı şubeden içeri girmez müdür yardımcılarından biri tarafından sigaya çekilmiştim: Adam gündelik işlerin kaydedildiği pek de önemi olmayan eşansiye denilen defteri açmış, 4'lerimin 9'a benzediğini söyleyip tam azarlama faslına geçmişti ki, Beatles şarkısına sığınıp kendimi iyi hissetmek yerine kovulmak üzere atağa geçmiş, müdür yardımcısına 4'lerim 9'a benzeseydi İktisat Fakültesi'nde okuyor olmazdım diye başlayan ne istiyorsunuz benden diye biten oldukça yüksek tondan bir yanıt vermiştim. Adamcağız önce şaşırıp kalakalmış, sonra yüzü hızla renk değiştirip kıpkırmızı olmuş, istemsiz bir hareketle boyun bağını gevşetip küstah diye mırıldanmıştı. İlk sarsıntıyı atlatınca burada bekle deyip yerinden hızla kalkmış, müdürün odasına gitmişti.

O gün beni işten atmak veya bir başka şubeye göndermek üzere genel müdürlüğe yazı yazabilirlerdi. Ama sanırım şube müdürü babamın arkadaşı olduğundan şube içi sürgünle yetinildi ve birkaç dakika içinde kendimi, şubenin en ön saflarında, müşterilerle– mudilerle birebir iletişim halinde olan üç çok güzel genç kızın arasında, Cari Hesaplar Servisi'nde buldum. Hayır, bankacılık konusunda benden deneyimli ve belki senetler servisi

şefi gibi elemanlarına– adamlarına (böyle yazdım, çünkü ya eleman ya da adam diyorlardı) eziyet etmek üzere terfi etmeyi canı gönülden isteyen o genç hanımların şefleriyle birlikte bana çektirdikleri sıkıntıları anlatmayacağım; çünkü onlar, öğle tatillerimde şiirlerimi öykülerimi daktilo etmeme karışmadıkları gibi anlamasalar da şiirlerimi okuyup kıkırdaşıyorlardı. O şiirlerden biri başka bir adla olsa da Varlık dergisinde yayımlanmış, o akşam Beyazıt'tan Laleli'ye, Laleli'den Aksaray'a koşmak ne kelime uçarak kanatlarımı vura vura takarak inmiştim. Kısacası Cari Hesaplar Servisi bana iyi gelmişti: Zaten bir iki yıl sonra, yeni işe başlayan ve bankaya adım atmaz ileri uçta görevlendirilen genç kızla evlenip çocuk sahibi olacaktım.

Laboratuvar çalışmaları, tanıklıklar

Bankada çalışmak, köpek gibi olmasa da zor ve yorucuydu, çoğu akşamlar hiçbir şey okuyamadan, yazamadan kütük gibi uyuyakalıyordum. Hafta sonları ise taksitle satın aldığım Royal marka daktiloyla, edindiğim deneyimlerin, öğrendiğimi sandığım insanların dökümünü yaparcasına öykü ve roman taslakları oluşturuyordum. O sıralar yazdıklarıma, farkında olmadan yaptığım laboratuvar çalışmalarının kayda geçirilmesi de

denilebilir. Ama yalnızca hizmetlisinden müdürüne, veznedarından şefine altmışa yakın banka çalışanı değildi ilgi alanım; laboratuvar kayıtlarımda, Gedikpaşa'nın, Soğanağa'nın ayakkabıcı, çantacı esnafı; Kapalıçarşı'nın Süryani sarrafları, Ermeni kuyum ustaları, Bakırcılar Çarşısı'nın tencere tava üreticileri de yer alıyordu.

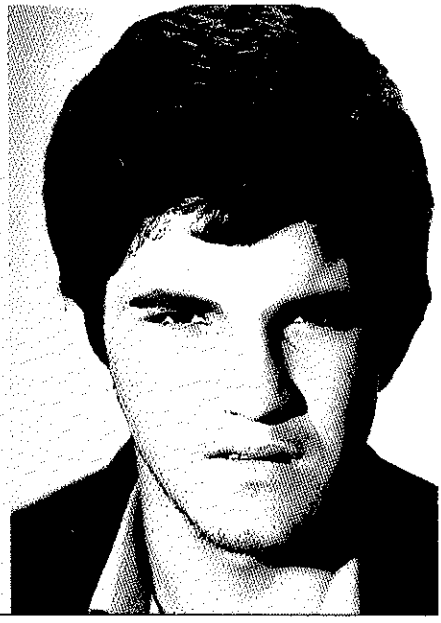
Bu arada şubeye gelip giden ilginç kişileri de not etmiştim tabii ki... Örneğin ünlü bir arabesk şarkıcıyı keşfettiğini iddia eden, bestelerin çoğunun kendine ait olduğunu söyleyen, zaman içinde şarkı söyleye söyleye meczuplaşan işportacı; tasarruf hesabına bir gün on lira yatıran, ertesi gün o on lirayı çeken, böylece şubeye her gün gelerek âşık olduğu memureyi gören çok yaşlı adam bunlardan yalnızca ikisiydi...

Öte yandan neredeyse on yıl boyunca Beyazıt'ta ve çevresinde yaşanan bütün olaylara tanık oldum; hamal gruplarının, kaldırım taşlarını sökerek yaptıkları, polisin müdahale edemediği kavgayı ürküyle; öğrenci-polis çatışmalarını üzüntüyle izlemek zorunda kaldım...15 Mart 1971 günü, öğle tatilinde olan biteni öğrenmek için, belki bir iki arkadaşımı Çınaraltı'nda görürüm diye meydana çıktığımda İstanbul Üniversitesi'nin cümle kapısının hemen üstüne öğrenciler tarafından asılmış, Muhtıra amaç

değil, araçtır yazılı devasa afişi anlamlandırmakta zorlandım... 16 Mart 1978 tarihinde yedi öğrencinin öldürüldüğü bombalı saldırıyı unutmam ise olası değil...

Uzunca bir süre istifa etme kararıyla işe gitsem de, bankadan ancak 12 Eylül'den sonra kurtulabildim; böylece rahat nefes alabileceğim, kendime zaman ayırabileceğim bir işe –reklam yazarlığına– başladım. Yaratım yeni kurulmuş bir ajanstı, ortaklarından biri de Hulki Aktunç'tu...

Korkma, biraz elma kok

İSMAİL GÜZELSOY

Yolunun üzerindeki ağaçların yapraksız dallarını, böğürtlen çalılarını, şimşirleri, dere kenarındaki sazları çalkalayıp savuran esintinin geride bıraktığı sessizliğin içinden eniğin yakarışını duydum. Yaşlı bir salkımsöğüdün suyun yüzünde dalgalanan dallarından birine takılmış, çırpınıp duruyordu. Sonbahar başıydı, sular azgındı. Aynı anda her yönde birden yankılanan yıldırımın gürsesiyle irkildim. Ürkmüş enik kayalardan birine ulaşmaya çabalıyordu. Hareketleri giderek yavaşlıyordu. Her an pes edip coşkun akıntıya teslim olabilirdi.

Yolun karşısında, Selma ve kocası Nadir her zamanki gibi, dalları iri elmalarla yüklü ağaçla-

rın tepesindeydi. Rüzgârın uğultusu ve yıldırımın yankısı perde perde solarken onlar da eniğin sesini duymuş, benim olduğum yöne dönmüş, dikkatle derenin çalkantılı sularına bakıyorlardı. Selma, eniği gördüğü anda elleriyle ağzını kapatıp kıpırtısız kaldı. Nadir kısık bir sesle karısına bir şeyler söylüyordu. Karısının rüzgârda eriyen sözleri karşısında sesini yükseltti: "Ben nereden bileyim kaçacağını, daha önce hiç böyle bir şey yapmadı ki! Kapının altından çıkmış olmalı."

Aramızda elli metreden fazla bir mesafe olmasına rağmen Selma'nın ağlamaya başladığı fark ediliyordu. Tel örgüyle kaplı bahçe kapısının gerisinde belli belirsiz, iri bir karartı halinde seçebildiğim anne köpeğin iniltisi ve huysuz zincir şıkırtıları uzun bir süre, ağır bir sis bulutu gibi üzerimizde asılı kaldı. Ovanın derinlerinden gelen sert bir esinti o sesleri de silip götürdü. Ölmekte olan bir yavrunun son yakarışı da solarken, "Onu tutabilir misin çocuk?" diye seslendi Selma. Yeniden dere yönüne dönüp eniğe baktığımda, onun sulara kapılıp gitmek üzere olduğunu fark ettim. Yavrucağın takati kesilmiş, teslim olmuştu artık. Zamana boyun eğişimiz gibi, çaresiz bir tükenmişlikle suyun çalkalanışına bırakmıştı kendini.

Okula gitmek için yolu uzatmayı göze alıp iki yıldır o dar ve dolambaçlı güzergâhı kullanıyor-

dum. Her gün iki kez o bahçenin önünden geçiyor ve bakışlarımı ağaçların üzerindeki karı kocadan ayırmıyordum. İmzalı elma bahçesine yaklaştığımda, okula geç kalmışsam bile yavaşlar, elma kokularını derin derin içime çekerek yürürdüm. Ne Selma ne de kocası başını çevirip yola bakardı. Günün birinde onlarla göz göze gelsem, cesaretimi toplayıp bir elma isteyecektim. Gerçek yeşil imzalı bir elma... Başlangıçta böyle hayallerim olsa da, bunu asla yapamayacağımı biliyordum artık ama hayal etmesi bile keyifliydi. O elmalardan birini tutmak, derin derin koklamak, yeşil imzayı incelemek...

"Vermezler yavrucuğum, boşuna kendini helak etme" demişti abim.

"Neden, illa ki günün birinde Nadir Abi'nin öfkesi dinecektir" demiştim. Birinci sınıfa giderken onların hikâyesinin küçük bir bölümünü biliyordum henüz. Zaman içinde, yaşananların ayrıntılarını öğrendikçe abimin haklı olduğunu anlayacaktım. Nadir ve Selma kimseye elma vermezdi.

"Bu askerdeyken babası ölmüş. Bir tek halası varmış hayatta, o da durumu haber vermemiş ki çocuk askerliğini yakmasın. Cenaze izni diye bir şeyden haberi yokmuş kadının, düşünebiliyor musun cehaleti?" diye anlatırdı abim.

Nadir askerdeyken Amasyalı bir arkadaşından elma yetiştiriciliğiyle ilgili çok önemli birkaç numara öğrenmiş. Kimse tam olarak onun ne öğrendiğini bilmezdi. Bazıları sır bir bilgi olmadığını, o Amasyalıdan bir çekirdek satın aldığını iddia ederdi. Hatta kıymetli bir yardım karşılığı ödül olarak aldığı, kumarda üttüğü gibi çeşitli yan hikâyeler de duyacaktım zamanla. Babasını kaybettiğini öğrendikten sonra Nadir'in Amasya'ya gidip fidan getirdiğini söyleyenler bile vardı. Öyle ya da böyle, Nadir babasız kalınca, elinde muteber bir mesleği olmadığı için bütün zamanını o elma bahçesine adamış anlayacağın. Kahvehaneye bile gitmez, çarşıya çıkmaz, yaz kış, yıllarca bahçede eşelenip durmuş. Iğdır'ın merkezinde, babasından kalan tek dükkânı da satıp geçinmiş bir dönem.

Abime kalırsa dükkânı sattıktan birkaç ay sonra Kars'a gidip bazı kimyasallar alıp gelmiş ve bunlarla elma fidanlarını beslemiş. Bu konuda da akla gelecek, gelmeyecek yığınla efsane duymuşluğum vardır. Abimin anlattığı en akla yatkın olanıydı galiba. Güya Nadir, fidanları köpek kanıyla sularmış, yok mezbahadan kan getirip ağaçlara kan aşısı yaparmış, ağaçların gövdesine tılsımlı çivi çakarmış. On beş, yirmi rivayet duymuşumdur o elmalara dair; orada bir

azizenin gömülü olduğu, on bir yaşında sakallı bir oğlanın her geceyarısı gelip bağın ortasında kaval çalıp ağladığı, arazinin toprağının Ahund tarafından dolunaylı bir gecede kutsandığı gibi bir yığın saçma hikâye işte.

Askerden döndükten yedi yıl sonra nihayet Nadir'in elma bahçesi ilk mahsullerini vermiş. Her sene tertiplenen elma festivaline çıkarmış bunları. Kaymakam her yetiştiricinin elmasından birer ısırık alarak festivalin birincisini seçermiş. Nadir'in kazanacağı konusunda kimsenin kuşkusu yokmuş, çünkü bu gencin yetiştirdiği meyve öyle sıradan Iğdır elması değilmiş. Çok iri, turp kadar sert, biraz Amasya elması kıvamında ama Iğdır elması gibi kokan melez bir cins meyve çıkarmış ortaya Nadir. Daha festival alanına gelmeden günler önce pek çok kabzımala elmalarından tattırmış ve herkesin hayranlığını kazanmış zaten. İki kabzımal ayaküstü şaşkınlık verici fiyat biçmişler Nadir'in güzel elmalarına.

"Bir kere ısıranların bakışları baygınlaşırdı. Öyle lezizdi ki elmalar, daha ilk ısırışta kokuları mahalleye yayılırdı. Öyle sert olmasına rağmen şakır şakır suyu akardı" diyordu abim. Ancak yarışmanın sonunda tuhaf bir şey olmuş ve Kaymakam, Nadir'in elmasını dereceye bile sokmamış.

Nadir "Beğenmedin mi elmamı efendim?" dediğinde de, "Elma leziz ama Iğdır elması değil bunlar" diye geçiştirmiş onu. Aslında Kaymakam'ın derdi başkaymış. Şimdi sana söyleyeceğim şeyi tuhaf bulacaksındır. Hani masallarda, melodramlarda vardır ya, kız ile oğlan birbirini sever de baba engel çıkarır. İşte onun tam tersi bir durum yaşanmış bir süre önce. Kaymakam, Nadir'in sahipsiz, çalışkan, ahlaklı oluşundan dolayı onu büyük kızıyla evlendirmek istermiş. Genç adamın halasına, "Böyle bir oğlum olsun istedim hep, nasip olmadı. Gelsin kızımı istesin, baba oğul olalım" demiş. Nadir ise "Ben şimdi elmayla uğraşıyorum, istediğim elmayı yetiştirdikten sonra izdivaç işlerine bakarım" diye cevap vermiş. Bunun kasabada duyulmasıyla birlikte Kaymakam bir öfke nöbeti geçirmiş ve kızını kâtibiyle evlendirmiş. Kötü kokan, edepsiz bir kocayla hiçbir zaman mutlu olmayacağını bilen kız, bütün bunlardan dolayı, kaderine ve babasına küsmüş, bayramlarda bile el öpmeye gitmeyi reddetmiş. "Çocukları da olmadı hiç, belli ki kadın kocasını yanına almıyordu" demişti abim.

Üç yıl üst üste elmaları festivalde elendikten sonra çok içerlemiş ve Nadir kabzımallara şöyle demiş: "Eğer hakkaniyetle davranılmayacaksa bu sene son katılışım olacak. Kasabanın en

güzel elmasını yetiştiriyorum, benim elmam yine dereceye girmezse tek bir çekirdek vermem size artık." Bunun üzerine önde gelen bazı kabzımallar Kaymakam'a rica etmiş ama dördüncü yıl, bir kez daha Nadir'in elması ilk üçe girmemiş. Sonuçlar açıklanır açıklanmaz elma kasalarını arabaya yükleyen Nadir, doğruca Kars'a gitmiş ve elindeki mahsulün tamamını orada bir kabzımala satmış.

"Festival alanından çıkarken, kapının önünde durdu, oradaki bir iskemleye çıktı ve Kaymakam'a doğru dönüp şöyle bağırdı: 'Andolsun bundan böyle hiçbir Iğdırlıya tek bir elma yok!'" Böyle anlatırdı abim.

Dediğini de yapmış Nadir. Önce Kars'ta Malakan bir kabzımalla anlaşmış, Iğdırlılara tek bir elma verilmeyeceği konusunda güvence almış, ardından da işi sağlama bağlamak için dalındaki elmalar kızarmadan az önce bunlara "N" harfi şeklinde kesilmiş birer siyah kâğıt yapıştırmaya başlamış. Hamur zamkıyla yapıştırdığı bu harflerin kapladığı alan güneş almadığı için haliyle yeşil kalıyor, böylece Nadir'in elmaları uzaktan bile tanınabiliyormuş. Kabzımal elmaları kimsenin bilmediği bir yerlere satacağı konusunda Nadir'i temin edince genç yetiştirici kasabayla bütün bağını kesmiş. Artık arabayla gidip günlük

alışverişini bile Kars'ta hallediyormuş. Gide gele, Malakan kabzımalın baldızıyla tanışıp sevişmişler. Evlenip geri döndüğünde, Nadir, evinin gerisindeki iki arsayı da alıp bahçesine katmış ve kulübesini yıkıp yerine iki katlı küçük bir konak yapmış. Evinin ikinci katının balkonuna bağlanan bir iskele yardımıyla rahatlıkla ağaçlara ulaşabilen çift, bütün zamanlarını ağaçların üzerinde geçirir olmuş. Okula gidip gelirken, karda, yağmurda, rüzgârlı havalarda onları hep görürdüm. Sürekli gülen, birbiri ve elmaları dışında kimseyle ilgilenmeyen, yola bakmayan, dünyaya ilgisiz, mesut bir masal çiftiydi onlar. Kovuldukları cennete geri dönmüş Âdem ile Havva...

Okul yolunda o bahçenin önünden ağır adımlarla geçer, havaya yayılmış kesif elma kokusunu içime hapsederdim. Yasak ve uzak meyvenin o sarhoşluk veren kokusu çocukluk hayallerimin en sapkın hazzıydı. Bir mucize olacak, o narin dallardan bir meyve düşecek, duvara çarpıp yola yuvarlanacaktı. Düşerken çok incinmeseydi bari. Onu anneme verirken zedesiz, üzerinde o uzun saplı "N" harfi bütünüyle görülebilir olmalıydı. Annem nasıl heyecanlanırdı kim bilir. "Nasıl alabildin bunu Nadir'den, gerçekten Nadir elması mı? Ah, inanamıyorum, şu kokuya bakar mısın! Rengi fosforlu gibi, bismillah!"

İkinci yıl yeşil imzalı elmayı anneme vermekten vazgeçmiştim. Nergis Öğretmen'e sunacaktım onu. Her gün oradan geçecek, sert rüzgârın savurduğu, duvarın üzerindeki biçimsiz bir taşın ucundan seken bir elmanın yerde beni beklediğini görecektim. Zedelenmese bari, diye geçirirdim içimden. Nergis Öğretmen'e uzattığımda, "A, İsmailciğim, nasıl alabildin bunu? Gerçekten Nadir elması mı bu, taklit filan değil, değil mi? Bir ısırık da sen almak ister misin?" diyecekti. "Hayır öğretmenim, bu senin için. Nadir'den rica ettim, ölmüş babasının mezarına yemin etmiş ama senin için bir seferlik bozdu yeminini. Hatırımız için..."

Hayaller, kokular, rüyalar ve günahlarla dolu bir yolculuktu benimki. Rüzgâra ve yola bakarak gidip geldiğim ikinci yılın sonunda, bir şey savrulmuştu ama bir Nadir elması değil bir enikti bu. Şimdi suyun içinde canıyla boğuşmaktan bitkin düşmüş bir bebek köpek duruyordu önümde.

"Onu tutabilir misin çocuk?" diye bağırıyordu Selma. Sarı uzun saçları, kaygılı mavi gözleriyle kızıl elmaların arasında bir minyatür gibiydi Malakan kızı.

Yüzeyi ıslak ve kaygan taşa dikkatle basıp suya eğildim. Sert bir esintiyle ben de enikle birlikte dereye gömülüp boğulabilirdim, bunun far-

kındaydım. Yine de o güzel gözlerdeki kaygı dinsin istedim. Bilmiyorum nedenini. Aklımda elma yoktu artık. Tek isteğim o masum eniği sudan çekip alabilmekti. Parmağımı eniğin tasmasına geçirdiğim anda ağır bir sağanak yağış başladı. Dengemi korumakta zorlanıyordum. Enik de biraz kendine gelmiş, can havliyle çırpınıp işimi zorlaştırıyordu. Başımı çevirip baktığımda yağmurun ağır perdesinin gerisinde iki çiftin heyecanla beni izlediklerini gördüm. Köpek kapının arkasında acıyla ulumaya başlamıştı. Sırılsıklam olmuştum, çekinecek bir şey yoktu artık, üzerinde durduğum taşın yüzeyindeki çamur tabakasına direnebilmem zordu, bunun farkındaydım ve ayağımı suya daldırıp taşın üzerine oturdum. Böylece öne kaykılabilme şansı bulmuştum. Sertçe geri çekildiğimde eniği takılıp kaldığı daldan kurtarabilmiştim. Onu kucağıma basıp doğruldum. Yeniden ayağa kalkmam zordu, bunu yaptığım anda ikimiz de kayıp sulara gömülebilirdik. Eniği bir yolla kıyıya atmam gerekiyordu ama yağmurun altında bu imkânsız gibiydi, hayvancağız dereye düşebilirdi yeniden. Başını sineme gömmüş, sürekli su kusuyordu. Şaşkındım, ne yapmam gerektiğini kestiremiyordum. O anda kapının açıldığını ve aynı anda Nadir, Selma ve anne köpeğin dışarı fırladığını gördüm. Üçü de

bana doğru koşuyordu; Nadir köpeğin zincirini tutarken Selma kıyıdaki küçük bir burunda durdu ve önce eniği ardından da beni çekti. Hepimiz sırılsıklam bir halde söğüdün altında bir süre kıpırdamadan birbirimize baktıktan sonra Selma köpeğin zincirini tutarak enikle birlikte bahçeye geri döndü. Nadir yanıma geldi, "Teşekkür ederim, ömrün uzun olsun" dedi.

Çantamı açıp baktım, boya kalemlerim ıslanıp defterlerimi, kitabımı ve iki dergimi boyamıştı. Ağlamaklı olmuştum. Belki de ağlamıştım, tam emin değilim. Başımı kaldırdığımda Selma tam karşımda duruyordu.

"Adın ne?" dedi.

"İsmail..."

"Doğum günün ne zaman?" dedi.

"Haziran... On haziran" dedim. Galiba ağlıyordum ve yağmur gözyaşlarımı yıkayıp götürüyordu.

"Nüfusta mı yoksa gerçekten mi?"

"Gerçekten on haziranda doğmuşum" dedim. Kırmızı ve mavi boya kalemlerim birbirine karışmış leylak bir leke olarak çantanın köşesinden yüzeyine yayılıyordu.

"A, çok ilginç. Biliyor musun" dedi, sağ eliyle karnını okşadıktan sonra gülümsedi ve "benimki de o günlerde doğacak" dedi. Karnındaki belli belirsiz şişliği o zaman fark ettim. Sol eli arka-

sındaydı. Islak giysilerinin altında iri göğüslerinden tanımadığım bir meyvenin kokusu yayılıyordu. Elma kokusu kadar güzel ve sarhoşluk verici... Gülümsedi ve arkasında sakladığı elmayı bana uzattı.

"Bu senin" dedi.

Bir an önce oradan uzaklaşmak istiyordum. Ertesi gün Nadir elmasını Nergis Öğretmen'e verdiğimde kadının yüzündeki ifadeyi hayal ettim, iri, sert elmayı kokladım. Çamur katmanıyla kaplı patikada koştum, okulun bahçesinin arkasındaki kavak korusuna girdim. Kimse yoktu. Bir kütüğün üzerine oturdum, yağmurun altında günah meyvemi seyrettim. Suların üzerinden süzüldüğü elmanın davetine boyun eğdim ve onu yedim. Her ısırıkta çenemden boynuma suyu akan o canı canıma kattım. Kokusu kokuma, rengi rengime değdi. Bütün elmayı, tek bir dirhem bırakmadan yedim, içimde tuttum. Geriye kalan altı iri çekirdeği ıslanmış matematik defterimin arasına koydum ve ağacın altında üşütüp hasta oluncaya kadar oturdum.

Ertesi yıl Iğdır'dan taşındık.

İstanbul'daki ilk yılımızın sonunda eniştem bizi ziyaret etti. Iğdır'da olup bitenleri anlatırken "Nadir'in de ağaçlarını, evini yaktılar" dedi.

Babam şaşırmış gibi görünmüyordu, "Kaymakam iti yapmıştır" dedi.

"Ah be baba, tek bir elma çekirdeği bile kalmadı. Adam tükendi resmen. Yaz olsa bari çekirdeği olurdu meyvenin" dedi eniştem.

"Çekirdeği var ki" dedim.

Kimse beni duymamıştı. Bir zarfa küçük bir not yazdım, kibrit kutusundan yaptığım bir muhafazaya yerleştirdiğim altı çekirdeği Nadir'e gönderdim. Adresi bile bilmiyordum, "Kanal yolundaki elma bahçesi" diye yazmıştım. Gidip gitmediğini hiçbir zaman soruşturmadım. Sanırım bunu öğrenmekten hep korktum. Her şeyin iyi olduğuna inanmak istedim ve kendi hikâyemi yazdım. Kendi güzel hikâyemi yazmak, kötü ihtimallerden daha cazip geliyordu; gençtim ve hayaller hayattan daha inandırıcıydı. O altı çekirdekle yeni bir bahçe kurmuş olabilirler miydi? Yeniden Nadir'in elmalarını yetiştirebilmişler miydi? Bilmeden ve öğrenmek için hiçbir şey yapmadan üniversite çağına kadar geldim. Zamana ilk teslim oluşum değildi bu. Ah, zaman... Bir eniği alıp sürüklemeye çalışan azgın bir deredir zaman, bilmiyordum ki.

Bir yaz akşamı, kapı çaldı. Karagümrük'e taşınmıştık. Kapıcının çöp almak için daireleri dolaştığı saatlerdi. Kapıyı açınca şaşırdım. On,

on iki yaşlarında sarışın, mavi gözlü bir oğlan çocuğu duruyordu karşımda.

"Sen İsmail misin?" dedi.

"Evet" dedim.

"Ben de İsmail'im" dedi çocuk. Onun bakışlarını tanımıştım. Tıpkı annesi gibi, ışıklı bir gülümsemeyle sol elini arkasından çıkardı, küçük, küp biçiminde bir paket vardı.

"Bugün doğum günün senin. Annem teşekkür etti" dedi ve oyalanmadan merdivenlerden koşar adım inip uzaklaştı. Balkona gittiğimde Malakan kadının sokak lambasının altında çocuğun elinden tutup uzaklaştığını gördüm. Başını kaldırıp bana bakmadı. El sallamadı.

Kutuyu kokladım ve ambalajı yavaşça araladım. Acele etmeden... Yağmur yağmaya başlamıştı.

Taşralı, ortaokul terk bir esnafın oğluyum. Bizde doğum günü kutlanmazdı. Dahası, kardeşlerim, annem bile doğum günümüzü bilmezdi. Evde doğup yıllar sonra nüfusa kaydolduğumuz için çoğunlukla doğum günümüz hatta yılımız bile meçhuldü. Burcumuzu soranlara şaşkın şaşkın bakardık o yıllarda. Ne zaman yükselenim sorulsa gülünç olmayan bir şaka karşısındaymışçasına omzumu çekerim. Bizde doğum günü yoktu. Doğmak kutlu bir şey değil, bir düşmüşlük haliydi. İçten içe bunu biliyorduk galiba. Dünyaya düşe-

rek kendimizin ve sevdiklerimizin huzurunu kaçırmış olmanın nesini kutlayacaktık ki?

20 yaşına bastığım gün ilk kez bir doğum günü hediyesi sunuldu bana. Sonraki hayatımda aldığım hiçbir hediyeyle kıyaslanamayacak kadar güzel bir şeydi bu. Elmanın üzerinde üç harf vardı. "İşleri zorlaşmış" diye düşündüm ve ısırmadan önce harfleri son kez dikkatle inceledim: "SİN". Çenemden akan ağır kokulu elmayı ısırdığım zaman gülümsüyordum. Bazı anılar elma kokar, dokunduğu şeylere de kokusu bulaşır. Benim elma kokan bir rüyam olmuştu bir zamanlar, sana onu anlattım işte. Bir çekirdeği bir kitabımın arasına sakladığımı söylemedim ama. Hangi kitabın arasında olduğunu da kimse bilmeyecek. O bizim kutlanmamış doğum günlerimizin yasını tutacak.

Bizde doğum günü kutlanan bir şey değildi ama ben bazı günleri kutlamak gerektiğini biliyordum artık. Doğum ya da şirin bir rastlaşma, fark etmez. Bazı günler kutludur. Kutlu olsun...

Benden, 20 yaşımdaki bana mektup

Liz Behmoaras

Pek çoğumuz gibi sıfırlı rakamların büyüsüne kapılanlardanım. O rakamlarla ifade edilen yaşların ve yılların büyük değişikliklere gebe olacaklarına biraz safça inananlardan...

Özellikle 20 yaşa pekâlâ 21, 22 ya da 19 ile paylaşabileceği anlamlar yükleyenlerden, sadece onu yetişkinlerin dünyasına ilk adımların atıldığı, yol ayrımına gelinip önemli seçimlerin yapıldığı, özerkliğin kazanıldığı, isteklerin belirginleştiği, gençliğine hasret kalındığında seslenilen gençliğin simgesi yaş (Charles Aznavour'un "La Jeunesse" şarkısının sözlerini anımsayın) olarak görenlerdenim. Fiziksel sağlık kadar zihinsel performansın zirvede olduğu

ve her insanoğlunun yaşadığı bir tür altın çağ gibidir, benim için 20 yaş.

Yayınevim Doğan Kitap'ın 20. kuruluş yıldönümünü kutlarken, bulunduğum yıldan geriye dönüp bakarak, bu altın çağını yaşamakta olan kendime çoktan beri yazmak istediğim mektubu nihayet yazmayı deneyeceğim.

Doğum gününü 2019 yılında kutlayabileceğinin aklından geçtiği olur mu hiç?

Olmaz tabii. Zira sen, sana şu mektubu yazdığımda 20 yaşını yeni doldurmuş bulunuyorsun ve bu uzak tarih ancak çok sevdiğin Isaac Asimov'un ve daha başka bilimkurgu ve distopi yazarlarının kitaplarında gözüne ilişmiş olabilir.

Aslında onlar bile o kadar uzak bir tarihten söz etmeye cesaret etmemişlerdir belki de... Bu tür eserleri epeydir okumuyorum ama doğru hatırlıyorsam, çoğunda 2000 yılının ötesi öngörülüp anlatılmaz pek. Her ne ise belirtilen zaman dilimi, onda genellikle gümüş rengi tulumlar içinde dolaşan yeşil ya da mavi saçlı insanların işlerini son derece uysal, becerikli ve kurallara saygılı robotlar yapar, o insanların sayfiye konutları Ay'da ya da Mars ve Venüs gibi gezegenlerde yer alır, oralara füzeyle değil de ışınlanarak giderler.

Bak bulunduğum yıldan hemen bildireyim.

Asimov ve diğerleri fazlasıyla aceleci ve hayalperest davranmışlar. Biz burada, yani 2019'da henüz böyle gelişmeler yaşamış olmaktan çok uzağız.

Ama yine de hayal kurmayı seven o genç aklına gelmeyen bazı önemli gelişmelerden faydalandığımızı söylemeliyim.

Örneğin henüz Ay'daki sayfiye konutumuza ışınlanmıyorsak, görüntülerimiz ve yazılarımız İstanbul'dan Şanghay'a ya da New York'a saniyesinde ulaşarak görülüp okunabiliyor. Sıkça bindiğin Kadıköy ve Ada vapurlarında ve metroda (hayır o asırlık Tünel'den bahsetmiyorum, evet artık bir metro ağımız var) insanlar gazete okuyacaklarına, her yere taşınabilen "cep" telefonlarıyla konuşuyor, yetmedi onlarda film seyreder gibi görüntüler seyrediyor, ekranlarında da gülümseyerek ya da hüzünlenerek bazen de öfkelenerek bir şeyler okuyor ya da yazıp duruyorlar. Hemen herkes bunu yapıyor! Ben de tabii. Sizin eve ikinci bir telefon cihazı geldiğinde, onun yalvar yakar odana yerleştirilmesini isteyen, isteğine uyulunca da kendini neredeyse bir Hollywood yıldızı kadar şımartılmış hisseden senin, bu satırları okuyunca dudağın uçuklayacak biliyorum.

Yalnızca sevgili şehrin İstanbul'a has, çok daha az şaşırtıcı ama seni belki sinir edecek gelişmelerden de söz edebilirim kısaca. Şöyle ki sen Boğaz

Köprüsü'nün inşaatını engellemek için yürüyüşlere katıla dur, bizim şimdi bir değil, üç tane köprümüz var, iki yakayı birleştiren...

Her neyse, ben 2019 yılında faydalanmakta olduğumuz tüm teknolojik imkânlardan ya da genel olarak dünyanın ve ülkemizin siyasi, sosyolojik ve ekonomik durumundan söz etmek için bu yazıyı kaleme almadım. Laf aramızda buna zaten bilgim de pek yetmez.

Amacım 20 yaşını yeni kutlamış olan seninle öncelikle biraz kız kıza sohbet edip hasret gidermek, ayrıca sana doğum günü armağanı olarak ilerde yaşayacaklarını kabataslak anlatırken, bunca yıl içinde biriktirdiğim/biriktirdiğimiz deneyimlerden daha şimdiden azıcık faydalanmanı sağlamak. Ancak tıpkı bilimkurgu yazarlarının hayal ettikleri teknolojik gelişmeler gibi, kişinin yıllar boyu biriktirdiği deneyimin enginliği de emin ol çok abartılır. Yine de tevazu bir yana, şu anda bilmediğini bildiğim bazı şeyleri öğrenmiş bulunuyorum. İşte sana aktarmak istediğim onlardır. Ancak bu aktardıklarım ilerde yaşayacaklarının hiçbirine engel olamayacaklar. Olsa olsa bakış açını genişletip farklılaştırarak seni hayat hakkında biraz daha sağlam bir fikir sahibi ve geleceğe daha hazırlıklı kılabilirler belki...

Yaşayacağın o yıllar boyunca ilk öğreneceğin maalesef en yakınlarının ölümlü olduklarıdır. Ya öyle işte! Hem sadece nineler, dedeler, büyükanneler değil, anneler ve babalar da... Sadece onlar mı? O kadar çok şahane insanın zamansız bir şekilde yitip gittiğine tanık olacaksın ki bundan ister istemez iki ders çıkaracaksın. İlki bu konuda hiçbir hak ve hukuk aranmaması gerektiğidir. İkinci ise, işte bak bu çok önemli ve çok daha olumlu bir derstir, yaşlanmanın ya da yaş almanın herkese nasip olmayan müthiş bir ayrıcalık olduğudur.

Yaşlanmaktan söz açılınca ki biz kadınlar için bitmez tükenmez bir konudur, şunu bildireyim... Yıllar geçtikçe yaşını ilan ettiğinde, "Hadi ya, hiç de göstermiyorsunuz" diyecekler sana. Oysa şimdiye kadar hiç duymadın değil mi bu cümleyi? Duymazsın elbette, zira 20 yaşında birine söylenmez. 20 yaşında biri de kendisine söylenmesini beklemez, çünkü yaşını gösterip göstermediği umurunda değildir. Hatta göstermediği söylense, "Beni hâlâ çocuk yerine mi koyuyorlar?" diye alınabilir... Ama daha sonraki yıllarda, olacağın yaşta kendini ne kadar iyi hissetsen de insanlar teselliye ihtiyacın olduğunu düşünecekler. Merak ediyorsan hemen söyleyeyim, bunda yanılmayacaklar!

Bu sözler, onları iltifat kabul edeceğin için çok hoşuna gidecek, zira iltifatları şimdi sevdiğin

kadar seveceksin ama cevabın da şöyle olacak: "Teşekkürler. Göstermiyorum demeyelim de günümüzde yaşından genç görünmek neredeyse genel bir kural diyelim." İnan bana, aynen öyledir. Gerçi insanoğlunun yaşlılığa açtığı amansız savaş senin şimdi bulunduğun dönemde tüm şiddetiyle başlamış durumda, her ne kadar bunun farkına varmıyorsan da... Ama bu savaşın zaman geçtikçe daha da amansız olduğuna tanık olacaksın. 2019 yılında ise doruk noktasına ulaşmış görünüyor ve "düşman"ın tümüyle yok edilmesine ramak kaldı. Bir on yıl kadar sonra o da olacak, insanlar ölmeye devam edecekler ama 80 gibi "genç" 90 yaş gibi "orta" yaşlarda terk edecekler bu dünyayı, kim bilir belki ağırlık kaldırırken, belki bir koşu maratonunun sonunda ya da sabahlara kadar dans ederken, belki de ve en güzeli, sevişirken...

Sen şimdilik tüm bu meydan okumalara çok uzaksın ve hadi itiraf et, hem zaten istesen de benden saklayamazsın, deli dolu yaşamaktan hoşlanıyorsun, hem de çok, hem de bazen sağlığını tehlikeye atacak kadar.

Ancak mazeretin var. Bilim sana, ne günde iki pakete yakın sigara içmenin ne vücudunu sadece limon suyu/ kola karışımına bulayıp saatlerce kızgın bir güneşin altında yatmanın, ne sevmediğin için hemen hemen hiç su içmemenin zararlarını

açıklamış henüz. Keza sebze ve meyve ağırlıklı besleneceğine, yengen tostlar, sosisli sandviçler, suböreği porsiyonları, ketçap ve mayonezli patates kızartmalarıyla karnını doyurmanın seni zaman içinde nasıl bir hale getirebileceğini hiçbir kerli ferli doktor büyük bir gazetenin bir tam sayfasında uzun uzun anlatmıyor. Sabaha kadar dans edip iki koyu kahve içtikten sonra bir iş gününe başlamanın içerdiği risklere de değinen yok maalesef!

Sana düzenli ve sistemli hareket etmenin faydalarını anlatacak bir pilates hocası bulunur mu senin oralarda, hatırlayamıyorum. Galiba hayır. Öyle bir mesleğin varlığından dahi haberin yoktur. Zaten hiç aksatmadan jimnastik, yoga, ağırlık kaldırma, aerobik gibi "fiziksel aktivitelerde" bulunan kişilerin sayısı parmakla gösterilecek kadar az ve onlar "hafif çatlak" ya da "tuhaf" demek için "şahsına münhasır" diye nitelendiriliyorlar sen ve akranların tarafından. Hem genelde sizden değil, İsveçli ya da Amerikalı oluyorlar.

Senin için spor yapmak sadece bisiklete binip yüzmekten ibaret olduğu için olsa olsa yazları yüzme antrenörü diye birileriyle karşılaşırsın Burgaz kulübünün havuzunun başında; ama o da seni ta Burgaz'dan Heybeli'ye kadar yanında hiç kimse olmadan yüzmenin tehlikeli olabileceğine dair uyarmayı akıl etmiyor. Bisikletle son hız

yokuş aşağı indiğinde, sana kask takmanı öneren de yoktur, eminim.

Özetle kendini, sağlığını koruma, bizim buralarda dendiği gibi, "kendine iyi bakma" konusunda etrafındaki herkes gibi kara cahilsin canım. Ve benim sana yazmakta olduğum bugüne kadar kazasız belasız (aşağı yukarı) gelmiş olman gerçek bir mucize. Yok, hayır mucize demeyelim, zamanımız ve yerimiz bol olduğuna göre, bunu nasıl başardığını istersen anlatayım:

Bugün 20 yaşındasın ve bedenin bunca sevdiğin aşırılıkları kaldırabiliyor, ancak yıllarla bu bedenin daha duyarlı olup sana neyin iyi neyin kötü olduğunu daha iyi anlatacak, sen de daha dikkatli şekilde kulak verip onu dinleyeceksin. Her zaman değilse de genellikle...

İşte en değerli sağlık rehberin bu olacak.

Sen yaşlanmayı bir yenilgi gibi değil, savaşılacak bir düşman gibi de değil, ancak kendine gerçekten daha iyi bakman için bir şans olarak addedeceksin.

Ama tabii bu konuda da benim yaşıma kadar uzanan yol boyunca bazı tökezlemelerin olmayacak değil.

Birazcık bir falcı edasıyla konuşmaya, daha doğrusu yazmaya başladığımın farkındayım. Böyle mi devam etsem acaba?

Çok iyi tanıdığım sevgili 20 yaşındaki ben, biliyorum, büyüden, ruh çağıran medyumlardan, fal bakılmasından, falcılardan ve her türlü doğaüstü olgudan hiç hoşlanmaz, onlara inanmazsın. Hatta geçenlerde bir arkadaşına eşlik etmek için ziyaret ettiğin bir falcı kadın, sen daha ağzını açmadan, "Küçükhanım, lütfen buradan çıkar mısınız? Kuşkuculuğunuz bende çok olumsuz bir etki yaratıyor" dememiş miydi? Arkadaşınla sen katıla katıla gülerek dışarı çıktınız. Ancak sen hem güldün hem de biraz korktun, zira odaya girdiğiniz an şunları düşünüyordun: "Bakalım bu kadın bizi nasıl keklemeye çalışacak" ve kadın bu düşünceni okumuştu.

Şimdi ben sana falcı edasıyla yazacaksam da konumum itibariyle sadece doğruları söyleyeceğim, yüzde yüz kesin. Ona göre dikkatini bana vermende fayda var. Bunun için de duvarları envai çeşit posterlerle kaplı odanda Beatles'ın, Janis Joplin'in ve de Bob Dylan'ın hep aynı şarkılarını sürekli plakçalara koyup temcit pilavı misali defalarca dinlemekten vazgeçsen ve seslerini biraz kıssan ne iyi olur! Bak bu kadar yüksek perdeden müzik, kulak zarına ciddi hasar verebilir; tabii bunu da bilmiyorsun, bilmediğin için ben şimdi zaman zaman hafif bir duyma kaybı yaşıyor ve bundan seni sorumlu tutuyorum.

Babaanneyi bu kadar çok sinirlendiren şu sürekli bağdaş kurup yere oturma huyundan da vazgeçebilsen çok sevinirim! Yo hayır babaanne gibi dinsel sebeplerden ötürü demiyorum sana bunu. Sen ne kadar dinden uzaksan ben/biz de öyle kaldım/kaldık. Yaş alırken dine sığınanlardan değilim/değiliz. Ancak bağdaş kurmanın dizin önündeki kapağı ve altındaki kıkırdağı ezdiğini şimdilerde öğrenmiş bulundum, acısını da zaman zaman çekiyorum, senin düşüncesizliğine ve bilgisizliğine sinir içinde söylenerek.

Ayrıca tekrar tekrar, nerdeyse takıntı halinde, sadece aynı müziği dinlemek değil, aynı şarkıları söylemek, aynı dansları yapmak, hatta aynı kitapları okuyup aynı konulara odaklanmak bile ilerde Alzheimer'a yol açabilirmiş. Neyse ki bunun henüz bende/bizde belirtileri yok, her ne kadar daha geçen gün başıma gelen, "Neydi adı o diyet peksimetlerinin? Dur bekle, hatırlayacağım... Hay Allah dilimin ucunda... A ile başlıyordu... Acıbadem miydi? Hayır... A... Bulduum! Altınbaşak!" türünden unutkanlıklarla sık sık paniğe kapılıyorsam da...

Sana şu yukarıdaki satırları yazarken bilmem fark ettin mi, birçok cümlede beni ve bizi birlikte kullandım, zira hem ayrı hem de aynı kişiyiz. Ancak tekrar okuduğumda bunun mantıklı olsa da biraz kafa karıştırdığını ve mektubumu gereksiz

yere uzatacağını gördüm; haliyle bu şekilde devam etmekten vazgeçiyorum. Nasıl olsa birbirimizin ayrılmaz birer parçası olduğumuzu ikimiz de biliyoruz, sürekli vurgulanmasa da olur.

Dağılmışım biraz... Hatta çok! Bu da yeni edindiğim, pek hoşuma gitmese de bazen engelleyemediğim bir huy. Evet, neden bahsediyorduk?

Sana seni bekleyen gelecekten söz etmeye devam edecektim ve de oldukça ayrıntılı bir şekilde.

Ancak haberin olsun, yazacaklarım kısmen hiç mi hiç hoşuna gitmeyebilir.

Hadi bakalım, hazır mısın?

Bil ki ilerde hemen hemen bütün korktukların başına gelecek.

Terk edileceksin. Bunu hiç beklemiyorken, aniden... Ve de bundan dolayı canın çok yanacak, bir süre için hem kendine hem de etrafına olan güvenini yitireceksin.

Gülünç olacağın ya da kendini gülünç hissettiğin durumlar yaşayacaksın.

Kronik bir hastalığa kapılacak, onunla sana yazdığım güne kadar sürekli olarak mücadele etmek zorunda kalacaksın; seni şimdiye kadar öldürmediğine göre, daha güçlü kılıp daha uzun yaşatacağını umarak.

Yanlışlar yapacaksın. Yanlış gözlemlerin sonucunda, yanlış kararların, yanlış seçimlerin olacak.

Bazıları düzelebilecek, bazıları ise düzelemeyecek nitelikte...

Düzelemeyeceklerin bedellerini bazen çok ağır ödeyeceksin. Bu ağırlığı hâlâ omuzlarımda hissediyorum. Bir bilsen!

Rakamlarla şimdi olduğun gibi yaşamın boyunca küs kalacaksın, hatta bu kusurun yaş aldıkça maalesef artacak. Haliyle hesabını çoğu zaman bilmeyecek, bütçeni ayarlayamayacak ve bundan dolayı ciddi sıkıntı çekeceksin.

Gün gelecek bir sürü nedenden dolayı kendini tamamıyla yitik ve çaresiz hissedeceksin.

Hep senden söz edecek değiliz ya! Biraz da üstünde yaşadığın dünyayı anlatayım... O giderek daha beter bir keşmekeş içinde olacak, çok daha acımasız kitlesel savaşlar, daha büyük felaketlerle sarsılacak, insanlar da tüm bu olup bitenleri, varlığını bildiğin ama henüz evinize girmemiş olan televizyondan dehşetle, üzüntüyle, öfkeyle seyredecekler. Ancak önceki savaşlarda olduğu gibi, "Görmedik, duymadık, haberimiz olmadı" diyememelerine rağmen, yine çaresiz kalacaklar ya da kalmayı seçecekler diyelim. Sen dahil tabii!

Ve tabii ki tüm bu kehanetleri bulunduğum 2019 yılından sana sıralamam, onların gerçekleşmelerine engel olamayacak. Zira seni yazının en

başında uyarmıştım, devran döndükçe yaşanacak olan yaşanmalıdır.

Ama sakın telaşlanma, tabii ki her şey sürekli karanlık olmayacak.

Öncelikle ne olursa olsun, benliğin hep aynı kalacak.

Mizah duygun, yaşama karşı iştahın ve derin bağlılığın, diğer insanlara ve genelde etrafındaki her şeye duyduğun bitmez tükenmez merak... Bu hasletler hep sende oldukları gibi kalacak. Onları hiçbir zaman yitirmeyeceksin.

Ayrıca, tam yere düşüp tuzla buz olacağın zaman seni son anda tutacak, sana destek olacak yardımsever kolların varlığını keşfedeceksin. Bu destek yakınlardan olduğu gibi yabancılardan da gelecek. O desteği görmeyi ve ona güven duymayı öğreneceksin. Aynı zamanda kendi içsel gücünü keşfetmeyi de...

Evet! Geçici olarak yitirmiş olduğun o güven duygusu geri gelecek.

Günbegün dünyayı tanıyacaksın, yeni insanlarla tanışıp onları seveceksin.

Başkalarına ve de kendine daha şefkatli, daha anlayışlı, daha saygılı olmaya alışacaksın.

Sadece senin dokuyacağın bu görünmez iplikler misali yollar izleyerek, daha çok aydınlığa, ahenge ve kendinle barışıklığa doğru adımlar atacaksın.

Dünyayı ve insanlığı bekleyen büyük keşmekeşlerden, korkunç felaketlerden söz etmiştim önceki satırlarımda. Gel şimdi biraz da barındıracağı olumlu gelişmelerden söz edelim. "Eskiden her şey iyiydi, şimdi her şey kötü, ilerde daha da kötü olacak" temasını işlemekten haz alan felaket tellallarını her daim dinlememekte fayda var.

Zira insanlar yıllar geçtikçe tıpkı bedenlerini eğitip daha sağlıklı, daha verimli, daha "kaliteli" ve uzun bir yaşama doğru yol aldıkları gibi, ruhlarını ve zihinlerini de eğitmeyi öğrenecekler. Bu konuda bildiğin psikologların yanı sıra hiç duymadığın bir mesleği icra eden "yaşam koçları" onlara destek olup yol gösterecekler. Bu sayede seni bunca isyan ettiren ayrımcılık, ırkçılık, hoşgörüsüzlük en azından dünyanın bazı kesimlerinde azalacak, insanlar başkalarına ve kendilerine daha dürüst olup yaşamlarını yalan üzerine kurmaktan vazgeçecekler, oldukları gibi görünmekten daha az korkacaklar. Diyaloğa çok daha açık olacaklar.

Çocukluğundan beri her türlü canlıyı bunca seven ve korumaya çalışan seni sevindirecek bir gelişme de onlara giderek daha çok şefkat, anlayış ve saygı gösterileceğidir. Evet, saygı da... "İnsan Hakları" senin ülkende pek çok dönemde insanlarda hiç de iyi şeyler çağrıştıramamasına rağmen,

gün gelecek, "Hayvan Hakları" diye bir kavramın oluşacağını görecek ve çok mutlu olacaksın.

Sonuçta belki de Kötülük arttıkça ona karşı mücadele etme amacıyla aynı oranda İyilik de içselleştirilip artacak. Ancak hangisinin üstün geleceği ya da kazanacağı, hatta bir gün birinin üstün gelip gelmeyeceği bulunduğum dönemde dahi henüz belli değil. Haliyle en iyisi bu konuyu, onu bizden çok daha önce (ve her halükârda daha derinden) işlemiş olan Pers Mani'ye, Aziz Augustinus'a ve daha yakın zamanda Nietzsche'ye bırakmak. Bu mektup şimdiki "ben"den 20 yaşındaki "bana" yazıldığına, haliyle korkunç derecede benmerkezci olmaya mahkûm kaldığına göre, gel dünya üzerinde küçücük kalmış varlığına dönelim ve sadece bu varlığı bekleyen güzel haberleri sıralamayı sürdüreyim.

Yaşamış olduğun zor anlar sana olur olmaz kaygılara karşı bir koruyucu kalkan oluşturacak.

Acımasızca terk edileceğin gibi, ilgi uyandıracağını, beğenileceğini de bilmen gerek. Sevileceğini, hatta çok sevileceğini ve de seveceğini de...

Gelecek olan bu yılların getireceği daha somut kazanımları da sayayım istersen:

Az önce, bulunduğum dönemde yaşlanmanın inkâr edildiğini, neredeyse yok sayıldığını yazmıştım ya! Bu nedenle sana temin edebilirim ki yıllar

boyu hep eğlenebileceksin. Hatta eskisinden de çok. Olgun, hadi bir kez olsun söyleyelim, yaşlı insanların yaşamı, sandığın gibi sadece sorumluluklarla dolu gri ve ciddi bir şey olmak zorunda değil. Ve sen bir hayli sorumluluk üstlensen de gri ve ciddi giysiler giymek zorunda kalmayacaksın.

İstediğin kadar da dans edebileceksin.

İşte sana bu vaatlerimi inandırıcı kılacak bir örnek: Varsayalım ki senin 20 yaşını kutladığın yılda büyükannelerin her ikisi ya da ikisinden biri senin gibi giyinip konuşmaya, Hair müzikaline gitmeye, Kulüp 33'te sabahlara kadar twist yapmaya kalkıştılar. Yere yastıklar serip üstlerine bağdaş kurarak oturur, Beatles'ı ya da Rolling Stones'u dinlerken çığlık atar, saçlarını yolar oldular. Bu davranışlara senin ve bütün ailenin tepkisi, onları en kısa zamanda, belki de ambulansla, bir akıl ve ruh hastanesine götürmek ve bir süre orada tedavi ettirmek yönünde olur, değil mi?

Oysa bizim buralarda yaşıtım olan kadınlar (ve de erkekler) değil 20, beş yaşındaki torunları gibi paçaları yırtık da olabilen bir jean pantolon ve bir tişört giyip sokağa çıksalar, kimseler dönüp bakmaz bile. Geçenlerde bir sınıf arkadaşımız saçının bir yarısını mora diğerini yeşile boyadı. Ne mi yaptık? Tabii ki dostları olarak alkışladık. Tanımayanlar ise eminim dikkate değer bile bul-

madılar ya da hiç fark etmediler. Bir başka arkadaşımız düzenli olarak koşu maratonlarına katılıyor ve biz yaşıtları şaşıracağımıza, bunu "henüz" yapmadığımıza hayıflanıyoruz.

Nasıl ama? Çok keyifli değil mi?

Mademki yaş konusuna döndük, şu hoş haberi de vereyim sana: Gelecekte her yaştan arkadaşların olacak. Bazen arkadaşın olan 20 yaşında bir kızın ya da bir erkeğin nasıl olur da bu kadar olgun olabileceğine şaşacaksın, zira senin bu olgunluk derecesine erişmen yıllarını aldı ve hâlâ bunu tam olarak başarmış olduğundan emin değilsin. Keza senden yaşlı biriyle ne kadar çok eğlenebileceğin ve çılgınca işlere girişebileceğin seni hayretler içinde bırakacak. Bu vesileyle her bireyin gelişme sürecinin farklı olabileceğini anlayacak, kendini ve başkalarını olduğun ve oldukları gibi kabul edeceksin. Bu da dengeli, güzel dostluklar kurmana neden olacak. Her yaştan dostlar birbirinize destek olacak, birbirinize öğütler verecek ve birlikte çok da güleceksiniz.

Öğüt derken, öğütleri özellikle dinlenen, değerli bulunan ve onları büyük bir mutlulukla veren biri olacaksın. Etrafındakiler sana nedense hep açılma ve danışma isteği duyacaklar. Başta tuhafına gidecek, komik bile görünecek bu durum. Zira bazen sağını solunu şaşırdığın, en basit adresi

bulmakta zorlandığın oluyor. Yön duygun bu denli zayıfken, ilerde kime nasıl yön göstereceksin diye şaşırma. Ayrıca kafan da karışık, sakın inkâr etme! Ha bire bir şeyleri protesto etsen de tam olarak neyi neyin adına protesto ettiğini bilip bilmediğinden pek emin değilim. Tamam, peki alınma, biliyorsun biraz, ama bu kafanın karışık olmasına engel değil. İşte bu nedenle sana şu aşağıdaki bilgiyi verdiğimde sadece şaşırmakla kalmayıp basbayağı güleceksin:

Yaşamın boyunca bazı insanlar bilerek ya da bilmeyerek senin için ne kadar yol gösterici oldularsa, sen de o konuda içindeki hazineyi keşfedecek, başkaları için öyle olmayı deneyecek ve başaracaksın. Hatta bazıları için bir tür "bilge kişi" haline geleceksin.

Okunan biri de olacaksın, çünkü şimdi yaptığın gibi sadece çeviriler değil, ürkek adımlarla (bu konuda çok ürkeksin ve hep öyle kalacaksın) özgün eserler vermeye başlayacaksın, önce biyografilere, sonra da romanlara imza atarak...

Bazen birileri şu ya da bu eserindeki bir cümleden çıkardığı bir dersten söz edecek sana ve inan dünyalar senin olacak.

Çeviri derken, onları yaparken gururla, özenle, ödün vermeden kullandığın o en öz Türkçe sözcükleri, sonraki eserlerinde giderek daha eski

bir dilin kelimeleriyle birlikte kullanman gerekecek, haberin olsun. Kusura bakma ama bazen çevirmiş olduğun kitapların (hepsini sakladım tabii) sararmış sayfalarına (kâğıt pek de kalitesizmiş) bir göz attığımda, *geçenek, yatım, çötmek, ivecenlikle devinme, akçıl, hafifsetme* vs gibi bazı kelimelerin anlamlarını unuttuğumun farkına varıyorum, bazılarını hatırlasam da basbayağı komik buluyorum...

Aslında şimdi bulunduğum yıldaki yaşıtlarının sürekli kullandığı, *çikolatalı dondurma yıkılıyor, kadın manyak güzel, kankam çok kafa, çanta çakma Chanel, boru değil gözümle gördüm, yeni bir sevgili yaptı, bana konum at* vs gibi terimleri saysam, çoğunu anlamaz ya da yanlış yorumlarsın. Bunun üzerine sana, "Bilmiyorsan çaresi var, google'la da öğren" diye bir tavsiyede bulunsam, bu sana bir şey ifade eder mi?

Dil canlıdır, biliyorsun. Sürekli ve hızla değişir. Güzel olsun olmasın modaya da uyar. Tıpkı bizler gibi.

Yazı konusuna son vermeden, yazısı çocukluğundan beri çok kötü olan ve yazarken çabuk yorulan sana, teknik açıdan da iyi bir haberim olacak. Gün gelecek, kâğıt, kurşunkalem, tükenmezkalem, kalemtıraş ve silgi hatta daktilo gibi ıvır zıvıra veda edecek, çok daha kolay bir yöntemle, saatler ve saat-

lerce yorulmadan yazabileceksin. Yazdıklarını silmek, düzeltmek ya da yeniden yazmak çok daha kolay, hatta eğlenceli bile olacak.

Nasıl mı gerçekleşecek böyle bir mucize? E bu da sürpriz olsun sana. Hem teknolojik gelişmelerden bahsetmeyeceğiz diye anlaşmıştık. Aksi halde sana bir mektup yetmez, bir kitap yazmam gerekir.

Yine de bir ipucu vereyim: Yukarıda saydığım kolaylıkları sana sağlayacak kurulum senin yaşadığın dönemde var ve tabii ki varlığından haberdar olmayacak kadar cahil değilsin, ama o henüz çok özel bir eğitim görmüş insanlar tarafından kullanılan çok uç teknolojik bir yapılanma halinde. İlerde, çok ilerde, onu çalışma masanın üstünde, dizlerinde, cebinde ya da torununun minik ellerinde görebileceğini hayal etmen elbette zor gelir sana.

Biliyorum, şu anda evlilik ve annelik senden çok uzak kavramlar. Hele anneliğe kendini hiç mi hiç hazır hissetmiyorsun. Sadece, kim bilir hangi karmaşık bilinçaltı nedenlerden dolayı, ilerde kızdan ziyade oğulların olsun istiyorsun.

Haliyle dönemine ve yaşıtlarına göre oldukça geç evlenip anne olacaksın, istediğin gibi de "erkek annesi". Ve sana yine sevindirici bir haber; oğullarınla birbirinizi hep çok sevecek, onlarla ta başından bugüne kadar çok iyi anlaşacaksınız, pek anaç

sayılmamana rağmen ya da belki bundan dolayı. Bir de kız torunun olacak ve onunla az da görüşseniz, aranızda, anneanneyle kurmuş olduğun o müthiş sevgi ve arkadaşlık, evet basbayağı arkadaşlık bağı yeniden oluşacak.

Evliliğe gelince... Eh, şimdi bulunduğum yıla kadar aynı kişiyle hiçbir zorunluluğun olmaksızın evli kalacağına göre, dünyanın en zor kurumlarından biri olan evliliği yürütmenin yollarını da bulacaksın demek.

Yıllar geçtikçe, yaşamın daha zengin, daha canlı, daha derin renklere bürünecek.

Her zamanki gibi yeni maceralar hayal edeceksin.

A bak, önemli bir değişiklik olacak sende. Zamanının bir saniyesini dahi kaybetmek istemeyeceksin. Bir salisesini! Oysa şu bulunduğun yılda onun çook uzun olup ve çook yavaş geçeceğine inanarak, saçma sapan düşünceler ve kaygılarla ya da hayatın anlamı gibi "derin", "felsefi" konular üzerinde kendini sorgulayarak, sandığın kadar uzun olmayan o değerli zamanı boşa harcadığın oluyor. İnkâr etme sakın, biliyorum her şeyi.

Benden iyi kim bilebilir ki kafandan geçenleri.

Hadi artık, daha fazla oyalanma, kurtulman gereken kötü bir huyun bu ve çok şükür ondan kurtulacak, kısmen mecburiyetten dolayı çok hızlı ve de kararlı bir şekilde hareket etmeyi öğreneceksin.

Ne diyorduk? Evet, oyalanma lütfen, anahtarlarını çantana atmayı unutma, şu mektubu da hatırlayacağın bir yere bırak ve kaybetmemeye çalış, zira eşyaları etrafa salıp kaybetmek de kötü alışkanlıklarından biri ve bundan da vazgeçip oldukça düzenli biri olacaksın.

Bak gör, yılların geçmesi özü sağlam olan insanlara ve kurumlara çok iyi gelebilir.

Şimdilerde çok moda olan bir cümleyi tekrarlayacağım sana: Sonuçta bana yetişene kadar "her şey çok güzel olacak" canım.

Umarım yetiştiğinde de ikimiz, birbirimizle dost ve barışık halde biraz daha yol katederiz.

Hatalarımız doğrularımız mıydı?

MARIO LEVI

Aklında yakıcı sorular var. Yaralayıcı, kışkırtıcı sorular... Kaçamadığın, kimilerinin lüzumsuz, kimilerinin edepsiz bulduğu, kimilerinin de duymak istemediği sorular... Boş ver... Seni sen yapacak adımları ancak hakkında yapılan olumsuz eleştirileri fazla önemsememeye başladığında hakikaten atabileceksin. Bilhassa yazdıkların hakkında... Hiç kimsenin bir başkasına beklediği ilgiyi ayırmaya vakti yok çünkü. Buna birçok zorluğa ve sancıya katlanarak kaleme alacağın, çok inanarak gün ışığına çıkaracağın satırları okuyacaklar da dahil olacak, okumaya hiç ihtiyaç duymayacaklar, sadece adını duymakla yetinecekler de... Kendilerini bu satırlar üzerine birkaç satır yazacak yetkinlikte görenler de... Herkes

seni sevmek zorunda değil ayrıca. Böyle bir tercihi yapabilmen için birçok kaybı göze alman gerekiyor ama. Birçok yenilgiyi ve hayal kırıklığını da... Şimdi sana her kaybın bir kazanmanın yolunu açtığını söylesem... Kazanmak için mutlaka kaybetmeyi göze almak gerektiğini... Hayır, hayır... Sana durduğum yerden hayat dersi vermek değil amacım. Öyle yaparsam kendimi inkâr etmiş olurum. Bize nasıl yaşamamız gerektiğini söyleyen o kitaplardan nefret ederim. Ben seninle dertleşiyorum şimdi. Bana kızma. Hissettiklerini küçümsemiyorum. Tam aksine yaşadıklarını daha iyi anlaman için gerekli bile görüyorum. En mühimi soru sormaktan vazgeçmemektir, sorma cesaretini göstermektir üstelik, biliyorum. Tüm muhtemel sarsıntılara rağmen... Bu lafları etmeme içerliyor musun? Susuyorsun, gülümsemeye çalışıyorsun ama içten içe bana kızıyorsun, farkındayım. Bazı sorular insanın içini kemirir, yaralar, öfkelendirir. Unuttum mu sanıyorsun? Unutmadım. Kimi ayrıntılar hafızamın derinliklerinde kaldı belki ama nerden nereye geldiğimi hep hatırlamayı bildim. Aradan kırk yıl geçtiği halde... İnsan kendinden kurtulamaz ki... Bunları neden yaşıyorum diyorsun. Bu yabancılıkları, çaresizlikleri... Bu soruyu sormakta da haklısın... Kendini bazen çok güçsüz, korunmasız ve kimse-

siz bulmakta da... Aynalara bile bakmak istememekte de... Aynalar... Aynalar... Onlar sana neleri anlatır bir bilsen. Onlar nasıl da dostundurlar aslında... Aynalar... Başkaları... Çok karışık meseleler bunlar...

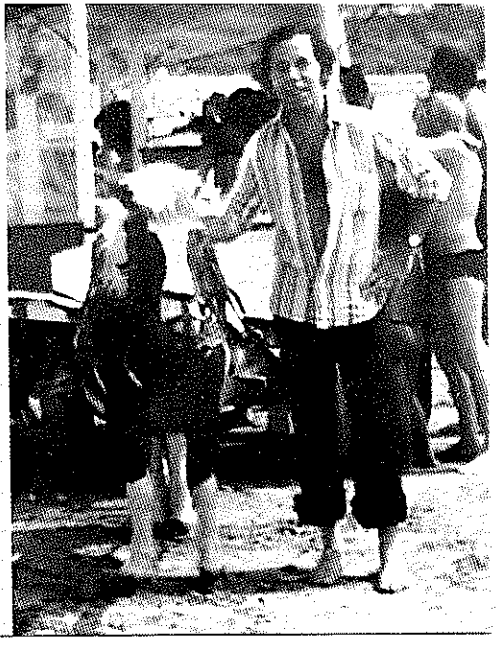
Hayalindeki sevgiliyi henüz bulamadığın için üzgünsün. Yazdıkların birilerine ulaşmadığı için de... Haritanın neresinde bulunduğunu, hatta bir yerinde bulunup bulunmadığını bilemediğin için de... Zamanın akışında birçok sorunun cevabını bulacaksın. Ama onlar da başka soruları doğuracak. Peşini hiç bırakmayacaklar anlayacağın. Onlardan kurtulamayacaksın. Bulacağın bazı cevapları sana söyleyemem. Onları senin bulman gerekiyor. Çoğunu unuttum zaten. Hem söylesem senin için ne anlam ifade eder, bilmem.

Daha çok sınavdan geçeceksin. Bu yaşadıklarını bile önemsizleştirecek sınavlar... Şimdikinden çok farklı bir yerde olacağın kesin ama. Çok farklı bir yerde, duyuyor musun? Bu yeri hayal bile edemezsin. Zaten ne söylesen boş. Anlatamam, biliyorum. Hiçbir yaşananın kalıcı olmadığını da söylemek geliyor şimdi içimden ama, ne fayda. Tüm kazandıklarımızın bize emaneten verildiğini...

Mükemmellik yok. Sonsuz mutluluk yok. İyi ya da kötü yok. Doğru ya da yanlış yok. Yaşamak var sadece. Yaşamak... Hayatın hakkını vermek... Bir

de sevmek. Sevebilmek... Bu bir yetenektir işte. Yazmaktan çok daha değerli bir yetenek. Herkes sevemez çünkü. Çok mu saçma geliyor söylediklerim? Sen bilirsin. İstersen hepsini yaşlı bir adamın hezeyanları gibi gör. Herkes yaşayabileceğini yaşıyor neticede. Yaşayabileceğini... Sınırları el verdiğince... Ne çok insan geçecek hayatından, bir bilsen. Ne çok hata yapacaksın. Ne çok hata seni inşa edecek. Ne çok hata hayatı sana daha iyi gösterecek. Benim için doğru olanlar başkaları için yanlıştı bazen... Ve bu yanlışları yapmanın bedeli ağırdı. Ne yapabilirdim? İçinden geçtiğim zamana kimi seferler uyum sağlayamadım ki... Bu da mı çok saçma? Bilmem... Neticede hep el yordamıyla ilerliyordum. Ömrünü edebiyata adayanlar birçok insana göre o kadar lüzumsuz laf eder ki... Sana bu halin neleri getirdiğini de söylemeyeceğim. Kalemin tek gücün olacak. Bu bir kader. Kaçamayacaksın...

20'li yaşlarıma selam olsun

MEHMET CORAL

Zaman zaman içimin derinlerine dalar, düşünürüm. Güneşten yüz kat büyük bir yıldız küçülmeye başladığında içine doğru dönmeye başlıyor. Giderek bir karadeliğe ulaşıyor. Bu olay giderek o denli şiddetleniyor ki, ışığı bile yutuyor. Sonunda bir uzay zaman tekilliğine ulaşıyor. Yani, bir daire içinde noktaya. Kısacası, uzay ve zaman birleşiyor. Eğer bunu insan hayatının ölüme doğru daralan perspektifindeki gibi algılarsak, o son anda bizim uzay ve zamanımız da bir oluyor. Sonsuzlukla birleşmek tam da bu olsa gerek.

Yolun sonuna yaklaştığımı hissettiğim şu sıralar 20'li yaşlarımda açan gökkuşaklarının nokta-

laşacağı o anı özlüyorum artık. Her anı şimşek gibi çakan o müthiş günleri çok kenarlı parlak bir kristal netliğinde hatırlıyorum:

Sinemada, Jean-Luc Godard'ın *Sympathy for the Devil* (Şeytana Sempati) adlı filmi oynuyordu. Yeni dalga yönetmenlerin en sivri uçlusu olan Godard, izleyicilerini bir kez daha çarpmıştı.

Dışarıda gündönümüne yakın olmasına karşın sokak gösterileri sürüyordu. Quartier Latin'de öğrenciler Dany Cohn-Bendit'in ateşli konuşmalarıyla coşuyorlardı...

Manş'ın karşı kıyısında Pakistanlı Tarık Ali tutuculukları ve kanlarının mavi akmasıyla ünlü Oxford'luları bile ayaklandırmış; Almanya'da Rudi Dutschke (Kızıl Rudi) kitleleri anarşik sosyalizmin hırçın akıntılarında sürüklüyordu...

Baader-Meinhof çetesi, Alman işveren sendikaları başkanı Hanns Martin Schleyer'i kaçırmış ve fidye almasına rağmen öldürmüştü...

ABD'de Stanford ve Berkeley kampüsleri öğrencilerce işgal edilmiş, Herbert Marcuse, *Tek Boyutlu İnsan*'ı ile yeni kuşağın peygamberi olmuştu. Gençlik, Mick Jagger gibi, "tatmin" bulamıyor ve her şeyi "siyaha boyamak" istiyordu...

Chicago Convention sonrasında, Amerikalı tutucuların eski "Law and Order" (Yasa ve Düzen)

anlayışında derin çatlaklar oluşmuştu...

Robert Kennedy, Lübnanlı Sirhan Bişare Sirhan tarafından katledilmiş, Amerikan casus gemisi Pueblo, Kuzey Korelilerce tutsak edilmişti...

Küba'da Che Guevara, devrimi Güney Amerika'da yaymak için Fidel Castro'ya veda ediyordu...

Meksika Olimpiyatları'nda, Amerikan atletizm takımının 200 metre şampiyonu Tommie Smith ile üçüncüsü John Carlos, madalya töreninde, siyah eldivenli sol yumrukları sıkılı ve başları öne eğik bir biçimde kendi ülkelerindeki ırk ayrımcılığını ve Martin Luther King'in öldürülmesini protesto etmişlerdi...

Çekoslovakya'da Dubçek'in güler yüzlü sosyalizm anlayışı Sovyet tanklarının paletleri altında ezilmiş; buna karşılık üniversite öğrencisi Jan Palach, kendini Prag'ın Václav Meydanı'nda yakarak, ülkesinin özgürlük ateşinin ve gelecek umudunun da meşalesi olmuştu...

Vietnam'da General Giáp, Amerikan ordusunu Dien Bien Phu'da dize getirmiş, ardından Güneydoğu Asya'da ülkeler "domino teorisi"ne uygun biçimde birer birer düşmeye başlamışlardı...

Çin'de Mao, bir milyar insana üniforma giydirmiş ve "Kâğıttan Kaplan"a karşı kültür devrimi başlatmıştı...

Türkiye'deki öğrenci eylemlerinde ODTÜ'lü-

ler Vietnam kasabı Amerikan büyükelçisi Komer'in arabasını yakmış, buna karşılık veren devletin karanlık güçleri Taylan Özgür ve yatılı okuldan sınıf arkadaşım Koray Doğan'ı katletmişlerdi.

Deniz Gezmiş ve arkadaşları Sinop üssünde görevli Amerikalı askerleri kaçırmışlar, Türkiye'deki Amerikan üslerinin kaldırılmasını istemişlerdi. Devrin başbakanına göre ise ülkede "Üs yok, tesis var" idi...

"Bu düzeni değiştireceğiz!" çığlığı eylemleri taşkın haline getirmiş, Deniz Gezmiş ve arkadaşları, kendilerini idam sehpasında karşılayacak olan kara şafakta buluşmak üzere epik serüvenlerine devam ediyorlardı...

Yargısız infazlarla Sinan Cemgil, Mahir Çayan ve daha niceleri, komplo teorisinin denklemlerinde hiçleştirileceklerdi.

Katmandu Yolları, hippilerin Nirvana'yı arayışlarıyla aşınıyor; "Easy Rider", Harley-Davidson'ının üstünde Amerika'yı arıyordu...

Aquarius Çağı'nın şafağı sökerken, her şeyin aydınlığa doğru yol alacağı sanılıyordu. Donovan, şarkısında "We'll try and catch the wind!" (Uğraşacağız ve rüzgârı yakalayacağız!) diyordu...

Amsterdam'ın Dam Meydanı'nda, yağmur altında 50.000 kişi Moustaki'nin "Sans la Nommer"

(Adını Anmadan) şarkısına hep birlikte katılıyordu. "Sürekli Devrim" insanlığı en nihayetinde sınıfsız topluma taşıyacaktı!..

Bugünlerde büyük bir bölümünü katettiğim yaşamın anı hasadını küçük tepecikler halinde yığdığım tarlaların önünde geziniyorum. Bellek kısalıyor. Hep geriye doğru baktığın bir aynanın karşısında duruyorsun. Gerçek kişilerle değil, o aynadan sana bakan eski "ben"inle konuşuyorsun hep.

Routiné sözcüğüne hiç takıldığın olur mu?" diye soruyor aksin sana. *"Aslı Fransızcadır"* diye devam ediyor. *"Sıradan, yeknesak, tekdüze gibi bir sürü özdeş sözcükle dolanır durur, varlığının derinliklerinde. Zamanın yel değirmenleri günlük yaşamı öğütürken, "rutin" hep yaralar seni. Şu yaşlarında yaptığı gibi.*

Evet, yaralısın. Yaşlanmak yaralıyor seni. Halbuki 20'lerinde öyle miydin?

Aksin konuşmaya devam ediyor:

Hayat henüz bakirdi. Gençliğinde yüksekten esen kavak yelleri, ideallerin kalın dokulu yelkenini doldururdu. Vaatlerle dolu pembe ufuklara doğru, yaşamın çırpıntılı sularında yol almaya başlardın. Rutin, bu yıllarda yalancı dostluğuyla kalbini kazanırdı. Yonga yontmak, küçük serserilikler yapmak, kaygısızlık, önceleri cezbederdi

seni. Kafanda sazdan şapkan, omuzunda olta kamışın, Huckleberry Finn gibi yaşamaya özenirdin, gençliğinin ilk masumiyeti ile... Hayat sana hep güneşle kutsanmış günler sunacaktı... Sonsuz bir baharda, sırtüstü yattığın topraktan dişlerinin arasında bir saman sapıyla, kiraz çiçeklerini seyredecektin...

Doğru söze ne denir?.. 20'lik "ben"im buğulu bir sesle konuşurken gözlerimin ta içine bakıyor:

Aydınlanma çağının ilk ışıklarıyla birlikte, "rutin"e meydan okumaya başlamıştın. Özgürlüğünü bayrak yaparak, teke tek kavgaya girecektin onunla. Yaşamın sıradan uğraşılarına teslim olmayacaktın sen. Düşünce galaksilerinin sınırlarında dolaşacak, üretecek, yaratacak, kendini aşacaktın... Vücudun dinamit yüklü idi!.. İçinde çakan şimşeklere, gençliğinin derinliklerinden kopan yıldırımlarına karşı duramayacaktı hiçbir şey!..

"Evet" diyerek, sevinçle katılıyorsun ona. "Aynen öyle idi!.."

O devam ediyor:

Ancak, rutin sinsidir, Memedim... Kahredici bir güçle donanımlıdır... Toplumun ezici çoğunluğuyla sessiz bir antlaşması vardır. Farklı olmaya çalışanın, üretenin, yaratanın, düşünenin boynuna yağlı ilmeğini geçirmeye hazırdır... Geçen yıllar sana yardımcı olmaz. Sürekli darbeler alır, ör-

selenir, yaralanırsın... "Rutin"e direnmek zordur. Giderek üzerindeki egemenliğini artırır; aklının, ruhunun verimli topraklarını sürekli erozyonuyla aşındırır. Düşünsel ekinlerinin başak vermesine izin vermez, hasat alamazsın... Son darbeyi vurmadan senin 'sıradanlık' batağına iyice battığını görmek ister...

Yüz hatların sertleşmeye başlıyor. "Nereye vardıracak acaba bu söylemini?" diye düşünüyorsun. Aksinin o aydınlık, güleç yüzü değişmeye, ciddileşmeye, giderek kararmaya başlıyor.

O aşamada artık onulmaz bir biçimde yaralısındır... Hızla kurur, çölleşir, tükenirsin... Rutin'in gardiyanı status quo, seni egemen olduğu toplumdaki hücrene sürükler. Kapıyı üzerine kilitledikten sonra önce ne olduğunu anlamazsın. Geriye döner, ardı sıra bakarsın... "Rutin"le olan savaşımını yitirdin! Bir Romalı ozanın iki bin yıl öncesinden kopup gelen sesi kulaklarında yankılanan son titreşimdir: Vulnerant Omnes, Ultima Necat... Hepsi yaralar, sonuncusu öldürür...

Söylemini tamamlamış aksin birden yok oluyor. Artık aynada yalnızca bugünkü kendini görüyorsun. Bir süre sarsılıyor, kendinle kalmanın çaresizliğini hissediyorsun. Sonra birden nesnelerin arka yüzündeki "hiçlik"in farkına varıyorsun. Görünen hiçbir şey gerçek değil. Yaşamı "an"dan

ayıran bu perdenin yırtılması içine onulmaz bir acı veriyor. Ama şimdiki "ben" diğeri gibi acımasız değil. Gülümsüyor sana.

"Sonsuzluğu en nihayet yakalayacağın kalan günlerine bu denli haksızlık etme..." diyor sana. "Güzel çocukların oldu. Dostların çok. Senden sonrasına kalacak eserlerin var. Tek motorlu küçük uçağınla dört kıtada yaptığın uçuşları hatırla."

O anda aynada tek motorlu Cessna'mı görüyorum. Beni çağırıyor. Sevinçle binip çıkıyorum onunla tekrar göklere. Bu duru ve kıpırtısız maviliğin doruklarına tırmanırken derin bir sağaltım hissi duyuyorum. Gökyüzü, "rutin"in sakatladığı ruhumun üzerinde ince bir tabaka halinde yayılıyor. Düz uçuşa geçiyor ve artık bir şeyi kesinlikle anlıyorum. Sonsuzluğa tırmanıyorsan, rutine yakalanmazsın.

Bir yanılsamadır o...

Yolun sonunda, 20'li yaşlarıma selam olsun...

Bir asansöre binip yıldırım gibi sana düşebilsem

NAZLI ERAY

20 yaşım, şu an karşımda duruyorsun sanki. Bir asansöre binip, yıldırım gibi yılları geri çekerek senin içine girebilsem.

O yıllara dönebilsem.

Dünyayı o gözlerle, o toylukla yeniden görebilsem.

Şimdi görüp de anladığım "yeni insan" olmanın ne olduğunu bir kez daha yaşayabilsem.

20 yaşım, seni yaşarken, bu dünyada yepyeni bir insan olduğumu bilmiyordum.

Bu bence bir gencin bilmesi gereken en önemli şey.

Gençlik, yaşamamışlık, tecrübesizlik, cesaret...

Her şey 20 yaşın içinde var. Hayata bir füze gibi atılmak, hatalar yapmak, onlardan döne-

bilmek veya bir süre öyle yaşayıp gitmek... Bütün bunlar 20 yaşın ruhuma vurduğu damgalar.

O yılları yeniden yaşayabilseydim, seni gene çok hızlı bir yarış arabası kullanır gibi kullanır mıydım, 20 yaşım?

Daima ileri atılan ruhum, senin gücünle hayatta sürüklenip, oraya buraya çarpıp, taşların üstünde yolunu sonunda buldu.

İşte seni böyle hatırlıyorum 20 yaşım.

Önümde akan bir gençlik ırmağı.

Ve ben onun içine hiçbir şey düşünmeden atlıyorum.

Hayat bana neler getirdi? Çok şey...

Evet 20 yaşım, bunları düşünürken şimdi daha sakinim ama gene heyecanlanıyorum. Hayatımın o yıllardaki haritasını, fonunu, duvar kâğıtlarını, benimle birlikte hayatta olan insanlarını, sevgileri, yaşanmamış acıları, heyecanları ve tutkuları hatırlıyorum.

20 yaşım...

Ayağa yepyeni bir ayakkabı giymek gibiydin.

Sonra o ayakkabıyla yürüyüp birçok yere gitmek...

20 yaşım...

Şimdi sen gene karşımdasın ve ben heyecandan tir tir titriyorum.

Sana söylemek istediğim öyle çok şey var ki.

Ama zaten sen onları öğreneceksin...

Önünde koskoca bir ömür, yaşanacak bir hayat, duygular, düşünceler, sevinçler, bunalımlar, umutlar... her şey var.

Adeta bir bohçaya doldurulmuş ve senin eline verilmiş.

Koşup sana sarılabilsem.

O bohçayı elinden alıp bir kenara koyabilsem.

Seninle el ele tekrar o eski yıllara gitsek.

Bütün yaşadıklarımı yeniden, iyi veya kötü bir ömrü yaşamaya razı olarak, senin elinden tutarak, aslında yepyeni, değişik bilinçli bir dünyaya doğru koşmak istiyorum.

20 yaşım...

Acaba bazı insanları çıkarır mıydım hayatımdan?

Çıkaramazdım.

Kaderin kementiydi onlar.

Bazı şeylerden kurtulmanın imkânsız olduğunu artık biliyorum.

Boş veriyorum.

Bana verilmiş olan ömrü aynı şekilde mi yaşardım?

Hatalarımı yeniden yapar mıydım?

Mutlaka yapardım.

Çünkü insan değişmez...

O serüvenci ruhumu, o dünyaya umutlu bakışımı, o heyecanımı hiçbir şey değiştiremezdi benim.

Gel 20 yaşım, otur şu karşımdaki koltuğa.

Sana bütün sevinçlerimi, bütün üzüntülerimi, bütün pişmanlıklarımı ve hayatla dolu dolu olan bütün anlarımı anlatayım.

Ben gene bu hayatı istiyorum.

Bütün kitaplarım yanımda, yerlere saçılmış.

Bütün yolculuklarım...

Tutkularım.

Bütün aşklarım, bütün korkularım.

Hepsi yanı başımda.

Ameliyat olurken çektiğim sonsuz acılar.

Yepyeni dünyalara ayak bastığım zaman duyduğum sonsuz özgürlük.

Dünya haritası üzerinde oynadığım koşmacalar...

Şehirlere, insanlara duyduğum tutku.

Bir Sinop için ağlayabilmem, bir Mardin için gülebilmem...

Bir İzmir gecesi içinde kaybolup, bir kuyruklu yıldız gibi kayıp gitmem...

Kafamda bin bir türlü müzik ve şarkılar.

Bir yazar olduğumu fark ettiğimde, bunun parmağıma takılmış en güzel yüzük olduğunu hissetmem.

Bir kitabım çıktığı zaman gözümden akan yaşlar... sevinç gözyaşları.

Evim, bahçem, ağaçlarım.

Bana çok yakın olan doğa.

Fakat 20 yaşım.

Belki en güzeli sensin.

Sana tekrar ulaşabilmek.

Elimi kalbinin üstüne koymak.

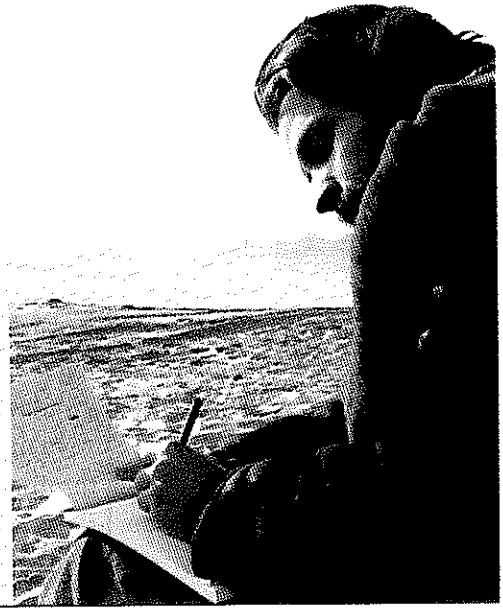
Senin hâlâ benim içimde yaşadığını bilmek.

Kalp atışlarını içimde hissediyorum.

Belki en güzeli de bu.

Seni seviyorum...

En güzel yaş

NEDİM GÜRSEL

Yetmişine merdiven dayamış ama kendini hâlâ genç hisseden bir yazar olarak hayatın en güzel çağının 20 yaş olduğunu söyleyebilirim. Oysa Paul Nizan *Aden Arabistan*'da "20 yaşındaydım" diye yazar. "Hiç kimse bu yaşın hayatın en güzel çağı olduğunu kabul ettiremez bana." Evet, ilk kez *Halkın Dostları* dergisinde yayımlanan –Lenin ve Gorki üzerine– bir yazımdan dolayı 20 yaşındayken çıktım yargıç karşısına. Sonradan ilk kitabım *Uzun Sürmüş Bir Yaz*'da alegorik biçimde anlatacağım baskı dönemi 12 Mart 1971 muhtırasıyla başlamış, Deniz Gezmiş ve arkadaşları ipe çekilmiş, ortalık kan gölüne dönmüştü. Eylemlere katılan aktif bir militan değil-

dim, ama Doğu Perinçek'in önderliğinde "Beyaz Aydınlık"çılar diye adlandırılan Mao'cu gruba sempati duyan, *Pekin Information*'dan çeviriler yapan, çiçeği burnunda bir öykü yazarıydım. Memet Fuat'ın çıkardığı, dönemin en gözde edebiyat dergisi *Yeni Dergi*'de, Vedat Günyol'un *Yeni Ufuklar*'ında, Cemal Süreya'nın *Papirüs*'ünde peş peşe öykülerim, kitap tanıtım yazılarım, çevirilerim yayımlanıyordu. Çok sevilen "Cicipapa" adlı öykümdeki çocuk da bendim, "Senin Adın Yalnızlık"taki delikanlı da. Evet yalnızdım, kendimi o zamanki deyimle "devrimin ayrılmaz bir parçası" olarak tanımlasam da. Askeri savcı sıkıyönetim mahkemesinde yedi buçuk yıl hapsimi isteyince soluğu düşlerimin kenti Paris'te aldım. Geliş o geliş. Artık, Fransız saymasam da, *Boğazkesen* başta olmak üzere romanlarımda İstanbul'u bir anlatı kahramanı olarak betimlesem de, bir ölçüde Parisli sayıyordum kendimi.

20 yaşımda sürgünü tanıdım. İstanbul özlemiyle yanıp tutuştuğum yıllardı. Yazma tutkusuyla yaşadığım, kadınların ulaşılmaz olduğu, onları yazar kimliğimle ele geçirmeye çalıştığım yıllar. Kırılgan ve aşırı duyarlıydım evet, uzun süre başucu kitaplarımdan biri olan Rilke'nin *Malte Laurids Brigge*'sindeki genç adam gibi edebiyata adamıştım kendimi. Belki bir "hiç"tim

ama bu "hiç" kendi kuşağının yaşadığı baskı dönemini anlatan bir kitap yazıyordu. Paris'teki çatı odasında, İstanbul-Paris-Poitiers üçgeninde gidip gelen bir anlatının, *Uzun Sürmüş Bir Yaz* adıyla yayımlandığı yıl Türk Dil Kurumu Ödülü'nü alacak kitabın anlatıcısıyla özdeşleştiriyordu kendisini.

Aradan çok zaman geçti, coşkular acıları, yolculuklar başka kitapları, aşklar hayal kırıklıklarını izledi. Paris'teki çatı odasında, kendisini Kafka'nın deyimiyle "yazmaya adamış" genç adam yaşlandı. Saçı sakalı ağardı. Ayrılıklar, özlemler yaşadı, dünyayı dolaştı. Sonunda, demir attığı liman da dar geldi ona. Teselliyi yazmakta buldu. Odasında hayali yolculuklara çıktı, kitaplar arasında geçti ömrü. İyi bir baba olamadıysa da iyi bir yazar olmaya çabaladı.

Diyeceğim 20 yaşımın rüzgârıyla savruluyorum hâlâ. Geçende, Nâzım'ın Kızıl Meydan'da on dokuz yaşına rastlaması gibi, ben de Sorbonne alanında rastladım 20 yaşıma. Başına gelecekleri habersizdi. Bir tek ben biliyordum onun neler yaşayacağını. Çünkü yazacağı tüm kitapları yazmış, seveceği tüm kadınları sevmiş, kuracağı tüm hayallerin çöküşünü görmüş, yine de sımsıkı sarılmıştım hayata. O, Ecritoire kahvesinde bir kadeh kırmızı şarabını yudumluyordu,

bense onun içeceği tüm içkileri içmiş, tadacağı tüm yemekleri tatmış, hayatta epeyce yol almıştım. Ve kendimden başka hiç kimseye zararım olmamıştı. "Sen öyle san, serseri bir mayın gibi dolaştın dünyayı, Paris-İstanbul arasında mekik dokudun, kime çarptıysan infilak etti" diye yakındı. Doğru söze ne denir, kapattım çenemi. Bir daha da o, oturduğu masadan kalkıp Saint-Michel Bulvarı'nın kalabalığına karışana dek, hiç açmadım. Şimdi yeri geldiği için yazıyorum. 20 yaşım hüzünle bakıyor bana, bense onun yerinde olabilmek için can atıyorum. Ama şairin dediği gibi, "yaş otuz beş yolun yarısı eder". Ya yetmiş? "Yaş yetmiş iş bitmiş" demek istemiyorum elbette, ama pekâlâ "Yaş 20 her şeyin başı sevgi" diyebilirim. Hayatı 20 yaşında sevdim çünkü. Öte yandan 20 yaşında ölmek de istedim. Çok şükür yaşıyorum hâlâ, yolun yarısını çoktan geçmiş olsam da. Hayat önümde değil artık, ama yaşamak güzel şey be kardeşim!

Senden düştüm yola ben

NERMİN BEZMEN

Canım Nerminciğim... Bu mektubu aldığında zarfın sol köşesinde kendi ismini görmek seni şaşırtacak biliyorum. Birinin soğuk bir şaka yaptığını düşünebilirsin. Ama değil. Senin kendi geleceğinden mektubun. Yani ben senim, sen de ben. Ama sen beni henüz tanımıyorsun. Bana henüz kırk beş yıl uzaksın. Daha kırk beş kere yaz, kırk beş kere kış, kırk beşer kez de baharların var beni tanıman için. Bense seni çok iyi tanıyorum. Sana şahdamarın kadar yakın, soluğun kadar nefesinde, yüreğin kadar göğüs kafesindeyim. Bedenini, ruhunu, zihninden geçenleri, hayâllerini, gerçeklerini, düşlerini hepsini biliyorum. Sadece 20 yaşının değil,

önündeki kırk beş senenin de benim için gizlisi, saklısı yok.

Az önce 20'li yaşlarının fotoğrafından çıkardım seni, karşı karşıya oturuyoruz. Bir değil, onlarca fotoğraf, onlarca anı karesinden her çıkan sen, şeffaf katmanlarla bütünleşip hayata geçtin çalışma odamda. Ne kadar gençsin, ne kadar yolun başında. Âdeta çocuksun... Ama ne kadar da kendinden emin, ne kadar korkusuzsun. Hep de öyle olacaksın. Bu duruşun seni zorluklardan, dibe vuruşlardan tamamen koruyamayacak, ama zorluklarla mücadele etmende ve dibi topuklayıp tekrar yüzeye çıkmanda en büyük gücün olacak. Hayatı, aynen bugün olduğu gibi, hep böyle cesur yaşamaya devam et. Evet, cesur yaşamanın diyetleri olacaktır ama inan korkak yaşayarak bedel ödemekten evlâdır cesarete diyet ödemek.

Ah Nerminciğim, en ufak detaylardan, ufacık güzelliklerden devasa mutluluklar yaratmayı bilen sen; şimdi senin yıllar içinde yaşayacağın üzüntüleri, kayıpları, acıları biliyorum ya, seni çocuğum gibi korumak, kollamak arzusuyla yanıp tutuşuyorum. Ama bunun imkânı yok, biliyorum. Üstelik zaten o yaşayacakların pekiştirecek karakterini, gücünü, müdanasız, ayakları üzerinde duran kimliğini. Tüm hüzünlerini, kızgınlıklarını, kırgınlıklarını yaratıcılığa çevirdi-

ğin zaman nasıl rahatladığını, nasıl kolay aştığını, hepsini göreceksin... ve asla unutma; yaşayacağın hiçbir dert bir insanın yaşayabileceği en büyük dert değildir. Dünyanın, ülkenin, hâtta mahallenin bir yerinde birinin o anda senden çok daha dayanılmaz bir acısı, çok daha amansız bir yokluğu, yoksunluğu vardır. Ölüm hariç, karşısında çaresiz kalacağın hiçbir sıkıntı olmamalı. Üstelik, bazı şeyleri ölüm dahi öldüremiyor, bilesin. Anılar gibi, aşk gibi şeylerin karşısında beceriksiz kalıyor; içindeki güzeli, tutkuyu, coşkuyu, heyecanı, aşka âşık kadını öldüremiyor ölüm. Sevdiğini senden alıp götürebiliyor ama yeniden sevmeni, yüreğinde yeni bir aşk nişi açmanı engelleyemiyor. Bunu bilmek sana güç versin. Bir de genlerinin geçmişi var ya, onlar her daim seninle, seni dayanıklı kılacaklar. İyi öğren, iyi çalış onları. Ninelerinin, dedelerinin yaşantılarını, ne mücadelelerden nasıl vakurla, dimdik çıktıklarını, hayata nasıl şikâyetsiz, ısrarla, tutkuyla sarılıp, nasıl mutluluklar yakaladıklarını hep hatırında tut. En zor zamanlarında seni diplerden alıp yine yüzeye ulaştıracaklar. Zaten en dibe vurduğunda yukarıya çıkmaktan başka gidecek bir yer kalmamıştır, senin, benim gibi inatçılar için. Dibe yayılıp da boğulmayı bekleyenlerden olamayız biz.

Kendine acındırmayı hiç sevmiyorsun, biliyorum. Seneler içinde yaşadıkların ne olursa olsun, bu özelliğine sahip çık. Kendine ne acındır, ne de kendine acıyarak yaşa.

Zihninin kanatlarını keşfetmişsin bile. Onları koru ve kolla. Kimsenin gidemeyeceği kadar uzaklara, ulaşılmaz yüksekliklere ve sonsuz derinliklere yolculuklar yapacaksın zihninin kanatlarına takılıp ve bu yolculuklar ruhunu terbiye edecek kızgınlıklarında, uysallaştıracak seni isyanlarında.

Bir gün her türlü maddi zenginlikten ırak kalabilirsin; kavganda yalnız ve imkânlarından üryan, çırılçıplak. Manevi, ruhsal dünyan, sağlığın darbe alabilir. Ama göreceksin, zihninin kanatları örtecek o günlerde seni. Bembeyaz, köpük beyazı kanatların... yumuşacık, sevecen ve uçucu kanatların. Bedeninle, ruhunla büyük bir uyum içinde sarmalayacaklar seni ve yaratıcı düşlerinin, güzel hayâllerinin gerçeklerini yakalaman için azmin, sabrın ve çalışkanlığınla derdest olup yine güzelliklerde uçuracaklar seni.

Bak, bugün bile zihnimin kanatlarıyla uçup buluştum seninle. Senin ilk keşfettiğin günden daha büyükler şimdi, daha kuvvetliler. Daha uzun, daha çok çırpıyorlar yorulmadan, pes etmeden. Biliyorum, sen de geçmişine yolculuklar

yapıyorsun onlarla. Tabii, senin geçmişin tarih cetvelinde benimkine kıyasla çok yakın bir zaman dilimi ama yaşattığı tecrübe hep aynı. Geçmişini kaybetmeden, kendini sahiplenerek, kendiyle büyüyerek, kendini anlayarak ve yaşamı hazmederek geçmişi, anı ve geleceğiyle bir bütün olmak duygusu bu. Hürriyet duygusu, bağımsızlık duygusu! Muhteşem değil mi? Henüz, bu duyguya bir isim verip şekillendiremiyorsun ama göreceksin, ne kadar seninle bir bütün olacak.

Şimdi, ne çok insanı seviyorsun, ne çok insan için dert ediniyor, ne çok yoruyorsun ruhunu, tanımadıkların için bile. Şimdi önemsediğin, hayatına aldığın, "Merhaba" dediğin herkesin seni sevmesini istiyorsun, birkaç yıl sonra herkesin seni, senin de herkesi sevmek zorunda olmadığını ve bunun da hayatını daha kaliteli ve huzurlu kılacağını fark edeceksin. Göreceksin, onca yaşayacağından sonra, daha az insanı seveceksin ama sevmeyi seçtiklerine daha çok "Seni seviyorum" diyeceksin.

Sevdiklerine özeni hiç ihmâl etme, aynen bu yaşında yaptığın gibi. Çevrede dürüst sevgilerin, samimi duyguların azaldığını gördükçe, sana ait olanların kıymetini daha iyi anlayacak ve daha çok sahip çıkacaksın. Bütün olay birini, birilerini hayatında ne kadar istediğinle ilgili aslında. Seni

üzenleri, hayatından çalanları derhal çıkarmalısın yaşamından ki; hak edenlere zamanın, enerjin kalsın. İteleme yürümeyen dostlukları, akrabalıkları. Seninle bütünleşmiş güzel, mutlu, benzersiz duyguları yaratanlara karşı daha hoşgörülü ol ama sadece senin gayretinle yürüyen ilişkilerden bir an önce kurtulmayı da becermelisin. Şunu unutma; şayet bir ilişkinin neden yürümediği veya aksadığıyla ilgili, diğer kişi adına kendi kendine özürler yaratıyorsan bil ki; o ilişki o kişi için çoktan bitmiştir de sen ikiniz adına sürüklemeye çalışıyorsundur. Bu arkadaş için de, akraba için de, iş ilişkileri için de, sevgili, eş için de geçerli. Ama dedim ya; yaşamına duygu zenginliği katanlara da onların hayatındaki varlıklarının ne kadar önemli olduğunu, senin için ne kadar özel olduklarını hep hissettir. Sebep bekleme, fırsat yarat, sık sık tekrarlamak için. Ama sevdiklerini boğma, üzerlerinde sahiplik duygusu yaratıp. Çocuklarımızın dahi sahibi değiliz. Sadece yaratıcı, taşıyıcı, eğitici ve yaşama hazırlayıcı ara dünyalarıyız onların. Sevgini dolu dolu yaşa, doya doya hissettir ama hür olduklarını da hissetsin sevdiklerin. Kendi hürriyetine düşkünlüğünü de ifade et onlara.

Yıllar sonra öğreneceksin kendini biraz daha kendine bırakmayı. Ama seni üzeni, kıranı çıkar-

san dahi hayatından, yaşadığının, her ne olursa olsun, hayatında önemi olduğu fikrinden vazgeçmeyeceksin. Sakın vazgeçme de. Yaşadıklarından dersini al fakat asla yaşamını karartmasına izin verme. Hiç kimse ve hiçbir olan, senden daha önemli değil. Sana ziyan verenleri bırak, verdikleri acıyla kalsınlar geride. Sen olmayana, gerçekleşmeyene inat, yeni hayâllerin, güzelliklerin, sahip olduğun ve olacağın sevgilerin, üretkenliklerin peşine düş, devam et yoluna. Gerçeği, güzeli ve tamam olanı şahsi hırslarının, kızgınlıklarının, kırgınlıkların gölgelemesine müsaade edenler hep çaresiz, hep eksik, hep yarım kalırlar. Sen yaralansan da tam kalmaya devam et.

Geçen, biten gün ne kadar üzmüş, ne kadar yormuş olursa olsun seni, iç hesaplaşmanı yapmadan gitme uykuya. Ama izin verme acıların, hüzünlerin, hayâl kırıklıklarının zihnine, ruhuna, yüreğine asılıp kalmasına. İsyan etme hiçbirine. Sadece niye sana uğradıklarını düşün; gelmiş ve yaşanmış olduklarını kabullen ve geride bir zaman diliminde kaldıklarını da kendine hatırlat. Hatırlat ki; anını yaşamaya ve geleceğini kurmaya devam edebilesin. "Keşke"lere zaman "Ama"lara aman verme! Yoksa aynı acıyı, aynı tatsızlığı, aynı haksızlığı sürekli yeniden hayata getirip canlı tutarsın ve geçeni düşünüp üzül-

mekten hakkın olan yeni zamanların hakkını veremezsin. Bu anlattıklarımı sen zaten uyguluyorsun ama ola ki ileride, arada bir yerde olur ya, vazgeçersin bu duruşundan, tutuşundan, ben yine bir hatırlatayım dedim, hazır fırsat geçmişken elime. Gerçi, seni tanıdığım kadarıyla hep böyle asılacaksın hayata.

"Kaliteli yaşamak için varlıklı olmak gerekli değil" derdi annemiz, hatırlar mısın? "Varlıklı olmak var olmak değildir" derdi babamız. İkisi de görmüş, geçirmiş, varlığı yaşamış, fakat sıkıntıya düştüklerinde de sade ama rafine bir şıklıkla "var" olabilmiş muhteşem insanlardı. İnsan olmak için dürüstlüğün, adil ve şefkâtli olmanın bir nefes kadar gerekli ve önemli olduğunu öğrendik onlardan. Alçakgönüllülük, paylaşmak, sırra sırdaş olabilmek, yaptığın yardımı gizli tutmak, sorumlu, duyarlı vatandaşlık, sevgi, saygı... bizzat evimizde yaşayarak gördüğümüz hasletlerdi. Çok az sözlü olarak ders verirlerdi. Yaşam şekliyle, prensipleriyle bize örnek oldular. Yani, nüvemiz çok iyi Nerminciğim. Ne yazık ki; bu bildiğimiz değerlerin gittikçe ayaklar altına alındığını görmek çok üzecek seni. Ben hâlâ daha alışamadım, isyan ediyorum. Ama, maalesef "trend" dedikleri eğilim kavisi böyle yükseliyor. Bu "insanlık"ın düşüşüyle orantılı yükselen bir

eğilim. Dürüstlerin "aptal", kibarların "pısırık", alçakgönüllülerin "ezik", alın teriyle kazananların "budala", aydınların "entel-dantel", dünya bilgisiyle donanmış Hariciyecilerin "monşer", gerçek sanatçıların "soytarı", buna mukabil arsızların "özgüvenli", hırsızların "işbilir", küstahların "yiğit", küfürbazların "cesur", yalakalığın "sadakat", cehaletin ve avamlığın "halktan olmak"la yorumlandığı günleri göreceksin daha... hazırlıklı ol. Sen yine bildiklerine, inandıklarına sahip çık. Senin gibi düşünenleri bul, topla etrafına, sosyal sorumluluklarına sahip çık. Vicdanlı ve adil olmayı hep önemse.

Değişen şartlarla gerçeklerin zorluğu ve kırıcılığı, güzel olanı, hayâl gücünü öldürmeyecek, ben bunu biliyorum. Sen yaratıcı düşlerini ve yaşam coşkunu hep taze tutmayı becereceksin. Bunun inanılmaz bir bağımsızlık ve hürriyet hissi olduğunu biliyorsun daha şimdiden. Bunun tadına zaten bu yaşta varmışsan, göreceksin böyle de gidecek ömür boyu. En azından benim şu anki yaşımca şahit olduğum kadarıyla...

Sen şimdi kendi geçmişinden ziyade, bebelerinin geleceğiyle meşgulsün, görüyorum. Onlarla yepyeni heyecanları, bambaşka bir sevgiyi yaşıyorsun. Onları sevmekten, onları düşünmekten kendi çocukluğuna dönecek zamanın olmuyor

ama anılarını ne kadar iyi sakladığını biliyorum. Mesut bir çocukluk, sevgi, mutluluk dolu bir aile, sıcacık bir yuva senin dağarcığında ve hep öyle kalacak. O anılar sayesinde hep sevginin peşindesin. Hep de sevgiyi, sevgi verecek özel birilerini seçerek yaşayacaksın.

Seninle böyle yazışmadım hiç bu kadar uzun uzun, ama biliyor musun, ben seni sık sık düşünürüm. Yanlış anlama, seni kıskandığım, sana imrendiğim falan yok. Senin yaşına dönmek gibi bir arzum da. Yılları ardında bıraktıkça ne demek istediğimi anlayacaksın. Zira çok iyi bilirsin; biz büyürken de, genç kızlıktan kadınlığa geçtiğimizde de yerinde olmayı hayâl ettiğimiz kimse olmadı. Kimseye haset etmedik, kimseye özenmedik. Göreceksin, yaşın ilerledikçe, bana yaklaştıkça, aynı şekilde, kendi geçmişine de hasretle veya hasetle bakmayacaksın. Çok güzel bir haslet bu, kendinden mutlu, memnun olmak. Her yaşıyla, her haliyle, her başına gelen ve her başından geçenle kendini sevmeye devam etmek. Sana dönüşlerimin sebebi; sadece seni bir kez de karşıdan izlemek. Sırf seni değil, evlatlarımın çocukluğunu da izlemek için çıkıyorum bu yolculuklara. Onların süt kokan narin tenlerini koklamak, ilk kelimelerini, ilk sevgi sözcüklerini tekrar duymak, ilk çizdikleri çöp adamları görmek, uykudan

önce onlara bir kez daha masal okumak, minik bedenlerini kucaklayıp bir kez daha ninni söyleyip uyutmak için gidiyorum senin zamanlarına.

Hatırlar mısın, anneannemin Ortaköy'deki evinin bahçesinde kutladığımız hıdırellezleri? Çakıl taşlarından ev yapardık seninle, leylâk ağacının altında. Küçük bir ev çizerdik ama ortasına da kocaman bir kâlp yapardık sonra. Ev deyince sevgi gelirdi aklımıza çünkü. Büyüyünce de annemizle babamız gibi aşkla, sevgi dolu bir evde yaşamayı hayâl ederdik hep. Bak ben altmış beş oldum, hâlâ evi yuva yapanın derin bir sevgi, aşk olduğuna inanıyor ve yaşıyorum. Sen de hıdırellezimizin evinden vazgeçme sakın, ortasında kocaman bir kâlp olan... Hiçbir mutluluk bundan daha büyük ve daha gerçek olamaz. Soluyan bir mutluluk bu, göreceksin. Ruhu olan, yaşadığı yere can veren ve yeni güzel hayâller yaratan bir mutluluk.

Hayatın gerçeklerinden kopmadan yoğun duygularla yaşaman hoşuma gidiyor Nerminciğim. Biliyorum çok kırılgan da yapıyor seni bu duygusallık ama vazgeçme. Arada bir incinsen de değer. Görüyorum, hep notlar alıyorsun, çizimler yapıyorsun duygularını yansıtacak, devam et. O yazdıklarının, resmettiklerinin hepsini bir gün gelecek, kullanacaksın. Ne olacağını söylemeyeceğim, güzel bir sürpriz olsun sana.

Yaşayacağın her yeni güne bir çeşni, farklılık kat. Her gün yeni bir şeyler oku, yeni bir şeyler öğren, heyecanlarının monotonlaşmasına, güzelliklerin ve sevgilerin yeknesaklaşmasına izin verme. Uyandığından tekrar uyuyana kadar aynı olmasın günlerin, gecelerin. Koruduğun, seni sen yapan alışkanlıkların olacaktır tabii, ama her zaman dilimini kendisine özel kılacak farklılıklar kat içine. Monoton günler bir müddet sonra bir diğerinden ayrılmaz, bir tek gün gibi oluverir.

Yaşama sadece sevgiyle değil, aşkla bakıyorsun. Sadece canlılarda değil, cansızlarda bile duygu buluyorsun. Boğaz'daki eski, bakımsız bir yalı, kapalı kepenklerinin ardından Boğaziçi'ni özlüyor sana göre, başı ağrıyor üst yoldan arabalar geçtiğinde. Odessa yolunda bir gemi Boğaz sularıyla öpüşerek geçiyor senin gözünde, hem de geceyi kıskandıracak kadar tatlı öpüşerek. Sulardaki dudak seslerini duyuyorsun. Işıklar suya atlıyormuş, onları fark ediyorsun. Kimileri lüfer avındaki balıkçıların ışıklı ağlarına yakalanmış huzmelerin, kimisi de yorgun, kıyıdaki pırıltılara kavuşamadan köpüklere karışıp yok olmuş sana göre... Üzülüyorsun, gözlerine yaş geliyor... Fazla bu duygusallık çocuğum, çok fazla... Ama sakın izin verme seni terk etmesine. Sana bir sır daha vereyim mi? Sen haklısın. Ben

de gördüm o ışıkları, ben de dinledim o eski ahşap yalıyı. Bu derin duygular bazen sana kendini yalnız hissettirir, biliyorum. Onca kalabalığın içinde, herkesten farklı görüp duyduğun için hissettiğin yalnızlık bu. Çünkü hayatı sadece izlemiyorsun, aynı zamanda dinliyorsun. Dalgalarla akıyor, gökyüzünü içine alıyor, denizleri içiyor, sisin üzerinde kayıyor, mevsimlerin rengini teninde, kuşları kanatlarında hissediyorsun. Ne mutlu sana. Bak göreceksin, bu kadar derin duygusallık sevdiklerine, seni sevenlere nasıl yansıyacak. Öyle ya, rüzgârın rengini, suyun şeklini, zamanın sesini algılarken sevgiden neler çıkaracaksın. Hele hele aşktan? Nasıl derin yaşayacaksın aşkı, nasıl benzersiz güzellikte kılacaksın yaşamı kendine ve sevdiğine, kim bilir? (Ben biliyorum ama yaşadıkça görmeyi sana bırakıyorum şimdilik.) Hatta sana bir sır vereyim mi; on bir sene evvel şöyle bir şey yazmıştım: "Aşk benim topal atlı kör süvarimdir" diye, "geldi mi, atlar terkisine giderim." Aklında tut bu sözümü, bir gün hatırlayıp anarsın beni.

Asla şımarmayacağını bildiğim için de şunu çok rahat söyleyebilirim ki; seninle gurur duyuyorum. Ne kadar güzel sırtlıyorsun hayatı. Ne kadar yaşam dolusun. Nasıl anın tadını, her nefesi özümseyerek yaşıyorsun. Zorluklar yıldır-

mıyor seni, kamçılıyor. En büyük yarışın kendinle. Kendi içindeki en güzeli, en kalıcı olanı keşfetmek için çabalıyorsun. Biraz zaman alacak ama göreceksin, bulacaksın aradığın sırrı. Şimdi çok şeyin ispatı için mücadele veriyorsun. Senin bir de hangi huyunu seviyorum biliyor musun? Mükemmele ulaşmak için içinde kopanları, kendinle didişmeni, delicesine devinen hayâl gücünü, yüreğini kabartan, seni dalga boylarında ruhsal yolculuklara çıkaran nice delişmen duyguyu kimsenin anlaması mümkün değil. Her telaşlı fırtınan, her mücadele dalgan sanki sakin, sessiz bir dağa dayamış gibi sırtını. Hep böyle kal. Yaptıklarını, başarılarını, becerilerini patırtıyla, yaygarayla etrafa duyuranları hiç sevmem.

Yaşına göre çok cesursun, görüyorum. Cesaretini hiçbir şeyin, hiç kimsenin kırmasına izin verme. Başkalarının kararlarıyla yaşadığımız hayat bizim hayatımız değildir. Her birimiz kendimize ait bir yaşamı hak ediyoruz; seçeneklerimizle ve neticeleriyle, her ne olursa olsun. Yanlış kararların da olacaktır, hatalı seçimlerin de. Onları kendi kendine itiraf etmekten, kabullenmekten çekinme. Ama sende bıraktığı buruk izin üzerinden kendine muhakkak pozitif bir yolculuk çiz. Kendine ve yaşadıklarına karşı çekingen, ürkek olma.

Tabiat kadar hür ol, kendini ifade etmekte ve kendince yaşamakta. Kimseye zarar vermediğin, kimseyi incitmediğin, kimsenin hakkını yemediğin müddetçe, yaptıklarından dolayı eleştirilip, seçimlerinden, hayatına yön verişinden ötürü suçlanmak endişesi yaşama. Suçlamalara, eleştirilere karşı kaya gibi sert dur. Her günün, her gecenin dönümü, her yaprağın, su damlasının, bulutların hareketi, mevsimlerin dönüşü sorgulanamazsa, senin de her yaptığın, her yapmadığın için sebeplerin var; sorgulanamaz.

Şu anda senin en azından altmış beşine kadar yaşayacağını biliyorum. 2019'un 18 Ağustos'unda, şu saatte henüz nefes alıyor olacaksın. Bu ara zamanda da neler görecek, duyacak, yaşayacaksın neler... Ailen ne sulardan geçecek, büyük kayıpların olacak, ülke ne fırtınalar yaşayacak, dünya gittikçe nasıl karışacak... Daha ne dünya, ne ülkemiz doyamayacak kana, göçe, teröre. İhtilâller olacak, fidanlar asılacak; aydınlar, demokrasi, haklar, masumlar, hayvanlar, ağaçlar katledilecek, şehitler verilecek; topraklar denize, denizler lâğımlara karışacak. Sen bütün bu kaosun içinde, duyduğun, yarattığın, bulduğun güzellikleri, hak, adalet ve dürüstlük sevdanı, sevgiyi ve umudu çoğaltmaya bak. Her türlü kötülük, zorluk karşısında en büyük ilâcın yine

kendin olacaksın, unutma. Kötülüklerin içinden güzellikleri görmeye, beslemeye devam et. Zira iyiler ve iyilikler de, her şeye rağmen yaşamaya devam edecek.

Ruhsal, fiziksel, düşsel yolculukların olacak; seni kararların, duyguların bir ucundan diğer ucuna taşıyacak. Evlât, sevgili, eş, iş kadını, anne, sanatçı, öğretmen, yazar; kimine arkadaş, dost kimliğinle, her yaşadığına, her hayatına aldığına, üstlendiğin her işe hakkını vereceksin. Yaş aldıkça olgunlaşacaksın, dünyayı tanırken kendini gittikçe daha iyi tanıyacaksın. Hep dinle içsesini, önsezilerini sakın kulak ardı etme. Göreceksin, sana hiç mahcup olmayacak, seni mahcup etmeyecek. Önsezilerine, içsesine uyarak yaptığın seçimler hayâl kırıklığı yaratırsa bil ki; sen yanlış seçim yapmadın, sadece o seçimin karşı cephesi senden yana değildi.

Henüz 20'lerindesin ama yaşamın ne kadar gizemli bir yolculuk olduğunun çoktan farkındasın. Bu sana heyecan veriyor ve ileride de yaşın ne olursa olsun aynı heyecanı duymaya devam edeceksin. Bak, ben bu yaşımda halen daha her yeni güne yüreğimden kuşlar uçurarak başlıyorum. Sakın kaybetme bu coşkuyu olur mu? Seni küstürecek, kıracak, bedbinliğe sürükleyecek, umutlarını, hayâl gücünü zedeleyecek, yaşamı

salt nefes alıp verdiğin, uyuyup uyandığın bir uyuşukluk ülkesine çevirecek çok şey olacak, göreceksin. Sakın, sakın olasın ki; atalete kapılmayasın. Unutma, her zaman senin bilgin, kontrolün, arzun dışında sana olabilecekler var ama her zaman senin seçerek yapabileceklerin de var. Kavgalarını halletmiş, hayâllerini yakalamış, her anını, acısıyla, tatlısıyla hakkını vererek yaşamış, sevgilerinden, seçtiklerinden, kararlarından mutlu yap yolculuğunu, nereye kadar devam edecekse...

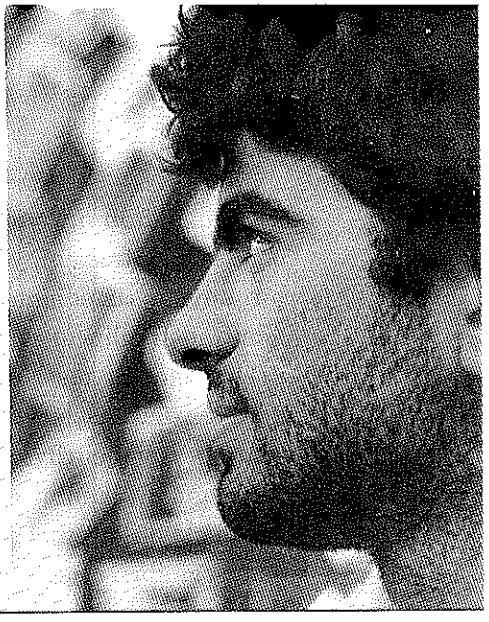
Zaman öyle hızlı geçiyor ki; neresinden yakalayacağını keşfetmeye zaman harcama. Zaman geçiverir o arada. Yaşamı kaçıranlar, hep eski zamanları uzaktan seyretmekle yetinmek zorunda kalır. Sen, sesleri, görüntüleri, duyguları, renkleri, hasılı "an"ı derin derin soluyarak yaşa.

Canım Nerminciğim; yaşımı, başımı almış olmama rağmen aslında sana öğretecek pek bir şeyim yoktu. Zira bunca yaşamışlığıma, tecrübeme, birikimime rağmen, seni ben yaratmadım. Tam aksine; SEN benim bugünkü Nermin olmama sebepsin. Senden yola düştüm ben. Bütün naif, tecrübesiz, toy kimliğine rağmen sen oluşturdun beni yavaş yavaş. Sen benden kuvvetlisin. Sana bugün söyleyeceğim hiçbir şey seni benden daha güçlü yapamaz. Dolayısıyla belki de

boşuna bütün bu yazdıklarım. Ama önemli değil. Önemli olan, seninle hasbıhaldi. Çok da iyi oldu. Özlemiştim seni. Şimdi, zihnimin kanatlarına takılıp geri döneceğim. Sana göre geleceğe gideceğim. Arada, derede bir yerlerde buluşuruz yine. Güle güle yaşlan canım benim. Seni seviyorum.

Altmış Beş Yaşın.

Daha yapacak çok iş var

RIZA KIRAÇ

Elli yaşına birkaç ay kalmış birinin ergenlik yıllarının ardından gelen sarhoşluklarla, mücadele ve yanılgılarla dolu *olma sürecinden* sonra 20'li yaşlarından bahsetmesi çoğu kez pis bir nostaljinin ötesine geçmez/geçemez. Daha ilk satırda neyle karşı karşıya olduğunuzu bilin istedim ve aynı zamanda; aslına bakarsanız 20'li yaşlar hakkında konuşmak, yazmak, hatta laf arasında dahi bahsetmek *hiçbir şey* hakkında *her şey*, hatta *her şey* hakkında *hiçbir şeyden* bahsetmek gibidir.

Zamanın pespaye ruhu, 1980'li yılların *popsal-kımsaçak* modası üstümüze çöktüğünden mi bilmiyorum, gençlik yıllarında içinde yaşadığım o

günün, haftanın, ayın, yılın ve yılların bir an önce bitip gitmesini, yeni bir hayata, daha güzel bir hayata (istediğimi/istediklerimi yapabileceğim iradeli bilince) sahip olmak istiyordum.

Öte yandan mesele 20 yaşında olmak değil, mesele 20'li yaşlara gelirken yaşadıklarınızın sonraki sizi belirliyor olmasıdır. Ama yine de yaşadığınız ülkenin, dünyanın ve birçok saçma sapan olayın bireysel gelişimimizi durdurmak ve hatta canımızı almak için fırsat kolladığını unutmamak gerekiyor.

Gazetelerin üçüncü sayfasında acıklı bir aile faciası haberi olmanın kıyısından kıyısından döndüğümde, Hıristiyanlar için Noel hazırlıklarımızın arifesindeydik ve o yıllarda insanlar yeni yıllarını kutlamak için birbirine kartpostal gönderiyordu. Sadece iki ay sonra 20 yaşıma girecekken ecel sadece beni değil bütün ailemi yoklamıştı. O günlerde Beşiktaş'ta, Yıldız Yokuşu'nun başladığı otobüs duraklarının arkasında kartpostal satıyordum ve bir yandan da *sanatsalarayışlara* kendimi adamıştım!

Daha on beş, on altı yaşlarında sonunun nereye gideceğini bilmediğim şeyler yazmaya başlamıştım, ama aklımda hep futbolcu olmak vardı ve ölümü bir kez bile aklımdan geçirmemiştim.

Çift dikiş gittiğim Zincirlikuyu İnşaat Mes-

lek Lisesi'ni bir yıl dışarıda bekleyip –birbirine benzemeyen işlerde çalışıp- sınavlara girip ertesi yıl yeniden okula devam ederken; okula her dönüşümde başka biri oluyor, hâlâ top oynamama rağmen her geçen gün futboldan biraz daha uzaklaşıyordum.

Lisede sınıfta kaldığım her yıl dışarıda çalışıp ertesi yıl biraz daha donanımlı okula dönüyordum ama o yıllarda bu tecrübelerin beni okuldan daha çok hayata hazırladığını; bir gün yazacağım romanlara, öykülere o insanların, o olayların sızacağını nasıl bilebilirdim? Zaten, geceli gündüzlü çalıştığım Dolfin Video'nun beni asıl büyüten mektep olduğunu ancak otuzlu yaşlarımda fark ettim.

Yaklaşık iki yıl çalıştığım videocu beni 20'li yaşlarıma hazırlamış, yaşadığım semtten uzaklaşmama, farklı yaşam biçimleri, zevkleri ve cinsel tercihleri olan insanları tanımama yardımcı olmuş; orospular, travestiler, geyler, konsomatrisler, pezevenkler, mamalar, torbacılar, müzisyenler, ressamlar, yazarlar, film yönetmenleri, tiyatro, sinema oyuncuları, iş dünyasının kalantorlarıyla birlikte devlet memurları, işçiler, esnaflar hayatımda *büyülügerçekçi* bir deformasyona yol açmışlardı.

Fındıklı, Pürtelaş, Sormagir, Cihangir, Set Üstü demeden müşterilerin kapısını tıklatıyor,

ziline basıyor, kimi zaman evlerinin salonlarına dek elimde Bond çantayla girip, çantayı açıp tek tek filmlerin hikâyelerini yalan yanlış anlatıyor, seyir zevkine aşina olduğum müşterilerin sıkıcı hayatlarını TRT'nin tek kanalındaki bezdirici televizyon programlarından video filmlerle kurtarıyor, ama kendim için hiçbir halt yapmıyordum.

Cino'yla Dolfin Video'da başlayan *işarkadaşlığımızın* tesadüf/zorunluluk/umarsızlık üçgeninden kurtulmasının nedeni, Dolfin Video sonrasında da hayatın şifrelerini (en azından bir kısmını) birlikte çözmeye çalışmamızda gizliydi. Bir roman karakteri olarak Cino her ne kadar *cool* ise de yakışıklı bir *yeniyetme* olarak içindeki zarif, mahcup fırtınanın farkına varınca, dostluk sınırlarının neden yüksek istinat duvarlarıyla çevrili olduğunu çakozlayıp, aslında onun hayat karşısındaki beceriksizliğinin, kendi beceriksizliğimin bir çeşit aynaya yansıması olduğunu fark etmiştim.

Dolfin Video'nun bir başka tribi Mehmet Abi'yi roman yayımladıktan sonra 2011 yılında –yani son karşılaşmamızdan yaklaşık yirmi beş yıl sonra– bulup Ankara'da bir barda sözleşmiş, o gün akşama kadar bira içmiştik. Gel gör ki, Mehmet Abi bir süre sonra mahcup bir ses tonuyla,

"Ben seni hiç hatırlamıyorum" diye bir itirafta bulunmuştu.

İki yıl emrinde çalışmama, arada bir ağız dalaşı yapmamıza rağmen beni hatırlamamasına içerlememin nedeni, geçirdiği beyin kanamasından sonra hafızasından birçok anının silinip gitmesiydi. Cino'yu ve başka bir iki kişiyi daha bölük pörçük anılarla hatırlıyordu. Yıllar onu çok değiştirmişti ama ben onun gözünde *mutasyona* uğramıştım; beyin kanaması geçirmese bile, yine yüzüme uzun uzun bakıp beni tanımayacaktı. Romanı okuduğunu, okuduktan sonra Tavuk Uçmaz'daki kimi tipleri hatırlamadığını, kimilerinin simasını benim sayemde gözünde canlandırdığını söyledikten sonra titreyen sesiyle, "Bana kayıp olan günlerimi hatırlattın. Kazancı Yokuşu'ndaki evin penceresinden sarkıp bakkala, iki ekmek bir HÜRRİYET, diye seslenirdim" dedi.

Mehmet Abi'nin asıl istediği, *Hürriyet* gazetesi olmadığı, özgürlük talep ettiği için HÜRRİYET'i büyük harflerle yazdım. 1980'li yılların en büyük eylemi bakkaldan ekmek, gazete isterken, balkondan, pencereden sarkıp slogan atmaktı! Yoksa o yıllarda, eski adıyla Tavuk Uçmaz yeni adıyla Akyol'da, Pürtelaş'ta ya da Kazancı Yokuşu'nda pankart açıp eylem koymak her *vatanhaininin* harcı değildi!

Farkında olmadan Mehmet Abi için bir şeyler yapmış olmak kısa süreli bir mutluluk kaynağı olsa da onu bir daha görmeyecektim. Geçmişle yaşanmaz düsturundan dolayı değil *tesadüf/zorunluluk/umarsızlıktan* bu böyle olacak, Mehmet Abi, Ankara'nın güzel abisi olarak, 1980'li yıllardaki bıyığı ve yüzünü kaplayan büyük gözlüğüyle zihnimde kalacaktı.

Gariptir, videocuda çalışıyordum ve evde video yoktu. Günün on dört, on beş saatini dükkânda geçirmeme, kar, kış, yağmur, bayram seyran demeden ağırlıklı olarak popüler filmler kiraya vermemize rağmen Hollywood sinemasından daha çok Fellini, Bergman, Buñuel, Gavras, Bertolucci, Truffaut gibi yönetmenlerin filmlerini izliyor, bir kısmını sinemada izlediğim yeni yeni piyasaya çıkan Yeşilçam'ın klasiklerini videoda tekrar tekrar keşfediyordum. Ancak, bazı filmleri izlememem için dünya âlem örgütlenmişti; Truffaut'nun *Son Metro (Le Dernier Metro)* ve Fellini'nin *Tatlı Hayat (La Dolce Vita)* filmlerini ne vakit izlemeye kalksam ya filmi dükkânda bulamıyordum, çünkü müşteride oluyordu ya da kasetleri bulsam bile ben daha ilk on beş dakikasını izleyemeden hayat beni televizyonun karşısından kaldırıyordu. Tesellim, gençlik yıllarımdaki bu talihsizliğimin acısını

sinema eğitimi alarak hayattan çok fena çıkartmış olmam.

Bugün moda olan ve hâlâ hiçbir halt anlamadığım *kişiselgelişim* kitaplarının, seminerlerinin hayatıma girmesine izin vermeyip, *kendikişiselgelişim* sürecimi dalgalara bırakmış, *kırmızıplastiktop* misali suyun üstünde oradan oraya sürüklenirken videocudaki eğitimimden sonra sınavları geçip okula dönmüş ama akıllanmamış, ertesi yıl yine sınıfta kalmıştım. 1980'li yıllar ansiklopedi ve kitap pazarlamacılarının altın çağıydı ve vitrinli televizyon dolaplarının üstünde *Ana Britannica ve Gelişim Hachette* ansiklopedilerinin ve kalın kapaklı tekmili aynı renkte kitapların dizildiği ve wikipedia gibi motorların uzak bir ütopya olarak görüldüğü yıllardı.

Yeniden sınıfta kalınca ben de *hem top oynamak hem de para kazanmak ister misiniz?* diye soran iş ilanlarının cazibesine kapılıp kitap pazarlama şirketinde çalışmaya başlamıştım. Artık on sekiz yaşındaydım ve Tolstoy ile Dostoyevski'nin, Camus ile Böll'ün, Yaşar Kemal ile Orhan Kemal'in aynı paketlerde pazarlandığı kitapları, farklı firmaların cilt cilt ansiklopedilerini satmaya çalışmış, boyumun ölçüsünü kısa sürede almıştım. Top oynamak umurumda değildi artık ama işe ihtiyacım vardı. Ben de bir hinlik

yapıp, *kitap satamam ama çok iyi para tahsil ederim*, yalanıyla firmanın tahsilat servisinde çalışmak için patronları ikna etmiştim. Artık İstanbul'da *Suriçi / Surdışı* demeden kentin uzak noktalarına, kimi hayali ama çoğu gerçek adreslere tahsilata gidecektim.

Edebiyat eğitimini belediye otobüslerinde alan biri olarak belediye otobüsünde Aziz Nesin okunmaması gerektiğini çok kısa bir sürede öğrendim. Otobüste millet, *arkaya doğru ilerleyelim, ilerleyecek yer mi var birader!* diye sinirli sinirli birbirine bağırırken birdenbire yüksek sesle gülmeye başladığınızda size dönen asabi yüzleri, *deli mi ne?* bakışlarını sorun etmeseniz de, okumayı bırakıp bir süre camdan dışarıyı seyretseniz de, kaldığınız satıra dönüp ilk cümleyi okuduğunuzdan yeniden kahkaha atıyorsunuz.

Belediye otobüsünde okunmaya en uygun kitaplar listesinin başında –*Anna Karenina* ya da *Parma Manastırı* gibi tuğlalar hariç– kuşkusuz klasikler gelir; kimseyi rahatsız etmeden, deli dolu çıkışlar yapmadan ineceğiniz yere huzur içinde ulaşabilirsiniz, tabii kitaba kendinizi kaptırıp ineceğiniz durağı kaçırmazsanız.

Kitap satan bir şirkette çalışmama rağmen evimde ne ansiklopedi ne kitap setleri var. Şirketin deposundan aldığım kitaplarla birlikte

Ortabayır'da kimya öğretmeni olan Muharrem Hoca'nın *eskigazete/kitap/sahaf* dükkânından ve yolum Gedikpaşa'ya düştüğünde mutlaka uğradığım Beyazıt'taki sahaflardan paraya kıyıp aldığım kitaplar yerde üst üste dizilip kuleler oluşturduğunda, aslında bir kitaplık almamı emrediyorlardı.

Okula yeniden döndüğümde –birileri otobüste kitap okumama bağladı– artık gözlüklüydüm, çantamdan, elimden kitap eksik olmadığı için çocuklar entel lakabını yapıştırmıştı yakama, ama zaten sadece iki gün okula gidiyor, üç gün İstanbul Teknik Üniversitesi Taşkışla binasının altındaki marangoz atölyesinde mimarlık öğrencilerinin maketlerini yapan iki ustaya *mecburiçıraklık* ediyordum. Liseyi bitirmeden üniversiteye girmiştim! Mimarlık Fakültesi'ni görüp, öğrencilerin neler yaptığına tanık olduğumda bir kez daha inşaat lisesinde okuduğum için kendimden iğrendim! Ayrıca, onca politik meseleler dururken öğrencilerin *niyeyanbaktınlan*, diye birbirlerine girmesine tanık olunca üniversitenin çok matah bir yer olmadığı ve burjuva eğitimine ihtiyaç duymadığım kanısına varmıştım. Zaten orada hiçbir şey yapmıyor, daha çok kitap okuyor, soba başında ustalarla çay içiyor, sınıfları geziyor, öğrencilerin duvar yazılarından yeni müzik

grupları öğreniyor, bir iki hocayla, okulda görevli olan memurlarla ayaküstü çene çalıyordum. Ara sıra ağaç parçalarından bir şeyler yapmaya, icat etmeye çalışırken bir gün aradığım malzeme elime geldi. Kusursuz kitaplık olmaya aday çıkma, ızgaralı ahşap panellerle flört ediyordum ki, usta, *ne yapıyorsun Rıza?* diye sordu.

Kitaplık yapacağımı söyleyince, *ölçüsünü aldın mı duvarın?* dedi. Ölçüye gerek yoktu, ev boydan boya boş duvardı, ne kadar büyük olursa olsun önemli değildi. *Hadi o zaman*, dedi usta ve ilk *demontekitaplığımı* ustamla birlikte yapmanın tadına vardım. Herkes kitaplığı yüksekliğiyle kurarken ben *sanatsalarayışlarım* sonucu olarak bir metre yüksekliğinde, iki buçuk metre eninde üç sıra raflardan oluşan, bakanın, *nedir bu lan?* diye sorduğu bir garabet yapmıştım.

Cino liseyi benden bir yıl önce bitirmiş, hayata atılma planları yaparken onun keşfiyle hafta sonları için Aksaray'daki düğün salonlarında bir iş bulmuştuk. Cino, düğünleri videoya çeken kameramana asistanlık yaparken, ben fotoğrafçının asistanlığını yapacaktım. Hafta sonları akşam yedide, sekizde başlayan düğünlerde halaylar bitse de benim fotoğraf dağıtma seremonim son davetli salonu terk edene dek devam ediyordu. *Sanatsalarayışlarımızın* doruğunu yaşı-

yorduk! Cino video kamera öğreniyor bense *düğünfotoğrafçılığının* en zor kısmı olan *fotoğraftaki adamı-kadını bul-parayı al pozlanan ruloları laboratuvara götür-basılanları getir* işi yapıyordum. Düğün pastası, limonata, bezgin müzik grupları, *davulcularzurnacılar*, gelinle damadın dansı, haydi horona derken çoğu kez son otobüsü kaçırıyor, kimi zaman ancak Taksim'e kadar belediye otobüsüyle gidebiliyorduk. Cino'nun tuzu kuruydu, zaten Cihangir'de oturuyordu.

O yıllarda Haşim İşcan altgeçidinde otostop yapmanın bir faydası, hayatına pek girmesi mümkün olmayan insanların otomobillerine ya da damperli kamyonlarına binebilmemizdi. Nitekim, cumartesini pazara bağlayan bir geceyarısı önümüzde duran damperli kamyonun şoförü, *Taksim'e mi gençler?* diye sorduğunda, adamın sarhoş olduğunu ve Beyoğlu'na kadına gittiğini, Tünel meydanına damperli kamyonla girdiğimizde öğrenmiş, Galatasaray Lisesi'nin önünde damperliden inmiştik. Ama o kısacık yolda birkaç kez şimdi elektrik direğine, şeritleri ayıran demirlere bindiriyoruz korkusuyla gözlerimi birkaç kez kapamış, gözlerimi açtığımda yola devam ettiğimizi *şükürlerolsunla* karışık bir şaşkınlıkla fark etmiştim.

Cino'nun otostop yolculuğu Taksim'de son bulurken benimki 4. Levent yönüne doğru yeni

maceralara doğru açılıyor, kimi zaman Elmadağ'dan Osmanbey'e dek olan yol boyunca müşteri bekleyen gacıların, orostopolların, lubunyaların, pezevenklerin, *kasıksoğutma* derdine düşmüş abazaların arasında slalom yapmak zorunda kalıyordum.

Cino'nun Levent'teki bir reklam şirketinin *isviçreçakısı* olduğu günlerde ben beş yıl süren lise eğitimimin sonuna gelmiştim ve burjuva eğitimine *sümkürdüğümü* haber alan YÖK, üniversite sınavlarında bana düşük not vermiş, *git işçi sınıfının neferi ol!* demişti.

Oysa biz Cino'yla ticarete atılmaya karar vermiş, bir alıp beşe satabileceğimiz kartpostal işine soyunmuştuk. Önce Zincirlikuyu köprü altında, ardından yeni yıl arifesinde Beşiktaş'ta kartpostal tezgâhı açmıştık ama o başka bir işte çalıştığı için tezgâh başında sürekli ben bekliyordum.

20 yaşıma sadece birkaç ay vardı, havalar çok soğuktu ve annemin yün çoraplarına rağmen ayaklarım buz kesiyordu, eve gelir gelmez sobanın başında ayaklarımı ısıtmaya çalışıyordum.

İşte hayatla bağımın en inceldiği o geceyarısının senaryosunu yazmaya kalksaydım sahne, bir otomobilin arka koltuğunda bir kadın ve iki erkeğin kucağında yatan benim çırpınışlarımla başlar, beni zapt etmeye çalışanların, *dur evladım,*

sakin ol, demesiyle ilk diyaloğa geçiş yapardım. Boğuk, hırıltılı sesle, *ne oldu bana?* sorusunun karşılığı olarak, *zehirlendiniz*, yanıtını verip sahneyi yeniden sızan benim yüzümde karartırdım.

Gözlerimi zar zor araladığımda hastanenin acil servis kapısında bir komşumuz birileriyle kavga ediyor, hastanın kimliğini soran görevlilere durumun aciliyetini anlatmaya çalışıyordu. Başımı kaldırıp olup biteni anlamaya çalışıyordum ki başım sedyeye düştü, gözlerim kapandı.

Uyandığımda kolumda serum, yüzümde oksijen maskesi vardı, sıra sıra dizili yatakların olduğu bir hastane koğuşundaydım. Birkaç yatak ötemde ağabeyim Ahmet yatıyordu, bir saat sonra da annemle babam yanımıza gelebilmişti.

Ertesi gün hastanede çok tutmadılar, hepimiz iyiydik. Eve döndüğümüzde karşılaştığım manzara büyük bir beladan ucuz kurtulduğumuzun kanıtıydı. Salondaki soba tütmüş, bütün evi duman kaplamıştı. Sobaya uzak odada yatan annem, henüz iki yaşındaki ablamın kızı Duygu'ya süt içirmek için uyandığında çocuğun kendinde olmadığını fark ediyor. Annem bizden yardım istemek için odamın kapısını açtığında Ahmet'in ve benim belermiş, tavana dönmüş çıl-

gın gözlerimizle karşılaşınca çığlıkları, haykırışlarıyla bütün mahalleyi eve topluyordu.

Üçüncü sayfa haberi olmaktan kurtuluşumuzu Duygu'nun varlığına bağlayıp, felaket gecesinin ve hâlâ hayatta olmanın şaşkınlığıyla öğleden sonra evden çıkıp Beşiktaş'taki kartpostal tezgâhını açtım. O gün içimde yükselen yaşama sevincini, bu sevincin yüzüme yapıştırdığı garip gülümsemeyi hiç unutmadım.

Hayata dair umutlarım ne zaman dibe vursa o günü hatırlıyorum; soğuk bir aralık günü, 20 yaşıma yaklaşık iki ay kala kartpostal tezgâhını açarken, kartları tellere dizerken kendi kendime, *daha yapacak çok işim var*, diye mırıldanmıştım.

Not: Bütün bunları hatırlamamın, yazmamın nedeni olan Cem Erciyes'in, *2019 yılında yayınevimiz Doğan Kitap'ın 20. yaşını kutluyoruz*, diye başlayıp, *"20 Yaşıma Mektup" adlı bu kitaba sizin de katkıda bulunmanızı rica ediyoruz*, diye devam eden mesajıydı. Aralıklarla da olsa on beş yıl romanlarımı, öykülerimi yayımlayan Doğan Kitap'ın büyüyüp gelişmesinde birçok kişinin emeği olduğuna tanık oldum. Genç yazarlara her zaman özel bir ihtimam gösteren Zeynep Çağlıyor ve Deniz Yüce Başarır'a ayrı teşekkür etmek gerekiyor. 20 yaşını kutlayan Doğan Kitap'ın daha yapacak

çok işi olduğunu biliyorum. Doğan Kitap çalışanlarının Türkiye'deki alt üst oluşlara rağmen hayata yaşama sevinciyle bakmasını, nice 20'li yaşlar görmesini diliyorum.

Geri dönmeyeceksin!

SELİM İLERİ

Dokuz yüz kırk dokuz doğumlu olduğuma göre, dokuz yüz altmış dokuz: 20 yaş. İster istemez Ingeborg Bachman'ın sisli öyküsünü hatırlıyorum; gerçi Bachman "Otuzuncu yaş" diyordu.

Ne zaman okumuştum, Yankı Yayınları, Kâmuran Şipal çevirisi ve çarpılıp kalmıştım. Otuzuncu yaş mı yalnızca dönüm noktası? Bachman "Korkma; bir şey olmadı, sapasağlamsın!" diyor

Bazan sapasağlamken de bir şeyler, çok şeyler oluyor.

Otuzdan çok önce oluyor. Sözgelimi on birinizdeyken. İlkokulu bitirme sınavları. Annem "Ayakkabılarını boyat, öyle git" demiş. Firuzağa İlkokulu'na inen yokuşta, yaşlı boyacımız gözyaş-

larını tutamıyor; Namık Gedik intihar etmiş! Dahiliye vekili.

Adını galiba ilk kez işitiyorum. Tanımıyordum. İntihar ise, biliyordum, çok acı bir eylem. Boyalı, pırıl pırıl ayakkabılarımla okula gittim.

Bizim kuşağın, yani ben yaştakilerin, 20'lik çağları neresinden baksan yıkık yıpraktır. 20'yi geçince, üstelik, her şey biraz daha çatallaşır. Deniz Gezmiş'in fotoğraflarına bakmak yeter; öldürücü tarih sizi ilgilendiriyorsa.

Ama 20 yaşın bilinçsiz sevinçleri, düşleri, ülküleri olabiliyor; 20 yaşa gidişin. Benim ülküm yazar olmaktı.

İstanbul Radyosu'nun yayını –perşembe gecesi saat yirmi bir– Radyo Tiyatrosu'nda Tennessee Williams'ın *Sırça Kümes*'ini dinlemiştim. Ben de insan acılarını yazacağım diyordum.

İnsan acıları karşıma ilk kez "Kirazlar"la çıktı, Reşat Nuri Güntekin'in hikâyesi, ilkokul üçüncü sınıf, okuma kitabımızda.

"Kirazlar" ve *Sırça Kümes*... İnsan acılarına söz vermiştim...

Yalnızca insan acıları mı? Hayır, daha mutlu bir dünya için yazacaktım. Yarın yeni bir gün...

Söylemem gereksiz, Conrad'ın *Zafer*'ini henüz okumamıştım.

O düşlere, o ülküye garip bir iç sızısıyla bakı-

yorum. Hiçbir şeyi değiştiremedim.

Yine de! Geri dönebilseydim, Oktay Akbal'dan, Nezihe Meriç'ten –çünkü ilk onlar!–, Sait Faik'ten, Sabahattin Ali'den herhalde asla vazgeçmezdim. Ne var ki, kim bilir hangi yaralanmışlıklarla. Fakat bugün de herkesle paylaşmak isteyerek.

Sonra Necatigil diye bir şair girecekti hayatıma: Okul kitabımızda "Kır Şarkısı". Sonra –sözcüklerinin yarısını anlayarak– Ahmet Haşim, sonra Oktay Rifat, Gülten Akın, bütün şairlerimiz.

20'me bir zaman kala Edip Cansever. O, *Cumartesi Yalnızlığı*'nı okuyacaktı. Hikâyeciydim artık! Öyle sanıyordum...

Ne yarar bütün o zamanları hatırlamak? Yadsımıyorum; büyük coşkulardı.

Yaşlılık yaklaştıkça, kalp ağrısı oluyorlar. Geri dönülecek bir "20'ler" olmadığı açık seçik duyumsanıyor.

Çok sevdiğim Peride Celal, 1960'larda yazdığı *Gecenin Ucundaki Işık*'ı otuz yıl sonra *Gecenin Ucunda* yapmıştı. Sormuştum. O yanıt: "Işık sönükleşerek uzaklaştı bizden..."

İleri yaşına veriyordum; o zamanlar hâlâ.

Umudun kısılması mı oluyor, bilmiyorum; şimdi bu ad değiştirimini bambaşka anlamlandırıyorum.

Çoktan beri "yolun başı"nı boş yere kurcalıyorum. Çok sevdiğim birçok dostumu kaybettim.

Dostum Ahmet Cemal'in çevirisiyle, Hölderlin'den şu dize:

"Nasıl da akıp gitti bütün bir gençlik?"

Yeniden başlasaydım, kırık dökük bir şeyler, yine yazmaya çalışırdım. Yalan söylemiyorum: O aşk dinmedi. Öyle sanıyorum ki tek tutamağım oldu.

20 yaşımdaki kendime mektup

SHARI LAPENA*

Doğan Kitap tarafından Türkiye'de yayımlanıyor olmak ve 20 yaşındaki kendime bir mektup yazarak yayınevinin 20. yıldönümü kutlamasına katkıda bulunmak benim için bir onur.

Fikir ilgi çekici, çünkü 20 yaşındaki ben, adeta başka bir dünyadan, başka biri gibi geliyor bana. 38 yıl öncesi. Dünya o zamandan bu zamana o kadar değişti ki neredeyse tanınmaz halde. Ayrıca henüz 18 yaşındaki kendi kızım, evden uzakta, Kanada'nın en prestijli üniversitelerinden birinde yeni bir hayata başlamak üzere. Bu fırsatı genç kendim hakkında düşünmek; nasıl değiştiğim, dünyanın nasıl değiştiği, neyin değişmeden kaldığı ve kendi kızıma – böylece hayatın

* Çeviren: Senem Karagözoğlu.

fırtınalı yolculuğuna başlayan diğer gençlere– ne öğüt verebileceğim hakkında kafa yormak için değerlendiriyorum.

Bugün ellili yaşlarımın sonlarındayken ve nihayet en uçuk hayallerimin ötesinde başarılı olmuşken, öğrendiğim bir şey varsa o da şudur: Ne istiyorsan onu yapmalısın, yapabildiğin kadar. Ah, şu meli-malıların zalimliği! Dokuz yaşındayken yazar olmak istediğimi biliyordum – tam olarak bir romancı olmak istediğimi de biliyordum. Nancy Drew kitapları ve midilli kitapları yazmak istiyordum (dokuz yaşındayken). Hiçbir şey beni bir romanın içine girip o dünyada yaşamaktan daha mutlu etmiyordu. Hiçbir şeyin Nancy Drew macera romanlarının yazarı Carolyn Keene'in hayatını yaşamaktan daha iyi olamayacağını düşünüyordum. Tabii sonunda Carolyn Keene'in aslında var olmadığını – o sevdiğim gizemli hikâyelerin arkasında bir yazar ekibi olduğunu öğrendim. Önemli değildi. Carolyn Keene benim idolümdü. Bir popüler roman yazarının yaşamının benim için mümkün olan en iyi yaşam olduğunu düşünüyordum. Kafamdan hikâyeler yazmak, gerçek bir iş yapmak zorunda olmadan, dünyanın dört bir yanını gezmek – bundan daha iyisi ne olabilirdi ki? Dokuz yaşındaki ben, ne istediğini tam olarak biliyordu. Onu dinlemedim.

Üniversiteye başladığımda, roman yazmanın işlevsel bir uğraş olmadığını düşünüyordum. Hayatımı asla bundan kazanamayacağımı düşünüyordum. Çok sevdiğim İngiliz Edebiyatı'ndan alacağım diplomanın da pek işe yaramayacağını düşündüm, o yüzden Siyaset Bilimi ve Ekonomi okudum – ki ikisine de özel bir sevgim yoktu. Aslında ekonomiden nefret ediyordum ama yine de mezun olmayı başardım. Geçenlerde kızımı McGill'deki ilk yıl üniversite derslerini seçerken izledim –Rus Edebiyatı'nın Devleri! Kanada Edebiyatı! Etik, Psikoloji– hepsi büyük ilgi duyduğum ama üniversitede okumadığım şeyler! Kızımın seveceğinin çok belli olduğu bu dersleri seçmesinden çok memnun oldum ve biraz da kıskandım. Onu hayallerinin peşinden gitmeye; ilgisini çeken, ona keyif veren şeyleri yapmaya teşvik etmeye çalışarak büyütmüştüm.

Ben kendi yanlış yolumda gitmeye devam ettim. 21 yaşına geldiğimde yine pek ilgimi çekmeyen ama sağlam bir kariyer seçimi gibi görünen hukuk fakültesine gitmeye kararlıydım. Üniversitede iyiydim ve bir Siyasal Ekonomi diploması sahibi oldum – başka ne yapacaktım ki? Fen bilimleri alanındaki yaşıtlarımın hepsi tıp fakültesine yöneldi, sosyal bilimlerde olanlarsa görünüşe göre hukuğa

gitmeye kararlıydı. Kalabalığın peşinden gittim. Bu bir hataydı.

Hukuk fakültesinden genel itibariyle nefret ediyordum. Avukatlıktan da öyle. Nihayetinde uzun sürmedi. Hukuk fakültesi kütüphanesinde oturup gerçekten yazmak istediğim bir kitabı düşündüğümü hatırlıyorum. Ama hiç vaktim yoktu. Avukat olmaya çalışmakla meşguldüm.

Bütün bu zaman boyunca, okumak benim için bir zevk ve avuntu oldu. Okuyabildiğim her zaman okudum; Rusları, İngilizleri, Fransızları, Kanada romanlarını, gerilimleri, tarihi, kurgu olmayan kitapları. Sonunda hukuğu bıraktım ve öğretmenliğe, İngilizce öğretmeye geçtim. Fakat çok geçmeden okul yönetim kurulunda idareciliğe yönlendirildim ve bundan da hoşlanmadım. En nihayetinde ilk çocuğum dünyaya geldi ve evde kalır oldum. İşte o zaman yazmaya başladım. 39 yaşındaydım. Başladığım yere dönmem otuz yılımı almıştı.

Başlarda gizli gizli yazıyordum – yaptıklarımdan kimseye bahsetmedim. Utangaçtım ve kendime güvenim azdı. Sonunda cesaretimi toplayıp tanınmış bir Kanadalı yazara –Toronto Referans Kütüphanesi'nde kalan bir yazara– *Things Go Flying* (Uçuşan Şeyler) isimli bir edebi komedi olan ilk romanımın bazı bölümlerini gösterdim, o

da bana saklandığım yerden çıkmamı söyledi. Öyle yaptım. O kitap Kanada'da yayımlandı ve ardından ikinci bir edebi komedi olan *Happiness Economics* (Mutluluğun Ekonomisi) geldi. İkisi de nispeten başarılı oldu ama Kanada dışında yayımlanmadı.

Ancak ben hep popüler bir romancı olmak istemiştim. Carolyn Keene gibi. Edebi romancı olarak başlamıştım, çünkü öyle olmak gerektiğini düşünmüştüm. Ama hep bir gerilim romanı yazmak istemiştim. Böylece, bir kez daha baştan başladım. Gizli gizli yazıyordum. Bitene kadar kocama bile bir gerilim romanı yazdığımı söylemedim. Kitabın adı *Yan Evin Sırrı* idi ve tüm dünyada milyonlarca sattı ve hayatımı değiştirdi.

Uzun lafın kısası, daha dokuz yaşındayken ne yapmak istediğimi biliyordum. Kendimi dinlemeliydim. Kendi arzularımı ve hayallerimi dinlememe izin vermeliydim – özellikle 20 yaşındayken, henüz tüm hayatım önümde duruyorken ve kendimden başkasına karşı sorumluluğum yokken. İşte size 20 yaşındakiler için bir tavsiye. Ne istiyorsanız onu yapın. İçgüdülerinizin peşinden gidin. Peşinden giderken öğrenin. Esnek olun. Olabildiğince zevk almaya bakın. Hayat kısa.

20 yaşımdan beri dünya çok değişti. 20'lerimdeyken hiç bilgisayar görmemiştim. Yazılarımı

eski bir Underwood daktiloda yazıyordum. Araştırmalar kütüphanede, kartotekle ve mikrofişlerle yapılırdı. 20'li yaşlarımın başlarındayken bir faksın gelişini ilk kez gördüğümü hâlâ hatırlıyorum. Şaşakalmıştım. Cep telefonlarımız yoktu. İnternetimiz yoktu. Sosyal medya diye bir şey yoktu. İlk e-postamı gördüğümü hatırlarım – inanılmaz diye düşünmüştüm. Kızlarımla, oyuncaklarımın taştan oyduğum Barbie bebekler olduğunu söyleyerek şakalaşırım. Benim büyüdüğüm dünyayı hayal bile edemiyorlar.

Yine de bazı şeyler değişmiyor. Rus Devleri, edebiyat, popüler romanlar. Okumak, inişler ve çıkışlarla dolu yaşamımda değişmez bir keyif ve avuntu kaynağı olmuştur, öyle olmaya da devam edecek. Göründüğü kadarıyla hiç kimsenin güvenemeyeceği kadar hızlı değişen bir dünyada her zaman güvenebileceğim tek şey o.

Bu popüler roman yazma işi hayal ettiğimden daha iyi gitti. Carolyn Keene, eğer gerçekten var olsaydı, benim için mutlu olurdu. Kafamdan hikâyeler yazıyorum, gerçek bir işim olması gerekmiyor ve dünyanın dört bir yanına seyahat ediyorum. Kara Hafta adlı polisiye edebiyat festivali için İstanbul'a da gittim ve Agatha Christie'nin (başka bir idol) *Doğu Expresinde Cinayet*'i yazdığı Pera Palas'ta kaldım. Dubai,

İngiltere, Yunanistan, Pekin, Fransa, İzlanda, Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'nın her yerine – ve bahsedemeyeceğim kadar çok yere gittim. Hayran olduğum pek çok yazarla ve minnettar olduğum pek çok hayranımla tanıştım. Ve bir başka güzel yanı daha var – koltukta uzanıp son gerilim romanlarını okurken çocuklara çalıştığımı söyleyebiliyorum.

Tek bir pişmanlığım varsa, o da popüler kurgu yazmaya daha önce başlamamış olmamdır. Muhtemelen 20 yaşımdayken.

Bu mektubu yazdığım kız

ŞEBNEM İŞİGÜZEL

Bana bir kitap ve aşk getirdin. Ne dün ne bugün işlerin asla yolunda gitmediği ülke, tarihinin en karanlık yıllarını yaşıyordu ama ben, kuşlu perdeli, masasız öğrenci evimde ilk kitabımı yazmıştım. *Hanene Ay Doğacak* 1993 yılı Mart ayında yayımlanacaktı.

Masasız bir evde nasıl yaşanır? Bugün bunun demokratikleşemeyen bir ülkede yaşamaktan çok daha kolay olduğunu düşünüyorum. Kendi yaptığım, uydurduğum sehpanın üzerinde yazıyor, yemek yiyordum. Minik bir televizyonum vardı. Elbette tüplü. Turuncu kasasıyla evin rengârenkliğine uyumlu. Bir daha hiç o kadar renkli bir evde oturmadım, orası ayrı. Virginia

Woolf'u yeni okumuştum. Bilinçakımı evet. Televizyon zorunlu hizmetten yeni dönen doktor arkadaşımın hediyesiydi. "Fena" demişti, "oralarda" yaşananları anlatırken. Oralar hep oralar olarak kaldı. Yirmi altı yıl ne yaklaştırdı, ne uzaklaştırdı.

Sık sık karıncalanıyordu televizyon. Tepesinde yükselen antenleri şöyle bir fır döndürmek gerekiyordu. "Ya da böyle vuracaksın" demişti, televizyonun parlak turuncu kasasında görüntüyü kısa bir anlığına geri getiren sarsıntıyı yaratırken. Hakikat her yerde bizden gizleniyordu. 20 yaşımda apaçık böyle düşünmüyordum ama. O yaşta apaçık düşünülmez. Dünya önünüzden geçer gider, siz öyle bakarsınız.

Bana doğum günü hediyesi olarak geliveren Yunus Nadi Ödülü'nü alacaktım ilerleyen günlerde. Hemen ardından, bir yaz günü olduğunu anımsadığım üzere, kitabım yasaklanacaktı. Benim yaşlarımda bir okur arkamdan kitabımdaki cümlelerle seslenecekti. İnsanlar yazdıklarımı sevmişlerdi. Evet, kendimi avutmasını her zaman iyi becermişimdir.

Kırmızı, ara ara hattı takılan ev telefonum çalacak, aralarında Latife Tekin'den Yaşar Kemal'e, Mehmet Eroğlu'ndan Orhan Pamuk'a isimlerin olduğu bir grup yazarın kitabımın

yasaklanmasına karşı bir bildiri yazıp imzaladıklarını öğrenecektim. "Demek iki yıl önce yazsaydım ben de okuyamayacaktım" demiştim. Kitap on sekiz yaşından küçükler için yasaklanmıştı çünkü. Sansür kurulu vardı. Aynı kurul Henry Miller'ın *Oğlak Dönencesi*'ni de yasaklamıştı.

Kitabımın yasaklanma nedenlerini madde madde açıklayan raporda *Binbir Gece Masalları*'ndan yaptığım alıntı neden olarak gösterilmişti. Yani demiştim, *Binbir Gece Masalları*'nı okusalar onu da yasaklayacaklar. Gözlerimi fal taşı gibi açarak, ışığa tutulmuş tavşan gibi bakarak televizyona demeç bile vermiştim. Sansür zihniyetinin "Madam Bovary benim!" diye haykıran Flaubert'in devrinde, 1800'lü yılların ortalarında kalmış olması gerektiğini söylemiştim. Ne çok şey biliyordu bu kız, aferin ona!

Oysa "Geldim sansür, gidiyorum sansür" diyebileceğim biçimde sürmüştü bu mesele. Mesela: 2015'te İstanbul Film Festivali Ulusal Jüri üyeliğim sırasında sansüre uğrayan bir film yüzünden diğer filmler yarışmadan çekilmiş, dolayısıyla yarışma düşmüştü.

Ancak güzel şeyler de oluyordu. Boşluğa atılmış balık oltasına benzeyen antenleri ve sarsılan minik gövdesiyle arada sırada gösteren televizyonda üstü kapalı verilen karanlık ülke günde-

mine ilişkin haberlerin ardından görece iyi haberlere geçerken söylenildiği üzere.

Ne diyordum: Dünya önünüzden geçer gider siz öyle bakarsınız. Seyretmeyi bilmezsiniz diye ekleyeyim. Malum bugün kırk altı yaşındayım ve bugünden o güne nasihat vere vere konuşma hakkına sahibim. Ama içim titreyerek hatırladığım güzelim 20 yaşın hakkına, "seyretmeyi bilmez ama yaşamayı bilirsiniz" demek isterim.

Anadolu Kavağı'na yüzmeye gider, midye yiyip bira içmeden dönmezdim. İki yıl önce batan yük gemisinin taşıdığı zavallı koyunlardan bazıları takıldığı derinliklerden kurtulup davul gibi şişmiş yüzerlerdi. İşte onlardan birisini hüzünle seyrederken korktuğum başıma gelmiş, akıntıya kapılmış, öleceğimi sanıp çok korkmuştum. Tıpkı bu yıl çıkan romanım *İyilik*'te kahramanıma söylettiğim gibi "Yaşamak istiyordum." İnsan o yaşlarda dramatize etmeye bayılır. Her şey dünyanın sonudur. Ya da tam tersi. Her şey dünyanın başlangıcı.

Akıntı beni sürüklemiş sürüklemiş, şükür açıklara atmamış, kıyıda bir yerde ondan kurtulmamı sağlamıştı. *Sarmaşık* romanımda Boğaz'la bu yüzden boğuştum sanırım. Bir lodos dalgasıyla suya yığılıverecekmiş gibi duran bir yalıcığın kayıkhanesinden balık gibi çekmişlerdi beni.

Ağaçtaki Kız'da halayı, evet yine Boğaz'dan, çıkaran balıkçının yaptığı gibi. Ama onun gibi ölmemiştim. Üzerimde yine aynı yıl ilk kez yaptığım yurtdışı seyahatinden aldığım yüzücü mayom vardı. Kırmızı Speedo. Yalı sahipleri omuzlarıma kenarları eprimiş ama eskiliğinden beklenmeyecek yumuşaklıkta bir havlu vermişlerdi. Bugünkü aklım olsaydı, "Ne güzel, yumuşacıkmış bu havlu" derdim de yalıcığını ayakta tutma derdindeki kadın sevinirdi. Sadece ellisinde olmalıydı. 20 yaş herkesi olduğundan büyük, yaşlı, kocaman göstermez mi?

Ne zaman Boğaz kıyısından geçsem, havluya sarınmış, burnunun ucundan su damlayarak başını eğmiş, kıyıdan kıyıdan denize daldığı yerde kalan kuru giysilerine ulaşmaya çalışan 20 yaşımı görür gibi olurum. O yaşta sizi hiçbir şey bozmaz. Her şey mümkün, her şey olabilirdir, dünyanın başı ve sonu gibi.

Boğulup ölüversem tek kitapla kalıvereceğimi düşünmem o güne rastlar. Oysa ben yaşadım. Kurulandığım havluyu dönüşte yalıcığın sahibesine bırakacaktım. O da beni annesiyle kendisi için hazırladığı çay sofrasına davet edecekti. Dikkatimi çekmişti: Kapıyı yalının içinden geçecekmiş gibi gidiveren belediye otobüslerinden korkarcasına kapatacaktı. Yalının deniz tarafından

içeri dolan maviliği de, "Kim geldi?" sorusunu da, "Denizden çıkardığımız genç kız vardı ya" cevabını da unutamam.

Denizden çıkarılan o genç kızın 20 yaşı yazmak ve hayal etmek sayesinde güzel geçti. Ne olmuştu acaba beni denizden tutup çıkaran o anne kıza? Yalının el değiştirdiği muhakkak. Onlar da beni merak etmişler midir acaba? İmzalı bir kitabımı göndermiştim. Keşke kendim götürseydim.

Eğer merak ettilerse yazmaya devam etti o kız, bilin isterim. Gülkurusu indirimli otobüs biletlerinin atıldığı bilet haznesinde yakıldığı körüklü otobüslerle gittiği okulunu –İstanbul Üniversitesi, Antropoloji– çok sevdi. Arkeoloji hocası rahmetli Güven Arsebük'ün derslerini hayranlıkla takip etti. Yazmanın da bir tür ruh kazısı olduğunu düşündü. Felsefe derslerimize giren Betül Çotuksöken'in her tanımın İngilizcesini, Almancasını, Fransızcasını ve Latincesini altına yazışıyla, bilmekle, öğrenmekle büyülendi.

20 yaşım, 1993 yılım. Tombik şişede bira. Çay. Az kahve bol uyku. Şehri bir uçtan bir uca parasızlıktan yürümek. Şehre gelen güzel filmler, kuruşları sayarak alınan sinema biletleri. Gişede oturanları tanımak, hal hatır sormak. İstiklal Caddesi boyunca çalan müzikler, albümler. Gece

yarılarına kadar açık kitapçılar, kokoreç ekmekler, midye tavalar, balık ekmekler, Kemancı, Hayal Kahvesi, Köprüaltı, *Köprüaltı Âşıkları*. Tamamı kızlardan oluşan rock grubu Volvox. Tarkan, "Unutmamalı"yı söylüyor, Kurt Cobain ömrünün yılını yaşıyordu. Hayaller vardı. Umut vardı. Yazıya adanmış bir hayatın nasıl geçeceği düşüncesi yoktu. Tutkuyla bağlanmak vardı. İlk kez okunan yazarlar, romanlar, şiirler vardı. İlk kez izlenen filmler. Bir tür çocukluktu 20 yaş. Solaris'i ağız açık izleten. Her şeyle büyülenen.

Televizyon günün birinde çalışmaz oldu. Uğur Mumcu öldürüldü. Sivas Katliamı yaşandı. Köyler yakıldı. İnsanlar kurşuna dizildi. Ben keşfettiklerimle avunurken çok karanlık şeyler oluyordu. Acı vardı, ben ne yapabilirdim? Yazabilirdim. Kötü alametler belirmişti. Gazeteci Metin Göktepe'nin gözaltında öldürülmesine üç yıl kalmıştı. Cumartesi Anneleri'nin kayıplarını beklemek için direnmesine de.

Hanene Ay Doğacak için film teklifleri geliyordu. Halen şaşarım gelen teklifleri dinleyip yaşımdan beklenmeyecek bir tavırla onların kâğıt üstünde kalmasını istediğimi söylememe. Rahmetli Onat Kutlar, Atıf Yılmaz ve Orhan Aksoy ile tanışmam. Beyoğlu'ndaki filmci ofisleri. *Hakkari'de Bir Mevsim*'in yapımcısı Onat Kut-

lar'dan eserimin sinemaya uyarlanma teklifini almak onur vericiydi. Günlerce bunu düşündüğümü hatırlıyorum. Onat Kutlar çok değil yedi, sekiz ay sonra The Marmara terör saldırısında ölecekti. 20 yaşında nereden bileceğim günün birinde bir tiyatro oyunu yazacağımı ve burada Onat Kutlar'ın çevirdiği Füruğ şiirine yer vereceğimi? Yolun uzun olduğunu nereden bilecektim?

Herkes The Marmara'da buluşurdu ve kapalı mekânlarda püfür püfür sigara içilirdi. İçeri girince seramik kaplı masaların ardında hayal meyal yüzler seçilirdi. İlk French Press kahveyi orada içmiş olmalıyım. Kolombiya kahvesinin tadı, kokusu ne güzeldi. Peki bu kahveyi niye huzur ve mutlulukla içemiyorduk? Yolunda gitmeyen şeyler vardı. Hiçbir zaman da yolunda gitmedi. Bir gazetenin bombalanmasına, "Ülkene Sahip Çık" manşetiyle çıkan gazetenin bir grup aydın tarafından satılmasına çok değil, bir yıl vardı.

Aynı yıl ağır farenjit olacaktım. Âşık olacaktım. Paul Auster'ın *Ay Sarayı*'nı okuyup tutulacaktım. Oradaki gibi jambonlu yumurta yiyecek, yanında kahve içecektim. Hasta olduğumdan bunları bana hayat arkadaşım yapacaktı. Birbirimizi çok ama çok sevecektik. Birbirimizi hep sevecektik. Çocuklarımız olacaktı. Şimdi, *Hanene Ay Doğacak*'ı yazdığım yaşta bir kızım var.

Hepsi oldu. Ben aynı kız. Yazıya; hayal kurmaya tutkuyla bağlı.

Bir şey daha: *Karanlıkta Dans* filminde Björk'ün güzel bir sahnesi vardır. Büyük hayranı olduğu dansçıyla tanışır. Şaşkınlıktan ağzı açılır, öylece bakakalır. 20 yaşım, sevdiğim yazarlarla tanışmanın hatta arkadaş olmanın Björk'vari şaşkınlığıdır aynı zamanda.

Ben, bu mektubu yazdığım kız. Orada, bu zamanın sinemasını, müziğini, sanatını, edebiyatını yaratacak, o yılların heyecanlı genç insanlarının arasında. Umudumuz vardı. Benim umudum yazıydı. Başka türlü nasıl yaşanır bilemedim. Yazıyla yaşadım, yazmak için yaşadım.

Kendinin yalnızı

TAHİR MUSA CEYLAN

Öyle bir sıkıntıdan patlayıp çıkmıştım da halka halka kerhane tatlıları yiyerek ancak kendime gelmiştim. Sonra da elbiselerin giyildiği gövdeden dikildiği, bebeklerin ölülerden doğduğu, ayın Tanrı'dan yapıldığı o dehşetli akşam kasıklarımda bir sızıyla Dilenci Vapuru'na binip, 20 yaşımda çubuk bacaklı kızlarla sancılı ferahlıklar yaşamıştım.

Neredeyse yarım asır sonra bugün yine aynı vapurdayım, o gün oturduğum bankın karşısında oturuyorum. Kadıköy'den, bukleli uzun saçları olan 20'li yaşlarda bir genç benim kırk yıl önce oturduğum yere oturdu; çok kendime benzettim, onca yıl evvel ben de kafatasımdan yapılmış

kıkırdak saçlarla onun kadar sarışındım. Moda'daki saatlik evlerin birinden çıktığı belli, 20 yaşındaki ben gibi olan genç bitkindi; öğütlerimi gece yarılarına kadar ses etmeden kimi zaman yarım kulakla kimi zaman da can kulağıyla dinledi.

Evlat, konuşmalarımda giriş, gelişme yapmıyorum, tetiğe değer değmez patlayan tabanca gibi konuya giriyorum. Görüyorum ki kuvvetli olmak için kendini sıkıyor, nefesini kesik kesik alıp sonra upuzun veriyorsun. Halbuki insan zayıflıklarına izin vermeli biraz, öylesine kuvvetlere gerek yok dünyada, o kadar kuvvet sığmıyor hayata. Yoksa pörtleyip şişiyorsun bir yerlerinden, damarların genişliyor, tenin kızarıyor, kaslarına acayip haller oluyor... Dostluğunu zayıflığın üzerinden kur, insanlarla kuvvetli taraflarını ayırıp zayıf taraflarını birleştir, iki taraftan süklüm püklüm yollanan tespihin imamede birleşmesi gibi, kaynaşıp git insanlarla.

Ardı ardına sıralıyorum, elini çabuk tutup bunları yaz bir tarafa. Bir yere girişin de çıkışın da olay olmasın. Ben hâlâ bazı yerlere facialarla girer çıkarım belki ama o başka. Apartmana girdiğimde asansörde yanlış düğmeye basar katı tutturamaz, bir alt ya da üst katta inerim. Evdekiler zili duyup kapıyı açıyor ve karşılarında

kimseyi görmeyince apartman boşluğuna doğru telaşla, "Üst kattayız" ya da "Bir alta inin" diye sesleniyorlar, sesli bir direksiyonla yönümü ancak bulabiliyorum! Haritaya bakarak da yol bulamam ben, illa birine sorarım ve onun tarifiyle deneme yanılma yaparak yol tuttururum.

Benzer şekilde, bir önceki ya da sonraki duraklarda inmeyi geçtim, tamamen ayrı yöne giden metro hatlarına bindiğim, otobüs duraklarında beklediğim az olmamıştır. İnsan bu zararsız saçmalıklarını hoş görebilmeli, ama kendini affetmeyi öğrenmenin bulunmaz fırsatı bunlar. Daire numaralarını katlara göre bölüştürmeyi öğrenirsen apartmanlarda küçük telaşlar yaratmazsın, harita okumayı 20. yaşında öğrenirsen de yeryüzünden, bir kadın boynundan çalınıp erkek ceplerine düşmüş kolye gibi duran sebepsiz semtlerde yürek çırpıntılarıyla kalmazsın. Hırsızlar cüzdan okumayı ve ardından iki parmağıyla okutmayı nasıl on yaşında öğreniyorsa sen de harita okumayı ve daire sayısını katlara bölerek kapı numarası çıkarmayı yirmilik dişlerin çıkışından sonraya bırakma, yoksa yüzlük dişlerin çıkana kadar düzelmez bu her adımınla yarattığın vaveyla.

Bu tür sıradan şeyleri öğrenmek ve sıradan insanlarla yakınlaşmak önemlidir. Sıradanlığın bir gücü olduğunu bil. O güç bitmek bilmeden

tekrar edebilmesindedir, sıradan olaylar üzerine üst üste gelir, sıradan insanlar karşında art arda dizilir. Onların tekrarından sıkılırsan kendinden de sıkılırsın, çünkü sen de sıradan olaylar dizisi sonucu zuhur etmiş bir var olansın. Her sabah doğan güneş, her gece gelen uyku, her nisan yağan yağmur, her öğle çöken açlık hissi, sokaklarda baş yastığı kuturundaki kalçalarıyla peş peşe geçen kadınlar, her sabah beşte gelen sevişme isteği ve her ikindi üçte "Çöp" diyerek kapı vuran kapıcı güçlü şeylerdir. Bir kapıcıyla sakın tartışma ve aidatı ödemediysen sakın ona muhtaç olma. Etten bir silahın ne demek olduğunu o zaman anlarsın. Geçelim, bunlar sıradan olmasa bile sıradan sayılması gereken olaylar. Türkiye'de içinde kapıcının geçtiği her olay, hatta cinayet bile sıradan hatta sıra altı sayılmalıdır. Ülkede insanlarımızın yarısı açıkça söylemese de bu rahat mesleği yapmak ister, ama yine de kimse kapıcı tayfasına bulaşarak iş görmek istemez. Her apartman ihtiyacı olmasa da bir kapıcı tutar, böylece apartman sakinleri ve hatta tüm muhittekiler konuya komşuya kapıcıdan daha yukarıda bir sosyal konumu olduğunu göstermiş olur. Öyle ya, eğer daire sahibi birisi kapıcı olacak statüde ise kendi apartmanına haydi haydi bir kapıcı dururdu, diğer daire sahipleri ona kapıcı-

lığı severek verir, çünkü böylece onlar sadece kapıcıdan değil, aynı zamanda daire sahibi olmaktan da yüksek bir statüde bulunduklarını kanıtlamış olurlardı.

Şimdi bahsedeceklerim daha insani şeyler. Bir insanın yerde kalmasına asla izin verme, hiçbir zaman, ölüme kadar gidebilirsin. Yerdeki senindir, sensindir çünkü. Mars'ta ikiniz kalmışsınız da o Mars'a kapaklanmış kalmış gibi düşün. Ne büyük bir marsyüzü yalnızlığıdır o, her şey yatay, tek sen dikey... Yukarıya doğru onca ağırlığınca boşluk, bir cins negatif varlık, yani yokluk ve üstündeki pozitif varlık, yani Tanrı ya da doğa bile rahat edemez böyle şeylerden. Peki ben ne yaptım? İnsanları kaldırdım ama dikeni de batırmaya devam ettim. Onca yardımdan sonra herkes nasıl olsa diken yemeye gönüllü oluyor, çünkü böylece aldığı yardımın bedelini kısa yoldan ödemiş bulunuyorlar. Yaptığım iyilikler hiç göze görünmedi, çünkü hepsinin bedelini eksik ya da fazla almış oldum. Benimkisi insanları dayanılmaz acılardan kurtarıp dayanılır ağrılar vermek gibiydi. Ağrı söz konusu olduğunda insanoğlu derece koymuyor, diş ağrısını da, kırık ağrısını da, baş ağrısını da bir sayıyor. Acılar için ama derecesi var, aşk acısı en tepede, yalnızlık en dipte, burada tepe de, dip de aynı şey olup biri

pozitif, diğeri negatif iki farklı sonsuzluktur. Dikkat et o yüzden, benim gibi başkasının acısını çeken, kendinin yalnızı olan, aşkta kavrulmuş bir adam senin için baş ağrısı olup kalmasın.

Tanımadığın, küstüğün, hatta dövdüğün insanla bile aranda hep bir bağın olsun. O bağ bir gergidir ve bir gerginliği olmalıdır. Çok yaklaşanlar gevşek bağdan sıkılıp kaçarlar, bu kaçışın ardından gergi çok gerilir ve bir süre sonra dayanılmaz olarak geri teper, taraflar uçarak birbirini vurur. Gevşekler kaçkın, gerginler katildir. Bu tür tezatların birliği... Pascal'a dönelim: Birileri adildir ama günahkâr olduklarına inanır, ötekiler günahkârdır ama adil olduklarına inanır. Cem edip söyleyelim: Her katil açık biçimde günahkârdır ve haksız yere kendi lehine adaletsizlik ister, ama kendi aleyhine haklı yere adalet alır, her gevşek kaçkın yapmadıkları için gizli biçimde günahkârdır ve haksız yere kendi lehine adaletsizlik ister ve onu alır. Sana söyleyeceğim, katillerle gergiyi hafifçe gevşek tut ki, gerginin geri tepmesine neden olarak dönüp sana vurmasın, kaçkınlarla ger, ger ki dönüp sana vursun ve böylece sen ona vurma hakkı kazanıp hem onun hem kendinin günahlarını açığa çıkartabilesin. Günaha gireceksen eğer bir şey yaparak gir, bir şey yapmayarak girdiğin günahtan kurtulması

zor oluyor, o zaman çünkü insan kendini suçlamaktan kolay kaçıyor, gizli günahlarda hep ger, ama yeryüzünde bir adalet olduğuna da inanma.

Günahkârsan hapishanede kal ama hapishane gibi bir yerde asla kalma. Hapishane taklitleri hapishaneden daha feci yerlerdir. Kötülükler örtbas edilir, iyilikler kaybolur gider, geniş delikli bir elek gibi, her şeyi düşürür aşağı, aşağısı zaten çakıl taşı... Ailelerin içine girerken de, dışına çıkarken de dikkat et, ailelerin içi hapishane sistemi, dışı Hindistan gibi kast taklididir...

Eğer bu hapishanelerin, kastların içinde aniden gelen bir Viyanalılık hissi olur da, operaya gider gibi giyinirsen bir gün, hep rahatlatıcı çöplerin arasına bırak kendini, alkol kokularının buhurunda İstiklal'in arkalarında dolaş. Alkol dilenilen kapılara monte olmuş insanların arasında gezin, oyuncak sokaklardan çıkma bir süre. Anlayacaksın ki, demir kadar sahici yaşamların arasında alüminyum çubuk gibisin. İstiklal'in büktüğü her adam Perşembe Pazarı'na indiğinde ilk girdiği nalbura, "Yelpaze var mı ablacığım?" diye sorar şaşkınlıktan. Oralarda öyle olur, olağan olanla bile oğlan olunur. Hele Bronx'un olduğu Küçük Beyoğlu'nda dolanırsan bir yol, yukarı bakmadan tırnaklarının üzerinde yürü. Pencere pervazına konmuş memeli her

kartal seni kapıp yuvasına atar, buraları erkeğin döndüğü yerlerdir!

Oralarda bazı sokaklar vardır, Nane, Mis, Balo Sokak mesela... Saymayı unuttuk ama, İmam Adnan'da kaç kadının üstünden kalkarsan kucağında bebek değil, o kadar teratom bulursun. Der ki kadın, "Bak saçı, gözü, dişi, teni, eti var, yalnız hepsi doğru yere ekildiği halde yanlış yerde bitmiş, ama çocuk senin çocuk." İnanma urdur, hem de kaç adamın dölünden peydahlanmış, bir bileni yoktur. Düştüğün öyle bir tongada önüne geleni vur, nasıl olsa o sokakta vurduğunun hesabı yoktur.

Hayvanat bahçelerini sevememiştim, sen hayvan hapishaneleriyle karşılaşacaksın, sen de onları sevmeyeceksin elbet, ama oğlun büyüdüğünde mezbahadan başka şey kalmayacak ortada. Gençliğimizde ne olduysa oğlunun gençliğinde de bir fazlası olacak, önce ağaçlara geldi, sonra hayvanlara, şimdi sıra insanlarda... Hızar ağaç mezbahasıydı, sonra hayvan mezbahaları çıktı, oğlunun zamanında insanlar mezbahaların sahibi değil, kurbanları olacak... Hani insanlar çöpleri ayırıyor ya, bu şişe, bu plastik diye. İnsanlar da orada kemiğine, etine, yumurtasına, sinirine göre ayrılacak. Unutma, dünya hiçbir zaman iyiye gitmez, ileriye gider ama iyiye gitmez. Biz ileriyi iyi zannederiz. Hangi dere dağa

doğru akıp da kurumadan kalmış, öyle olsaydı, dağlar yerinde kalmaz, hepsi göğe doğru deniz olurdu.

Başka konuya geçeceğim şimdi. Aşkı erken yaşa, çocuk denecek yaşta yaşa. Böylece kemiklerin kırıldığında hemen geri yapışır, sakat gezmezsin; hem acısını çekerken hem başka kadın bulup düzelirken olan kaşıntıyla kolay başa çıkarsın. Yaşlıyken kafa üstü çakılınca parçalı kırıklar, tuz buz olmuş omurlarla dağılmış oluyorsun, ameliyatsız, çivisiz, testeresiz ayağa binip devam edemiyor, değneğe binmek zorunda kalıyorsun. Aşkı pamuksu bir bulut, ferah bir ılıca, ılık bir sabah sanma, aşk insanı magnum bir fişekle vuran mavzerdir. Aşk çocukluğun veremi yaşlılığın kanseridir; yaşlılar kanseri yenemediği gibi denk gelip verem olanına çatsa onu da yenemez, çocuklar ama veremi zaten yener de kansere de pek pabuç bırakmaz. Kanserine denk gelmişsen aşkın, ne kadar çok uzatırsan o kadar metastaz yapar. Yaşlılar kanser oluyor diyorlar, hayır kanser olmuyor, aşk oluyor, iyileşmeyince kansere karıyor.

Fakirliği öğren. 20 yaşındaki adama parasız olsa da fakir denmiyor, sonrasında da insan az çok bir zenginlik buluyor, o zaman da fakirliği öğrenecek yaş kalmıyor. Genç bir fakir için en kıymetli

şey çaydır. Posayı nasıl kullanacağını iyi bilmelisin. İlk seferde çayı fazla suyla demlemeyeceksin ki, tüm husye suya geçmesin. İlk demlenen çay hep ziyan olur, çünkü çay çok deyince, seveni var sevmeyeni var ama önüne gelen içer ve çay aniden biter. Ama ilk sürüm çay nedir, içtiği çay kaçıncı tasniftir bilen bir tiryaki değil de sıradan bir misafirin olursa, iki bardak su ekleyip posaya zevahiri kurtaracak kadar çay her zaman çıkarabilirsin ve kıymet verilerek içilen çay asıl odur. Bütün zevkli şeyler kenarından azıcık fakirliğin hissedildiği şeylerdir. Çayın varsa ekmeği herkes verir. Misafiri çaya davet edebilirsin ama kimseyi ekmeğe davet edemezsin.

Oradan oraya geziniyorum konuşurken; bir adamın ensesi çatlak pulluysa çiftçi ensesidir. Güneş vurmuştur, kürek yemiştir, kuş konmuştur. Seviştikten sonra sırtüstü yayılıp tarlada ensesini tezeğe dayamıştır. İnsanların yüzüne değil o yüzden enselerine bakarak ağla, daha uzun sürer gözyaşların.

Yaşarken damla damla yaşlarla, sanki bir ruh müzesi kuracakmış gibi, ince şeylerle doldur ruhunu. "Tıp" diye düşsün içine her dokunduğun, o her şeyden zincirleri kavisli bir köprü kur içine. Sıkılınca üstünde yürürsün, "sırat" gibi... Müze böyle kurulur, ruhun geçtiği her yer, dokunduğu

her şey ruhun müzesi olur. Ruhun dokundukları onun çarmıhı, müzesi de yaşlılığıdır.

Tatil sonrası sakın otelde bir şey unutma. Havaalanına doğru yola çıkmışken o koca otobüs geri döner, yolcuların kalça kuturundan dar koltuklarda otururken, otobüsün dönüşüyle beraber kıçını biraz daha taşırdığı, bacağını daha fazla uzattığı koridordan ip gibi incelerek ancak süzülürsün. Sonra otobüsün önünden koşuyormuş gibi yaparak ya da hızlıymış gibi yürüyerek girersin otele. Bu zamanlarda biraz eziyet çekiyormuş rolü oynamak kesin olarak şarttır. Sende bir kusur bulmak peşinde her hareketini adeta emmek için cama dayanmış olan kaşı kalkık yolcular otele gidişinin karakterini asla belirleyememeli. Koşsan, "Aslında daha hızlı koşabilir, bu koşmuyor koşuyormuş gibi yapıyor" ya da "Hiç bu kadar yavaş koşan birini görmedim" derler. Yürüsen, "Saygısıza bak, küstahlığından koşmuyor, azıcık kıçını sallasan incilerin mi dökülür?" diyerek gecikmenin bedelini ödetmeye kalkarlar. Toplanan binlerce şeyden hiçbirini unutmayan tatilcilerin unutkan yol arkadaşlarından alacaklı olduğunu ve bu alacağın dedikodu, küstah iki bakış ve bir burun kıvırmayla alınacağını herkes bilir, unutkan olanın yolculuk statüsü düşüktür. En zoru da otobüse döndüğünde, ilk basamaktan

çıkıp da yüzünü herkes görebilir duruma geldiğinde insanın derisini pul pul dökerek duyulan utançtır. Hiçbir şoför böylesi durumda arka kapıyı açarak dışarıdan içeriye kolay bir sıvışmaya meydan vermez, inerken içeriden dışarıya vermediği gibi. Nihayet o yolcuların birinden değil tamamından parasını alıyor ve çoğunluğun dedikodusu için malzeme üretmekle görevli. Bu parayla tutulmuş hain, sen içeriye adımını atar atmaz tıslatarak kapıyı kapatır ve aniden hareket ederek seni ilk koltuktaki adamın üstüne yığar. İçler acısı bir tebessümle özür dilersin. Bitmez, şoför hainliğini sürdürür ve ani bir frenle bu sefer seni adamın üstünden alıp sırtüstü ön cama yapıştırır. O sıra diğer ön koltuktan yavaş fakat tane tane bir ses çıkar: "Şoför bey yavaş olun, arkadaş ön camı kıracak." Hemen oracıkta ölerek herkesin vicdanına bir damla suçluluk düşürmek ve ruh müzelerine bir ayıp eklemek istersin ama o da olmaz. Böyle durumlarda nefessiz kalmamanın tek bir yolu vardır: Camdan dirseklerini dayayarak ileri atılmak ve koridorda ayağının ucundan başkasını görmeyecek, çeneni göğsüne değdirecek kadar öne eğilmek ve şoförün yeni manevralarına direnecek şekilde koltuklara sıkıca tutunarak kimseyle göz göze gelmemek için otobüsün en gerideki koltuklarına

kadar ilerlemek. Oturacağın koltuğu en arkadan seçince herkesin adalet duygusu tatmin olur, bu duyguyu bozmaman için otobüsten inişinde bavulunu en son alman, bindiğin uçakta da tuvalete yakın son koltuğa oturman tercih edilir. Ancak o durumda bavul beklerken bir erkek gelip seni bulur ve iki kelime laf ederek bütün bir grup adına günah çıkarır. Ama kadınlar her zaman bu af seremonisinin dışında kalarak çeneleri kalkık halde, pembe bavullarını çekerek kendilerini bekleyen eşlere doğru ilerlerler. Ruh müzelerinde uçak iniş kalkış zamanları, ilk hareketine başlamış otobüsler, küçük insan facialarının mekân ve zamanları olarak kayıt altına alınmalıdır.

Bir söyleyeceğim de işçilerin, ustaların gücünü sınamamandır. Su tesisatçısı olur, şoför olur veya boyacı olur, bunların marifeti, kendilerini başından uysal gösterip yapacakları işin bedelini söylemeden işe başlamalarıdır. Henüz "şudur" denilmemiş bir bedelde iş yapar, iş bittikten sonra iki kat bir rakamla önüne gelirler. Sen, "Hele bir iş bitsin, ben bu uysal adamı düşük fiyata nasıl olsa razı ederim" dersin ve o yüzden işin bedelini tam olarak konuşmazsın, o da senin öyle düşündüğünü bilir ve "Nasıl olsa artık geri dönüş yok" deyip fiyatı iki kat söyler, yani senin oyununla seni kündeye alır. Parayı vermesen her gün giderek

artan bir çapulcu yığınıyla kapına dayanır. Anlarsın ki, o uysal adam biraz daha zaman geçerse tam bir Ali kıran baş kesen olacak, çaresiz elini cebine atıp istediğini verirsin. Parayı aldıktan sonra, yetmezmiş gibi bir de, "Bunca zaman gidip geldim, senin yüzünden iş yapamadım, beş yevmiye parası daha vereceksin" demez mi? Bu insanların bütün gücü hamur gibi yapışkan, şekilsiz ve basitçe kurnaz olmalarındadır. Ateş tuğlalarını nasıl dizersen diz bacayı çelik bir örtü gibi kapatır ve üstlerinde ne yanarsa yansın yüzleri kararacak karşı koyarlar ya, bunlar da öyledir; sen onların yakmayan ateşi, onlar senin yansa da dağılmayan tuğlandır. Böyleleri birbiriyle uyum sağlamak ve o uyumla bir güç sahibi olmak için hamurdurlar. Yığma bir binayı sıradan tuğlalar ve daha da sıradan olan harç taşır. Onların sessizliğine ve bir cazibe taşımadan varoluşlarına kanma, bu hergeleler sadece güçlü olmakla kalmaz bazen yiğittirler de.

20'li yaşların sonuna gelir de şöyle otuzuna merdiven dayarsan ilk depresyonunu tadarsın. Senin kanserin o olur. Elbiselerinle uyuyacak, ekmeği bölmeden ısıracak, yatak odasına kadar gitmeden salonda uyuyacaksın. Rüyalarında kafan şişecek, ellerin incelecek, bir sonu olmayan karmaşık konuların altında kalıp uyanmadan

işin içinden çıkamayacaksın, uçurum gibi. Sonunda bir sabah kalktığında kendini şunu derken bulacaksın:

"Senin yaşaman bir kazanç değil, ölmen bir kayıp hiç değil."

İşte o zaman kork kendinden, iki yaşındaki bir koyunu kes, yüz derisini, çırılçıplak yat içine ve dışına çıkamayacak biçimde Hristo teyeli ile dik kendini. Çobanın dürtüp durduğu, köpeğin ha bire kendi yoluna sokmak için havladığı, kurdun boynuna atlamak için koşturduğu hangi koyun depresyonda gün geçirip de uyuntu halde gezebilir ki? Posta sinmiş o panzehir bir haftada senin derine geçer ve o koyunun kurdun ağzından kurtulduğu gibi kurtulursun hastalıktan. Teyeli sök, tüy gibi hafifle ve uzun bir yol tutarak yürü. Bunu yapmayıp da, "Yılan yağıyla derdin kasvetin üstesinden geliyor, kara sevdayı, melankoliyi iyileştiriyorum" diyenlere sakın kanma, ama saflığını da kaybetme, saflar cezadan muaftır.

Dünya basit bir yerdir, ama sen basitliğe karşı hoyrat davranma, kötülük ve iyiliği eşzamanlı üreterek basitliği döndüren düzeneklere karşı şövalyeliğe kalkışıp kendini köreltme. Bu düzenekler öyle saat dişlisi gibi çalışmaz, daha çok su değirmeninin çarkı gibi yalpalayarak dönerler. Çarklar, yavaş yavaş menderesler çizerek akan

bir akarsu rejiminde düzenli biçimde çalışıp sonunda nezaketin, basiretin, sadakatin, yiğitlik ve cömertliğin, merhamet ve sadeliğin, saflık ve aşkın galip geldiği kesintisiz bir süreç öğütür. Ama eğer nehir kurur ya da suyu azalırsa çark dönmez olur tabii ki; yaşam bir yokluk dönemi-nin içine girer ve haydutluk başlar tabii ki, kadınlar sadakatini yitirir, erkeklerin gözü kararır, ölümler olur. Ya da debi çok yükselirse yaşam çılgınlık dönemine dalarak sefahat başlar, ardın-dan da savaş ve yıkım gelir. Hayat bir ileri bir geri gidip zikzaklar çizen manik-depresif bir hastadır ve biz onun kovuklarında savrulmadan tutunmaya çalışırız.

Yeryüzü döngülerinin ruha verdiği zararları pansuman edecek en sıcak yer mutfaktır. Orada ateş ve buz kendine has kutularda saklanır. Bir sürü yiyecek el altında tutulur. Yatağa giden ilk kıvılcım hep oradan başlar. Şarap oradadır, zey-tin orada, eğildiğinde kadınların kalçaları, çöktü-ğünde göğüsleri en dolgun halleriyle sere serpe orada görünür. Erkeklerin pansumanı ve önce-sinde ruhlarını kesip biçen ameliyatları orada yapılır. Acayip, bir düzene girmeyen, "solipsist" denenlerin bile tımarlandığı yer mutfaktır. Kadınlar erkekleri ortaklığa, cömertliğe ve üre-meye orada razı eder. Hayatın en cilveli olduğu,

kadınlara işveyi, erkeklere yola gelmeyi öğrettiği yer mutfaktır.

Mutfak, eğer hayatı yeniden üretecekse ferah feza şekilde geniş olmamalı, insanlara, birbirine sürtünecek dar alanlar bırakmalıdır. Ama insanı sürtünmekten başka şey yapamaz hale sokacak kadar da dar olmamalıdır. Her şeyi yap ama sakın dar bir mutfağı olan evde oturma. Kadında zevk kaybolur, titizlik baş gösterir, o evhamla hanım önce masayı, sonra ocağı, ardından seni temizler. Tencere boşalsın, tava temizlensin diyerek önüne kalmış yemekleri sürer, senin mortu çekerek temizlenmen bu yolla, metabolik bir çöp kovasına dönmenle olur. Kadın böyle yapmaya başladığında önce ağzından sanki sucuk gelir, boğazında fasulye çimlenir, şekerden baygınlık olur, tansiyondan baş ağrısı peydahlanır, sonrası malum.

Ahlak tarladan, ahlaksızlık mutfaktan çıkmıştır. Anneler tavuğun yağlı tarafını oğlanların, kemik tarafını kızların önüne koydukça, kocanın önüne de herkes tavuk yerken ıspanak sürdükçe insanın içindeki ince kemikler kırılmaya ve yanlış yerden yalan yere kaynamaya başlar. Bebekler rahimde ahlaksızlıkla karşılaşmadığından iki yüz yetmiş sağlam kemikle doğarlar. Doğumdan sonra mutfak ahlaksızlıklarıyla başlayan kırılma dökülme ve yalan yanlış kaynama yüzünden iki yüz altı

kemiğe kadar inerler. Üzengi kemiği çatlak kadın bile gördüm ben; herkesin dünyası yirmi dört saatte bir dönerken onun dünyası saatte bir dönüyordu. Sadece kırık kulağının üstüne yatarsa dönüşler on iki saate kadar yavaşlıyordu; olsun hayat öyle de sürse, öğlenin ortasında gece, gecenin ortasında ışıklı bir öğle yaşamaktan başka bir sakınca doğurmuyor. Peki üzengi kemiğindeki kırığın sebebi neydi diye sorarsan, sebep kızın, kemiği kemirmeyip göğüs etine dadanması ve kulak tözüne anasından yediği şamardı.

Dünya demişken, gezegenler değil ama, insan davranışı tam bir küredir. Alırsın verirsin, döker saçar toplarsın, sevişirsin, sevişmekten bıkarsın, uyursun uyanırsın, doyarsın acıkırsın. Sonra bir de çaprazına şeyler olur, doyunca canın erkeksen kadın, kadınsan erkek ister, sevişince de canın yemek ister, çaprazın çaprazı yani. Başka başka mesela en büyük kavgaları aynı kanı taşıdıklarınla yaparsın da kan bağı taşımadıklarınla imrenilecek yakınlıklar kurarsın. Uçların birbirine bu kadar dolaştığı şey, şişten şişe geçmiş ama hâlâ bebeğe bile çorap çıkmamış bir çile yünde olur, o da kördüğüm olmuş bir top yumak demektir. O yumakta her uç birbiriyle düğümlendiğinde zuhur eden şey küredir. Küre olmayan atmosfere insan davranı-

şı sığmaz, insan öyle yerde dolanmaz, dolanırsa ancak bir yuvarlağı dolanır, hasılı insan ancak bir küre olarak çözülecek şekilde dolaşıktır.

Davranış başından belki küre değildir, onun yerine otuz iki yandan kalp kesim yapılmış pırlantadır, kristalleri ışığı iyi yansıtır ama başta ışık olmak üzere her şey kesik kesiktir. Birine borç verirsin ama geri alamazsın, bir öksürük vardır ama etrafta hasta bulamazsın. Hamile kadından geçilmez sokak, ama o uçtan bu uca bak çocuk yoktur. Çocuk vardır bu sefer anne yoktur, ölü vardır silah yoktur, hafiye vardır kanıt yoktur... Ardı arkası gelmeden yanıp sönen, ışıltılı yalanlar yaratan prizma gibi... Ahlak mesela prizmasını henüz kurmuş yeni toplaşmış bir köyde insanların arasında dağılır. Yani Hasan ile Hüseyin kötüdür ve içlerinde ilaç için tek iyilik yoktur, Mehmet, Ali, Kemal, Turgut da iyidir ve içlerinde mostralık niyetine bile kötülük bulunmaz. Musa bostan eker ama Mustafa mısırdan şaşmaz. Bu kesik kesik varoluşlar, birbiriyle devam etmeyen uzantılar, keskin kenarlı geometrilerde olur. Ama insan kendini çoğaltmaya başladığında, birbirine yapışıp uzadığında prizmaları eğer ve küreye doğru büker. Yaşam bir kürenin içinde dönmeye başladığında da, artık kimse iyi ya da kötü değildir, ahlak o zaman

insanların arasında değil içinde dağılır, yani insan hem iyi hem kötü olur, duruma göre; hem bostan hem mısır eker, pazara göre, havaya göre, hem orospu hem iffetli ya da hem hain hem dürüst olur, kadına göre, adama göre ve onun verdiği ya da vermediği sevgiye göre.

İnsan küreye girmişse iyilik gibi delilik de dağılır, o deli ben akıllı olmaz. Çağımızda herkesin bir psikozunun olması lazımdır oğlum. Kimisi bir kadının ya da adamın, bazıları paranın, ötekiler alabildiğine okyanusların, berikiler tek tek pulların psikozundadır. Psikozdur bunlar. Ne olacaktı yani? Kelebekler Vadisi gibi bütün eve pul dizmiş, tek basacak oturacak yer bırakmamış adam; bu delilik değil midir? Deliliktir ama güzel bir deliliktir. Peki piramit zamanının tımarhanesinde yatanların ruhundakinin güzel mi güzel, aşk dolu bir delilik olmadığını kim biliyor? Onların hiçbirimizi kıskanmadığını, hiçbirimize karşı nefret duymadığını biliyoruz. Ha belki bizi sevmediler, ama sevdikleri bir şey vardı: Tütün, az şey mi tütün sevmek ve "cıgara, cıgara" diyerek sevgilisini herkesten isteyebilmek!

İnsan küreye girmiş, küresel olmuş diye ondan saygını eksik etme yine de, ruhu yoksa eti kemiği vardır, öyle de böyle de insandır. Ama bazılarına daha fazla saygı duy. Mesela iki buçuk santimlik

iğneyle kırk sene terzilik, on parmağıyla arzuhalcilik, kocasız bacasız annelik, kıl gibi iplerde cambazlık yapan, boğazında ateş topuyla sevda taşıyan ve asılacağını bilerek mahpusluk yatan insanlara daha fazla saygı duy, duy ki adalet ortaya çıksın. Adalet zaman gibi olmayan bir şeydir, o yüzden var edilmesi gerekir. Eğer saygını, sana göre hak edenlere, sen kendince hak ettikleri kadar bölüştürürsen kendiliğinden var olmayan adaleti bir bataklık bitkisi gibi hızla büyütmüş olursun. Saygının bölüştürüldüğü şekil, adaletin önüne alıp sürdüğü izdir.

Bir şey çok sık oluyor, Brezilya'da da gördüm, Mısır'da da, Magribi'de ve hatta burada da gördüm... Onu tanıtmam lazım sana. Bazıları korkusunu, kaygısını bile isteye artırarak kendinde, kendinin sığınacağı bir sahip bulmanın yoluna bakar. Diyelim dövüp çarpan kocaları var, bırakıp gitmeleri gerekiyor. İşte o zaman üzerlerine bir hastalık hastalığı kondururlar ki, o korkuyla adamdan ayrılamasınlar. O icattan sonra kendilerinin üzerinde titrer, zarar gördüklerini anında ateşe atarlar. Adamlar korkar, her yerini korkutucu acayiplikler sarmış kadına, "hastalıklı" deyip kimse dokunmaz olur. Bir insanda lüzumsuz kaygı varsa bil ki oğlum sebebi hastalık değil faydadır, insan sığınacağı

insanı kolay beri bulamıyor. Kaygılı insanın sahipsiz kalması, bir eşkıyanın kurbansız kalmasından az belalı değildir. Git eşkıyayla arkadaş ol, ama bu insanlarla aynı çorba tasına kaşık sallama.

Kitaplara gelince, sen nereden bileceksin bir zamanlar babalar iyilik olsun diye oğullarının kütüphanelerini yaktı. Zavallılar ateşle yan yana oturup kaldı; ateş sönene ya da çocuk ölene kadar. Kitap tehlikelidir, insanı değiştirir. Kitap alınıp kütüphaneye konulmalı ve sayfalar bir kez başparmağın altından "tırrt" ettirip akıtılmalı, fakat bu hiçbir zaman okumaya meydan verecek yavaşlıkta olmamalıdır! Konunun siyasi mahsurlarından bahsetmiyorum, asıl sakınca kitabın okurunu toplum karşısında nişangâh haline getirmesi. Kitap okumuşlar dünyanın altında güneye doğru gidiyor, ama toplum dünyanın üstünde kuzeye doğru yol alıyor. Toplum güneylileri vurmak zorunda, çünkü kuzeye olan yolculuğu yavaşlatıyorlar. İnsan kitaplara fazla dalmamalı, inan dostluğu, arkadaşlığı, aile saadetini bozar! En iyisi mangal kitaplarıdır, bir kere mutfaktaki kargaşayı bahçeye taşıdıkları için her kadın bu kitaptaki önerileri can kulağıyla dinler, ayrıca şöleni evden bahçeye aldığı için dostlara bahçeli bir evde oturduğunu ima

etmenin en kısa yolu olur! Sonra ev sahibi hakkında, "Mangalı bile kitaptan okuyorsa bu adam her şeyi biliyordur" gibi bir intiba yaratır. Diğer kitaplar kütüphanede dururken mangal kitapları sehpada açık olmalıdır. Vesselam onların mangalın kendinden daha büyük yararı olduğu gibi, kullanımları da özel bir strateji gerektirir. Öte yandan yayıncılar da zaten genel gidişi çoktan fark etmiş durumda. Kuzeyi tarif eden, anlatan kitapları el üstünde tutuyor, güneyi anlatanları yerin dibine sokuyorlar.

Öte yandan başkasının üzüntüsüne üzülürken dikkat et. Bakıyorum kadınlar bir adamın yolunda helak olmuş, aç kalmış, üstüne aldatılmışlar. Önünde neresinden baksan karaciğer gibi bir hikâye. Tutamayacaksın tabii kendini, ağlayacaksın. Ağla ama uzun uzadıya devam etme, göreceksin sen ona ağlarken o bir dalda durmamış hop ötekine zıplamış, kazığı yiyen kendisi değilmiş gibi gülüyor, evet sen ağlarken o gülüyor. Güldüğü yetmezmiş gibi bir telefonla da adamın yanına uçuyor ve hikâye karaciğerden çıkıp kolitli bağırsağa dönüyor! Öyle durumlarda kendini üzüp karaciğer ile bağırsak arasında taş dolu bir safrakesesine dönme sakın.

Sana mal mülk konusunda nasihat etmek istemiyorum. Ama şunu söyleyeyim, varlığını öyle

dağıt ki, bir kısmı çalındığında bile, çalınanın peşine düşmeden hâlâ zengin kal. Yoksa kendinin değil, insanların hizmetinde öz evladının bile sana ağır geleceği yolları yürümek zorunda kalırsın. Zenginleşmenin yolu, ne ucuzsa almaktan ne pahalıysa da satmaktan geçer. Modern dellalların yaptığı gibi her saniye para kovalayarak zengin olunmaz, o zengin değil, zelil yapar seni. Allah için kurban, küp için kavurma... Öyle hakkını vererek, hak yemeyerek, sessizlik içinde götür bu işleri. Kitaptan sonra en tehlikeli şey paradır, gariptir ki ikisi de kâğıttır.

Yediğine içtiğine dikkat etmen lazım. Vakti saati gelince mayasıllı neneler gibi titreyip kalmamak için tel şehriye değil de arpa şehriye yemen iyi olur. Arpa biliyorsun atından askerine orduları besleyen nebatattır. Öyle oldu ki cihan harbinde Yemen'de esir düşen Türk askerini İngilizler vagonların içinde atlarla birlikte taşıdılar, tıka basa... Atlara arpa verdiler, esirlere su. Atlar esirlerin sidiğini içti, esirler atların bokundan çıkan tane kalmış arpayı. Hindistan'a vardıklarında bin attan ikisi leş, on bin askerden ellisi Hakk'a rahmet. Tam tersi olması lazımdı, atların ikisi, esirlerin ellisi yaşıyor olmalıydı. Ne sayesinde? Hicaz Demiryolları'nda işleyen trenin hızından ya da gerçek bir ahır olan vagonların

rahatından değil, İngilizlerin insanlığından hiç değil, hikmetten; arpanın bırak insanı atın bile aşamadığı bir hikmeti var, bunu iyi belle, kişisel bir kıtlık zamanına girersen ceketinin iki cebinden ikişer avuç arpayı eksik etme.

Çok konuşan, sözüm ona çok bilgi veren, dünyanın nasıl döndüğüne dair her zaman bir fikri olan adam işe yaramaz oğlum; öylelerine bir mesele sorulmaz. "Ağrı" nedir desen, bir kelimedir der geçer, bir dağdır bile demez mesela. Öyle anlatır ki, dağla oturmuş hasbıhal etmiş gibi, taşını tavşanını, deresini pınarını, çamını çardağını anlatır, sonra sanki Ağrı kalkıp gitmiş de o oturup kalmış gibi susar, ağzından lafı ancak kerpetenle alırsın artık. Gevezenin lafı çekilmez, susması hiç çekilmez. O susunca geride içinde "dağ" kelimesi olmayan ama başka her şey olan bir araba laf kalır. Bütün bilgisini kulaktan kapmış bu lafebelerine bir takıldın mı, kulağından gebe kaldığınla kalır, lafı diline düşürsen bile ağzından çıkaramazsın artık.

Yanında yörende zarafetine, nezaketine şaşırdığın insanlar olursa fazla düşünme, onlar hastadır! Sorsan soruştursan belki "şudur" denecek bir hastalık bulamazsın, onlar hastalığı olmayan hastalardır. Neden öyledir dersen, eski zamanlarda hastalanmış, şimdilerde insanlardan kop-

muşlardır sonra ilaç gereç, hemşire doktor derken on yıl sonra bakmışsın hasta iyileşmiş ve eski zamanların o kibarlığı üstünde kalmış; yeni zamanların küfürü sövgüsü milletin yüzüne gözüne sıvanmış, üstüne sinmiş, başından aşağı boca olup kalmışken onun ağzına bile değmemiş ve kol düğmeli gömleğinin üstüne kravat takan, boyanabilir iskarpin giyen, saçı taralı, sakalı traşlı bir âdemoğlu bugünlere kadar bozulmadan gelmiş. Ne diyelim onlara? Öbür güruha hasta deyip bir kaşık suda boğulamayacağımıza göre bu gruba "hasta" deyip işin içinden çıkacağız. Evet oğlum gemiyi yürütmek, hekimlik gibi bir cins tarz-ı sanattır!

Hasta deyince, yetmişli yıllarda müteahhit talanı sürerken, hastane başhekimleri ek iş olarak valilik veya belediye başkanlığı yapıyorlardı. Sebep, hastanelerde yiyip içip yatan, taşı sıksa suyunu çıkaracak olan akıl hastalarını oradan oraya sürerek bedava işgücü olarak kullanmalarıydı. Belediye hizmetlerinde bu adamlar çalıştığında, diyelim çöp topladığında, çöplerin yarısı yollara saçılsa bile en azından grev yapıp bütün çöpü kaldırımda bırakmıyorlardı. Eh çöpten artan zamanda ağaç dikiyorlardı, ağaçların bir kısmı betona, bazısı asfalta, kimisi çatıya dikilmiş olsa da hatırı sayılır bir kısmı da yol kenar-

larına, hastane bahçelerine, hatta Ankara'da Dalokay Göbekleri'ne dikilmişti. Elli yıl sonra bugün az buçuk bir nefes alabiliyorsak onlar sayesinde oldu bu iş. İşte kullanılan akıl hastalarının en iyi tarafı hırsızlığı bilmemeleriydi. Sağlam insanın eline para değil ne verirsen ver çalıyordu. Park Bahçeler Müdürlüğü'nden bir kamyon çam fidanı yükleniyordu; sabah kalkıp başkan şehri dolaştığında Halıcıoğlu'na bir, Sütlüce'ye iki, Merter'e üç fidan dikilmiş olarak buluyor, geri kalanlar da sözüm ona kurumuş oluyordu. Yaşamak istiyorsanız sağlamları değil önce hastaları yaşatın.

Yeryüzünde sağlamca hasta olan iki millet var; Japonlar çalışma, Araplar sevişme hastası. Bir Japon ile arkadaş isen daima yemeği tek başına yersin. "Gelmiyorum" demez, "Sen git geliyorum" der. O gelecek diye de kimseye söyleyemezsin, bekle bekle sonunda masaya oturup yemeği yalnız başına yemek zorunda kalırsın. Japon'dan arkadaş, eş, dost olmaz, Japon'la yüzük takarsan çalışmayla evlenmiş, işle sevişmiş, patronla uyumuş olursun, hepsi o kadar. Sevişirken bile araya çalışmak sokuyorlar, sen diyelim alt tarafıyla sevişiyorsun, onlar üst tarafıyla örgü örüyorlar.

Arapların gözü de hep oynaştadır; tam işe koyulursun oynaşa başlarlar, oynaş oynaş evin

içi çocuk dolar kalır, çalışmadıkları için de besleyemezler, mecburen çocuklar hadi bakalım savaşa sürülürler ya da savaş yoksa bakmışsın kavgada ölmüşler. Bütün Arap çocukları iştahla doğurulmuş çocuklardır, bunun için Sen'in şehri Paris'te âşık, Guadalquivir Nehri'nin kenti Cordoba'da ölü değilse de, Nil'in şehri Kahire'de âşık, Mavi Nil'in kenti Hartum'da mevtadırlar. Aşk ve beraberinde ölüm suyu izleyerek büyür ama hep iştah kökünden doğar.

İyilikle az, kötülükle çok karşılaşacaksın. Bunun nedeni nedir diyecek olursan, kötülüğün tek, iyiliğin çok hamlede tamamlanıyor olmasıdır. Mesela bir köye dağdaki dereden su getirmek ne kadar hamle gerektirir biliyorsun. Boruları alacak, toprağı kazacak, her tek boruyu ötekine ekleyip boydan boya uzanan çukura yerleştireceksin, sonra üstünü kapatacak ve ardından suyu evlere tek tek dağıtacaksın. Ama kızdığın köyü susuz bırakmak öyle mi ya, boruyu tek hamlede delerek suyu boşa akıtır, çoluğu çocuğu, öküzü buzağıyı, ocaktaki tencereyi, leğendeki çamaşırı susuz bırakır geçer gidersin. Sayısız tek hamle olur yeryüzünde, ama pek az çok hamleli işler olur, çünkü bu ardı sıra hamleler sonuç verecek bir bütüne ulaşmadan bir yerde kesilip gidebilirler de, hatta kesildiğinde o hamlelerden

artakalanlar kendiliğinden kötülüğe bile yönelebilir. O yüzden kötülük çokmuş gibi görünür ve aslında çoktur da, ama etkisi bir kötülük yaratmaktan çok kötülüğü yeryüzünden kazımaya yeminli iyilik tutkunu insanları artırmaktan başka işe yaramaz, onlar da yavaş yavaş boğarak öldürürler kötülüğü.

Bitkiler, hayvanlar ve insanlar olarak hep beraber doluştuğumuz bu yeryüzünde iyiliğin tersine kötülük enerjisiz, yalnız ve dayanıksızdır. Kötülük kısa soluklu olduğu için işini hep tek hamlede bitirmek ister; fedakâr değil, cesur değil, ortaklık kurucu hiç değildir. İyilik arık bir ineği köyden köye çekerek götürür ve savaşların, vurgunların aç bıraktığı onca çocuğu emzirir de yine kötülüğün karşısına dikecek askerleri yetiştirir. İyilik dediğimiz şey aslında birbirine katan ve bütünlük sağlayandır; yapıp çatana, bütüne katana "iyi insan" deriz. Buna bakarak atom da, molekül de, protein de, canlı da iyi şeylerdir, çünkü hepsi birbirine katılmış, sarılmış bütünlerdir.

Eğer yaratıcı şeyler yapmak istiyorsan, biraz daha ışığın, sessizliğin ve ağlayabileceğin bir geçmişin olsun. Yaratmak acıyı ruhundan çıkarmak için yapılan bir ameliyattır. Herkesin acısı vardır ama esas olan acıyı büyütmek ve onu içinde tutacak yeterli iç alana sahip olmaktır. Alanın

yoksa hiç acılı işlere girmemen iyi olur. Çünkü acı o zaman bir ruh ağrısına ve ardından bir beden belasına döner. Beden belası deyince somatik bir hastalıktan, ölümcül bir kavgadan ya da paket paket sigarayla gizli bir intihardan, hasılı bedene açık gizli bir saldırıdan söz ediyorum. Barut ıslaksa mermi "pıt" eder düşer. İnsanda da ruhta acı büyümemiş ağrıya kadar küçülmüşse günün birinde beden "tık" eder durur.

Bu kadar yeter, şimdi de önem verdiğim bir konuya gelmek istiyorum. Dost edinmen basit biçimde olsun. İnsanların çoğunu suçlayarak veya insanların birbirini suçlamasına neden olarak dost edinme. Böylesi dostların çok derinden çıkmış altın gibi, astarı yüzünden pahalıya gelir. Bir dost ne kadar dostane bir yapı taşırsa taşısın bütün dünya düşmanın olduğunda senin arkanda durmaz. Dua ne kadar hikmet dolu olursa olsun dostluğun da bir geometrisi vardır.

Eğer derin bir yapın varsa ki öyle duruyorsun, evlilik yapmayacağın tek insan saf bir kadındır, derinliği çünkü, dürtüsel olan taşır, depresif, paranoid olan taşır, homoluk, maçoluk, sarhoşluk taşır, ayılmak bayılmak taşır ama saflık taşımaz, çocukların deli olur. Saflık en sığ kişiliktir. Derin bir kuyuyu kanyona, okyanusa açabilirsin ama bir dereye açamazsın, bir türlü akan suyla

dolmaz o kuyu, ama bir heyelanda silme toprakla dolar. Derinliği olan bir adam işveli bir kadınla birleşirse oğlu büyük tüccar olabilir, depresif biriyle birleşirse de çocuk iyi bir şair olabilir. Tek katlı bir evin yanına bir apartman için temel kazılırsa ev yıkılır. Bir yolda otomobille kamyon uzun süre yan yana gidemez, ayıyla sincaptan da arkadaş olmaz. Yarının büyük insanlarının bugünün büyük yalancılarından çıkacağına sanırım şüphen yoktur. Dünyada gelmiş geçmiş büyük sanatçıların ailesinde hırsız, büyücü, gözbağcı, kumarbaz olduğunu biliyoruz. Yaşamda bir şeye tutunmak önemlidir, illa meyveli bir ağaç olması gerekmiyor bunun. Bir taşa, bir yalana, bir mezara, bir masala ya da yılana tutunabilirsin, bunların hepsi yaşamdır. Hiçbir şeye tutunmazsan ama o yaşam değil mezarsız ölüm olur.

Doğduğun bir kucağın, yürüdüğün bir toprağın, öldüğün bir mezarın olsun.

Restorandaki kadın

TESS GERRITSEN*

"Afiyet olsun!" diyor garson ve bardağımı yeniden dolduruyor. Şampanya güneş ışığı ve kutlama tadında; bu yorucu iş gezisinin ardından kendimi ödüllendirmenin mükemmel bir yolu. Yarın eşimle evde olacağım ama bu gece kimseyi tanımadığım bir şehirde, yalnız başıma yemek yiyorum.

Bardağımı masaya bırakırken bir adamın adımı söylediğini duyuyorum: "Sophie". Ve dönüp genç bir çiftin yemek yediği yan masaya bakıyorum. Adam benimle değil karşısında oturan ve adı Sophie olan kadınla konuşuyor. Benden kırk yıl kadar genç, kısa siyah saçlı ve beli oğullarımın doğumundan önceki belim kadar ince. Çift,

* Çeviren: Senem Karagözoğlu.

akşam yemeğini neredeyse bitirmiş, adamın az pişmiş bifteğinin son birkaç lokması kalmış, ama kadının tabağındaki somona neredeyse dokunulmamış.

"Hep söylerim, bilirsin: Evlilik resmi bir evraktan başka bir şey değildir" diyor kadına. "Niye evleniyorlar anlamıyorum. Birlikte yaşıyor olmaktan gayet mutlu gibiler."

"Belki de adam kadını sevdiği içindir."

Adam kahkahayı basıyor. "Ya da kızın ailesinin baskısına dayanamadı."

"Bazı erkekler gerçekten evlenmek istiyor."

"Nedendir anlamıyorum."

"Peki ya ortada çocuklar varsa? Yeterli sebep sayılmaz mı?"

Adam şarap bardağının üzerinden kadına bakıyor "*Hamile* miymiş? Öyle mi duydun?"

"Hayır. Ama çocuk sahibi olmaktan bahsetti." Sophie duraklıyor, başını eğip tabağına bakıyor. Usulca diyor ki: "Bazen kendimi düşünüyorum. Aslında güzel olabilirdi, çocuk..."

"Çocuklara karşı hislerimi biliyorsun."

"Evet." Kadın iç çekiyor. "Biliyorum." Kayıtsızlık içinde bir somon parçasını tabağında gezdiriyor. Bir süre karşılıklı sessizce otururlarken, adamın özel dikim takımı ve bileğinde parıldayan Rolex'i dikkatimi çekiyor. Belli ki işleri iyi

gidiyor. Her tartışmayı kazanmaya da alışık olduğuna şüphe yok.

"Başka bir konuda konuşabilir miyiz?" diye soruyor adam ama aslında bu bir soru değil; başka bir konuda *konuşacaklarına* çoktan karar vermiş. "Chicago'daki iş teklifi hakkında biraz daha düşündüm. Parası kaçırılmayacak kadar iyi, öyle değil mi? Ve beni nerelere götüreceğini kim bilebilir? Önümüzdeki haftaya kadar bir cevap istiyorlar."

"Ne zaman başlaman gerekecek?"

"Aralık. O yüzden Chicago'da bir daire aramaya başlamamız gerekiyor."

"Gelecek ay mı yani? Ama daha yeni yüksek lisansa başladım."

"Onu birkaç yıl ertelemeye ne dersin? Ya da tamamen farklı bir şey yapmaya. Hayatımıza daha çok uyan bir şey."

Aslında hayatıma demek istiyor; kadın bunu anlıyor mu gerçekten? Susup tabağındaki somonu bir kez daha dürtüyor sadece.

Adam öne eğilip elini kızın elinin üstüne koyuyor. Sahip olma duygusuna dair bir el hareketi. "Hakikaten, neden çalışman gerekiyor ki?"

"Çalışmayıp ne yapayım?"

"Kadınlar ne yapıyorsa onu yap. Biliyorsun, keyfine göre yaşamak için her şeyini verebilecek

kadınlar var. Hadi hafta sonunda oraya uçalım, kiralıklara göz atalım. Hangi mahallenin..." Telefonu çalıyor ve ekrana bakıyor. "Müşteri. Dışarıda görüşsem iyi olacak."

"Tamam."

Masasında tek başına kalan Sophie yemeğine devam etmiyor, şarabından bir yudum bile almıyor, bakışlarını ileri dikip oturuyor sadece, bu adamla geleceğini öngörmeye çalışırcasına – onunla bir gelecek varmışçasına. Onu izlerken, bir anda 20 yaşındayken yaşadığım bir anı hatırladım. Benim de evlenmeyi ümit ettiğim adamla, onun için asla yeterince iyi olmadığım bir adamla bir restoranda oturduğum zamanı. Giydiğim kıyafetlerden okuduğum kitaplara, vardığım fikirlere kadar kendimi nasıl onun olmamı istediği şeye dönüştürdüğümü düşünüyorum. Dört acı dolu yıl boyunca benimle evlenmek konusunda bir karara varmasını bekledim, oysa o yıllarda pek çok şey yapabilirdim: Dünyayı keşfedebilir, tanımadığım insanlarla dans edebilir ya da İtalyanca öğrenebilirdim. Ve daha sonraları tanışıp evlendiğim adamı, çocuklarımızı ve hayatın bize sunduğu güzellikleri düşünüyorum.

Ama o kayıp dört yılı asla geri getiremem.

Şampanyamı bitirip ayağa kalktığımda adam henüz telefon görüşmesinden dönmemişti. Sophie

hâlâ tek başına oturuyordu, yarım kalan yemeği artık soğumuştu. Yanından geçip çıkışa doğru yöneldim ama kapıya birkaç adım kala durup geri döndüm. Yıllar önce, o restoranda tanımadığım bir kadın bana istemediğim halde öğüt verseydi nasıl bir tepki verirdim? Kulak ardı mı ederdim, yoksa o öğüt hayatımda bir değişikliğe yol açar mıydı?

Ona doğru yaklaşırken kafasını kaldırmıyor. Tam yanında durunca orada olduğumu fark ediyor.

"Konuştuklarınıza istemeden kulak misafiri oldum" diyorum. "Daha iyisini hak ettiğini söylemek istiyorum sadece."

Kaşlarını çatıyor. "Affedersiniz?"

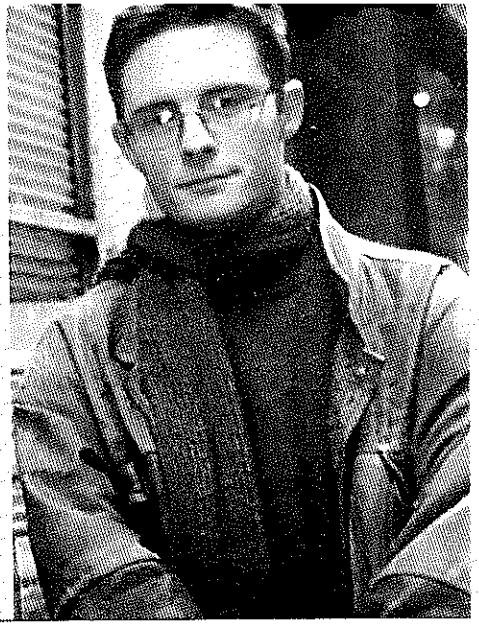
"Chicago'ya gitme. Onu terk et ve kendini bul. Seni neyin mutlu ettiğini bul. Kaderinde yazılı kişiyi bul."

Uzaklaşırken arkamdan baktığını hissediyorum. Bir yabancının ona neden böyle bir öğüt verdiğini merak ettiğinden şüphem yok. 20 yaşındayken biri bana, az önce ona söylediklerimi söylese dinler miydim bilemiyorum. Belki de her birimizin kendi hatalarımızı yapmamız ve kendi derslerimizi almamız gerekiyor.

Belki de bugün olduğum ben olabilmem için o dört mutsuz yılı yaşamam gerekiyordu.

Dışarıda sonbahar serinliği var, otelime geri dönerken ceketimin yakasını kaldırıyorum. Bu akşam bavulumu toplayacağım ve yarın eve doğru yola çıkacağım. Ailem beni bekliyor.

Kulisteki hayalet

TUNA KİREMİTÇİ

Sevgili delikanlı; lütfen yaptığımı kişisel alma. Seni öldürmeseydim öyle kötü şeyler yaşayacaktın ki hayatta olmak çok ağır gelecekti. Yolunu gözleyen bütün o vahşete direnemeyecek kadar saf ve temizdin.

Girer girmez bir şeylerin ters gittiğini hissettim. Görünüşte normal bir kulisti. Turnelerde hep rastladığımız, büyükçe bir alan. Hiçbir şey eksik değil, tüm kaprislerimiz düşünülmüş. IKEA tarzı bir üçlü kanepe, meyve tabağıyla sehpa, iki ucunda bakışan koltuklar. Köşede içkilerin durduğu küçük buzdolabı. Yumuşak, rahatlatıcı bir aydınlatma. Baygın bir tütsü kokusu. Kapının diğer yanında da kadın sanatçılar için makyaj masası.

Duvarlarda da, kulislerde âdet olduğu üzere, aynı yerde daha önce konser vermiş grup ve şarkıcıların imzalı afişleri.

Şehrin en sıkı konser mekânıydı burası. Bizi karşılayan ve ses tesisatını kuran çocuklar da güler yüzlü ve nazikti. Üstelik istediğimiz parayı nazlanmadan, peşin ödemişlerdi. Haliyle, keyfimizin yerinde olması gerekirdi; o ana kadar öyleydi de.

Her akıllı solist gibi, konserlerde grup arkadaşlarımla aynı kulisi kullanmayı tercih ederim. Böylece eğlenceyi kaçırmamış olurum. Müzisyenler genellikle samimi ve neşeli insanlardır; en azından benim çalıştıklarım öyle. Ama bu mekânın sahipleri şahsıma özel bir kulis hazırladıklarını söylemiş, orayı kullanmam için ısrar etmişlerdi. Orkestra içinse kulübün diğer ucundaki kulis ayrılmıştı.

Arada oluyordu böyle jestler. Ev sahiplerine ayıp olmasın diye yarım saat kendi özel kulisimde takılır, sonra çocukların yanına geçerim diye düşündüm.

Yine de vardı bir terslik işte; adım atar atmaz anlamıştım, adını koyamıyordum. İçimde ancak hayatla ölümün yüz yüze geldiği anlarda belirebilecek koyu, uğursuz bir duygu uyanmıştı. Daha birkaç dakika önce şakalar yapan uçarı adam değildim. Ruhum donmuş gibiydi. Çıkmak istedim

ama bir güç beni kuliste tuttu. İflah olmaz merak duygum bir kez daha korkuya galip gelmişti.

Bir içki alıp oturdum, afişlere bakmaya başladım. Çoğu şahsen tanıdığım müzisyenlerin konserlerinden kalmaydı. Bazıları ben yaşta, çoğu benden genç, birkaçı da yaşlı ya da rahmetli meslektaşlar... Bazıları daha meşhur, bazıları değil... Aynı yaldızlı kalemle, kulübe sevgilerini sunarak imzalamışlardı afişleri. Orta büyüklükte bir şehirdi burası ama piyasada konuşulanlara göre konserler genellikle iyi geçiyordu.

Derken onu fark ettim; son afişin de bitip artık elbise dolabının başladığı yerdeki fotoğrafı.

Yarısı kostüm dolabının gölgesinde kaldığından ilk bakışta göze çarpmıyordu. Gözlerim iki numara miyoptur, yanına gitmem gerekti.

Gördüğüm şey karşısında hissettiğim duyguya şaşkınlık demek hafif kalır. Güçlü bir elektrik dalgası vücudumun içinden geçmişti. Aynı anda kulaklarım uğuldamış, gözlerim yanmış, dilim damağım kuruyuvermişti. İnsanların saçlarının bir gecede nasıl beyazladığını o an anlamıştım. İçimden hemen orayı terk edip koşarak uzaklaşmak, bir at çalıp dağlara doğru sürmek geldi ama yapamadım. Bir güç beni mıhlamıştı. Gözlerimi fotoğraftan alamıyordum.

Ne kâğıt-kalem ne de gitarın seni koruyabilirdi. Kendini iblislerden sakınacak kadar zeki falan da değildin. Kendini kendinden koruyacak kadar bile zeki değildin. Aklını kullanmanı önleyecek hasarların ve zaafların vardı. Kısacası, dallamanın tekiydin.

İster istemez bunun bir tuzak olabileceği geldi aklıma; beni bu korkunç şeyle baş başa bırakmak için kulisimi arkadaşlarımınkinden ayırmışlardı. Kim yaptıysa dünyanın en acımasız yaratığı olmalıydı. Hayatımın sırrını öğrenmekle kalmamış, onu herkesin görebileceği bir şekilde duvara asmıştı. Kimdi bu insanlar, benden ne istiyorlardı?

Yıllar önce öldürdüğüm gencin fotoğrafını kulisime asarak hangi mesajı veriyorlardı?

Cinayetten yıllarca yakamı sıyırmışken bu Anadolu şehrinde karşıma çıkması nasıl bir kaderdi?

Fotoğraftaki genç 20 yaşında falan olmalıydı. Elinde 65 model bir Fender gitar vardı. Gözleri bana son kez baktığı andaki gibi, insanın içini parçalayan bir saflıkla parlıyordu. Onu niye öldürdüğümü soruyordu sanki. Bunu hak edecek ne yaptığını.

Bu düpedüz haksızlıktı. Canını kendi iyiliği için aldığımı söylesem anlayacak mıydı?

Çekeceği acılara son verdiğim için teşekkür etmesi gerektiğini?

Öldürmeyi kolay bir iş sanıyorsa da yanılıyordu. Sık sık rüyalarıma giriyordu hâlâ. Her defasında karşıma kanlı yüzü ve farklı bir cinayet silahıyla çıkıyordu: Bazen bir tabanca, bazense bir bıçak, zehir ya da ip... Sonunda kafam o kadar karışmıştı ki hangisini kullandığımı hatırlayamıyordum. Belki de defalarca öldürmüştüm onu; her defasında farklı bir suç aleti kullanarak. Ama hep geri dönmeyi başarıp devam etmişti gülmeye, o sinir bozucu masumiyetiyle. Yine de son darbeme dayanamamış olmalıydı. Kim bu kadar ısrarcı bir katile hayır diyebilir?

Kusura bakma ama kanını emmelerine, kolunu-bacağını parçalamalarına, ruhunu ezmelerine seyirci kalamazdım genç dostum. Ağlayıp sızlamalarını hiç çekemezdim. Lime lime olmuş bedenini de hayat boyu sırtımda taşıyamazdım. Bu dünyada işler maalesef öyle yürümüyor.

Birden, bu korkunç durum sayesinde bir taraftan da rahatlamakta olduğumu fark ederek şaşırdım. Belki de çoğu katil gibi işlediğim cinayetin bir gün ortaya çıkmasını, böylece vicdanımla yüzleşmeyi hayal ederek yaşamıştım

yıllarca. Suç ve ceza. İçimdeki Raskolnikov bugünü beklemişti.

Gelgelelim, fotoğraftaki delikanlı her şeye rağmen yaşamayı hak ediyordu. Yaptığımın hiçbir bahanesi ya da affedilir tarafı yoktu. Bu sefer de pişmanlık gözyaşları doldu gözlerime. Zamandan ve mekândan kopup içimdeki cehenneme doğru düşmeye başladığımı hissettim.

Kolumdan tutan bir el beni kendime getirdi.

Dönüp baktığımda kulübün sahibi duvardaki fotoğrafı göstererek sırıtıyordu: "Nasıl buldunuz sürprizimizi? Eminim bu fotoğraf sizde bile yoktur! 20 yaşınızdaki bir konserinizden önce ortak bir arkadaşımız sizi kuliste çekmiş. Fotoğrafınızı duvara asıp sizi şaşırtmamızı istedi!"

Ne o konseri ne de o şakacı fotoğrafçı arkadaşı hatırlıyordum. Hafızamın o kısmı dev bir karanlıktan ibaretti. Ezgiler, ritimler, armoniler birbirine karışıyor, kulağımda dev bir orkestra sanki unutuşun senfonisini çalıyordu. Fotoğraftaki gencin giydiği kan kırmızısı gömleği hatırlıyordum sadece; çok yağmurlu bir günde Beyoğlu'ndaki Terkos Pasajı'ndan aldığım.

Bir gün karşılaşacağımızı sanırım biliyordum. Sen hep benim içimde, şarkıların doğduğu yerdeydin. Haddini aşıp yazarlık yapmaya kalkış-

masaydın belki hâlâ yaşıyor olurdun. Görüyor musun, bu işte tek suçlu ben değilim. Üzerinde sadece benim parmak izlerim yok.

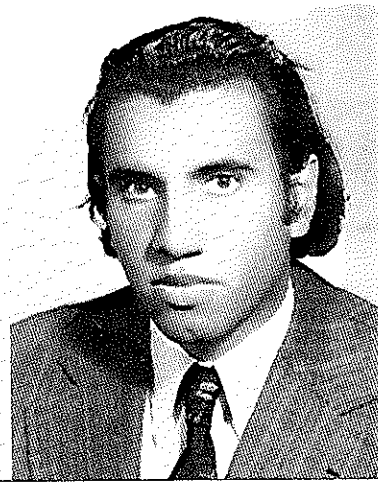
Fotoğrafa bakarak, "Özür dilerim" dedim içimden. "Seni öldürmekle korkaklık ettim."

"Artık önemi yok" dedi delikanlı. "Bedelini fazlasıyla ödedin. Şimdi in aşağı ve şarkımızı söyle. Bunu yapabildiğin sürece bir parçam içinde yaşayacak. Hiç yoktan iyidir."

"İsterseniz fotoğrafı alabilirsiniz" dedi kulübün sahibi.

"Teşekkür ederim ama kalsın" dedim: "Ait olduğu yer burası."

20 yaşındaki Üstün Dökmen'e mektup...

ÜSTÜN DÖKMEN

Obsesif düşüncelerinle başa çıkmak için psikoloğa gitmen iyi. Fizikten psikolojiye geçmeni destekliyorum. Çok fazla tarih, astronomi, biyoloji okuyorsun; azalt. Daha çok roman oku.

Annene, babana zaman ayırman iyi. Ancak babanı bir defa da olsa dışarda yemeğe götürmen çok iyi olurdu. Oğluyla baş başa yemek yemek çok hoşuna giderdi. Götürmediğin için ilerde pişman olacaksın.

Anneni biraz az öp; baban bozuluyor.

Arkadaş edinmede başarılı değilsin; ama çabalaman iyi.

Kal sağlıcakla.

Yürüyen anılar

YAVUZ EKİNCİ

Kadın güzel
Güzel anılar gibi güzel
Cemal Süreya

Masada iki kişi. Adam ve kadın. Adam, kış uykusundan yeni uyanmış bir kirpi gibi ürkek, şaşkın ve tedirgin. Kadın, denizin üstünde batan akşam güneşi kadar dingin, huzurlu ve ferah. Adamın yüzünde ellerine yer bulamamanın kederi. Kadının yüzünde gidecek olmanın hafifliği. Kadının kucağında, siyah bez bir çanta. Siyah bez çantanın ortasında iki göz, hilal bir ağız ve siyah üzerine beyaz renkle çizilmiş gülen bir yüz. Altında beyaz harflerle, "Do it

with a smile!" Kadın kucağındaki siyah bez çantaya kaderini kucaklar gibi sarılmış.

Kadın kocaman siyah gözlerini adamın tedirgin yüzüne dikip bez çantaya dokunarak, "Bunları sana getirdim"; ve güzel bir anıyı hatırlarmış gibi gülümseyerek, "Benden sana bir şeyler kalsın istedim." Ruhunun çölünde kaybolan adam, o an ne kıyıya yaklaşan vapurun sesini duyabildi ne de etrafında çığlık çığlığa uçuşan martıların coşkusunu. Camda kayan yağmur damlalarına benzeyen gözlerini çocuksu bir merakla çantaya dikip öylece bekledi.

Kadın elini bir sihirbaz çevikliğiyle çantaya daldırıp kocaman gözleriyle adamı süzerek "Meryem. Meryem Ana'yı çok severim. Benim için çok önemli" deyip çantadan bir kupa çıkardı. Üstünde Michelangelo'nun Sistina Şapeli freskinin reprodüksiyonundan alınmış Meryem Ana'nın yan dönmüş bakan kesitinin baskısı vardı. Bir örümceğin ağlardan süzülüşü gibi beyaz, zarif parmakları kupanın etrafında gezindi. "Bu kupayı Amerika'ya ilk gittiğimde Saint Paul's Chapel'den aldım. O günden beri de nereye gittimse bu kupayı da yanımda taşıdım. Sabahları güne başlamadan önce ilk kahvemi bu kupadan içerim. Çok bunaldığım ve sıkıldığım günlerde kupayı önüme koyup elem dolu kocaman gözle-

riyle sonsuzluğa bakan Meryem Ana'yla konuşurum. Bir gün Vatikan'a gidip St. Petrus Bazilikası'ndaki Sistina Şapeli'nin tamamını görmeyi çok istiyorum. Ama yine de Vatikan'a gitmeyi hep erteledim. Sanki oraya gidersem, Meryem ve İsa'yla kurduğum bu bağ ve büyü bozulacak. Vatikan'a gidersen St. Petrus Bazilikası'ndaki Sistina Şapeli'ndeki Meryem Ana kesitine benim için de bak ve fotoğrafını çek." Durdu. Alnında oynayan anıları silmek ister gibi alnını bir iki kez ovuşturdu. "Sabah kahveni bu kupadan içersin" diyerek kupayı bir serçenin yere konuşu gibi yavaşça masaya bıraktı. Adam bedeninde bir fazlalık gibi duran elini, bir uğraş bulmanın sevinciyle kupaya uzatınca kadın gülümseyerek, "Bekle! Sabret" deyip elini tekrar çantaya daldırdı. Adam bir sihirbaz gösterisindeymiş gibi şaşkın ve meraklıydı.

"Gül. Kırmızı gül." Yüzü yağmurdan sonra açan gökyüzü gibi aydınlandı. "Gülleri sever misin? Özellikle kırmızı gülleri sever misin? Güllerin hayatımda çok büyük bir yeri ve önemi var. Çok severim. Aşkı çağrıştırdığı için değil, rengindeki koyu bana tutkuyu andırdığı için seviyorum. Üstünde kırmızı gül desenleri olan çok eşyam var. Hatta çalışma odamda üzerine kırmızı güller işli bir patiskam var." Çantadan

çıkardığı kırmızı gül desenleriyle süslü kalemliği önce güneşe tuttu. "Bak! Ne kadar güzel bir rengi var değil mi?" deyip masaya koydu. Kare kalemliğin dört yüzünde kocaman kırmızı birer gül. "Bu kalemliği çalışma masana koyarsın." Kalemliği kupanın yanına bıraktı. Adam hüzünlü bir anıyı hatırlamış gibi gözlerini yumup üst üste birkaç kez yutkundu.

Kadın çantayı bağrına basıp gözlerinin içiyle gülümsedi. "İsa." Kıyıya yaklaşmış olan gemiden telaşla inen insanların seslerine kulak verdi. "Dinlere inanır mısın?" Adamın cevap vermesini beklemeden, "Kurumsal hiçbir dine inanmıyorum ama inançlı biriyim. İsa'yı seviyorum. İsa'nın tutkusunu, fikirlerini ve sevgisini seviyorum. En zor anlarımda veya en mutlu anlarımda İncil'i açıp okurum. Bana göre İncil bu dünyadaki en güzel kitaptır. Onda bulduğum tadı hiçbir kitapta bulamadım. Hayatta okumaktan en çok keyif aldığım kitap İncil'dir. İncil, bana huzur veriyor. Ah İsa! İsa'nın bu fotoğrafını Kudüs'ten almıştım." Sustu ve çantasından küçük bir fotoğraf çıkardı. İsa asasına dayanmıştı ve arkasında otlanan iki üç koyun vardı. İsa gözlerini kısmış, sonsuzluğun krallığına bakıp kaderini düşünüyor gibi hüzünlüydü. Kadın, adamın gözlerine tuttuğu İsa'nın fotoğrafını da masaya koydu.

Adam yan dönmüş bakan Meryem'e, kan rengi güle ve asasına dayanmış İsa'ya baktı.

"Baykuşları sever misin?" Adam toparlandı ve merakla kadına baktı. "Baykuşları sever misin ya da baykuşların bilgeliğine inanıyor musun?" Adam, Meryem'in büyük gözlerine ve sonra da kadının huzurlu yüzüne baktı ve ikisi arasındaki benzerliğe şaşırdı. "Baykuşların büyük gözleri ve kocaman kafaları vardır. Ben onların renkli gözlerini, kocaman kafalarını, bilgeliklerini ve sonsuz huzurlu duruşlarını çok seviyorum. Evimdeki birçok eşyanın üzerinde baykuş resimleri var. Üstünde baykuş baskıları olan tişörtlerim bile var. Evde hayvan besleseydim kocaman bir baykuş alırdım, ama evde hayvan beslemeyi sevmiyorum. Onları bir kafese kapatamam. Biliyor musun, kuşları kafese koyanlara çok öfkeliyim. Derler ya bülbülü altın kafese koymuşlar, ah vatanım demiş. Evde evcil hayvan beslemeyi sevmiyorum. Onları görünce de sinirlerim tepeme çıkıyor." Çantadan ahşap bir kitap ayracı çıkardı. Bir istavrozu tutar gibi üstüne bir baykuşun tünediği kitap ayracını adamın soru yüklü yüzüne tuttu. Baykuş tünediği yerden kocaman gözleriyle etrafa bakıyordu. Adam baykuşla göz göze geldi. Onun kocaman gözlerinde kaybolup giderken kadın adamın yüzüne tuttuğu kitap ayracını da masaya koydu.

Kadın, bir nostaljinin arkasına takılmış gibi gökyüzüne, denize, Boğaz Köprüsü'ne ve göğün karnına saplanmış birer mızrak gibi duran minarelere baktı. Kadının alnında mağara duvarlarına çizilen resimler gibi şekiller belirip kayboldu. Gözlerini hafifçe kapatıp şehrin sesini dinledi. Seslerin berraklığı arttıkça yüzü gölgelendi. "İstanbul." Gözlerini açtı. "İstanbul. İstanbul'a bir kış günü geldim." Çantadan bir anahtarlık çıkardı. Anahtarlığın üstünde rengârenk bir İstanbul resmi ve yanında da kırmızı bir kalp. Dalgalar gibi eğik bir yazıyla da altında "İstanbul" yazılıydı. "Geldiğim günün sabahı bu anahtarlığı aldım. O günden beri de sahip olduğum bütün anahtarları buna taktım." Anahtarlığı avuçladı. "Evinin anahtarlarını buna takarsın ve benim yerime kapıyı her açtığında bunu sen avucunda sımsıkı tutarsın." Gözlerini kapadı. Zihninden geçen anılar gökyüzünde uçuşan bulutların gölgesi gibi alnında dörtnala koşmaya başladı.

"Günlük tutar mısın?" Adam evet dercesine başını salladı. Çantadan pembe bir not defteri çıkardı. Kapakta kedi. "Hello Kitty, ortaokuldan beri notlarımı Hello Kitty defterlerine yazıyorum. Gittiğim her şehirden Hello Kitty defterlerinden alırım. Bu defteri Kanada'da okumaya gittiğimde Toronto'daki kitapçıların birinden

almıştım." Gözleri nemlendi. Burnunu bir iki kez çekti. Boğazında bir yumru varmışçasına üst üste yutkundu. "İlk üç dört sayfaya notlar yazdım ve sonra bu deftere yazmaktan vazgeçtim. Bu senin için. Bana söylemek isteyip söylemediklerini buraya yazarsın. Kim bilir belki bir gün yine karşılaşırız ve aldığın notları bana okutursun." Gülümsedi. Defteri masaya bıraktı. Çantadan ortası bordo olan siyah bir kalem çıkardı. Üzerindeki "sınav/eskiz" yazısını alışkanlıkla okudu. "Bu kalem bana hep uğur getirdi. Bu kelemin uğuruna inandığım için hep bu kalemle sınavlara girdim. Zor geçirdiğim günlerin akşamı bu kalemle hayatıma dair notlar aldım. Bu kalem de senin için. Notlarını bu kalemle yaz. Belki sana da şans getirir."

Bir karanlık gecenin verdiği tedirginlikle elini çantaya daldırdı ve bu sefer çantadan iki CD çıkardı. "Billie Holiday'i hiç dinledin mi?" Adam hayır deyip başını sağa sola salladı. "Billie Holiday'in 'God Bless The Child' albümünü istisnasız her doğum günümde dinlerim. Bu müziği sadece doğum günümde dinlerim. Daha sonra öylece unuturum. Bugünden sonra doğum günümde bu müziği sen dinle." Diğer CD'yi eline aldı. "Bu CD'de tek bir parça var. 'Mazi Kalbimde Bir Yaradır.' Bunu arabamın CD çantasından

çıkardım. Yağmurlu havalarda araba sürerken bu parçayı dinlerim. Bunu sık sık dinle olur mu?" Adam, "Olur" dedi. Kadın şarkının sözlerini mırıldanınca şarkıdaki hüzün gelip adamın yüzüne kondu. Siyah bez çantayı katlayıp masaya eşyaların yanına bırakıp "Bu eşyalar artık senin. Bunlar senin için" dedi. Suyun üzerindeki bulutlar gibi alnında geçmişin gölgeleri geçti.

Kadın oturduğu sandalyeden kalkıp denizin sessizliğine doğru yürüdü. Masadaki eşyalar hikâyeleriyle yapayalnız kaldılar. Adam, bedeninde bir fazlalık gibi duran ellerini hatırladı ve eşyaları yavaş yavaş hikâyeleriyle birlikte siyah bez çantaya koyup çantayı ömrünü kucaklar gibi sımsıkı sarmalayarak sokağın gürültüsüne karıştı. Adam kadından, kadın adamdan hızla uzaklaştı.

Kafenin önünde boş bir masa ve etrafında iki sandalye. Boş masa müşteri bekleyen patron kadar sabırsız. Sandalyelerse birazdan biri oturacakmış gibi sakin. Garson, adamdan ve kadından kalan son izleri ıslak bezle silip sakin duran sandalyeleri düzeltti.

Önceki ben yani sen

ZÜLFÜ LİVANELİ

20 Haziran 1966 / Ankara

20 yaşına girdiğim gün bir mektup aldım. O sıralarda fazla mektup alan birisi olmadığım için biraz heyecanlandım doğrusu. Zarfın üzerinde gönderici ismi ve adresi yoktu.

Sadece benim adım yazılıydı.

Zarfı açtım. İçinden, mavi keçe kalemle yazılmış satırlar bulunan bir mektup çıktı.

"Ey önceki ben" diye garip bir biçimde başlıyordu mektup...

Ey önceki ben,

Sana bu mektubu 2020 yılından gönderiyo-

rum. Hayal bile edemeyeceğin bir zaman diliminden.

Ben sonraki benim, sen ise önceki bensin.

Sana iyi ve kötü haberlerim var.

En iyisi şu: En az 74 yaşına kadar yaşayacağın garanti. Daha ötesi olur mu olmaz mı ben de bilmiyorum. Ama insan 20 yaşındayken 74 yaşına kadar geçecek olan zaman sonsuzluk gibi görünür.

İyi haberlerimden biri de şu: Hayalini kurmakta olduğun kitapları yazacak, besteleri yapacaksın; hep istediğin gibi hayatını bir sanatçı/yazar olarak yaşayacaksın. Bunu kesin olacak söyleyebilirim sana.

Gelelim acı haberlere:

Anneni yeni kaybettiğin için büyük bir sarsıntı geçirdiğini biliyorum. 2020'ye ulaştığında baban da hayatta olmayacak.

Seyhan'ın ölümü içini yakacak.

Çok yakın bir zamanda hapsi göreceğini söylemek zorundayım. Askeri rejimler seni ve eşin Ülker'i, tanımadığın kızın Aylin'i çok zorlayacak. Parasızlık, korku, sürgün yılları seni bekliyor.

Birkaç büyük ameliyat geçireceksin, saçların dökülmeyecek ama ağaracak, hapiste yattığın nemli hücreler sana ömür boyu sürecek bir sol bacak ağrısı hediye edecek.

Ama bunlar gözünü korkutmasın; 74 yaşına gelince her şeye rağmen iyi bir hayattı benimki diyeceksin.

Bundan sonrasını ise ben de bilmiyorum.

Eğer öğrenme fırsatım olursa yazarım sana.

Not: Az kaldı unutuyordum: Şimdi olduğu gibi hayatın boyunca siyah çikolatayı, sinemayı, kitapları, müziği ve denizi sevmeye devam edeceksin.

Bu mektubu saçma sapan bir gönderi olarak ciddiye bile almadım. Kim bilir hangi arkadaş tuhaf bir şaka yapıyordu bana. Bir yerlere koydum, sonra da kaybolup gitti.

Ama şimdi düşünüyorum da; bu mektubu gerçekten ben yazmış olabilir miyim ya da 20 yaşımda kafamdan böyle bir şey mi uydurdum? Hangi ben olarak hatırlıyorum bunu: Şimdiki ben mi, önceki ben mi?

"Önceki ben"e, sen diye hitap etmek doğru mu?

Bilemiyorum; hepsi olabilir belki de.

Hayat ve yazın o kadar garip ki!

Hepsi olabilir.

